ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 495

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 1 Iunie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

# Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

POSTUMĂ

# Așezarea vorbelor

Limba noastră are pentru așezarea vorbelor regule neîndoioase, raționale și până în cele mai mici amănunte bine hotărîte. Noi cei ce-am învățat din graiul viu românește știm aceste regule și fără ca să ne fi dumirit asupra lor și ne abatem dela ele numai când ne ia, cum zice Românul, gura pe din nainte.

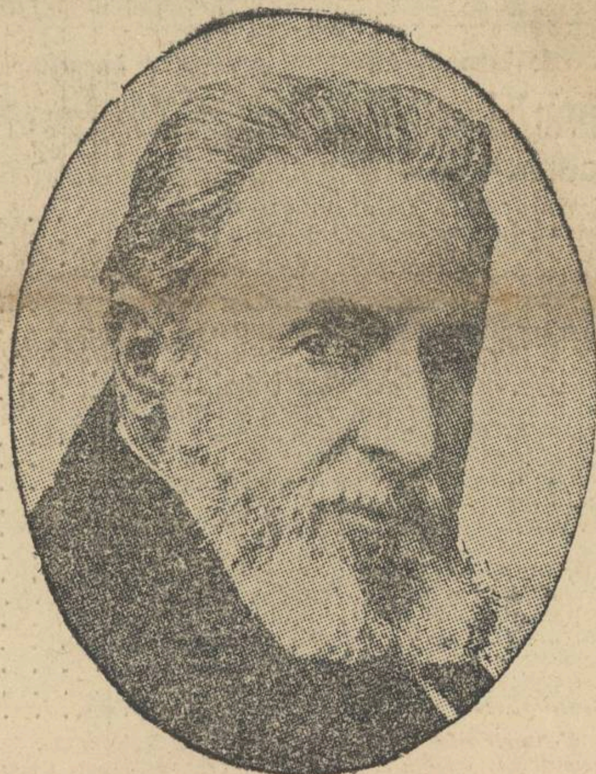
Știm cu toții, că într'o propoșițiune primul loc i se cuvine subiectului, care e substantiv în casul nominativ. De aceea în declinațiune nominativul e primul cas. Predicatul, fie el adjectiv ori verb, nu poate să stee decât la al doilea loc, și substantivul, luat fiind ca predicat, deși stă tot în nominativ, ne sună a adjectiv. „Țapul e *animal*" va să zică „Țapul are toate însușirile comune tuturor animalelor".

Tot astfel genetivul e casul al doilea pentrucă numai după nominativ poate să stee, are deci tot caracterul adjectivului și e atribuit determinativ.

Tot atât de bine știm, că'n limba noastră articolul, care e și el atribut determinativ, nu se pune, ca'n alte limbi, înainte de substantiv, ci după el — ca genitivul. De oarece apoi genitivul determină, el nu poate să stee decât pe lângă substantiv articulat și imediat după articol.

Nu e nimeni, care, știind românește, va zice ori va scrie „Țapului coarne", „lui țap coarne" ori „coarne țapului" în loc de „coarnele țapului".

Nu mai puțin hotărât știm, că numeralul, tot atribut determinativ și el, se pune înainte de substantiv și numai pe lângă substantiv nearticulat. Dacă dar numeralul și genitivul se'ntâlnesc, articolul se desparte de substantiv și sare la genitivul, care nu poate să stee fără de el. Nu zicem „Două coarnele țapului", ci „Două coarne ale țapului".



*I. Slavici*

Știm, în sfârșit, că pronumele, se așează și el înainte de substantiv și fără de articol. Zicem „Aceste două coarne ale țapului".

Dacă dar un substantiv are patru deosebite atribute determinative, două din aceste se așează înainte de el, iar celelalte două urmează după el în șir bine hotărât: pronume și numeral, articol și genitiv.

Această regulă n'au s'o stabilească profesorii de gramatică: o știe și-o are în vedere ori-și-cine, care vorbește românește. Tot atât de neîndoioasă e regula, că atributul qualificativ se așează după substantiv. Zicem „Aceste două coarne *mari* ale țapului".

Așezăm dar qualificativul mai aproape de substantiv decât determinativul, și greutățile se ivesc numai când sunt mai multe atribute qualificative pe lângă acelaș substantiv ca'n „aceste două coarne *de os mari răsucite ale țapului*".

Avem însă lege și pentru aceasta.

Atribut qualificativ poate să fie, afară de adjectiv, și un substantiv, un adverb, un infinitiv ori un supin cu prepositiune ca „drug *de fier*", casa *de aici*", *graba de a pleca*" ori „mașină *de treerat*", precum și un participiu fie present, fie trecut.

Indată ce știm, că, având mai multe atribute determinative, așezăm pe unele înainte de substantiv, iar pe altele după el, ni se impune gândul de a face și cu cele qualificative tot așa — pe cât e cu putință.

Prepositionalul, putând să fie și compliment, cere să fie așezat imediat după substantiv, deci înainte de ori-și-care alt atribut. Dac'am zice „Casă frumoasă de peatră", „de peatră" sună a complement pe lângă „frumoasă", și înțelesul e, că frumoasă e casa numai fiind „de" peatră. Bine nu e însă nici „Casă de peatră frumoasă", căci în cazul acesta „frumoasă" e peatra, eară nu casa. Nu ne rămâne dar decât să trecem înainte și adjectivul, și articolul și să zicem „Frumoasa casă de peatră".

Tot astfel dăm înainte și complementele atributelor și ajungem la construcțiuni ca „*Tocmai* aceste două cu *deosebire* mari coarne de os *în multe'nvârtituri* răsucite ale țapului".

Scriitorul, care lucrează cu cumpănire, se ferește dar de'ngrămădirea atributelor, face analiza frazei, pe care vrea să o fixeze pe hârtie, în toată liniștea și până în cele mai mici amănunte și le chibzuiește toate așa, ca cititorul să nu rămâie în îndoială asupra legăturilor sintactice.

Incă mai multă cumpenire se cere când vorba e de așezarea complementelor.

Pe când atributele sunt mai mult ori mai puțin fixe și au în frază posițiune bine hotărîtă, complementele sunt mobile, încât scriitorul poate să le scrie — parcă după bunul lui plac.

Au cu toate acestea și ele tipicul lor, pe care-l știm cu toții.

Complementele verbale, de exemplu, cel direct și cel indirect sunt foarte pretențioase. Indată ce dativul e cazul al treilea, iar acuzativul al patrulea, complementul indirect, care e în dativ, vrea să treacă înainte de cel direct, care e în acuzativ. N'avem dar să zicem „Dau fân calului", ci „Dau calului fân".

Chiar mai mult.

Eminescu zice „limba noastră cea'*nțeleaptă*" — nu ca să facă paradă de naționalism, ci pentru că'n ceiace privește preciziunea o știa mai presus de alte limbi.

Când zice „Flori*le* mirositoare *ale* teiului", Românul repetă articolul de dragul precisiunii. Tot astfel repetă dativul ori acuzativul, ca nu cumva să rămâie vre-o îndoială. Zice dar „*I l*'am dat calului fânul". Numai omul zăpăcit poate dar să zică „Am dat fânul calului", — parc'ar fi vorba de un fel „al calului".

Complementele circumstanțiale au pretențiunea de a fi puse înainte de cele verbale și anume în șirul — de timp, de loc, de mod, de cauză. Zicem „ I l'am dat *azi* în *grajd* cu *toată graba* calului fânul".

Mai au apoi complemente și adjectivele, ba și multe adverbe: aceste se aruncă înainte, ba quantitativele și participiile mai cer și prepositiunea *de* ca „*atât de frumos*" ori „*uimitor de* mare" sau „*minunat de* dulce".

Poate, ce-i drept, scriitorul să facă fel de fel de inversiuni și să iee complementul dela locul lui, ca să-l arunce mai ici, mai colo, fie chiar și la începutul frazei, dar nu după bunul său plac, ci cu rost bine hotărît, fie ca să lumineze ori să rotunjească fraza, fie ca să scape de o cacofonie, fie mai ales ca să scoată la iveală anumite note.

In această cumpănire consistă ceeace numim technica scrierii, măestria literară.

Dacă scriitorul dă zor înainte și așează vorbele pe apucate, așa cum îi vin, cititorul e mereu nevoit să le așeze pe fiecare la locul ei și în curând obosește încât îi piere pofta de a mai citi.

Citiam de exemplu, zilele acestea atât prin ziare, cât și pe afișe mari vorbele „*Intoarcerea d-lui I. Brătianu din străinătate*". Ori-și-ce om cu mintea întreagă înțelegea, că vorba e de întoarcerea din străinătate a d-lui I. Brătianu și că „*din străinătate*" e atribut pe lângă „întoarcere", iar nu pe lângă „I. Brătianu".

Eu nu le-am scris acestea pentru ca să-i îndrumez pe scriitorii, care le știu și ei și n'au nevoie de îndrumările mele, ci pentru ca să lămuresc una din cauzele lipsei de cititori.

Rămâne, ca puținii, care tot mai citesc, să-și dee bine seama, dacă e ori nu opera vrednică de a fi citită.

E chestiune de bună cuviință și de respect către publicul, la care te adresezi, să-ți cumpănești bine vorbele, și toți și le vor cumpăni, dacă vor ști, că publicul cititor ține la aceasta.

I. SLAVICI

## DEDICAȚIE

*pe volumul „O picătură de parfum", dăruit unei mari comediane.*

Măiastră veselă, în loc
De flori (omagiu pentru joc),
De flori aduse indiscret
De un lacheu într'un buchet,
In care prins pe un carton
Stă scris un nume de... baron
— Cum se petrece (nu-i așa?)...
In filmele de cinema
Sau chiar la teatru, dar mai rar,
Cu vre-un recent milionar...
Măiastră veselă, în loc
De flori (omagiu pentru joc),
Ingădue-mi și mie-acum
Ca să-ți trimit acest volum,
In care mii și mii de flori
Le-am strâns ca'ntr'un laborator
Și-am distilat în eprubete
Atâtea sute de buchete...
Ca și ființa ta enormă
Care-a'ncăput în mica-i formă
Eu toate florile din lume
Le-am adunat aci, anume —
Să fac un somptuos buchet,
Pe care să-l prezint, concret,
In cel mai minuscul volum,
Cum e o lacrimă sau cum
E-o picătură de parfum...

TUDOR MĂINESCU




# Calvarul lui Negoiță Prescureanu

de ION MINULESCU

**— Fragment din romanul: „Bărbierul Regelui Midas" —**

Negoiță Prescureanu n'a putut dormi toată noaptea. Il obsedase tâlcul celor spuse de necunoscutul care se recomandase: Bărbierul Regelui Midas...

La început, crezuse că are de a face cu un nebun. Pățania cu propriul său ceasornic însă, îi schimbase părerea. Din clipa acea, toate orele învrăjbite de pe cadranul ceasornicelor din București și chiar din România întregită, se îngrămădiseră parcă în creerul său, cerându-i să fie puse la punct. Dar cum Negoiță nu era sigur nici măcar de propriul său ceasornic, șeful de serviciu dela Ministerul artelor, era nevoit să le suporte la infinit tic-tac-ul lor monoton, ordonat și totuș, falș. Ora autentică — ora soarelui — singura oră în care mai avea încredere, nu i-o putea indica de cât bărbierul Regelui Midas, care însă dispăruse fără urmă. Pentru Negoiță însă, prezent sau dispărut, nebunul acesta nu putea fi de cât acelaș om mare, pentru care calificativul de înțelept, era insuficient.

Și iată cum convertirea lui Negoiță Prescureanu, luase peste noapte, proporțiile unui adevărat eveniment istoric. Șeful de serviciu de la Ministerul artelor, se identificase fără să-și dea seama, cu Regele Clovis, după victoria de la Tolbiac!...

De șaptesprezece ani de când era funcționar al Statului, Negoiță nu recunoscuse de cât superioritatea erarhică a șefilor săi. De data asta însă, noul Sicambru, se închinase pentru prima oară, în fața unei superiorități de altă categorie.

Negoiță Prescureanu recunoaște că există pe lume foarte multe lucruri, de care el este cu totul străin — fie că n'avusese încă timp să le cunoască, fie că-și dăduse seama că i-ar fi foarte greu să le priceapă. Dar unui șef de serviciu, chiar când ar fi el un excelent funcționar (cum este cazul de față) nu-i poți pretinde să cunoască pe de rost Evanghelia și Marea Enciclopedie (neterminată încă) așa după cum ai pretinde unei Inalte-Prea-Cinstite-Fețe-Bisericești (cu litere mari) sau unui academician (cu literă mică). Faptul că directorul său general era mulțumit de activitatea sa biurocratică, îi satisfăcea pe deplin, atât ambiția lui de funcționar de carieră, bine notat, cât și prestigiul său social, cu care se putea prezenta chiar în lumea bună, adică în lumea din afară de minister. La avansări, de altfel, în primul rând se are în vedere cuvântul directorului general.

Cât privește amorul său propriu de bărbat valid și om de societate, nu că vrea să se laude, dar toți colegii lui din minister, știu că se găsește în bunele grații ale domnișoarei Lilly Ionescu, studentă la litere și subșefă de birou cl. II, în aceiași direcție cu el — o fată delicioasă, care-i permite să-i sărute mâna, s'o conducă acasă cu tramvayul și chiar să-i facă și curte.

Domnișoara Lilly Ionescu este cea mai frumoasă funcționară din ministerul artelor. Incă opt funcționare la fel cu ea, și ministerul s'ar fi putut muta din strada General Berthelot, direct pe muntele Helicon, fără nici o altă formalitate oficială.

E drept că în minister, mai sunt și alte fete frumoase. Pe Negoiță însă nu-l impresionează nici una. Și ca el mai sunt și alți funcționari în minister. Domnișoara Lilly Ionescu este unică. Nici una nu face ca ea, atâta senzație când apare în birou și pe nici una din celelalte, nu se bat directorii generali, ca să o aibă funcționară în direcția lor. Ba ceva mai mult, un fost secretar general, care în treacăt fie zis, se schimbase odată cu guvernul care-l adusese, o ținuse atașată la cabinetul său personal, tot timpul cât ocupase această înaltă demnitate de subaltern imediat, al locțiitorului lui Apollo în țara românească. Bine înțeles că gurile rele încercaseră într'o vreme să facă oarecare glume de prost gust pe seama ei. Domnișoara Lilly Ionescu însă, nu-și pierduse cumpătul și după ce-i trăsese unui șef de birou o pereche de palme, de răsunaseră până în cabinetul ministrului, nimeni dintre funcționarii ministerului, nu mai îndrăsnise să spună de ea, vre-o vorbă de rău.

Pentru Negoiță Prescureanu dar, prietenia intimă cu domnișoara Lilly Ionescu, este mai mult de cât o avansare în grad. Avansări poate căpăta orice funcționar destoinic. Prietenia domnișoarei Lilly Ionescu, nu poate onora însă de cât pe unul singur — pe Negoiță Prescureanu. Ea îi măgulește amorul său propriu de bărbat bine făcut și îi conservă prestigiul de funcționar select, atât în fața colegilor săi mai mărunți, de la impiegatul simplu până la șeful de biurou cl. I, cât mai ales, în fața superiorilor săi, cu vederi și năzuințe sentimentale mult mai înalte ca ale lui.

Cel mai plouat dintre toți însă, pare a fi chiar directorul său general, pe care domnișoara Lilly Ionescu nu-l poate suferi, deși este nevoită să se închidă cu el în birou, ori de câte ori au de rezolvat lucrări confidențiale. De la dânsa însă, nimeni n'a putut afla nici cel mai mic secret — nici măcar Negoiță, favoritul său. Domnișoara Lilly Ionescu este discretă ca un adevărat mormânt — un mormânt însă mai vesel și mai frumos ca toate mauzoleurile din Campo-Santo de la Genova, care, după avizul specialiștilor în monumente funerare, de la ministerul Sănătății publice, pare a fi cel mai frumos cimitir din lume.

Iată câteva numai din multele și puternicele motive, pentru care Negoiță Prescureanu se putea considera până eri, un om fericit.

Din clipa însă, când i-a ieșit în cale Bărbierul Regelui Midas, fericirea șefului de serviciu de la ministerul artelor, începuse să se clatine, mai rău ca stâlpii telegrafiei fără fir, a armatei.

Nebunul ăsta nu putea fi un om de rând. Atâta cumințenie, cinste și elocvență, Negoiță nu mai întâlnise până atunci nicăeri — nici în familie, nici la școală, nici la minister, nici la Capșa, nici în presa cotidiană, nici în parlament și nici chiar în discursul de instalare al noului său ministru care, în treacăt fie zis, nu entuziazmase de cât pe gazetarii subvenționați de minister.

De data asta cel puțin, era sigur că nu se mai înșeală. Necunoscutul din piața Palatului Regal, nu putea fi un simplu bărbier, fiind-că bărbierii, de obicei, n'au altă calitate de cât, aceea poate, că vorbesc mai mult și mai repede, de cât proprii lor clienți. Adevărul era că între profesiunile de bărbier, avocat, doctor în drept, popă de sat sau chiar de oraș, conferențiar cultural, profesor de morala creștină sau inspector școlar cu delegație permanentă, Negoiță nu vedea cel mult, de cât simple deosebiri grafice, și atâta tot. Necunoscutul său, dar, nu putea fi chiar bărbier, după cum se recomandase, probabil într'un moment de exces de modestie, și ceva mai mult; dacă bine înțeles, înțelepciunea nu cum-va este cotată mai puțin de cât orice altă profesiune avuabilă. De data asta, Negoiță se poate mândri cu drept cuvânt, că este fixat definitiv. Dintre toate categoriile de oameni, cu care venise până atunci în contact, nebunul acesta era de bună seamă cel mai cuminte om, dintre toți așa zișii oameni cu scaun la cap.

Cine putea fi însă, acest pretins Bărbier al Regelui Midas?...

Zadarnic, șeful de serviciu de la ministerul artelor, se trudise întreaga noapte să-și aducă aminte de numele acestui Rege. In afară de cei doi Regi ai României — Carol și Ferdinand, — de Napoleon Bonaparte, Victor Emanuel, Frantz Iosef, Țarul Rusiei, Sultanul Turciei, Șahul Persiei și Impăratul Chinei, Negoiță Prescureanu nu mai avea cunoștință de nici un alt fost sau actual cap încoronat, în afară bineînțeles de Magnificențius, împăratul peniței, pe care însă nu-l putea lua în serios.

Dimineața, plecase de acasă spre Minister, hotărât să întrebe pe domnișoara Lilly Ionescu. Socotea el, că o studentă la litere, trebue să fie la curent cu altfel de nume proprii, afară de cele puse pe petițiile sosite prin registratură.

De îndată însă ce dădu cu ochii de subalterna sa, Negoiță simți că i se pune un nod în gât. Ori câtă prietenie, ar fi existat între ei, Negoiță își dă seama că nu-și poate trăda insuficiența culturală de care însă, bine înțeles, el personal nu are nici un fel de vină. Un șef de serviciu, mai ales la Ministerul artelor, trebue să-și păstreze cu orice preț, mai întâi, prestigiul gradului său erarhic și apoi, demnitatea sa personală de colaborator umil dar prețios, al celor hărăziți de soartă să hodorogească cât mai mult carul statului.

Se hotărăște dar să încerce mai întâi cu directorul său general, cu care întreține relațiuni personale, mult mai apropiate de cât permit cele două grade erarhice în care sunt încadrați conform noului statut al funcționarilor. Directorul său general însă, nu este funcționar de carieră, și

(Continuare în pag. II-a)

ca atare, nu face caz de gradul său erarhic, pe care probabil l'a acceptat numai din cauza lefei — cea mai mare leafă după acea a secretarului general, care și ea, vine numai de cât după acea a ministrului.

Directorul său general este, cum se spune „om de litere" adică publică din când în când prin diferite reviste, fie cu plată, fie gratuit, articole despre Eminescu, Creangă, Caragiale, Macedonski și alți defuncți scriitori români, asupra cărora, opinia publică și cărțile didactice, s'au pronunțat mai de mult. Directorul său general, nu riscă dar să se înșele nici odată. Ba ceva mai mult. Negoiță își dă seama pentru prima oară că directorul său general este un tip in genul Bărbierului Regelui Midas... Nu manevrează de cât adevărurile controlate. Colegii săi din minister însă, au cu totul altă părere despre el. La Capșa mai ales, se spune bunioară, că este un mare farsor, care face artă, cum ar putea face orcine o paralizie generală, după un șir de nopți albe, petrecute în tovărășia femeilor ușoare. Faima lui însă, se datorește numai faptului că trece drept mâna dreaptă a ministrului, care în diferite ocaziuni, declarase fără nici o reticență, că nu se pricepe în artă. Interesele partidului politic, din care făcea parte, îl asvârliseră însă ca pe o nucă în părete, tocmai la ministerul artelor. Și totuși, în materie de artă, Negoiță Prescureanu nu recunoaște de cât autoritatea absolută a ministrului său, a cărui semnătură pe actele oficiale îl emoționează la fel ca și semnătura domnișoarei Lilly Ionescu.

Pe directorul său general însă îl stimează mai puțin, probabil fiind-că se găsește în contact cu el mai des. Prietenia lor de altfel, dacă i-a creat oarecare gelozie printre colegi, i-a ridicat în schimb prestigiul față de domnișoara Lilly Ionescu, care îl preferă pe el înaintea directorului. Ceea ce nu-și poate permite dar cu domnișoara Ionescu, poate risca fără teamă cu directorul său general. Pe el îl poate întreba fără să se compromită, cine este Bărbierul Regelui Midas... Un director general, este lucru firesc, trebue să cunoască mai multe nume proprii de cât un simplu șef de serviciu. Și afară de asta, directorul său, citește regulat ziarul francez „Le Figaro" pe care ministerul îl abonase în zece exemplare, pentru uzul funcționarilor superiori și alte înalte rațiuni de stat.

Iată-l deci hotărât. Negoiță Prescureanu își potrivește cravata în oglinjoara rotundă pe care o păstrează în orele de birou în buzunarul de sus al vestei sale fantezie, își îndreaptă cu tocul frezura deranjată de căldură, pune apoi mâna pe dosarul unei afaceri care trena de vre-o trei luni de zile prin diferitele birouri și își face drum spre cabinetul directorului.

Ca întotdeauna, directorul general pare absent din birou. Spiritul său însă, și mai ales persistența unui parfum propriu, plutește aproape mereu în tot ministerul. Negoiță încearcă să-și pună în evidență prezența în birou, cu obișnuita sa frază ceremonială.

— Să trăiți, domnule director general!..

— Bună ziua, mă zevzecule!....

„Zevzec" este calificativul cu care directorul general își mângâe funcționarii pe care îi agrează. Deși artist mare, directorul vorbește altfel de cum scrie. Este, cum spune portarul ministerului „bun la suflet și rău la gură".

Negoiță Prescureanu înaintează spre birou, legănându-se ca o baletistă de la Operă. (Pe vremea aceea, Opera ținea tot de ministerul artelor). Directorul general este bine dispus și șeful de serviciu, a lovit-o „în plin" cum se spune la minister și la Societatea funcționarilor publici.

— Când rezolvăm, domnule director, chestia bursierilor dela căminul școalei de arte frumoase?

— Când o fi să ne dea statul parale... Nu ți-am mai spus?... Cu ce vrei să-i plătim?... Cu leafa noastră?...

— Aveți dreptate... Credeam însă, că... poate mai puneți Dv., o vorbă bună pe lângă domnul ministru... să intervină dumnealui la finanțe....

— Ce mă, tu ești nebun? Ce ți se năzări acum cu bursierii de la belle arte?... Vrei să ne dea afară din slujjbă?... Vezi-ți de treabă... Nu te-amesteca unde nu-ți fierbe oala...

Negoiță Prescureanu prinde ocazia să-și plaseze întrebarea cu pricina.

— Domnule director... Nu vă supărați, dar... ași vrea să vă mai întreb ceva.

— Chestii de-ale noastre?... De minister?...

— Așa și-așa...

Și șeful de serviciu insistă grațios ca o damă de consumație. (Teatrele de varietăți țineau și ele tot de ministerul artelor).

— Hai! Spune-odată... Ce e?

— Ceva personal...

— Anume?...

Negoiță Prescureanu, după ce-a depus pe biroul directorului general, dosarul doldora de tot felul de acte, îl mângâe cu amândouă mâinile, ca pe un pântec de genul feminin, tolănit pe plaja dela Mamaia.

— Domnule director general... Eu nu-mi mai aduc bine aminte... Dar Dv., trebue să știți... Cu siguranță, că Dv. trebue să știți cine este ăla... care-i zice... Bărbierul Regelui Midas...

— Cum ai zis?

Vocea șefului de serviciu, se subțiază ca un imperceptibil bâzâit de muscă.

— Bărbierul Regelui Midas!..

In schimb, vocea directorului general, izbucnește ca explozia de la pirotecnie...

— Ce? N'ai altce-va mai bun de făcut?... De bărbieri îți arde D-tale acum?... Abia sfârșiși cu bursierii de la belle arte și-i luași acum pe cei de la Casa centrală a meseriilor. Tu nu știi că ăștia nu țin de ministerul artelor?... Ia să faci bine să-ți vezi de hârtiile d-tale în restanță și să nu mai vii la mine cu prostii de-astea.

Și ca și cum și-ar fi dat seama că Negoiță tot n'a priceput ce-i spusese, directorul general mai adăogă:

— Du-te la corporația bărbierilor dacă vrei să știi cine este ăla!...

Negoiță Prescureanu se îngălbenește și de ciudă și de rușine. Noroc însă că în birou nu se mai găsea nimeni afară de el și de directorul general.

— Și acum, fă bine și șterge-o că am de lucru.

Iși aduce aminte însă, ceva foarte interesant și grabnic.

— Ascultă... Ioneasca a venit?

— A venit, domnule director....

— Cheam-o 'ncoa, fiindcă o să am ceva de lucru cu ea. Trebue să-i dictez un referat confidențial.

Cu aceiași discreție de biurocrat inferior, cu care intrase, Negoiță Prescureanu ese din cabinetul directorului general și se îndreaptă spre biroul comun al funcționarilor din direcția artelor. Domnișoara Lilly Ionescu îl aștepta, ca și cum ar fi fost prevenită parcă. Negoiță îi zâmbește de departe, apoi ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic extraordinar în cabinetul directorului general, șeful de serviciu se apleacă galant spre urechea subalternei sale adorate și-i șoptește șiret, ca și cum i-ar fi făcut o destăinuire de dragoste.

— Vă poftește domnul Director general la D-sa în birou... Are de lucrat ceva confidențial.

Și Negoiță Prescureanu, după ce urmărește cu privirea pe Domnișoara Lilly Ionescu, până ce dispare pe ușe, cade din nou pe gânduri.

Ce-i spusese el oare, directorului său general, de-l făcuse foc și pârjol, când cu o clipă doar mai 'nainte, fusese așa de bine dispus?... Nu cumva „Bărbierul Regelui Midas" era o expresie de rușine, care nu trebue rostită de cât între prieteni buni și de aceiași condiție socială?...

Faptul că putuse fi necuviincios, fără voe, cu directorul său general, îl neliniștește ca și descoperirea unui falș în acte publice!...

Dar tot gândindu-se așa, șeful de serviciu tresare de-odată și câte-va clipe, rămâne țeapăn și stupid ca dulapul arhivei, în care dosarele galbene alternau cu cele verzi. In rafturile feluritelor sale bănueli, se strecurase fără știrea lui, un dosar străin — un dosar de culoare roșie, probabil — care i-ar fi putut compromite cariera, dacă întâmplător, cine-va l'ar fi descoperit acolo.

Nu cumva directorul său general, este tot atât de incult ca și dânsul?... Nu cumva, habar n'are nici el, de acest așa zis Bărbier al Regelui Midas?... Și în ochii lui Negoiță Prescureanu, până atunci plini de cea mai strictă disciplină vizuală pentru diferitele grade erarhice din minister, aureola de mare artist a directorului general al artelor, apare pentru prima dată, întunecată de un enorm și monstruos semn de întrebare!...

In momentul acela însă, iată că intră în birou Fănică Ulmeanu, inspector general al artelor și conferențiar la catedra de pedagogie de la universitatea din București, alt prieten bun al lui Negoiță.

Ulmeanu este un tip prețios ca un manual didactic legat în piele de crocodil și cu titlul imprimat în litere de aur, dar cu filele netăiate încă. Inspectorul vine foarte rar pe la minister. Protecția unui fost ministru plenipotențiar al țării, îl dispensează de corvoada zilnică a biuro[illegible]ației românești. Majoritatea timpului, este ocupat cu c[illegible]etarea lucrărilor de la seminarul pedagogic, iar restul, [illegible]preschimbarea polițelor personale pe la diferitele bă[illegible] din centrul sau periferiile capitalei. Ulmeanu este vecinic dator cu câte ceva — dator la bănci, dator la prieteni, dator la furnizori, dator la servitori și în fine, dator până și necunoscuților care riscă să-l cunoască fără să bănuiască ce-i așteaptă. De câte ori îți întinde mâna, ești sigur că nu și-o retrage niciodată goală. Și dacă întâmplător nu-ți datorează încă nici un ban, în schimb îți rămâne totdeauna dator cu ceva, fie chiar cu un simplu răspuns.

La vederea lui, Negoiță Prescureanu, respiră ușurat. Cu Ulmeanu, avea să meargă la sigur. La universitate — se gândea el — circulă tot felul de nume ilustre, nu ca la minister, numai nume de anonimi. Ulmeanu dar, trebue să fie la curent și el, cu starea civilă a pretinsului Bărbier al Regelui Midas.

— Bine că veniși, dragă Fănică... Parcă Dumnezeu teaduse, taman la pont.

Inspectorul salută pe funcționarii mai mărunți numai cu câte un gest de mână. Lui Negoiță însă, îi intinde mâna toată — o mână osoasă și rece, ca un cleşte de scos măsele.

— Eh!... Ce mai e nou pe la voi?...

— Toate's vechi și noui's toate... vorba lui Alecsandri.

— Vorba lui Eminescu, mă prostule!... Nu ți-am spus să nu mai întrebuințezi expresii de care nu ești sigur?...

Negoiță Prescureanu privește jenat în jurul lui. Prestigiul său trecuse printr'un moment extrem de critic. Ce-ar fi fost, dacă vre-unul din funcționarii din biurou, ar fi tras cu urechea la cele ce-i spusese Ulmeanu? Noroc însă că inspectorul îl apostrofase pe un ton amical și numai cu vocea pe jumătate. De data asta însă, îl întreabă cu vocea tare:

— Eh!... Spune ce-ai de spus că sunt grăbit.

Șeful de serviciu de la ministerul artelor, își mestecă fraza în gură. Parcă nu-i mai vine să-l întrebe ce-avusese în gând. Ii este teamă să n'o pățească și cu inspectorul general, la fel ca cu directorul general. Calificativul „general" începe să-l obsedeze ca un glas de cucuvae, prevestitor de nenorocire. Simte însă că Ulmeanu este gata să se enerveze din nou și Negoiță se hotărăște în fine, să caște gura. Fraza îi scapă în vid, ca și bucata de caș din ciocul cioarei, păcălită de vulpe...

— Nu cumva știi tu, mă Fănică... cine este ăla... Bărbierul Regelui Midas?

Ulmeanu se înțepenește în picioare, ca un paratrăsnet în turla unei biserici gotice și fără să stea o singură clipă pe gânduri, răspunde fulgerător:

— Nu ți-e rușine să mă 'ntrebi porcării de-astea? M'ai văzut tu pe mine vre-odată în compania bărbierilor?... Pe mine să mă 'ntrebi, dacă vrei să știi cine este, un Jean-Jacques Rousseau,... un Pestalozzi, un Comenius,... un Herbert...

De ce-i fusese teamă, nu scăpase.

Negoiță Prescureanu încearcă să-l potolească, gudurându-se pe lângă el, ca un cățel lihnit de foame.

— Nu te supăra, nene Fănică!... Zău așa!... Că doar n'am vrut să te insult...

— Așa vorbești tu cu mine?... Tu nu știi cine sunt eu?...

— Ba tocmai fiind-că știu... Credeam că D-ta ești mai la curent cu numele proprii de cât domnul director general.

Ulmeanu surâde ironic, dar și generos în acelaș timp.

— Apoi eu și el, tot una suntem?... Eu profesor universitar și el un biet sgârie hârtie... Așteaptă numai să vină ministru cine știu eu, și-ai să vezi cum o să-l retrogradez!...

Și Fănică Ulmeanu, continuă să-și verse furia pe directorul general care bine înțeles, nu era de față.

Mulțumit că a scăpat ușor, Negoiță Prescureanu își vâră capul într'un dosar voluminos, pe care începe să-l răsfoiască grăbit, cu dexteritatea ochilor lui obișnuiți să citească mai mult peste rînduri, de cât printre rînduri.

De data asta însă, ochii șefului de serviciu de la ministerul artelor, parcă lăcrimează de ciudă. Trecuseră douăzeci și patru de ore, de când fusese acostat de necunoscutul din piața Palatului Regal și pentru el Bărbierul Regelui Midas, era încă tot un mare... anonim.

ION MINULESCU

# Din Esop

### Negustorul de statuete

Un meșteșugar făcuse un Hermes de lemn și plecase să-l vândă. Negăsindu-se nici un cumpărător — ca să atragă lumea — negustorul începu să strige că are de vânzare un zeu binefăcător, care aduce câștiguri. Dintre cei care se adunară, unul îl întrebă:

— Dacă e așa de binefăcător cum spui, de ce-l vinzi? Ai putea să te folosești tu de binefacerile lui.

Dar el răspunse:

— El aduce anevoie câștigurile, iar mie-mi trebuește un câștig imediat.

### Arcașul și vulturul

Un arcaș lovi cu săgeata un vultur. Acesta, căzând și văzând că săgeata zboară cu ajutorul unor pene care-i erau familiare, zise:

— Mulți nu pot fi răpuși decât cu complicitatea alor lor.

### Vulturul și vulpea

Vulturul și vulpea, făcând prietenie între ei, hotărâră să locuiască unul lângă altul. Cel dintâi își așeză cuibul în vârful unui arbore, iar cea de a doua își născu puii într'un tufiș apropiat. Ducându-se vulpea să caute de mâncare, vulturul, lipsit de hrană, se coborî în tufiș, răpi puii de vulpe și mâncă pe săturate împreună cu puii lui. Intorcându-se vulpea și văzând cele întâmplate, nu se supără atât de moartea puilor cât de neputința de a se răzbuna, căci fiind animal terestru, nu putea zbura. De aceia stătea la o parte și, ceeace le e îngăduit și celor mai slabi, își blestema dușmanul. Curând însă avu ocazia să se răzbune de trădarea prietenului ei. Se jertfea pe câmp o capră; vulturul, coborându-se, înhăță măruntaele aprinse și le duse la cuibul lui. Iscându-se un vânt puternic, o scânteie mică și aproape stinsă se aprinse din nou și se prefăcu în flacăre mare. Cuibul se aprinse și el și puii de vultur, neavând încă aripi, căzură jos. Vulpea îi mâncă în fața vulturului.

Fabula aceasta ne arată că cei care calcă legile prieteniei, chiar dacă scapă de răzbunarea celor slabi pe cari i-au nedreptățit, nu pot scăpa de răzbunarea divină.

### Vulturul și omul

Odată un vultur a fost prins de un om, care i-a zmuls numaidecât penele și i-a dat drumul prin curte cu păsările. Iar el de rușine nu-și mai ridica ochii din pământ. Pe urmă îl cumpără alt om, care-l lăsă să-i crească penele la loc. Atunci vulturul zbură și, prinzând un epure, i-l aduse în dar binefăcătorului lui. Dar vulpea, care-l văzuse, îi strigă:

— Nu-i face daruri acestuia, ci celui dintâi, ca nu cumva, prinzându-te din nou, să te mai jumulească odată.

### Vulturul și gaița

Vulturul luându-și sborul de pe o stâncă înaltă, răpi o oaie. Gaița, văzându-l, încercă să-l imite. Tăbărî deci, cu mult tărăboi, asupra berbecului. După ce își încurcă ghiarele în lâna lui, în zadar bătu din aripi, căci nu putu să-l ridice. In cele din urmă păstorul, văzând cele ce se întâmplase, alergă și prinse gaița. Ii tăie aripile și, seara, o dădu copiilor să se joace cu ea. Copiii îl întrebară ce fel de pasăre e, iar el răspunse:

— Eu sânt sigur că e gaiță, dar ea pretinde că e vultur.

### Căprarul și caprele

Ningea; căprarul, fugind de viscol, își mână într'o peșteră nelocuită caprele albe de zăpadă. Acolo găsi niște capre sălbatice, mai mari decât ale lui, care intrară mai de vreme. Aducând din pădure niște lăstari tineri, dădu de mâncare la cele sălbatice, iar pe ale lui le lăsă să rabe de foame. Când se făcu frumos, le găsi moarte; iar celelalte nu rămaseră acolo, ci se retraseră într'o pășune neatinsă, pe munți neumblați. Păstorul plecă acasă, fără nici o bucurie: sperând să capete capre mai mari, le pierdu și pe cele pe care le avusese.

### Vulpea și păsările

Vulpea auzind că într'o curte păsările sunt bolnave, se îmbrăcă în haine de doctor, își luă și instrumentele corespunzătoare meseriei și, ducându-se acolo, întrebă păsările cum le merge. Bine, răspunseră ele, dacă pleci tu de aici.

### Capra cu cornul rupt

Căprarul mâna caprele la stână; unele-l ascultau, altele însă nu voiau să vină. Una din ele, mai cu seamă, păștea într'o râpă și nu se zorea deloc. Păstorul zvârli în ea cu o piatră și-i rupse un corn. Atunci începu s'o roage:

— Dragă căpriță, tovarășa mea de sclavie, în numele lui Pan care apără pădurile, te rog să nu spui stăpânului că ți-am rupt cornul. N'aveam de gând să te lovesc.

Dar capra răspunse:

— Cum vrei să ascund un lucru care sare în ochi? Chiar de-aș tăcea eu, ar striga cornul.

Trad. din grecește de AL. GRAUR


Citiți romanul

**Regină un an**

**(Miss România-Miss Universe)**

FRUMOS ILUSTRAT

PREȚUL 50 LEI

A apărut:

**Indicațiile și contra indicațiile curei de Karlsbad**

de Doctorul GR. GRAUR

Medic balneolog la Karlsbad

Lucrarea se adresează medicilor practicieni

Prețul lei 40

Editura „Adeverul"

**Alte opere literare de succes**

**Editate de „CARTEA ROMÂNEASCĂ"**

**Bulevardul Academiei, No. 3, București**

**„HANU-ANCUȚII"** Roman. Ed. II de **Mihail Sadoveanu**

(Un vol. de 228 pag. Lei 75)

*„O carte perfectă, de o artă matură, lucrată în toate încheeturile, și, totuș, nu mai puțin naturală, lipsită de artificii, afară de acelea pe care cu bună știință d. Sadoveanu le întrebuințează din cochetărie de artist".*

(PERPESSICIUS în „Cuvântul")

**„A FOST O DATĂ..."** Poveste în versuri de **St. O. Iosif.**

(Un volum. de 48 pag. Lei 36)

*„O poveste frumoasă, istorisită și mai atrăgător, într'o fermecătoare limbă românească închegată în versul fin șlefuit al celui mai duios poet al nostru".*

(„Cartea")

**„SĂRMANA LEILA"** Roman din viața cadânelor. Ed. II de **N. Batzaria**

(Un vol. de 280 pag. Lei 50)

*„Romanul d-lui Batzaria este una din cele mai bune lucrări apărute în ultimul timp în literatura noastră. Ceeace pasionează mai mult este descrierea vieții turcești cu toate ciudățeniile și tainele ei, necunoscute la noi decât în mică măsură".*

(„Cele trei Crișuri")

**„CASA CU NALBĂ"** Roman de **Eugenia Sperantia**

(Un vol. de 180 pag. Lei 45)

*„E un roman agreabil, cu* trouvaille*-uri multe, cu melodii de frază".*

(„Rampa")

**„UN SOL AL BIRUINȚEI: POETUL ST. O IOSIF"** de **Paul I. Papadopol**

(Un vol. de peste 250 pag. Lei. 90)

*„Intâia monografie asupra poetului Ștefan O. Iosif este această lucrare a d-lui Paul I. Papadopol, care a reușit să pună în adevărata lumină cuvenită figura bardului care a prevestit întregirea neamului".*

**Cărțile amintite mai sus cum și alte multe opere capitale ale fruntașilor literaturii noastre, editate de „CARTEA ROMÂNEASCĂ", se află de vânzare la toate librăriile din țară și se pot cere și direct dela „CARTEA ROMÂNEASCĂ" Bulev. Academiei, 3, București, I, trimițând costul prin mandat poștal.**

**Ultimele noutăți apărute in vitrina**

**Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.**

**Calea Victoriei 27 (colț cu Bulev. Elisabeta)**

| | | | |
|---|---|---|---|
| *Mauclair C.* La vie humiliée de Henri Heine | . . . | Lei | 105 |
| *Green J.* Le Voyageur sur la Terre | . . . | „ | 98 |
| *Bauclair A.* A droite par quatre | . . . | „ | 78 |
| *Engles Fr.* Feuerbach et la fine de la philos. classique | . . . | „ | 69 |
| *Beer M.* Hist Générale du socialisme (l'antiquité) | . . . | „ | 78 |
| *Rachilde.* Portraits d'Hommes | . . . | „ | 78 |
| *Keyserling.* Journ. de voyage d'un philosophe (2 vols) | | „ | 390 |
| *Alix R.* La nouvelle jeunesse | . . . | „ | 78 |
| *Jouvenel.* Vers les Etats-Unis d'Europe | . . . | „ | 78 |
| *Avermaete.* Les Hommes préférent les blondes (roman) | | „ | 78 |
| *Fleuret. F.* Jim Click (roman d'aventures) | . . . | „ | 98 |
| *Conrad Iosef.* Lettres Françaises | . . . | „ | 98 |
| *Sylvére P.* Les Blessés de la Paix (roman) | . . . | „ | 78 |
| *Dominique P.* La Commune | . . . | „ | 98 |
| *Chatterji S.* Srikanta roman trad. de l'Anglais | . . . | „ | 137 |
| *Williamson H.* Tarka la Loutre, trad. de l'Anglais | . . . | „ | 78 |
| *De Hauteclogue.* Grand Nord (voyage) | . . . | „ | 78 |
| *Duhamel G.* Scéne de la Vie future | . . . | „ | 78 |
| La Bataille de la Marne (Documents Allemands) | . . . | „ | 162 |
| *Poincaré R.* Les Responsabilités de la Guerre | . . . | „ | 98 |
| *Charteris G-ral.* Le Maréchal Haig | . . . | „ | 234 |
| *Ross W. Aristote* (La vie et les Oeuvres) | . . . | „ | 195 |
| *Guitard H.* Les valeurs mobiliérs en Etats Unis | . . . | „ | 130 |

*Ultimele noutăți în Drept, Medicină, Știință, etc. Se primesc abonamente la toate revistele și ziarele române și străine. Comenzile din provincie se expediază și contra ramburs.*

S'a pus în vânzare No. 124 din excelenta publicație de popularizare „Biblioteca Dimineața", coprinzând câteva povestiri ale excelentului scriitor **I. Agârbiceanu**, strânse la un loc sub titlul

**DACTILOGRAFA**

Volumul cuprinde o selecție din cele mai bune povestiri ale acestui fruntaș al literaturii române.

No. 124. Prețul 8 lei

**Săptămâna copiilor!**

Pe lângă alte multe lucrări pentru copii, editura „Adeverul" prezintă în Săptămâna Copiilor și în preajma vacanțelor școlare, volumul apreciatului scriitor

ION PAS

**Familia Chiț-Chiț**

(Trei piese de teatru amuzante și distractive)

Autorul are la activul său numeroase lucrări pentru copii apreciate și recomandate de părinți și profesori.

Un volum elegant ilustrat, lei 50.

Ed. „Adeverul". De vânzare la toate librăriile.

**Cereți la toate librăriile**

**POVEȘTI CU NOROC**

**de ALI-BABA (N. Batzaria)**

**Un minunat volum cu povești pentru Copii — și tineret —**

**Admirabile ilustrațiuni în culori însoțesc textele.** **Prețul Lei 80.—**

A apărut în Editura „Cugetarea" romanul de senzație

**DAVID GOLDER**

**de IRENE NEMIROVSKY**

roman care are azi cel mai mare succes în lumea întreagă

# Parenteze

Am voit să scap de o întrebare şi m'am apucat să fluier, conducând melodia ca un dirijor de cor. Am fluierat ce mi-a venit mai repede în strungăreaţă. Şi am dansat. Şi am ieşit dansând, cu degetele în subsuorile jiletcii, din pingelele tari, pe mozaicul sonor, în rotogoale.

Cineva mă întrebase: „Ce-aţi mai scris"?

Şi am ajuns maestru de balet.

— D-ta eşti un scriitor mare.

— Eu?

— Da, dumneata.

— Cine ţi-a spus? Nu scriu, mă joc. Alerg după mine sau mă apropiu de mine încet. Şi nu mă pot prinde niciodată. Beby e mai fericit: se poate prinde de coadă. Nu fii gelos: coada nu are, nici ea, cine ştie ce gust.

Poemă în proză. Scoţi ceasul de buzunar şi-l pui pe masă. Aduci un ciocan. Condiţie esenţială: să nimereşti în mijloc exact. Ceasornicul a făcut explozie. Pe masă a rămas ciocanul singur.

— Adu mătura şi făraşul, Mario!

Poemă în versuri. Un sifon de la ghiaţă. Ii dai drumul în oglindă. Ai auzit cum curge Mediterana între Corsica şi Sardinia?

Miss Thoothall apăru cu cărarea impecabilă a perucii sale sumbre şi cu ochii, ca nişte nasturi de sidef, cu sprincene circonflexe. Purta o rachetă de tennis cu corzile jerpelite, ca paiele sparte ale unui scaun. Trecuseră prin plasă soarele, luna şi inima Missei. Agreabil surâsul ei în proteză metalică, 28 de carate: o sărutare de diplomat desgropat. Unde mi-este monoclul?

A se face o piesă de teatru cu 60 de personagii.

Răpirea Sabinelor şi Inelul Nibelungic. Simfonie de plaje. Trei fete blonde se ung în arşiţă cu nămol. Imi trebuie un văcar ca să le urce pe trei bivoliţe şi să împingă cireada în Marea Neagră.

Literatură abstractă. Se face cu gura, cu nasul, cu subsuoara. Un bobârnac în beregată dă sonoritate. Dopul sticlei de şampanie se imită cu degetul în gură. Un artist parizian inaugurase odinioară muzicalitatea unei conducte, care până la el nu cântase niciodată după autori: le Pétomane. Acest original, anterior premiilor naţionale de poezie şi proză, cânta Marsilieza din două unice fese.

Când am început povestirea cânta un gramofon. La jumătate, mi-a troznit plafonul. Inainte de a fi terminat-o, am primit o telegramă. Nu era pentru mine.

Scriitorii se împart în celebri, iluştri, geniali, mari, fenomenali, talentaţi, extraordinari, mistici, naturalişti. Scriitori simpli, scriitori scriitori nu se mai află.

— Dragă Zoe, să aşteptăm o altă civilizaţie şi să nu mai inventăm tipografii. Spune-mi că mă iubeşti.

Le style c'est l'homme. Bombastica sentinţă înseamnează altceva; că le style c'est le sujet. De la inefabil la porcesc se trece ca de la mătase la dăsag. Caşcavalul şi piatra se taie în feluri deosebite. Poţi să construieşti tot una, reducând universul la o imensă brânză trandafirie, pulverizată cu parfumul „Je soupire"?

Domnule critic, mută-ţi picerile de la nasul meu.

Nu a venit. Adică a fost şi a plecat.

Domnule, eşti, nu ştiu cum să zic, fără băgare de seamă.

Materiale. Pentru stingerea unei sonde incendiate, s'a născocit un aparat, la care s'a lucrat un an. Acum e nevoie pentru aparat de noroi. Se va instala o fabrică de noroi.

Dacă inversez timpurile compuse ale verbelor, fac, fără să vreau, limbă arhaică şi traduc liniştit şi din Homer. „Am izbutit" are destulă culoare, dar „izbutit-am" dă secolul înapoi. Cu dis-de-dimineaţă, fântână, moară, meleag, otavă, baci, fac o literatură. Şi dacă surogând chirilica în latină şi latina în slovă, construiesc un gotic de Cişmigiu, pot să public un volum, cu copertă pentru Academie.

Ornicul meu dela jiletcă bate minutele după model, afectând sunetul tuturor pendulelor, în dreptul cărora îl dau înainte sau îndărăt cu patru minute. Mă pomenesc în haină cu bătaia turnului din Roma şi în călimară cu vocea ultimului autor citit. Şi dau manuscrisul la tipar.

Am citit patruzeci de ani şi am notat. Mi-au crescut păr, bărbi, ochelari şi apuntamente. Sunt natură de artist, cum cântă bărbierul: fin, boem, desinteresat; nu mă pricep decât la idei, la cuvinte şi la frumuseţi. Şi când încep să „dau la lumină", public o broşură de 16 pagini, pe care la corectură o reduc la patru. Aş fi voit să reţin din toată opera mea o silabă.

Dacă am zis cămilă, cuvântul avea un sens. Il repet şi s'a modificat. Il mai zic şi-l pierd. Mă obsedează acel profesor de matematici dintr'un balamuc, care păstrase din toată ştiinţa şi din tot vocabularul lui, litera *i*, repetată ca un şuier de uzină mică. Savantul piţigoi.

Pe unii nu i-am putut îndatora pentrucă-mi erau prieteni şi pe ceilalţi, bine înţeles, pentrucă-mi erau adversari. Sunt un om corect şi dogma mea este: „Ce se va zice, dacă?" Ah! dacă n'aş fi avut nici adversari nici prieteni, cariera mea putea să fie alta.

Bilanţul meu e continuu cumpănit, ca pe registrul de fine de an: treizeci de milioane egal cu treizeci de milioane, pe două file albe.

N'am făcut bine, de frică şi de frică nu am făcut rău. Am umblat pe două frici. Cum îi zice acelui căruţ, pe două roate, care stă cât îl ţii şi care cade cât îi dai drumul? O să caut mâine în dicţionarul englezesc.

Mă gândesc. A trecut peste mine viaţa ca săptămâna peste o franzelă. Nu ai mâncat-o proaspătă şi-ţi rupi dinţii în ea, după ce s'a uscat. Ce repede şi inexplicabil devine franzela pesmet!

De câteva ori am fost ministru şi de câteva ori m'am însurat. Nu mă iubeşte nimeni şi nici nu mă urăşte: le sunt tuturora tot una. Am năzuit să fiu mereu mai mare şi am fost fără greş: am fost întodeauna altcineva şi nu mai am timp să fiu şi eu, niciodată.

T. ARGHEZI

# Amintiri din copilărie

F. T. MARINETTI

La ce bun să mă prezint publicului? — vor zice prietenii... Marinetti e prezentat oricărui public din Europa, care-l cunoaşte perfect de bine în toate atitudinile sale variate, surprinzătoare, semeţe, temerare, dar totdeauna sincere.

Sunt nenumărate legende care trebuesc desminţite, corectate ori rectificate, calomnii care trebuesc şterse... Nu! Nu! puţin îmi pasă de toate acestea. Imi urmez mai bine destinul de misionar al artei şi mă servesc bucuros de mine însumi, de viaţa-mi intimă şi de amintirile-mi personale, spre a pălmui odată mai mult pasatismul care murdăreşte încă draga-mi Italie.

Mulţumesc forţelor care mi-au ocrotit naşterea şi adolescenţa, — căci, până azi, mi-au evitat una din cele mai rele nenorociri din câte se pot abate asupra unui om: Monotonia.

Am avut o viaţă tumultoasă, ciudată, colorată. Am început în roz şi negru: sugaciu dolofan şi sănătos în braţele şi la sânul de culoarea cocsului al doicei mele sudaneze. Aceasta explică poate concepţia mea cam **neagră** despre iubire, cât şi franca-mi antipatie pentru politică şi diplomaţiile cu miere şi lapte.

Tata mi-a inoculat în sânge tenacitatea lui piemonteză. Ii datorez voinicia de sanguin voluntar şi dominator, dar din fericire n'am împleticita întortochiere a văgăunilor minţii sale, precum nici memoria-i uluitoare, care, pe vremea lui, făceau din tata, cel mai mare advocat civilist din Alexandria Egipteană.

In unele seri, colò în Africa vrăjitorească,
ne duceau pe ţărmul mării tale, ţărm mohorât şi neumblat,
jalnică turmă de liceeni,
ce se târa docil şi lent, supraveghiată
de preoţi negri şi severi... Eram mici
pete de cerneală pe imaterialele
mătăsuri al unui divin cer oriental.

F. T. Marinetti

Mama, care-a fost toată numai poezie delicată şi muzicală de duioşie şi de lăcrămi drăgăstoase, era milaneză. Deşi m'am născut în Alexandria egipteană, mă simt legat de pădurea de hornuri ale Milanului şi de bătrânu-i Dom.

O, Dom din Milano! Eu te-am speriat
atingând cu aripa-mi de pescăruş
adâncimile monstruoase
ale secularelor tale stânci...
Eu sunt, spui tu, un milanez care aleargă prea repede.

La şase ani am fost în mai multe rânduri certat cu asprime, fiind surprins în momentul în care stropeam trecătorii din balcon.

Solemnii neguţători arabi poposeau în faţa casei noastre, prelungind salamalecurile ceremonioase, cu îndoituri de arc, sub turbanele lor multicolore, spre a încerca să vândă cu lăcomie rufăria pariziană şi lădiţe cu poame, pela samsarii ovrei şi pela caravanieri.

Casa tatei din Alexandria îşi deschidea ferestrele de-o parte înspre o uliţă populată, iar de cealaltă parte înspre o curte mare înţesată de palmieri, molatice evantalii pe albastrul râs înspumat al mării africane.

Imi trăiam zilele pe un balconaş de lemn, într'o visătoare intimitate cu grăsuliile turturele care, căţărate printre ciorchinele de curmale, la doi metri de mine, gângureau melodios, poate pentru a prepara în urechile mele viitoarea mea sensibilitate gălăgioasă.

Când neguţătorii le supărau cu gâlceava lor pe prietenele mele turturici, îi împroşcam de sus cu copilăresc dispreţ.

In colegiul Iezuiţilor francezi, Saint François Xavier, multă vreme am învăţat doar să joc bine **foot-ball,** şi să ghiontesc pe camarazii care bârfeau Italia. Adeseori i-a fost dat mamei mele, terorizată, să mă vadă plin de sânge, din pricina acestor sporturi furibunde.

Aveam paisprezece ani, când Părintele Bufferne, profesorul meu de limbi clasice, declară într'o zi cu solemnitate, în clasă, că o descriere a mea a zorilor le întrecea prin frumuseţe pe toate ale lui Chateaubriand şi-mi prezicea gloria unui mare poet.

Am avut o pasiune smintită pentru o drăgălaşă copilă de paisprezece ani, Mary, elevă la un pension de călugăriţe de lângă şcoala mea. Levantină, ochi mari de miambal, obraji de camelie, buze cărnoase din cale afară de sensuale, flexibilă, molatică, femee făcută, şireată şi toată numai viclenie. Ca s'o sărut, mă căţăram în fiecare zi în spinarea servului meu arab şi după ce mă juleam în cioburile de geam ale unui zid scund, aşteptam între crengile unui smochin să scape de sub paza călugăriţelor. Dar în smochin erau, câte odată, cameleoni, sorbind cu mine arşiţa după amiezei. Ca să mă uit mai bine la unul, mi-am pierdut cumpătul, într'o zi, şi am căzut scrântindu-mi o mână.

Dragostea pentru Mary s'a contopit cu o violentă criză de misticism. Intre paisprezece şi şaisprezece ani, am fost

...adolescentul
care'şi dădea iritarea trupului său enervat
voluptoasei îmbrăţişeri a Serei,
mirosului de tămâie şi naforei zaharisite,
atunci când Luna Mariei
venea să ne viziteze în **parloir**
ca o femee parfumată,
mai frumoasă ca surorile prietenilor mei!...

Dar constrângerea profesorilor mei iezuiţi, în loc să favorizeze, curmă avântul misticismului meu. Am fost dat afară din colegiu, penrucă am venit cu nişte romane de ale lui Zola. Am făcut cele dintâiu datorii ca să fondez cel dintâiu jurnal, **Le papyrus,** umflat de poezie romantică şi de invective anticlericale împotriva Iezuiţilor. Mă găseam însă în imposibilitatea de a-mi continua studiile clasice franceze în Alexandria, spre marea mânie a tatei, care s'a văzut nevoit să mă trimeată la Paris.

Singur la Paris. Şaptesprezece ani. Toate grizetele din Cartierul Latin. Toate frământările studenţeşti. Un nenorocit examen de Matematici, dar unul triumfal de Filozofie asupra teoriilor lui Stuart Mill. Am venit la Milano **bachelier es lettres,** cu o cultură franceză, dar ireductibil italian, în ciuda tuturor atracţiilor pariziene.

In vreme ce-mi luam doctoratul în Drept la Universitatea din Genova, o poezie a mea, în versuri libere: **Le vieux marin**, apărută în **Anthologie-Revue,** a fost premiată de Catulle Mendès şi de Gustave Kahn, directorii dela **Samedis populaires** ale Sarei Bernhardt şi declamată de marea actriţă în teatrul său glorios.

Cu puţinii bani pe care mi-i dădea tata, duşman jurat al literaturii mele, mă năpustisem la Paris. Intrarea mea în cercurile literare a însemnat urcarea zgomotoasă pe tron a unui tânăr, nou mare poet: redacţii deschise, editori, reviste, toţi plini de respect.

Se desfăşură apoi campania mea literară din Italia în favoarea simbolismului şi a decadentismului francez, cu nenumărate conferinţe prin care am revelat Italiei pe Baudelaire, pe Mallarmé, pe Verlaine, pe Rimbaud, pe Laforgue, pe Gustave Kahn, pe Claudel, pe Paul Fort, pe Verhaeren, pe Jammes. Urmă întemeerea şi desvoltarea revistei internaţionale **Poesia**, fecundă seră caldă care făcu să germineze şi să înflorească cei mai buni poeţi italieni tineri: Cavacchioli, Paolo Buzzi, Govoni, Palazzeschi, Gian Pietro Lucini, Luciano Folgore. In felul acesta se năştea atunci (1905) **futurismul.**

Eram autorul aclamat al volumului **Conquête des Etoiles**, poemă departe de realitate; cu toate acestea urmăream cu minuţiozitate toate agitaţiile şi ideologiile mişcării socialiste italiene care se cristalizară în tragedia mea **Le Roi Bombance.** Acest rege al meu burtos, apăru intempestiv pe scenele pariziene, ducând acolo scandalul futurist al simbolurilor şi al caricaturilor sale. Parisul fu timp de o lună zgâlţâit de truculenţa revoluţionară a acestei opere, de polemicele pro şi contra ale **Manifestului futurist,** apărut în **Figaro,** îndârjite de o straşnică lovitură de spadă pe care i-am tras'o în duel romancierului Charles Henry Hirsch. Jurnalele pariziene m'au botezat **cafeina Europei!**

Alternam manifestaţiile artistice cu cele politice.

La Teatrul Liric din Milano, după ce am expus principiile futuriste, îl apăr şi îl glorific pe generalul Asinari di Bernezzo, persecutat de Guvern pentrucă a rostit în faţa trupelor sale un discurs iredentist. Incheiu zgomotoasa întrunire cu strigătul „Jos Austria" şi sunt arestat într'o violentă manifestaţie studenţească ce frământă toată noaptea Milanul.

La Triest sunt arestat pentru un cutezător discurs anti-austriac şi pentru o apărare a manifestului Futurismului, devenit popular.

Trad. de ALEXANDRU MARCU

**Cazul Maurizius**

**Roman de I. WASSERMANN**

Vitrina librăriei româneşti se îmbogăţeşte cu o traducere de mare valoare, cu celebrul roman: CAZUL MAURIZIUS, datorit scriitorului german *I. Wassermann.*

Apariţia acestui roman în Germania a constituit un mare eveniment literar. Triumful lui a fost desăvârşit, iar multele ediţii au fost repede epuizate. Subiectul romanului e de o importanţă atât de covârşitoare, iar discuţiile în jurul lui au fost atât de aprinse, că a dat naştere şi unui proces, intentat autorului.

E o lucrare care nu trebue să lipsească din casa nici unui intelectual.

Citiţi azi: LECTURA No. 277

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

EDITH VASSEBERG

UN STRIGĂT PRIN CEAŢĂ

Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

# Artă şi tradiţie

*Omagiul Iaşului*

Cu prilejul discuţiunii legii teatrelor, la Cameră, domnul profesor I. Petrovici a arătat, într'un călduros discurs, aportul artei şi tradiţiei ieşene în cultura românească.

„Iubesc cu fanatism, — a spus d-sa, — instituţiile Iaşului, unde profesez de douăzeci şi patru de ani. Şi de câte ori am avut prilejul să le susţin, le-am susţinut întotdeauna şi în chipul cel mai dezinteresat. Iaşul este o cetate istorică şi-i acord afecţiunea mea nemărginită, ori care ar fi conduita oamenilor vremelnici.

„Pentru mulţi cuvântul *Iaşi* este o simplă silabă, cu o sonoritate determinată. Pentru mine, cuvântul Iaşi are o rezonanţă adâncă şi plină de taine sufleteşti.

I. Petrovici

„Eu nu pronunţ niciodată numele acestui centru moldovenesc, fără să-l şi văd revărsat pe colinele lui blânde şi fără să-mi treacă prin minte cu iuţeală de fulger toate vicisitudinile istoriei lui de sacrificii.

„Cine vrea să servească Iaşul trebue să se scufunde în conştiinţa şi în personalitatea lui istorică şi, ca să-l poată servi cum trebue, trebue să-l priceapă cu intuiţia lui, cu căldura inimii, nu cu calculul rece al unor socoteli meschine.

„Eu, cufundându-mă în această conştiinţă istorică, desluşesc un glas al Iaşului, pe care îl reproduc aici. Şi iată ce spune Iaşul: *Sunt un oraş sărăcit, cu puţine perspective de a mă îmbogăţi iarăşi. Mi-a rămas o singură mângâiere, la care ţin: este acel imponderabil care se chiamă tradiţia, nobleţa tradiţiei. Vă rog să nu mi-o luaţi şi pe aceasta.*

„Şi parcă mai desluşesc ceva în acest glas lăuntric şi adânc; parcă Iaşul mai spune: *Ţară românească, m'am sacrificat permanent pentru interesele Statului român, aş dori ca şi Statul român să susţină cu integralitatea mijloacelor sale instituţiile mele.*

„Şi mai spune încă ceva: *Până acum, teatrul meu Naţional avea o subvenţie minimală şi derizorie. N'am făcut gălăgie niciodată; am făcut ce-am putut; dar n'am produs niciodată deficite.*

*Recunosc că nu s'a jucat cu perfecţiunea cu care se joacă la Comedia Franceză, dar am dat spectacole curate!*

„Şi, — închee d. Petrovici, — pot să vă asigur că anul acesta am văzut vre-o trei reprezentaţii care ar fi putut să figureze cu cinste în orice capitală!"

Omagiul acesta atât de călduros şi de vibrant adus bătrânei capitale moldovene, în care arta şi tradiţia sunt stâlpii cei mai trainici ai vieţii noastre etnice, are însă şi un sens mai adânc: el pune din nou în discuţie problema descentralizării culturale. Asupra nucleelor de activitate spirituală din provinciile ţării trebue concentrată toată grija şi tot interesul oficialităţii. Nu trebue să se uite că cele mai generoase iniţiative culturale au pornit aproape totdeauna din provincie. Şi Moldova are în această direcţie o însemnată contribuţie.

Omagiul vieţii intelectuale a Iaşului e astfel un omagiu adus culturii româneşti în genere.

H. Bl.

Miracovici — Portret

A. CEHOV

# Călătorul de clasa I-a

Un călător de clasa I-a, după ce luase masa la gară şi băuse binişor, se culcă pe canapeaua de catifea, căscă cu poftă şi începu să moţăe.

După o aţipeală de cinci minute, privi cu ochi galeşi la vis-à-viul său, zâmbi şi zise:

— Răposatului meu tată îi plăcea ca babele să-i scarpene tălpile după masă. Eu îi seamăn în toate, cu o diferenţă însă, că-mi place să-mi scarpin, în locul tălpilor, limba şi creerul. Imi place, om plin de păcate ce sunt, să flecăresc cu stomacul plin; îmi permiteţi să conversăm puţin?

— Cu plăcere, — consimţi vis-à-viul.

— După o masă bună, cel mai neînsemnat fapt e în stare să-mi stârnească în gând nişte cugetări al dracului de mari. De exemplu, noi am văzut acuma doi tineri la bufet; ai auzit şi d-ta cum unul felicita pe cellalt că a devenit celebru. „Vă felicit, zise, aţi început să cuceriţi gloria". Desigur erau nişte actori sau gazetari microscopici. Dar nu e vorba de ei. Pe mine, domnule, mă interesează acum întrebarea: ce anume se înţelege sub cuvântul „gloria" sau „celebritatea!" D-ta cum crezi? Puşchin (poetul) zicea că gloria este un petec de culoare aprinsă pe o haină sdrenţăroasă, şi noi toţi, o înţelegem în acelaşi fel, adică, mai mult sau mai puţin subiectiv, dar nimeni n'a dat încă o definiţie clară şi logică acestui cuvânt. Aşi da mult pentru o asemenea definiţie.

— Şi de ce-ţi trebueşte ea D-tale aşa de mult?

— Vezi, dacă am şti ce este gloria, am afla poate şi mijloacele de-a o dobândi, zise călătorul de clasa I-a, după o scurtă reflexie. Trebue să-ţi spun, domnule, că eu pe când eram tânăr aveam un singur ideal în suflet: de-a deveni celebru. Eram nebun după popularitate. Pentru glorie învăţam, munceam, nu dormeam nopţi întregi, nu mâncam în deajuns, mi-am pierdut sănătatea. Şi s'ar părea, pe cât pot judeca fără părtinire, că am întrunit toate cele necesare pentru dobândirea ei. Mai întâi, după profesie sunt inginer. Am construit până acum în Rusia, vre-o douăzeci de poduri admirabile, am construit în trei oraşe conducte de apă, am lucrat în Rusia, Anglia şi Belgia... Al doilea, am scris multe articole în specialitatea mea. Al treilea, domnule, eu încă din copilărie aveam slăbiciune pentru chimie. Ocupându-mă de această ştiinţă în timpul liber, am găsit mijloace de-a căpăta unii acizi organici; aşa că numele meu îl poţi găsi în toate manualele străine. Tot timpul am fost în serviciul statului, am ajuns la gradul de consilier de stat. Nu vreau să te plictisesc cu enumerarea tuturor meritelor şi lucrărilor mele; voi zice numai, că am făcut mai mult decât un alt om celebru. Şi cu toate astea, am ajuns bătrân, pot spune că mă pregătesc să mor, şi sunt tot aşa de celebru ca şi cânele acela care aleargă pe terasament.

— Cine ştie, poate că eşti celebru.

— Hm. Ei iată, voi face acum o încercare... Spune-mi dacă ai auzit vre-odată de Cricunov...

Vis-à-viul îşi ridică ochii spre tavan, se gândi şi râse.

— Nu, n'am auzit... zise el.

— E numele meu. D-ta om cult şi în vârstă, n'ai auzit nici odată despre mine. Asta e o dovadă convingătoare! Evident, că urmărind gloria, eu nu făceam ceia ce trebuia pentru asta. Eu nu cunoşteam modul adevărat de-a proceda şi, voind să apuc gloria de coadă, nu m'am apropiat de partea care se cuvinea.

— Şi care este adevăratul mijloc?

— Da dracul ştie! Vei zice talent, genialitate, superioritate, dotaţie de la natură? Da de loc, domnul meu... Alături de mine trăiau şi-şi făceau cariera oameni, în comparaţie cu mine, imbecili, neînsemnaţi şi chiar ticăloşi. Munciau de o mie de ori mai puţin ca mine, sforţări nu făceau, în talente nu excelau şi nu căutau gloria, şi uite-te la ei acuma! Când cauţi, numele lor tot mereu îl întâlneşti în gazete şi discuţii! Dacă nu ţi s'a urât să asculţi, am să te lămuresc printr'un exemplu. Acum câţi-va ani construiam un pod în oraşul K. Trebue să-ţi spun, că în acest oraş parşiv mă plictiseam grozav. De n'ar fi fost femeile şi cărţile de joc, aş fi înebunit cu siguranţă, In fine, afacere din trecut, de urât, m'am încurcat acolo cu o cântăreaţă. Dracu ştie, toată lumea era extaziată de cântăreaţa asta, după mine însă, — cum să-ţi spun? — ea era o fiinţă cu totul ordinară, fără calităţi, — cum sunt multe. O fată uşuratică, capricioasă, lacomă, ba încă şi proastă. Mânca mult, bea mult, dormea până la cinci seara — şi altceva nu mai făcea nimic, mi se pare.

Era considerată drept cocotă, — aceasta chiar era profesiunea ei, — când însă voiau s'o numească în mod literar, îi ziceau artistă, cântăreaţă. Pe vremuri, eram un amator înfocat al teatrului şi de aceia, această profanare a numelui de artistă, mă revolta al dracului! Să fie considerată de artistă, cântăreaţa mea n'avea nici un drept! Era o fiinţă lipsită de orice talent, fără sentiment, se poate zice chiar mizerabilă. Pe cât înţeleg cânta oribil, şi tot farmecul „artei" ei era, că ştia şi nu se jena să leşine când trebuia, când intrau în cabina ei de scenă. Ea alegea întotdeauna roluri din farse traduse, cu canto, şi anume dintr'acelea în care putea să apară deghizată în costum bărbătesc, lipit pe corp, într'un cuvânt — ptiu! Mi-aduc aminte ca acum, era inaugurarea podului. Ca de obicei, Te-Deumul, cuvântări, şi altele. Eu mă învârteam pe lângă opera mea, şi tot mă temeam să nu-mi crape inima de emoţie. Afacerea e veche şi n'am nevoe să fac pe modestul, de-aceia, pot spune că podul a eşit minunat!

Era un tablou, nu pod, o splendoare! Şi poftim, dacă poţi să nu te emoţionezi, când la inaugurare, are să fie tot oraşul. „Ei, mă gândeam, acum toată lumea n'are să-şi ia ochii de la mine. Unde m'aş ascunde?" Dar degeaba, domnule, mă speriasem atâta! Vai! Afară de persoanele oficiale, nimeni nu m'a băgat în seamă. Stăteau grămadă pe mal, se uitau ca o turmă de oi la pod, şi nici nu le păsa de acela care l'a construit. Şi să-l ia dracii de public, de atunci am o ură neîmpăcată pe el. Dar să urmăm. De-odată publicul a început să se agite. Feţele au început să zâmbească, umerii să se mişte. „M'or fi observat pe mine, probabil", mi-am zis eu. Cum nu, ţi-ai găsit! Mă uit, văd pe cântăreaţa mea străbătând mulţimea, cu o droaie de ştrengari după ea. Privirile tuturor fugeau grăbite în urma acestui alai. Mii de voci au început să şoptească: „E cutare... O frumuseţe! încântătoare!" Atunci m'au observat şi pe mine... Doi lingăi oarecare, desigur amatori locali ai artei dramatice, s'au uitat la mine, au schimbat privirile între ei şi au început să şoptească: „Asta-i amantul ei!" Cum îţi place asta? Şi un individ oarecare, c'un aspect mizerabil, cu joben şi cu faţa nerasă, se frământă mult timp lângă mine şi apoi mi se adresă cu cuvintele:

— Ştiţi cine e cucoana aceea, care merge pe mal? E cutare... Vocea ei e mai presus de orice critică, o posedă în perfecţie!

— Poţi să-mi spui D-ta, l'am întrebat, — cine a construit podul acesta?

— Habar n'am! răspunse el. — Un inginer oarecare!

— Dar cine, întreb — a construit în oraşul vostru catedrala?

— Nici asta n'aş putea să vă spun.

Apoi l'am întrebat, cine e considerat ca cel mai bun pedagog, cel mai bun arhitect şi la toate întrebările mele, individul îmi răspundea că nu ştie.

— Dar ia să-mi spui, l'am întrebat în sfârşit: — de cine e întreţinută această artistă?

— De un inginer oarecare Cricunov.

Ei, domnule, cum ţi se pare asta? Dar mai departe... Minezingheri şi barzi nu mai există în ziua de azi şi toate se află exclusiv numai prin gazete. A doua zi după sfinţirea podului, apuc cu lăcomie gazeta locală „Viestnic", şi caut ce scrie despre opera şi persoana mea. Cercetez mult timp toate feţele jurnalului şi în sfârşit, iată, hurra! încep să citesc: „Eri pe un timp admirabil, în prezenţa unei imense adunări de oameni, al excelenţei sale domnului guvernator „cutare" şi altor înalţi funcţionari, a avut loc sfinţirea noului pod etc. Iar, la sfârşit de tot: „între alţii a asistat la inaugurare şi favorita publicului, artista noastră „cutare", frumuseţea strălucitoare... Apariţia ei, fără îndoială, a produs o vie sensaţie. Steaua era îmbrăcată" etc. Cât despre mine nici un cuvânt! Nici măcar o jumătate de cuvânt. Deşi era o prostie din partea mea, dar mă crezi, am plâns de necaz!

M'am consolat cu gândul că provincia e stupidă şi deci, nu-i poţi pretinde nimic; ca să-mi capăt renume, trebue să mă duc în centre culturale, în capitale. Mi-am luat rămas bun de la orăşelul K., şi am plecat la Petersburg. Drumul de la orăşelul K. până la Petersburg e lung; ca să nu mă plictisesc am luat un compartiment separat, şi... nici vorbă, şi pe cântăreaţa mea... Mergeam, şi tot drumul mâncam, beam şampanie şi tru-la-la!

Ei, iată-ne sosiţi în centrul cultural. Am ajuns tocmai în ziua concursului, şi am avut plăcerea, domnule, să sărbătoresc victoria; lucrarea mea a fost onorată cu premiul întâi. Hurra! A doua zi mă duc pe strada principală, Nevski, şi cumpăr gazete de două ruble. Dau fuga la hotel, unde am tras, mă culc pe canapea şi, stăpânindu-mi fiorul, mă grăbesc să citesc. Răsfoesc o gazetă — nimic! Alta — acelaş lucru! In sfârşit în a patra, dau peste o asemenea ştire: „Eri cu trenul accelerat, a sosit în Petersburg cunoscuta artistă provincială „cutare". Constatăm cu plăcere că clima de sud i-a făcut mult bine, frumuseţea ei"... nu-mi mai aduc aminte mai departe. Mult mai jos, sub această ştire, era scris cu cele mai mărunte litere: „Eri la concursul cutare, premiul a fost obţinut de inginerul cutare"! Atât! Şi afară de asta, pronumele meu era scris greşit, în loc de Cricunov au pus Chircunov. Iată şi centrul cultural! Dar asta nu-i tot. Când peste o lună plecam din Petersburg toate jurnalele se întreceau tratând despre „incomparabila, divina, geniala noastră"... amanta mea.

Peste câţi-va ani după asta m'am dus la Moscova. Eram chemat de primar pentru o afacere, despre care Moscova cu jurnalele ei ţipa mai mult de o sută de ani. Intre altele, am ţinut câte-va conferinţe cu scop filantropic, într'unul din muzee. S'ar părea că era de ajuns să devin cunoscut oraşului în cel puţin trei zile, nu-i aşa? Ţi-ai găsit! Nici un jurnal n'a spus o vorbă despre mine. Despre incendii, despre operetă, despre consilieri comunali care dorm, despre negustori beţi, despre toate era, cât priveşte însă afacerea mea, proectul meu şi conferinţele mele, nimic.

Dar drăguţul de public moscovit! Merg în tramvai... Vagonul ticsit de lume; dame, militari, studenţi şi studente din toate făpturile câte o păreche.

— Am auzit că primăria a invitat un inginer pentru afacerea cutare, zic eu vecinului meu aşa de tare ca să audă tot vagonul.

D-voastră nu ştiţi numele acestui inginer?

Vecinul meu dădu din cap negativ. Restul publicului mă privi în treacăt şi în privirile lor am citit: „nu ştiu".

— Se zice, că cine-va ţine conferinţe în muzeul cutare, abordez eu publicul, vrând să leg o conversaţie. Se zice că e interesant!

Nimeni n'a dat măcar din cap. Evident nu toţi au auzit despre conferinţe, iar cucoanele nici nu ştiau că există muzee. Asta n'ar fi nimic. Dar închipueşte-ţi, domnule, publicul de odată sare în sus şi începe să se îndese la ferestre. Ce-e? Ce s'a întâmplat?

— Uite, uite! începu să-mi dea cu coatele vecinul. Vezi pe domnul acela brun care se suie în birjă? E renumitul King!

Şi tot vagonul se apucă să discute foarte înfierbântat despre jokeii renumiţi pe vremea aceia la Moscova.

Aş putea să vă dau şi alte exemple dar cred că şi astea sunt deajuns. Acum, să admitem că am o părere greşită despre persoana mea, sunt un lăudăros şi o incapacitate; dar în afară de mine aş putea să vă arăt o mulţime de contimporani de-ai mei, oameni remarcabili prin talentele lor fără să fi devenit cunoscuţi. Toţi aceştia: exploratori, chimişti, fiziciani, mecanici, agronomi ruşi, sunt ei oare populari? Cunoaşte pătura noastră cultă pe pictorii, sculptorii sau scriitorii noştri? Câte un bătrân câne literar, muncitor şi talentat, bate timp de treizeci şi trei de ani pragurile redacţiilor, înegreşte dracu ştie câtă hârtie, de două ori se judecă pentru calomnie şi totuşi nu izbuteşte să păşească mai departe de furnicarul său! Numeşte-mi măcar unul din corifeii literaturii noastre care ar fi devenit cunoscut înainte de a se fi zvonit în ţară că e omorât în duel, că a înebunit, că e exilat sau că trişează la cărţi.

Călătorul de clasa I-a se ambalase atât de mult încât scăpă ţigara din gură şi se ridică în picioare.

— Da, urlă el cu un ton feroce, — şi în comparaţie cu ei am să vă pomenesc sute de cântăreţe neînsemnate, acrobaţi, bufoni pe care îi cunosc şi copiii de ţâţă... Da!

Uşa scârţâi, se simţi un curent şi în compartiment intră un individ posomorât cu joben şi cu ochelari vineţi. Individul după ce examină locurile se încruntă şi plecă mai departe.

— Ştiţi cine-i ăsta, se auzi o voce timidă dintr'un colţ al compartimentului, NN. celebrul escroc din Tula dat în judecată pentru afacerea cu banca Y".

— Poftim, făcu călătorul de clasa întâi. Cunoaşte pe pungaşul din Tula, dar ia întreabă-l dacă cunoaşte pe Semiradoschii, Ceaicovschii sau pe filozoful Soloviev; el are să-ţi facă semn din tidvă că nu... e ruşinos...

Urmă o tăcere de câteva minute.

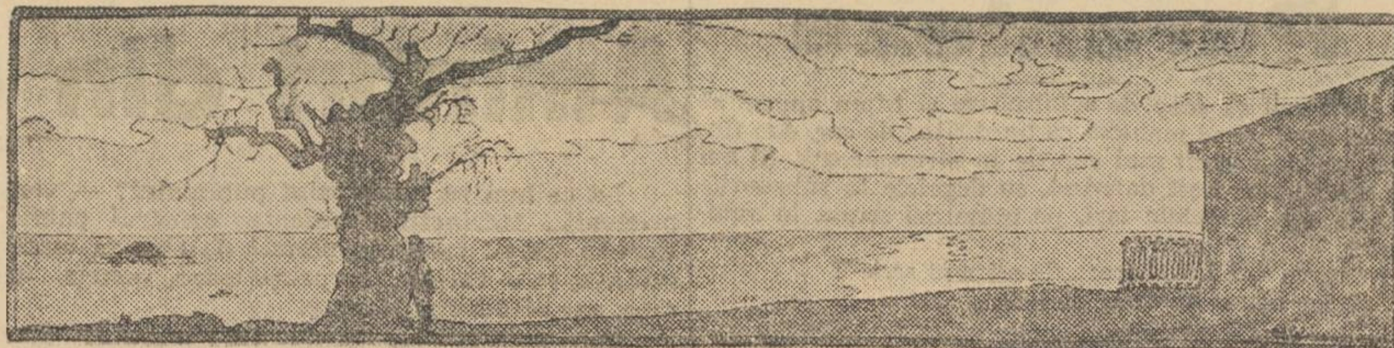
— Imi permiteţi să vă întreb la rândul meu, — începu sfios călătorul de vis-à-vis, — dacă aţi auzit vre-o dată de numele Puşcov?

— Puşcov? Hm... Nu, n'am auzit!

— E numele meu... urmă călătorul jenat. Vrea-săzică n'aţi auzit? Şi eu de treizeci de ani sunt profesor la una din universităţile ruseşti, membru la academie şi am publicat mai multe scrieri.

Călătorul de clasa întâia şi călătorul se uitară unul la altul şi începură să râdă cu hohote.

Trad. din ruseşte de C.



# Romanul de dragoste al Regelui-Soare

Roman sau realitate? E realitate şi totuşi sună ca un roman, atât e de adevăat că tragediile vieţii întrec adesea chiar creaţiunile imaginaţiei romancierilor. Prima dragoste! La auzul acestor cuvinte retrăim visul sublim al primei noastre iubiri, visul rămas vis, căci, ce puţini sunt fericiţii, care au putut da forma realităţii povestei minunate a adolescenţei lor! Şi istoria ne arată că nici chiar un rege puternic ca Ludovic al XIV-lea n'a fost cruţat de această lovitură.

Suntem în preajma anului 1658. Trecuseră timpurile tulburi ale Frondei, când Ludovic, minor încă, era purtat dintr'un castel într'altul, ca să nu cadă în mâinile rebelilor. Parisul adora acum pe regele său, un tânăr de douăzeci de ani, înalt şi svelt, cu un aer de naturală majestate şi de distinsă eleganţă. Contimporanii ziceau că avea ţinuta şi mersul unui semi-zeu. Adăugaţi la aceste calităţi fizice o mare afabilitate şi veţi înţelege de ce toate femeile timpului erau la picioarele acestui monarh frumos ca un Apollon şi a cărui inimă palpita la simpla vedere a unei femei frumoase.

Multe femei au trecut prin viaţa galantă a lui Ludovic al XIV-lea, căci, fără să-i pese de suferinţele lor, el schimba metresele sale cu desinvoltura unui al doilea Don Juan. Acest egoist perfect îşi satisfăcea simţurile sale vecinic flămânde, căci era un mare senzual, în braţele celor mai frumoase femei ale Franţei şi, de îndată ce se sătura, trecea mai departe. Singura femeie, care a isbutit să captiveze sufletul acestui egoist senzual a fost tocmai femeia, pe care n'a posedat-o nici odată. Maria Mancini, căci ea este această femeie, a ştiut — graţie excepţionalei sale personalităţi şi graţie nimbului de poezie, care înconjoară totdeauna prima noastră dragoste, să insufle lui Ludovic o astfel de pasiune, în cât acesta, în ciuda unor obstacole, astăzi încă atotputernice, era gata s'o ridice pe tronul Franţei.

Cardinalul Mazarin, de cincisprezece ani atotputernicul prim-ministru al Franţei, şi-a adus din Italia, patria sa, numeroşii lui nepoţi şi nepoate, între care şi Maria Mancini. Ea avea nouăsprezece ani, când Ludovic, care frecventa des casa sfetnicului său, s'a îndrăgostit de dânsa.

Maria Mancini era o brună înaltă, sveltă, plină de graţii, cu ochii negri, mari, din care străfulgera pasionatul ei temperament. Inzestrată cu o inteligenţă puternică şi vioaie, vorbind mai multe limbi, asiduă cititoare a literaturii romantice italiene, franceze şi spaniole, ea era considerată de contimporani ca „persoana cea mai inteligentă din lume". Această italiancă plină de poezie şi de pasiune degaja un farmec irezistibil. Ce mirare, căci reunea în persoana ei pe Venus şi pe Minerva. La Rochefoucauld şi Saint-Evremont discutau politică, istorie şi morală cu această fată de nouăsprezece ani. Era într'adevăr demnă de o coroană.

Prea mândră pentru a se coborî la rangul de metresă, fie chiar de metresă regală, ea a cerut lui Ludovic ca s'o ia de soţie. Mândria a împiedicat-o ca să cedeze tânărului rege, deşi l-a iubit cu o dragoste profundă. Şi suflul arzător al pasiunii Mariei a fost atât de puternic, încât a reuşit să comunice regelui o pasiune aproape egală şi singura pe care a resimţit-o vre-odată.

Maria şi Ludovic erau mereu împreună, în palatul lui Mazarin, la vânătoare, la plimbare, sau discutând ore întregi în cadrul unei ferestre a Luvrului. Această italiancă atât de înzestrată a avut o influenţă decisivă în viaţa regelui. Ea i-a făcut educaţia literară şi artistică, ea a inspirat gustul cititului şi plăcerea frumosului în artă şi literatură acestui suveran, care va fi Mecena secolului său. Pentru a-i fi pe plac, Ludovic a învăţat limba italiană, singura limbă străină pe care o vorbea. Mai mult decât atât, Maria, cu temperamentul ei plin de foc şi cu sufletul ei vibrând de poezie, a reuşit să transforme pe indolentul suveran, vecinic tutelat de cardinal, într'un monarh doritor de glorie şi grandoare.

Pasionata italiancă a aruncat în inima regelui scânteia unei dragosti, care nu precupeţeşte sacrificiul. In aşteptare, îndrăgostiţii gustau bucuriile intense ale primei iubiri. Dar, în curând, nouri grei veniră să tulbure cerul senin al îndrăgostiţilor. Anna de Austria, mama lui Ludovic, înspăimântată la gândul de a vedea pe o plebeiană ca soţie a fiului său, a acestui descendent al atâtor împăraţi şi regi, porunci cardinalului să pună capăt periculosului joc. Regele, abdicând orice mândrie, îl rugă în genunchi pe Cardinal să-şi dea consimţământul la căsătoria sa cu Maria. Mazarin fu inebranlabil. Ba ceva mai mult, îşi exilă nepoata la Brouage, lângă La Rochelle, punând-o sub o strică supraveghere.

Despărţirea dinte cei doi îndrăgostiţi fu în adevăr dramatică. Regele nu-şi putu stăpâni durerea şi isbucni în lacrimi. Atunci, Maria Mancini a rostit faimoasele cuvinte:

*Sire, vous êtes roi, vous m'aimez et vous souffrez que je parte.*

Găsim un ecou, un palid ecou, al acestei fraze lapidare în Bérénice a lui Racine: *Vous êtes Empereur et vous pleurez.*

Dar Ludovic al XIV-lea, prea tânăr încă, n'avu curajul să se împotrivească şi mamei sale şi cardinalului, protectorul minorităţii sale şi pe care îl considera aproape ca pe un părinte.

Bravul şi veselul popor al Parisului a sintetizat, ca întotdeauna, într'un cuplet gravele evenimente dela curte:

*Mancini, cette illustre fille,*
*A rendu la cour si chagrine,*
*Que, depuis dimanche passé,*
*On n'a presque ri, ni dansé.*

Maria ne-a descris, în memoriile sale, disperarea ei, în urma neaşteptatei despărţiri. „Cerşeam mereu moartea, ca singurul leac al nenorocirilor mele". Mazarin însuşi mărturisea reginei că „disperarea ei nu se poate descrie."

Regele plecă să caute în singurătatea castelului de la Chantily consolarea marei sale dureri. Işi petrecea zilele scriind iubitei sale scrisori lungi, volume întregi, pe care însăşi regina le transmitea, căci se temea că indiguind prea tare torentul, acesta să nu sfărâme zăgazul. Ludovic nu voia cu nici un chip să renunţe la dragostea sa şi să consimtă la căsătoria sa cu Infanta Maria Teresa. Numai ameninţarea cardinalului, că îl va părăsi şi va pleca în Italia, l-a înduplecat. Totuşi multă vreme a sălăşluit în inima regelui focul primei sale dragosti. Şi atât de mare fu într'o zi, greutatea amintirilor şi a regretelor, încât părăsi palatul regal şi plecă singur, într'un pios pelerinaj de amor, la Brouage, oraşul de exil al iubitei sale, ca să contemple locurile care au fost martorii lacrimelor şi suferinţelor scumpei sale Maria şi acum departe, în Italia, şi care au auzit vocea ei vibrând de pasiune. Cu acest atât de mişcător pelerinaj spre magia trecutului iremediabil pierdut se sfârşeşte romanul de dragoste al marelui rege. Aceea însă care a fost obiectul profundei sale pasiuni, va începe abea acum să urce calvarul unei vieţi tragice.

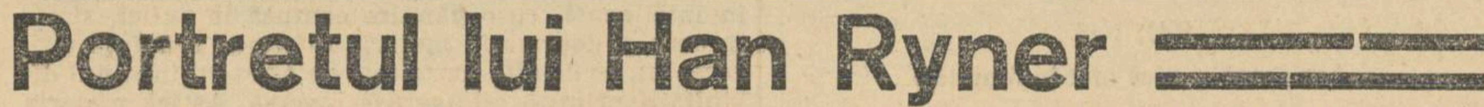
Mazarin s'a grăbit s'o mărite dincolo de hotarele Franţei, pentru ca vederea ei să nu reaprindă în inima regală focul abea înăbuşit. Bărbatul ales de cardinal fu prinţul de Colonna, mare conetabil al regatului de Neapole. Maria opuse o disperată, dar zadarnică rezistenţă. După câţiva ani de nenorocită căsnicie, ea fuge din casa bărbatului ei. Străbate Mediterana într'o barcă uşoară, în dublul pericol de a fi înghiţită de o furtună puternică sau de a fi prinsă de vre-o galeră a bărbatului ei, căci marele duce de Toscana lansase toate galerele ducatului său pe urmele fugarei.

După o asemenea navigaţie primejdioasă, care ţinu nouă zile şi nouă nopţi neîntrerupte, Maria puse piciorul pe pământul Franţei. Era în siguranţă. Maria plecă spre Paris, dar fu oprită la Fontainebleau, căci regele se temea ca vederea ei să nu-i reaprindă vechea pasiune. Orgoliul acestei mândre italience fu mai tare chiar decât glasul prudenţei. Părăsi Franţa şi se retrase într'o mânăstire din ducatul Savoiei. Zadarnice fură apelurile bărbatului ei, căci se temea de răzbunarea italiană. Atunci conetabilul, însetat de a-şi răzbuna mândria jignită, o atrase într'o cursă. Fu îndemnată să plece în Flandra, pe atunci spaniolă, ca şi Neapole.

Abea ajunsă în Flandra, fu închisă în citadela Anversului. După multe rugăminţi, Maria obţinu „favoarea" de a fi transportată într'o mânăstire de lângă Madrid. Favoarea nu era prea mare, căci mânăstirea era ca o închisoare şi nu avea voe s'o părăsească nici odată. De cinci ori evadă ea din oribila închisoare, unde îşi petrecea zilele tinereţei, închisă pentru crima de a nu voi să trăiască cu „domnul mare conetabil al Neapolului", şi de cinci ori fu prinsă. Cu toate catastrofele, care i-au răvăşit tinereţea, Maria era încă frumoasă. Anii petrecuţi în mânăstire n'au schimbat hotărîrea ei de a nu trăi alături de omul, pe care îl detesta. Atunci în culmea furiei, conetabilul obţinu dela regele Spaniei ordinul de a fi închisă în castelul dela Segovia. Ea rezistă; şi acea care fusese iubita unui rege şi la doi paşi de tron, fu legată cu frânghii, târâtă de păr şi dusă la închisoare de sbiri nemiloşi, cu hainele sfâşiate, pe jumătate goală. Nu e oare adevărat că viaţa are tragedii mai mari decât cele create de cea mai fecundă imaginaţie a unui romancier?

După opt ani de detenţiune în mânăstire şi după alţi trei ani de închisoare adevărată, Maria reuşeşte să fugă în Franţa. Mai trăeşte acolo cinci ani, până la moartea crudului ei soţ, apoi se întoarce în Italia, unde îşi târăşte ultimele zile ale unei vieţi nenorocite. Liniştea morţii veni, în cele din urmă, să încheie o viaţă atât de zbuciumată. Un sfârşit obscur, atât de obscur, încât nu se cunoaşte nici măcar locul unde a murit şi nici data morţii. Astfel sfârşi Maria Mancini, nenorocită, săracă şi necunoscută, după lungi ani de suferinţe şi de amare umilinţi, şi după ce splendida ei frumuseţă s'a vestejit prin mânăstiri şi închisori, iar mândria ei a sângerat ani după ani, mereu persecutată şi brutalizată de neomenosul ei soţ, care a urmărit-o cu înverşunarea cu care odinioară furiile l-au urmărit pe Oreste.

FILIP HOROVITZ



# Portretul lui Han Ryner

In veacul nostru, la Paris, trăeşte un personagiu extrem de bizar, aproape fantasmagoric. Bărbos, scund şi filosof ca Socrate, cum l-a şi zugrăvit d. Larrivière, personagiul meu s'a născut ori prea târziu ori prea de vreme. Şi deşi se simte **comme chez soi** sub cerul lui Dumnezeu (al lui Dumnezeu e şi cerul Parisului) el e străin de veacul în care trăeşte şi ţine mai mult de veacurile antice. Gusturile lui nu-s deloc **vingtième siècle.** Asemenea bătrânului Epicur şi tânărului Platon, are slăbiciune pentru taifasul filosofic, pentru hoinăreala fără scop, în neştire, cu un prietin alături — prietin lui şi cugetării —, pentru pierderea de vreme care aduce pacea şi mântuirea sufletului. Nimic din febrilitatea mea, din neastâmpărul meu modern. Limpiditate şi cumpăt. Filosofie.

Il pot întâlni pe Han Ryner în straie nemţeşti, printre negustorii de pe Boulevard des Italiens, mă pot apropia să-i strâng mâna şi să-l privesc în ochi. Totuşi, la despărţire, voiu fi sigur că am fost prada unui vis. Căci, la întâlnirea cu Ryner, bulevardul parizian s'a transformat în nu ştiu ce cărare empirică, nu ştiu ce alee de platani à la Fragonard, în vreme ce marele meu prietin şi-a schimbat, dintr'odată, hainele nemţeşti în togă antică.

Dar nu numai exteriorul său şi gusturile sale poartă pecetea graţiei ateniene. Insăşi atitudinea-i în faţa vieţii, însăşi problemele ce i se insinuază în creer şi-l chinuesc, întreaga-i distincţie sufletească în sfârşit, recheamă în minte un personagiu cumpătat şi idealist care a frecventat cu regularitate şcoala de subt portic sau a bătut drumurile prăfuite ale Corintului de demult, sprijinit în cârja cinică. Il văd mereu pe Han Ryner, pe ecranul imaginaţiei mele, cu privirile etern îndreptate spre volutele unui templu grecesc, muiate în cerul de turcoază al Atenei. Şi mai ales îl văd cotrobăind prin lume, sub cerul lapis-lazuli al nopţii, cu o lanternă în mână, risipitoare de boabe de chihlibar, în întuneric, şi strigând, disperat, naiv şi diabolic că vrea şi caută un om.

Han Ryner — să nu vă închipuiţi — când urlă că e în căutarea unui om, nu înţelege pe cineva din afara lui, pe care niciodată nu-l va găsi. Ci omul dintr'însul. **Călătoriile lui Psihodor** au fost întreprinse tocmai cu acest scop intim şi universal. Ştie bine că descoperirea a ceeace caută cu atâta pasiune, îi va aduce atataxia generală după care a însetat, ca un veritabil filosof antic.

Vă poftesc să vă aduceţi aminte de clipele când vă sfredelia dorinţa de pace, de împăcare cu voi — ştiţi: în implacabilele seri de toamnă. Când visaţi pentru suflet o stare limpede, imponderabilă, serafică. N'aţi uitat ce se'ntâmpla atunci? Vă împrejmuiau, dându-vă ocoale, întrebările şi incertitudinile, şi nebuloasa lăuntrică devenea mai confuză, mai amalgamată, iar dorinţa de pace mai aprigă, mai imperioasă. Şi chinul conştiinţei sta gata.

Acelaş lucru îl încearcă etern filozoful meu, cu aceeaş asprime şi durere. Dar, aş vrea să vă dau a înţelege că, deşi chinurile sale spirituale sunt şi febrile şi profunde, ele nu-şi trădează totuşi nota majoră şi gravă, fiindcă o atenuează cu nuanţe sceptice şi de cinism. Evident, retrăesc într'însul Socrate şi Platon şi Epicur, dar retrăesc Diogene şi Empiricus!

Acest amestec se ghiceşte lesne din arta lui, din stilul lui, din procedeele şi artificiile artei sale. Ii place să mâzgălească, pe cerul imaginaţiei şi cugetării arabescuri stranii, pline de graţia artei adevărate şi de farmecul ideii filozofice. Cunoaşte taina scamatoriilor pictoriceşti, atunci când ciocneşte evenimente cu stări de suflet: amestecă cele mai diverse şi contrare culori ca să nască o culoare nouă, iar când a ostenit să privească soarele pe care singur l-a zugrăvit, ştie să-l descompună în curcubeu, făcând să cadă, între razele lui, ploaia unor idei drăceşti şi săltăreţe.

Căci scrisul lui ilustrează pe adevăratul filozof— nu făuritorul de tratate, ci acela care rămâne filozof şi când iubeşte şi când mănâncă. Naivitate întreruptă de deziluzii şi, imediat, de hohote diabolice—şi iar naivitate. Eroii lui, care mai totdeauna se confundă cu el însuşi, sunt plasaţi, cu mizerabilă şi groaznică voluptate, în situaţii jalnice şi ridicole, împingându-i orbi înspre ridicol şi jale. E voluptatea lucidului, care a trecut prin asemenea situaţie şi ştie — înţelept cu marea înţelepciune a cugetătorului pur — să râdă de sine, cel nătâng şi bun.

Il cunoaşteţi pe **Tata Diogene,** profesorul din Platanople, care nu-i altul decât bărbosul meu personagiu? Profesorul original, care — om — avea inima plină de iubire, de iubire amoroasă dacă se poate spune şi care ardea de dorul să reverse în afară prisosul sentimentelor sale nobile! Ştiţi cum şi-a iubit eleva— aşa cum iubeşte un filosof: brusc, chinuit, naiv şi lucid, torcând visuri fantastice de a căror grăbită făurire îşi va bate joc mai târziu. Vă amintiţi scena caraghioasă şi plină de tâlc a cererii în căsătorie. Şi n'aţi uitat ce-a urmat din toate aceste. Ah, deziluzia! cruda şi binecuvântata deziluzie! Din toate relele care fac bine oamenilor şi pe care Diavolul, în ingeniozitatea lui de faur mizerabil, li-a creat pe lume, nu există un rău mai binefăcător ca deziluzia! Fără acest intermezo al iluziei existenţei noastre, fără acest armistiţiu între două lupte cu idealurile noastre fantaziste şi sprijinitoare, ce vom face noi, naivii pământului? Vom mai putea privi cerul şi ghici în el ceeace poate nu există: alei de pace şi lumină interioară, clară armonie în albastru?

Prin câte aventuri interesante, ciudate şi răscolitoare, n'a trecut spiritul lui Tata Diogene, după acea insipidă şi meschină aventură a însurătoarei cu concluzia vie a deziluziei!

Dar aventurile spirituale întâmplate în călătoriile lui Psihodor? Nu-s oare rodul aceleiaşi deziluzii, care vine să schimbe, să preschimbe, să întremeze?

In eternul dor de agonisire a liniştei sufleteşti şi în goana eternă după această visată linişte, filosoful — ca un adevărat cal de curse, dar nu dintre cei străluciţi — are să sară obstacole, să cadă în bot, să-şi zdrelească genunchii, să se ridice, dragă Doamne! şi s'o pornească din nou. Viaţa noastră e agonia noastră, când în cursul ei mor închipuiri, se descompun sentimente şi doruri sunt înăbuşite. Dar în această agonie, în însăşi această tristă şi gravă luptă cu conştiinţa, pentru cine ştie ce răscumpărări şi cuceriri spirituale, stă tot preţul conştiinţei şi vieţii noastre. Pe întăritura zvârcolirilor mele lăuntrice, voiu clădi, în acele clipe de limpezime sufletească, turnul care, să ajungă până la Dumnezeu, cum vrea ingeniosul Han Ryner în **Turnul Popoarelor.**

Că Han Ryner e una din acele plămade chinuite care cere să soarbă aerul limpede al păcii interioare şi visează contopirea într'o „linişte eternă", că-i un suflet pur şi o conştiinţă integră, o dovedeşte cinismul său. Afirmând aceasta, nu încerc — deştept şi graţios — un paradox. Cinismul, ca atitudine filosofică, e cea mai vie şi mai ilustră dovadă de seriozitate, de gravitate şi curăţie lăuntrică.

In definitiv, iscodesc lucrurile omeneşti şi le desbrac de valorile împrumutate lor de închipuirea noastră — o închipuire comună şi bleagă — ca să isc, din acest proces, adevărul pur, alb ca în visul lui Fra Giovanni. Cinismul se adresează îndeosebi acelor mărunte mofturi cotidiane care se înfig în sângele nostru cu ghiara tradiţiei, o tradiţie imbecilă, prind pre porţii şi tind să stăpânească, atingând la un moment dat suveranitatea. Şi apoi lenea noastră, ah, lenea asta care miroase urât şi nu vrea să se spele, lenea de-a te descotorosi de lipitorile obişnuinţei — câtă satisfacţie, ce răcoreală am s'o biciui, s'o sgâriu şi s'o fac să sângere!

Han Ryner, în salturile sale cinice, care (fie zis în treacăt) alternează paginile serioase, bine închegate şi îndelung cumpănite, dăruindu-le specific şi pitoresc — aduce această răcoreală şi satisfacţie filosofică. Evident, chiar acela care se va convinge de dreptatea lui Ryner, nu-şi va rupe totuşi vestmintele de pe el ca să umble în pielea goală pe străzile oraşului, cum o face, în romanul **Tata Diogene,** profesorul din Platanople. N'o face, pe motivul simplu că această exagerare nu rodeşte neapărat efectul direct logic. Şi la urma urmei, n'o va face, fiindcă — nu v'am spus eu? — nici Han Ryner n'o face.

Dar satisfacţia de a crea situaţii contrare realităţii burgheze, comode, leneşe, tradiţionale; satisfacţia ta de om al inteligenţiii pure, om al cugetului şi cărţii, biruind cu imaginaţia meschinăria şi retrogradarea lumii, — gândiţi-vă la această satisfacţie!...

L. SEBASTIAN

# Povestea unor mine de aramă

Pe vremea când existau încă uriaşi, un om din neamul acestora stăpânea întinse teritorii, bogate în aramă. La moartea lui, împărţindu-şi averea între cele două fiice ale sale, le puse să-i jure că vor omorî pe oricine s'ar apropia de marea bogăţie subpământeană.

După ce fiicele uriaşului făcură destule victime, muntele de aramă fu mântuit într'un chip foarte original, de un cerb.

Povestea minelor de aramă, cum şi alte minunate poveşti, se pot citi într'o *Călătorie în lumea basmelor* de Selma Lagerlöf, apărută în editura „Adevărul". Cartea se găseşte la librării, chioşcari şi depozitarii de ziare, sau direct la editură

A. AVERCENKO

# Subt masă

Copiii ne sunt superiori din punct de vedere moral. Nădăjduiesc că această mică istorioară, al cărei erou, Dimeka, e un băeţaş încă şi mai mititel, va dovedi-o cu prisosinţă.

Nu se ştie ce i-a venit ţâncului să se vâre subt masă; dar faptul e fapt. In vreme ce cei mari se instalau cu zgomot în jurul mesei bogate, încărcată cu tot felul de bunătăţi ce se obişnuiesc la Paşti, Dimeko, manevrând cu dibăcie printr'o pădure de picioare nesfârşit de lungi pentru statura-i mititică, se strecură subt masă, întovărăşit de cămila lui, o jumătate de ou de lemn şi o bucată de cozonac.

Işi aşeză cu grijă proviziile lângă cămila-i taciturnă şi se înfundă în observaţii.

Cât e de bine subt masă! Podeaua din proaspăt spălată, neîntinată încă de tălpile mosafirilor, împrăştie o răcoare plăcută.

Şi ce de picioare! Dimeka porneşte să le numere, numără până la cinci şi se'ncurcă. Ce, credeţi că-i glumă?

Picioarele mătuşii atrag întâiu atenţia lui, sunt încălţate, din cauza reumatismului se vede, cu papuci enormi, brodaţi cu flori. Dimeka zgreapţănă cu unghia-i mititică una din florile colorate... Piciorul face o mişcare. Inspăimântat, Dimeka retrage degetul.

Molfăieşte, alene, bucăţica-i de cozonac, dând şi cămilei să guste; de-odată, atenţia-i este atrasă de manevra foarte curioasă a unui frumos pantof bărbătesc, mărginit cu antilopă albă.

Piciorul acesta, încălţat atât de elegant, stătea întâiu foarte cuminte; apoi, deodată tresărise şi începuse a se târî furişat, ridicând din când în când vârful, ca un şarpe care-şi pândeşte prada...

Dimeka aruncă o privire spre stânga şi băgă îndată de samă că manevrele acestea furişate se îndreptau spre doi pantofiori drăgălaşi de mătase albastră ca cerul, brodaţi cu floricele de-argint.

Picioruşele nevinovate stăteau foarte liniştit încrucişate, bătând fără grijă, măsura cu călcâiul. Marginea de coloare închisă a rochiei, se ridicase puţin, descoperind o gleznă grăsuţă, strânsă în ciorapul albastru ca cerul. Puţin mai sus de genunchiul rotunjor, o margine de jaretieră — neagră şi aurie — apăruse discret...

Dar toate amănuntele acestea — atrăgătoare pentru un cunoscător — îl lăsau rece pe Dimeka.

El era foarte interesat de zigzagurile misterioase şi ameninţătoare ale pantofului mărginit cu antilopă.

Animalul acesta, zvârcolindu-se şi scârţâind, ajunse în sfârşit lângă vârful picioruşului albastru; dădu o lovitură de cioc şi se retrase pe dată, aşteptând îngrijorat; primi-va o palmă, sau nu?

Piciorul albastru tresări supărat la atingerea neaşteptată şi se dădu puţin mai la o parte.

Pantoful cu purtări necuviincioase înălţă capul obraznic şi atacă din nou.

Dimeka nu făcea pe moralistul, însă pantofiorul albastru, aşa de frumos brodat cu argint, îi era pur şi simplu drag; şi nu vroia pentru nimic în lume să-l vadă murdărit sau boţit. Iată de ce, recurse la o strategie: substitui picioruşului albastru botul cămilei şi dădu o lovitură energică pantofului îndrăzneţ.

Să fi văzut bucuria neînfrânată a neruşinatului îngâmfat! Incepu a se agita şi a se învârti în jurul bietei cămile resemnate, ca un uliu în jurul prăzii ochite. Recurse şi la ajutorul tovarăşului său, care moţăia până atunci somnoros subt scaun, şi amândoi începură a alinta şi-a strânge cu foc între ei animalul nesimţitor. Vai de picioruşul grăsuliu, dacă ar fi fost el!

Temându-se pentru viaţa credinciosului său prietin, Dimeka smulse cămila din strânsoarea încleştată şi o aşeză cu grijă la o distanţă respectabilă; însă, deoarece gâtul animalului era boţit, drept era ca să scuipe pe botul pantofului îndrăzneţ.

Ticălosul desfrânat se mai frământă încă o vreme, apoi fu nevoit să se retragă, fără a-şi fi astâmpărat pofta.

Din spre stânga, o mână se strecură subt masă şi deşertă pe furiş un pahar de vin.

Dimeka se lăsă la pământ, se târî pe brânci până la baltă şi gustă: dulce, dar cam tare. O dădu şi pe cămilă cu botul, şi-i spuse încet la ureche:

— Cei de sus au băut până s'au umplut, şi-acuma varsă pe delături, — pricepi ?

La drept vorbind, ospăţul lua sfârşit. Se traseră scaune şi subt masă se făcu deodată lumină. Mai întâiu plecară picioarele mari ale mătuşei, vârâte în papuci brodaţi; apoi, picioruşele albastre tresăriră şi se lăsară pe călcâie. Indată după acestea, ca şi cum ar fi fost legate prin fire nevăzute de ele, pantofii cu antilopă albă se repeziră grăbiţi, apoi scârţâiră ghete americane... Şi încă multe altele...

Dimeka isprăvi rămăşiţa de baba care i se încleiase în mână, mai linse câteva picături din balta de vin şi începu a-şi legăna cămila în braţe, ascultând frânturi de conversaţie.

— Dacă te simţi obosit, — spunea mama — întinde-te puţin pe divan; n'are să te deranjeze nimeni. Noi trecem în salon.

— Dar... însă... hm!... Nu-i politicos.

— Ia lasă, frate, e foarte politicos!

— Vezi că... eu... cum să spun...

— Bine, bine. Aşa-i de sărbători.

— V'am spus că nu trebuia amestecată madera cu berea...

— Nu face nimic! Trage un somnişor şi n'are să se mai cunoască. Trimit îndată pe fata din casă să-ţi aducă o pernă.

Zgomotul mulţimii de picioare se stinse. Apoi se auzi bocănitul repede al unor călcâie şi următoarea conversaţie:

— Iaca perna pe care ţi-o trimete cucoana!

— Bine, ad'o încoace.

— Uite! Am pus-o colea.

— Nu, nu, apropie-te. Mai încoace, aici lângă divan.

— De ce tocmai lângă divan?

— Pen... truca... să te sărut. Nu-i azi Paştele ?

— Ai sărbătorit destul Paştele cu sărutările dumitale. Nu vezi? De-abia te ţii pe picioare...

O mirare adâncă îşi făcu loc în vocea mosafirului, atât de pe nedrept bănuit:

— Eu? De-abia mă ţin pe picioare, eu? Ce'ndrăzneală, domnule! Ia stai, că-ţi arăt eu ţie!

— Lasă-mă! Lasă-mă în pace! Ce te-a pălit, domnule? — Auzi, vine cineva!

Judecând după ton, fata din casă nu părea deloc mulţămită. Dimeka se gândi să tragă o spaimă îndrăzneţului mosafir.

Cuprinzând în mână cămila, bocăni cu ea de câteva ori în podea.

— Nu ţi-am spus eu? strigă fata din casă, dispărând într'o clipă.

Oaspetele se lăsă pe divan, mormăind:

— Proasta! Degeaba, toate femeile sunt la fel! Blestemate creaturi! Işi dau toată ziua cu pudră pe nas şi se cred frumuseţile lumii... Pe cinstea mea de n'ar trebui bătute cu biciul!... Gâşte afurisite!...

Dimeka înlemnise de frică; începea să'nsereze şi domnul acesta hărţăgos nu ştiu ce tot mormăia în barba-i stufoasă... Ar fi mai bine s'o ştească.

Dar în aceiaşi clipă, oaspetele veni spre masă, împleticindu-se, cerând în sine sfat, cu glas tare:

— Hm, hm. Ce-ar fi să dosim o sticlă de coniac? Şi uite şi-o cutie de sardele ne'ncepută. Idioţii ăştia nici n'au să bage de seamă!

Ceva îi atinse piciorul. Scăpă sardelele din mână, făcând o săritură înapoi şi, prăbuşit pe divan, văzu cu groază ceva mişcându-se şi ieşind de subt masă. Recunoscând cu cine are de-aface, îşi veni îndată în fire:

— Un ţânc! De unde ai răsărit, mă?

— De subt masă.

— Ce făceai acolo?

— Nimic. Stăteam şi mă odihneam.

Şi îndată, aducându-şi aminte de regulele politeţii şi obiceiurile strămoşeşti, Dimeka adăogă, politicos:

— Hristos a înviat!

— Nu mai spune! Mai bine du-te şi te culcă!

Văzând că urarea sa rămâne fără răspuns, Dimeka, pentru a ieşi din încurcătură, recurse la o frază inofensivă pe care o auzise în treacăt, chiar în dimineaţa aceia:

— Eu nu acord bărbaţilor sărutări de Paşte.

— Crezi că-i dai gata cu asta, nu? Sărmanii! Au să se asvârle, în apă, de disperare, când au s'audă una ca asta!

După cum se vede, conversaţia nu prea se-anunţa bine.

— La ce biserică aţi fost astăzi? întrebă Dimeka, posac.

— Ce te priveşte?

Ar fi fost mai bine pentru Dimeka să se ducă în odaia lui, dar... între sufragerie şi odaia copiilor mai erau încă două încăperi întunecoase, în care te pândeau gata să puie mâna pe tine, borzaci înfricoşaţi. Vrând nevrând, trebuia să rămâie aici, cu omul acesta nesuferit şi să întreţie conversaţia.

— Au ieşit bine cozonacii anul acesta!

— Du-te la dracul, cu cozonacii tăi cu tot!

— Nu mi-i frică să trec prin odăi, dar nu sunt luminate, şi de-aceia...

— Iar eu, am tăiat capul unui băeţaş, odată.

— Era obraznic? întrebă Dimeka, îngheţat de frică.

— Aşa, ca tine, — mormăi oaspetele, mâncând cu ochii sticla râvnită.

Undeva, departe, se auzi vocea mamei.

— Da... îţi semăna la perfecţie. Tot aşa drăguţ, dulce; un buburuz drăgălaş...

Vocea mamei se depărtă şi se stinse.

— Un buburuz pe care aşi fi vrut să-l strivesc în călcâie!... Să-l turtesc ca pe-o plăcintă! Scârbă ce eşti! Şterge-o de-aici, la repezeală; că de nu, ai păţit-o cu mine!

Dimeka îşi înghiţi lacrimile şi spuse iar, cu voce timidă, aruncând o privire piezişă spre uşa sumbră:

— Dar la dumneata, au ieşit bine cozonacii?

— Puţin îmi pasă de cozonacii tăi! Eu mănânc carne de copil! Adă laba încoace, s'o cronţăiesc în dinţi...

Şi deodată, vocea mamei se auzi din nou, aproape:

— Unde-i puişorul meu?

— Mamă!... urlă Dimeka, adăpostindu-se în fustele ei.

— Tocmai vorbeam cu băeţelul dumneavoastră, doamnă. Incântător copil! Şi-aşa de desgheţat!

— Nu cumva nu te-a lăsat să dormi? Dă-mi voie, te rog, să strâng masa. După aceia te poţi culca iarăşi.

— Dar de ce să strângeţi masa?

— O punem din nou, desară.

Mosafirul se trânti nemulţămit pe divan, oftă cu amar, şi mormăi printre dinţi:

— Ticălosul! Din cauza lui am prăpădit bunătate de sticlă de coniac!

In româneşte de A. POPIŢ

*Rasputin, — sau Diavolul dela Curtea Ţarilor* a apărut într'o nouă ediţie.

Este povestea extraordinară a unui geniu vulgar şi pervers, — dar geniu de primul ordin.

Rasputin propovăduitorul fascinant al purificării prin păcat, predicatorul experienţei imorale ca antipod al adevăratei vieţi morale, este una din figurile cele mai interesante din câte a generat misteriosul suflet rusesc.

Intr'adevăr, Rasputin propovăduia o păcătuire până la epuizarea păcatului, — până la ultima rămăşiţă de savoare a faptei imorale. Şi aceasta, pentruca păcatul să fie depăşit şi, prin chipul acesta, să fie inutil, ineficace...

*Rasputin, — sau Diavolul dela Curtea Ţarilor* este tocmai viaţa acestui geniu pervers, vulgar, misterios în atitudini, straniu în faptă şi gest care a trăit în mijlocul unei familii încoronate, între Romanovi.

*Rasputin, — sau Diavolul dela Curtea Ţarilor,* e tot luxul de desfrâu între împăraţi şi religioşi fanatici. Şi mai e povestea omului care a jucat, tainic, un rol însemnat în istoria ultimilor Romanovi.

*Rasputin, — sau Diavolul dela Curtea Ţarilor este* un roman din cele mai pasionante, ce trebue citit.

Volumul este minunat ilustrat în culori, cuprinde aproape 1.000 pagini şi costă 100 lei.

Librarii şi depozitarii se pot adresa pentru comenzi administraţiei ziarelor noastre.

# Cronica cinematografică

### Frumuseţea fizică şi frumuseţea artistică

In cronica trecută am fost nevoit să întrerup analiza unei foarte importante probleme de estetică cinematografică (Filmul „Zwei Herzen" confiscase toată actualitatea). Acum, reluăm firul discuţiunii.

Era vorba de chestiunea frumuseţii fizice la actorii de cinematograf (de altfel problema se pune exact în aceiaşi termeni şi la actorii de teatru). Care sunt raporturile dintre frumuseţea fizică omenească şi frumuseţea artistică? Limbajul comun le desemnează prin acelaş cuvânt. De ce?

Să plecăm dela o constatare concretă. Bunioară oricine poate observa că actorii americani sunt şi frumoşi şi talentaţi; actorii francezi sunt şi urâţi şi fără talent. Aşa dar corespondenţa perfectă între cele două fenomene. De ce?

Dar mai întâi să ne înţelegem. Ce este frumuseţea fizică?

Desigur că aşa zisa „regularitate" a trăsăturilor joacă un oarecare rol. Dar trebue să fie „ajutată" de alte atribute. Perfecţia liniilor feţii duce la un fel de frumuseţe „moartă", în timp ce figuri categoric „neregulate" ne obligă uneori să recunoaştem întrînsele semnele celei mai adevărate frumuseţi.

In fond, forma, arhitectura fizică a unui om, n'are atât importanţă în sine cât în felul cum ea este întrebuinţată. Interesant, la trăsăturile feţei sau ale corpului, este nu *cum sunt*, ci *ce facem* cu ele, cum le *purtăm*, cum ne folosim de dânsele. Căci tot ce e corp viu este în mişcare; şi armonia aceia statică provenită numai din anatomie nu e suficientă şi nici stabilă, căci o mişcare imperceptibilă o poate strica. O gură de un desen perfect devine cu atâta uşurinţă o gură urâtă atunci când proprietara o strânge o! foarte, foarte puţin — o „plisează" într'un anumit fel care evocă vulgaritate, sau lipsă de distincţiune, sau cupiditate trivială, etc... Armonia s'a stricat; gura nu mai e frumoasă.

Trebue, din acest exemplu, să deducem că în chestiunea, pur fizică în aparenţă, a frumuseţii trupeşti intră foarte multe elemente de ordin pur moral?

*

Cred că, într'o anumită privinţă, orice actor de cinematograf trebue să fie oarecum acrobat. El trebue să fie nu frumos sau urât, — ci de o supleţă absolută, capabilă să-l facă în stare a realiza orice personaj: un personaj greoi sau unul vioi, unul vulgar sau altul distins, unul frivol sau altul grav. Ceva mai mult: artă înseamnă exagerare. Actorul trebue să fie mai urât decât modelul pe care îl imită, mai frumos ca el atunci când modelul trebue să fie un om frumos.

Aşa dar supleţă. Posibilitate de a te „căţăra" până la cele mai imposibile situaţii fizice, până la adevărate acrobaţii fizionomice aproape inimitabile căci oglindesc sufletul unic al unui om, oglindesc ceiace e individual, personal într'un om.

Acum înţelegem neînţelegerea. Publicul simte instinctiv nevoia ca artiştii să fie frumoşi. Dar el numeşte frumuseţe ceva care e totodată mai puţin şi mai mult decât asta. Cere acea artă ce consistă în a putea face orice cu mânile, cu ochii, cu şoldurile, însfârşit cu toate piesele maşinăriei noastre trupeşti. Cuvintele supleţe şi acrobaţie, luate într'un înţeles puţin mai general, mai filozofic dacă se poate spune, — traduc cel mai bine acea calitate pe care trebue să o aibă actorul (de teatru sau de cinema puţin importă), pe care publicul o confundă cu frumuseţea, (la urma urmelor, poate nu fără oarecare dreptate).

*

Să luăm două exemple din două filme care s'au reprezentat de curând la Bucureşti: „Hagi Murat" şi „La nuit est à nous".

In „La nuit" actorul rolului principal (care este „dela Opera comică" — mă rog), face pe un biet cântăreţ (bine înţeles, căci e film vorbitor) un cântăreţ de „bistro", de cârciumă populară, care, la un moment dat are norocul să fie apreciat pentru vocea lui. Devine celebru. Devine bogat. Timp de un an se cultivă, citeşte. Şi revine metamorfozat. Se reîntoarce distins ca un prinţ.

Ei bine, aci se vede lipsa de talent. Când reapare, după cura aceia sistematică de prosperitate şi instrucţiune, actorul nostru este exact tot aşa de trivial ca şi la început. Singura deosebire e că are pete mai puţine pe haine. Afară de asta, în partea întâi, când face pe omul din popor, simţim că îşi realizează rolul prin următorul procedeu: se lasă, liber, pe panta instinctelor lui naturale. Se lasă dus, se lasă să facă mişcările pe care i le dictează propria lui spontaneitate.

Or, un actor trebue să pară spontan. Dar să ne facă oarecum să simţim că această spontaneitate a fost câştigată, la finele unor serii de sforţări conştiente şi inventiuni reale. Actorul trebue să se *transpună* în sufletul modelului, nu trebue să găsească direct, în propriul lui suflet, modelul de imitat.

Talent însamnă dificultate învinsă, nu regăsire a unor întâmplări personale.

Dar iată un alt exemplu.

Este Betty Aman, actriţa care a jucat în Hagi-Murat. Publicul bucureştean a mai văzut-o, în excelentul film „Asfalt". Acolo făcea o tânără cocotă clasa I, şi reuşea, prin priviri savante şi profesionale, printr'un mers excitant şi comercialmente eficace, să realizeze tipul cel mai reprezentativ al femeii care toacă averi de milioane. In Hagi Murat par'că e altă femee. Nu numai expresia, mişcările, atitudinile îi sunt schimbate. Dar avem aproape impresia că chiar şi trăsăturile însăşi nu mai sunt aceleaşi. Figura par'că i s'a mai lungit, dându-i un aer de perfectă nevinovăţie; toată făptura ei a căpătat ceva serafic.

Aceasta însamnă adevărată artă. Acestei actriţe i se poate, fără nici-o teamă de a ne înşela, prezice cel mai strălucit viitor.

Dar trebue să încheiem.

Aşa dar acel artist special care se numeşte *actor* trebue, în plus de inteligenţă, să posedă un aparat fizic perfect, un instrument compus din nenumărate pârghii şi dispozitive (dintre care desigur vocea este, la actorul de teatru, de cea mai mare importanţă) — aparate cu care să poată imita manifestările exterioare ale oricărui model.

Acum, dacă această supleţe este, în total sau măcar în parte, sinonimă cu *frumuseţea fizică*, — rămâne de văzut. In tot cazul să ne amintim de ce se petrece în viaţa curentă, în special la femei. Acele care plac cel mai mult sunt tocmai femeile care posedă o supleţe generală capabilă să le facă să corecteze instantaneu câte vre-o disgraţie accidentală, câte vre-o poziţie în care le cade corpul, poziţie esteticeşte, dezavantajoasă. Graţia — care e frumuseţe, şi chiar mai mult decât frumuseţea, — graţia însamnă acea promptitudine acrobatică ce constă din a neutraliza pe dată orice disgraţie pe care împrejurările, de dinafară sau de dinăuntru o pot introduce în tot momentul în echilibrul mişcărilor persoanei noastre fizice. Nu este vorba aci de „distincţiune" care e ceva social, ci de graţie pură, de acea frumuseţe absolută a atitudinilor.

In sensul acestei acrobaţii speciale, care corectează orice imperfecţie, fie congenitală fie accidentală, — în sensul acesta un actor trebue — dar trebue neapărat să fie frumos.

Şi meritul cinematografului american e tocmai de a fi priceput instinctiv ceeace teatrul şi ecranul francez n'au înţeles încă.

D. I. S.

# Curiozităţi

### Pe piscul boric

Fiindcă la Paris zăpada costă un preţ exorbitant se recurge la borax. De ce? Pentru plăcerea de a-ţi fi frig? Desigur că nu. E vorba de încurajarea sporturilor de iarnă, în deosebi a ski-ului.

Şi aşa, pe rue des Sablons, în plin Passy, există un salon de ski, unde întreprizii patinori vor găsi o pistă şi culme muntoasă, făcute din parchet şi acoperite cu zăpadă dela farmacie. Jur-împrejur, stalactite de carton pictat, care, — trebue să recunoaştem se topesc foarte greu la căldură.

Fel-de-fel de snobi în ciorapi cadrilaţi pipăie diferite skiuri, cu un aer de cunoscător, şi zic, aşa, cu ifos: „asta-i ataşa norvegiană; vezi? asta-i ataşa laponă. Dacă vrei să-ţi iei skiuri, să nu cumperi de astea galbene, ci de acelea culoarea şocolatei, sunt mult superioare" (Trebue să fie foarte hrănitoare, skiurile acelea „chocholat"...)

Trebue să mărturisim că este totuşi foarte frumos spectacolul câte unui skior abil care, de pe o trambulină, situată cam la nivelul acoperişului clădirii, ceiace înseamnă cel puţin etajul al VII-lea, sboară prin văzduh, aterisează în mijlocul povârnişului vertiginos, printr'un „Christiania" impecabil, săritură măiastră care schimbă cu un sfert de cerc poziţia patinorului, frânând brusc, la două degete de plasa pusă acolo pentru a prinde ca pe nişte muşte pe skiorii mai puţin abili. Aceştia nu sar. Se mulţumesc să se rostogolească, cu burta înainte, până la fileul salvator, ridicând, bine-înţeles, un nor de borax, foarte fotogenic din punctul de vedere al priveliştii, dar nu mai puţin lacrimogen şi pituitogenic: spectatorii tuşesc, strănută şi lăcrămează. Şi termometrul e urcat la plus 35 grade în această mică reuniune de sporturi de iarnă.

Jos, lângă fileu, se adună troiene de borax, grămezi mari şi groase. Un tânăr care are snobismul stupefiantelor, ia între două degete puţină pudră albă de borax, care seamănă aşa de bine cu aceia de cocaină, trage expresiv pe nas, şi declară scârbit:

— Nu-i veritabilă.

Rămâne să ne întrebăm de ce ar fi veritabilă? Pentruce să tragem pe nas zăpadă veritabilă? Poate doar pentru a combate guturaiul, printr'o metodă curat homeopatică...

# Cenzura catolică

Mulţi cititori se miră că biserica romano-catolică a publicat de curând un nou catalog al cărţilor interzise, adică puse „la index" *(Index librorum prohibitorum)*. S'a crezut multă vreme că Biserica romană avea intenţia să lase încet-încet să se uite de existenţa acestui index. Dar Indexul, care e mai vechi chiar decât Reforma, şi-a îmbogăţit cu sistemă şi zel colecţia lucrărilor osândite.

Principiul ar fi acesta: „Nimeni să nu citească opere pe care nu le-ar înţelege". Astfel că răsfoirea Indexului poate avea oricând o valoare istorică. Cu ajutorul lui ne dăm seama de căile pe care a voit să înainteze Catolicismul şi să înţelegem ca fapt pozitiv de ce a fost osândită aproape toate cugetarea europeană, prin reprezentanţii ei cei mai de seamă: Montaigne, Descartes, Hobbes, Pascal, Montesquieu, Voltaire, Rousseau — şi aşa mai departe. Şi Calvin e interzis. Dacă Luther nu e pe listă, nu înseamnă că Luther e „îngăduit". Orice catolic ştie că nimic nu e mai schismatic în ochii Papei ca scrierile lui Luther.

Tot atât de instructivă şi interesantă e interzicerea aproape a întregii literaturi moderne, istorice şi beletristice. Nu sunt „blestemaţi" numai Taine şi Gregorovius, ci şi Balzac, cei doi Dumas, Maeterlinck, Murger şi — fireşte — Anatole France: toate operele acestora sunt înscrise în *Index librorum prohibitorum*. Sunt prohibite şi câteva cărţi izolate, precum: „Sfântul" de Fogazzaro şi „Notre-Dame de Paris" de Victor Hugo. Se acordă însă uşor dispensă pentru lectura acestor blestămăţii şi drăcovenii, cititorului *cult*.

Situaţia e mult mai gravă când un preot catolic sau numai un drept credincios al bisericii catolice publică o carte. In cazul acesta e de-ajuns un singur denunţ anonim ca acea carte să fie pusă la index. Se întâmplă uneori evenimente, în astfel de prilejuri, cu totul în afară de înţelegerea minţilor necatolice. E cazul, care a făcut atâta zgomot în Germania, al profesorului de teologie Ioseph Wittig. S'au publicat între timp toate actele şi documentele teologico-canonice cu privire la lucrarea lui Ioseph Wittig (editura L. Schneider, Berlin) fără ca acel caz să fie azi mai lămurit ca înainte.

Ceiace dovedeşte că există în sânul catolicismului obiceiuri intelectuale, care amintesc timpurile cele mai tiranice ale Prusiei şi Rusiei. Se pune întrebarea, dacă prin astfel de metode biserica romano-catolică nu rupe orice contact cu viaţa. Poate că asta şi vrea... *A.*

Romanul celor 4

**Stafiile Dragostei**

de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştok şi Alexandru Bilciurescu — Preţul 60 Lei

# Cronica Sahului

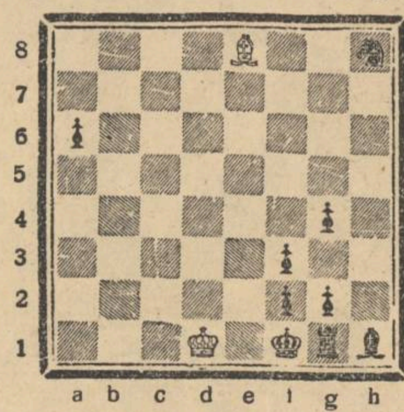
### PROBLEMA No. 288

de **P. G. Fothergil.**

*(Westminster Gazette" 1913*

**Negru:** (9 figuri)

Rf1, Tg1, Ch8, Nh1, Pa6, f2, f3, g2, şi g4.



**Alb:** (2 figuri)

Rd1, Né8.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

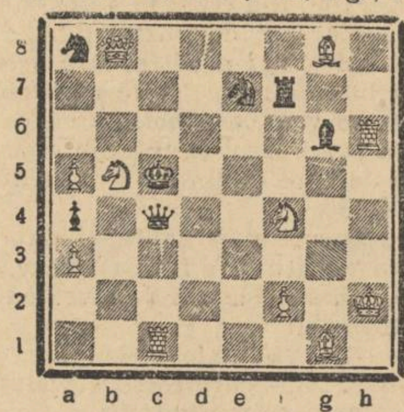
### PROBLEMA No. 289

de **A. Munck.**

*(„Neue Freie Presse" 1930)*

**Negru** (7 figuri)

Rc5, Dc4, Tf7, Ca8 şi é7, Ng6, Pa4.



**Alb** (11 figuri)

Rh2, Db8, Tc1 şi h6, Cb5 şi f4, Ng1 şi g8, Pa3, a5 şi f2.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

### PARTIDA No. 130

Maestrul de şah Gunsberg a murit acum câtva timp în vârstă de 75 de ani. El era originar din Ungaria, dar a trăit mai mult în Anglia. A fost pe vremuri unul din cei mai de seamă jucători şi a luptat şi cu Steinitz, care l-a bătut cu multă greutate. Cel mai mare succes al său a fost victoria sa din concursul internaţional din Hamburg în 1885 unde a obţinut premiul I. Partida de mai jos, jucată la Frankfurt în 1887 este caracteristică pentru stilul său plin de viclenie tactică.

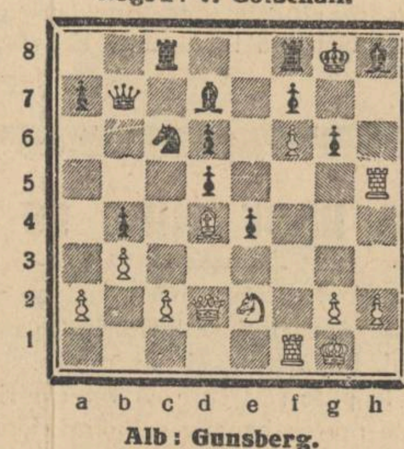
**Alb:** *Gunsberg* — **Negru:** *v. Gotschall*

**Apărarea siciliană**

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cb1—c3, Cb8—c6; 3. Cg1—f3, g7—g6; 4. d2—d4, c5×d4; 5. Cf3×d4, Nf8—g7; 6. Nc1—é3, d7— d6; 7. Nf1—é2, Nc8—d7; în această variantă a partidei siciliane negru trebue să tindă la d6—d5; însă mutarea aceasta îl împiedică. 8. 0—0, Cg8—f6; 9. Dd1—d2, 0—0; 10. Ta1—d1, Ta8—c8; 11. f2—f4, Cf6—g4; 12. Né2×g4, Nd7×g4; 13. Td1—é1, Ng4—d7; nebunul negru era ameninţat să fie închis prin f5; 14. Cd4—é2, Nd7—é8; 15. Tf1—f3, Dd8—d7; 16. Té1—f1, b7—b5; negru obţine astfel contra-atac; alb nu poate lua pionul din b5, căci ar pierde prin Tb8 pionul din b2 şi şi situaţia pionilor săi ar deveni slabă. 17. b2—b3, Dd7—b7; 18. Tf3—h3, b5—b4; 19. Cc3—d5! o mutare foarte rafinată! Se pare că alb a făcut o greşeală care-l costă o figură; în realitate însă el întinde adversarului o cursă fină. 19...., é7—é6; acum calul din d5 nu se mai poate retrage şi e pierdut, dar tocmai la această mutare ţintea Gunsberg; mai bine ar fi fost pentru negru mutarea f5. 20. f4—f5!! Prin ameninţarea f6, alb obţine un atac decisiv asupra aripei regelui. 20...., é6×d5; 21. f5—f6, Ng7—h8; 22. Né3—d4!, iarăş foarte frumos jucat! La C×d4, ar fi urmat Dh6!, C×é2+; Rh1 şi negru nu mai poate apăra matul. 22...., Né8—d7, spre a răspunde la Dh6 prin N×h3. 23. Th3—h4, h7—h5; 24. Th4×h5!

**Poziţia partidei după a 24-a mutare a albului**

**Negru: v. Gotschall.**



**Alb: Gunsberg.**

Negru e acum pierdut, căci la g×h, ar urma: Dg5+, Rh7; D×h5+, Rg8; Dg5+, Rh7; Tf4, etc. 24..., Nd7—g4; 25. Th3×h8+ şi negru adandonează, căci la R×h8 urmează mat în 2 mutări.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

# „Aş vrea să ştiu"

**I. PANĂ — PIATRA NEAMŢ.**

**Ce se înţelege prin neoplatonism?**

Neoplatonismul este denumirea şcoalei filozofice din Alexandria, reprezentată în veacul III-lea d. Chr. de Plotin şi discipolii săi.

Numele de neoplatonism se datoreşte analogiei ce există între metafizica lui Plotin şi acea a lui Platon, pe care şcoala alexandrină îl reînnoeşte astfel pretinzând că-l perfecţionează. Caracterul fundamental al neoplatonismului este panteismul şi misticismul. Intr'adevăr, Plotin susţine că Dumnezeu, neinteligibil în sine şi pe care-l putem simţi numai în manifestările lui, trăeşte de fapt în tot universul. Cosmosul este o emanaţie a lui Dumnezeu şi cuprinde o întreagă succesiune de degradări a acestei emanaţiuni divine. Prima fază ar fi inteligenţa pură şi universală cea mai aproape de divinitate. Din această inteligenţă purcede sufletul, care se poate încarna într'un corp. Insfârşit, materia brută, fără suflet, reprezintă ultima fază a acestor emanaţiuni degradate. Totuşi, Dumnezeu trăeşte în toate din ele şi anume: cu o gândire pură în inteligenţă, cu o gândire confuză în suflet, simte în corp şi doarme în materia informă. Tendinţa universului, pe de altă parte este de a reveni în sânul divinităţii printr'o reintegrare inversă. Astfel, materia amorfă tinde să dobândească formă, adică un corp, corpul tinde să adăpostească un suflet, sufletul năzueşte să se unească cu inteligenţa, iar scopul suprem al inteligenţei este să se apropie şi să se contopească în Dumnezeu. Aceasta se poate realiza prin multe etape, pe care Plotin le numeşte hipostaze. Hipostazele lui Plotin sunt: percepţia, prin care întrevedem inteligenţa divină, dialectica, prin care o pătrundem şi extazul mistic, graţie căruia reuşim câteodată să ne unim cu Dumnezeu şi să trăim într'însul.

**UN CITITOR STUDIOS — Loco.**

**a) Ce este nominalismul?**

Nominalismul este acel sistem filozofic, care contestă realitatea ideilor generale şi universale, nevăzând în ele altceva decât simple cuvinte şi nume (**nomen,** pe latineste de unde derivă şi termenul **nominalism).**

Nominalismului i se opune **realismul,** care admite realitatea şi deci existenţa obiectivă a acestor date universale. O formă mai atenuată a nominalismului este **concepţionalismul,** care reduce aceste idei generale, la idei sau concepte ale spiritului.

**b) Ce se înţelege prin „numen"?**

Termenul „numen", creat de Kant, reprezintă în accepţiunea acestui filozof, o noţiune opusă „fenomenului". Avem aci opoziţia fundamentală între ceeace **este** şi ceeace **apare.**

După Kant, numenele, esenţele lucrurilor în sine, sunt inaccesibile, întrucât, pentru a le cunoaşte, ele trebue să ne apară şi ca atare ar deveni imediat fenomene.

Rezultă deci că numenul nu poate fi decât un obiect al credinţei şi nicidecum al ştiinţei.

**V. BRĂILEANU — Galaţi**

**Ce asemănare şi ce deosebire este între socialism şi anarhism?**

Atât socialismul cât şi anarhismul luptă împotriva actualei ordine sociale şi regimului burghezo-capitalist, în care văd cea mai mare piedică binelui omenirii. Şi unul şi altul luptă împotriva proprietăţii individuale deşi pentru motive cu totul diferite. Şi unul şi altul afirmă dreptul la libertate ca ideal principal, unul din scopurile esenţiale ale luptei duse împotriva actualului regim. In sfârşit, ambele curente politico-sociale sunt în fond revoluţionare, deoarece tind la dărâmarea ordinei existente în stat.

Acestea ar fi principalele asemănări între socialism şi anarhism — asemănări, cari au făcut pe unii observatori superficiali să aşeze anarhismul în rândul şcoalelor socialiste. Ideea însă este profund eronată, deoarece sub această aparentă analogie se ascund în fond opoziţii fundamentale şi ireductibile între cele două curente.

Intr'adevăr, caracteristica esenţială a anarhismului este individualismul împins la extrem, desiderat pornit dintr'o exagerare şi exaltare a sentimentului de libertate individuală. Această tendinţă îl apropie în această privinţă, mai mult de aristocratismul individualist (cum ar fi cel nitzschean sau ibseniau d. ex. decât de socialismul, care urmăreşte o societate comunistă. Pe de altă parte, anarhismul are oroare de orice autoritate, de orice formă de stat, de orice reglementare, în care nu vede decât o constrângere individuală. Prin aceasta el constitue mai mult o tendinţă în sensul unui liberalism excesiv, din care cauză a şi fost denumit de unii socialism libertar.

Anarhismul însă suprimă cu desăvârşire legea, pe care liberalismul o reduce la un minimum. Dimpotrivă, socialismul vede realizarea societăţii viitoare în forma unei vieţi colective supusă la un ansamblu de legi şi reglementări precise şi minuţioase.

*

In ceeace priveşte lupta împotriva proprietăţii individuale, deziderat, care în aparenţă uneşte pe anarhişti cu socialiştii, motivele luptei sunt foarte diferite. Astfel pe când socialiştii văd în proprietatea individuală un mijloc de exploatare socială, anarhiştii o socotesc ca incompatibilă cu deplina independenţă a individului. In sfârşit, în afară de deosebirile programatice menţionate, mijloacele de luptă diferă: socialiştii (cu excepţia teroriştilor) evitând în general excesele de violenţă, cum ar fi d. ex., atentatele şi procedând mai ales prin organizare, propagandă şi evoluţie; în timp ce anarhiştii procedează aproape exclusiv prin mijloace teroriste.

# Cărţi şi Reviste

### MIHAI RALEA: Memorial (Note de drum în Spania).

**Editura „Cultura Naţională", 1930**

D. Mihai Ralea şi-a adunat în volum impresiile de călătorie în Spania, din care a publicat o parte în „Viaţa Românească". D. Ralea întruneşte un adânc simţ de observaţie cu o mare facilitate de expresie. Sunt două calităţi absolut indispensabile unor impresii de călătorie. Sunt, în fond, calităţi de reportaj — de reportaj în stil mare, aşa cum îl practică în Franţa scriitori ca Roland Dorgelès şi Paul Morand. Notele de drum ale d-lui Ralea se disting, dealtfel, şi printr'o notă foarte personală. Un stil sobru, fără a fi sec, vioiu, clar, dinamic. Departe de a fi o simplă înregistrare sau o dare de seamă a lucrurilor văzute, aceste note de călătorie sânt o *interpretare*. D. Ralea ştie să vadă cu amănunţime şi preciziune. Ştie, în acelaş timp, să cugete şi să transforme în viziune proprie ceeace a văzut. Acest proces de transformare este



*Mihai D. Ralea*

ia d-sa vizibil mereu. Procedeul d-sale este simplu şi ingenios. Incepe, deobiceiu, printr'o prezentare scurtă, nervoasă, rapidă şi complectă a unui peisagiu sau a unei întâmplări. Acestei prezentări îi urmează imediat interpretarea. Alteori interpretarea se împleteşte cu descripţia. Amândouă procedeele sunt întrebuinţate de d. Ralea cu un succes egal. Aprecierile politice, sociologice, literare, sau pur şi simplu inteligente, pe care le face la tot pasul, dau notelor sale de călătorie un aspect meditat, documentat, serios şi cumpănit (fără a sugera o clipă impresia de didactic). D. Ralea ştie să amestece cu iscusită eleganţă cele mai grave preocupări şi cele mai aride probleme în descripţiile sale spaniole. Iată de exemplu câteva pasagii, la întâmplare:

„Există două viziuni spaniole: una a lui Prosper Mérimée şi alta a lui Barrès. Cea dintâi este Spania proverbială „cu femei romantice, cu dansuri meridionale, castagnete, bolero, fandango, cu Figaro şi cu serenade. Cea de-a doua prezintă o intuiţie mistică a unei desperări mocnite, a unui gust pervers pentru descompunere şi straniu, un eroism concentrat şi taciturn. Modelele lui Barrès sunt Don Quijote,Torquemada şi Filip al II-lea. Monumentul său e Escorialul"...

Şi iată şi viziunea acestui celebru Escorial: „Escorialul nu e o construcţie, ci un munte, prăvălit din Sierra Guadarrame, care conspiră ameninţător la o sută de metri, bloc de piatră tăiat simetric ca un cub şi în care s'au scobit o mie de ferestre... Escorialul este în acelaş timp o cazarmă şi o mânăstire. Nici o ornamentaţie. Nu e sever, nici măcar auster. E sec, uscat. E ca peisajul castilan şi ca psihologia anti-sensuală a făuritorului său, Filip al II-lea, simbolul cel mai complect al sufletului castilan. E şi altceva în acest monument sombru şi neînţeles: pasiune distilată până la esenţa pură, pasiunea comprimată în granit, făcută piatră din atâta abstinenţă... Escorialul e enorm. El reprezintă ideia de opulenţă a unui popor sărac pe un sol de piatră... Sub stâncile goale ale Sierrei, masivul de piatră al acestui somnambulic palat, pe care n'a înflorit nici o ornamentaţie, pare un peisaj lunar. Peste milioane de ani el va putea trăi la fel, halucinat, subt raze palide de planetă moartă".

Sunt în Memorialul d-lui Ralea, multe viziuni asemănătoare. Granada, Sevilla, Madridul, Barcelona, Montserrat, trec prin faţa noastră într'un film rapid şi viu. Pe lângă calităţile d-sale de sociolog şi critic (pe care i le cunoşteam şi i le preţuiam demult), d. Ralea ne dă la iveală, cu prilejul acestui memorial, şi incontestabile calităţi de scriitor — pe care i le bănuiam, şi pe care dorim să le vedem manifestate mai des.

O carte care inspiră asemenea dorinţe este o carte preţioasă.

AL. A. PHILIPPIDE

### VASILE ALECSANDRI: „Proză"

**— Ediţie comentată de Al. Marcu —**

După cele două volume de proză, al lui Bălcescu şi al lui Slavici, comentate, primul de P. P. Panaitescu şi al doilea de Scarlat Struţeanu, editura „Scrisul Românesc" din Craiova lansează acum al treilea volum din colecţia „Clasicilor români comentaţi", aflată sub competenta îngrijire a d-lui N. Cartojan, profesor universitar, — şi anume proza lui Vasile Alecsandri, ediţie comentată de d. Alexandru Marcu, conferenţiar la Universitatea din Bucureşti şi colaborator al nostru.

De mult, de ani de zile, proza lui Alecsandri nu se mai găsia în librăriile noastre; după războiu au fost editate de câteva ori poeziile lui, dar niciodată proza şi, doar, Vasile Alecsandri, mai înainte de a fi poet şi autor dramatic, a fost prozator. „Activitatea lui de prozator deşi limitată şi întâmplătoare, se fixează în timp mai ales la începutul carierei salei literare, când dă dovadă de cea mai evidentă înrâurire străină, cu deosebire atunci când se încearcă a introduce în proza românească povestirea romantică (ex. „Buchetiera dela Florenţa"). Acolo unde Alecsandri, continuă d. Marcu, ascultând de îndemnul celorlalţi prozatori moldoveni ai epocii, evocă propriile-i amintiri şi impresii, înlocuind „intriga" romantică prin auto-biografie (fie că este vorba de impresiile sale moldoveneşti, fie că este vorba de impresiile de călătorie în străinătate), izbuteşte a ne impresiona prin calităţile sale de prozator".

Spre ilustrarea acestui adevăr pe care-l susţine în prefaţă, d. Al. Marcu a împărţit bucăţile volumului în două serii: în cea dintâi intră „amintirile" lui Alecsandri, adică: „O preumblare prin munţi", „Iaşii în 1884", „Balta Albă", „Inecarea vaporului Seceni pe Dunăre" şi „Vasile Porojan", bucăţi de observaţie personală, de evocatoare descriere şi povestire vioaie. In a doua serie sunt grupate nuvelele şi povestirile romantice: „Buchetiera de la Florenţa", „Muntele de foc", „Istoria unui galbân şi a unei parale", „Dridri" şi „Mărgărita", bucăţi, cele mai multe, cu cadru exotic şi tratate în maniera romantică occidentală din prima jumătate a veacului trecut.

O inovaţie în editarea aceasta nouă a clasicilor români comentaţi stă în faptul că volumele nu poartă numai un studiu introductiv aspra vieţii şi personalităţii scriitoriceşti a autorului, ci o adnotare precisă şi largă, aproape pe fiecare pagină, cu explicarea expresiilor şi cuvintelor dialectale sau nemai întâlnite azi în literatură, precum şi o explicare, în fruntea fiecărei bucăţi, a conţinutului ei, a istoricului ei şi a importanţei sau frumuseţii ei; se deşteaptă, cu alte cuvinte, interesul cititorului şi se îndreaptă acest interes spre înţelegerea şi recunoaşterea acelor calităţi care caracterizează opera. Şi caracterizările d-lui Alexandru Marcu sunt totdeauna precise şi luminoase, situând totdeauna bucata în complexul activităţii autorului sau al genului literar în general.

GEORGE BAICULESCU

### ALEXANDRE RALLY et GETTA RALLY: Bibliographie franco-roumaine

**(2 vol. Paris, Librairie Ernest Leroux, 1930)**

Bibliografia aceasta cuprinde două volume. In primul sunt notate „Operele franceze ale autorilor români"; în al doilea „Operele franceze relative la România". După cum ni se spune în prefaţă, această Bibliografie este menită să continue şi să înlocuiască Bibliografia franco-română a lui George Bengescu, a cărei ultimă ediţie e din 1907 şi care pe lângă că este necomplectă şi învechită, este epuizată demult. „Bibliografia lui Bengescu, spun autorii în prefaţă, cuprinde în totul cam 1500 numere. Scăzând numeroasele lui repetiţii şi multele lucrări pe care le-a citat în note şi comentari, adevăratul total este de 1100. Bibliografia de faţă cuprinde 6738 de numere. Aşadar, exact de şase ori mai mult. Faţă de absenţa de până acum a unei lucrări complecte şi definitive în această direcţie, Bibliografia franco-română a d-lui Rally este sortită să umple un gol. Prefaţa amănunţită care precedă lucrarea dă indicaţii precise şi utile asupra metodei întrebuinţate, a dificultăţilor întâlnite (şi învinse) şi asupra tuturor chestiilor care se referă la redactarea acestei Bibliografii. După ce indică metoda şi spiritul general în care au fost făcute clasările autorilor şi împărţirile pe categorii, autorii explică în câteva rânduri interesul pe care îl prezintă o Bibliografie franco-română: „Pentru lectorii din România, ţară săracă în bibliografii, volumul I (Opere franceze ale autorilor români) va fi de mare folos. Pentru cetitorii francezi şi străini, el va constitui proba cea mai strălucită a extraordinarei influenţe franceze în România. Mai mult încă, el le va arăta chiar că savanţii şi literaţii români au contribuit şi ei, modest, la creşterea culturii franceze, de către care au fost formaţi, şi că şi-au achitat în parte datoria lor către această cultură". Tomul al II-lea, care conţine bibliografia operelor franceze relativ la România, cuprinde opt capitole, subdivizate în diverse rubrici. Autorii au adoptat o clasare pe materii, ca fiind mai comodă şi mai clară. Primul capitol cuprinde „Generalităţile". Celelalte capitole, cuprind Istoria (până la războí şi după războí); Organizaţia administrativă şi structura socialo-politică a ţării; Limba, literatura şi artele; Documentaţia ştiinţifică relativă la România; Bogăţia României; Inclasabilii. Un capitol special este consacrat tezelor de doctorat ale Românilor în Franţa (1052 la număr). Un index al numelor proprii complectează lucrarea.

Munca meticuloasă şi osteneala pe care autorii au depus'o în redactarea acestei Bibliografii nu vor fi zadarnice. Ea este de un capital folos cercetătorilor şi erudiţilor care se ocupă de influenţa franceză în cultura românească. Iar pentru propaganda română în Franţa această Bibliografie este de o necontestată valoare.

AL. A. PH.


## NOUTAŢI LITERARE
### „BIBLIOTECA PORTATIVĂ"
**Prima serie de 12 volume**

| | | | |
|---|---|---|---|
| ION BARBU<br>JOC SECUND<br>Lei 80 | ION MINULESCU<br>Cetiţi-le noaptea<br>Lei 90 | D. IACOBESCU<br>OCNAŞI (poezii)<br>Lei 80 | Principesa M. Bibescu<br>Două Portrete<br>(Ferdinand al României şi Anatole France)<br>Lei 70 |
| A. A. Philippide<br>Stânci fulgerate (poeme)<br>Lei 75 | OCTAVIAN GOGA<br>PRECURSORI<br>Lei 100 | D. I. SUCHIANU<br>PUNCTE DE VEDERE<br>Lei 80 | ION MINULESCU<br>Strofe pentru toată lumea<br>Lei 80 |
| B. FUNDOIANU<br>PRIVELIŞTI (poeme)<br>Lei 75 | T. SCORŢESCU<br>POPI (1922)<br>Lei 70 | G. IBRAILEANU<br>Privind viaţa<br>Lei 60 | M. RALEA<br>Memorial (Note de drum din Spania)<br>Lei 80 |

Editura „CULTURA NAŢIONALĂ" © 2, Pasajul Macca, Bucureşti (I). Tel. 382/24


# RECENZII

### EMANOIL BUCUŢA: Maica Domnului dela Mare

**Edit. „Cartea Românească"**

### MIHAIL DRUMEŞ: Sfântul Părere

**Edit. „Cartea Românească"**

### ROMULUS DIANU: Adorata

**Edit. „Naţionala" S. Ciornei**

Este „Madona de la Mare" un roman?

Dar ce este un roman? De n'ar fi atât de greu de definit, nu s'ar fi căznit în zadar atâţia şi de atâta vreme să-i găsească formula.

Una din cele mai noi este a lui Jean Hytier în prefaţa dela studiul său „Le Roman de l'Individu". Legea fundamentală a romanului după el este aceia de „a fi o operă a limbagiului care se desfăşoară în timp".

Organizaţia romanului deci ca şi organizaţia vieţii în general este chronologică, factorul „timp" joacă un rol covârşitor în condiţiile sale de existenţă şi de viabilitate.

Or, „Madona de la Mare" observă, mai riguros de cât orice tragedie clasică, legea celor trei unităţi. Totul se petrece, nu într'o zi ci numai într'o seară, pe scena de pe terasa care se coboară în mare, la o serată costumată şi în jurul unei singure acţiuni: lupta dintre chemările vieţii şi fatalitatea unui destin care sub formă de poruncă sau blestem a neamului lor împedică pe cele două odrale boereşti: Balaşa şi Smaranda Filipescu să se dea iubirii şi să fie întregi.

Smaranda e iubită de Lascaridi. In serata costumată grecul era îmbrăcat în hainele cu care tatăl său, Lascaride I, cum îi zicea în zeflemea Balaşa, negustorise în rada Balcicului cu ţigări şi smochine. Nici hainele nici marfa nu erau ale lui, iar Lascaride al doilea era stăpânul a jumătate din Balcic.

Chipul său apare numai într'o fugară lucire de felinar în noapte: „cu sticlirea albastră a ochilor sub sprincene încruntate, cu nasul drept şi alb, cu mustaţa galbenă tunsă, cu bărbia puternică".

„Ii vechi, zicea Balaşa, ar fi cioplit din el un cuceritor de ţări". El îi apare copilei de viţă mare ca un simbol al neamului lui din insula „de jos de la mările calde, în care a fiert marmura templelor şi a statuilor clasice".

Dar ea nu poate să se rupă de trecut şi „acel trecut nu-i îngăduia să aleagă". El, om de faptă, nu poate înţelege că Smaranda care a privit viaţa numai din foişorul de la Cula lor oltenească şi care se ştia că vine de departe şi trebuie să-şi ducă neamul departe, nu poate să mai „facă să cadă încă o bucată din a casei lor", cum mai căzuse cu moartea fraţilor ei în războiu. Ca în tragediile vechi fatalitatea pluteşte asupra acestor tinere domniţe.

Istoria lumii, concepţii de artă şi filosofie, creştinismul asociaţiilor creştine, întreaga teosofie, şi tot felul de concepţii şi credinţe, de atitudini în faţa vieţii şi mai ales în faţa dragostei, sunt strânse şi răsfrânte într'un „raccourci" formidabil, în sufletul unui numeros tineret, care, deşi e de un marcant modernism, joacă rolul corului din tragediile antice. El este, la acea serbare costumată, mulţimea anonimă, „soldaţi, preoţi şi popor" de la care aflăm tot aceia ce trebuia să ne desvăluie, clipă cu clipă, organizarea cronologică a romanului.

Aceasta a făcut fără îndoială şi pe d. Bucuţa să nu dea calificarea de roman „Madonei de la Mare". Este în adevăr acolo material pentru „o mare frescă" şi pentru analiza amănunţită a unui roman proustian într'un ciclu.

Efortul autorului de a stăpâni şi a strânge acest formidabil material cu tot aparatul său de concepţii filosofice, discuţii foarte interesante, ochiri asupra diferitelor aspecte ale problemelor cugetării moderne, ascuţite analize filosofice, se resimte şi de cititor. E ca un cadru prea strâns în care se îngrămădesc bogăţii ce te-ar ispiti să le cercetezi în amănunt şi peste care suferi să treci în grabă. Sunt multe, multe probleme interesante, cazuri de conştiinţă subtile, evenimente sufleteşti şi atitudini de viaţă abia atinse sau schiţate, care te aţâţă şi te lasă nemulţumit şi obosit. Dar mai ales se pierde, aceia ce Jean Hytier numeşte „la metaphysique de l'intelligence", acea poezie a gândirii, care s'ar fi degajat atât de frumos, dacă d. Bucuţa şi-ar fi îngăduit să trateze romanul „biologic" şi nu s'ar fi grăbit să pună toată această bogăţie de experienţă în cadrul unui act de tragedie clasică. Jean Hytier observă cu mult spirit că nici odată criticul nu e mulţumit şi aceasta nu înseamnă că nu preţuesc la adevărata ei valoare **„Madona de la Mare".**

Romanul d-lui Drumeş este un roman de aventură, ceia ce nu-i permite să fie atât pe cât era de aşteptat după titlu „Sfântul Părere', un roman de analiză psihologică.

Fiu al unei sinucigaşe, eroul romanului, medicul Ilarie Magheru debutează în viaţă cu o fire extrem de sensibilă şi în echilibru nestabil. Caută să-şi reia firul vieţii şi să se orienteze în vârsta bărbăţiei, când începe povestirea din romanul d-lui Drumeş.

Dar aceasta nu e de cât o nouă fază a nevrozei care-l pândeşte. Incepe a fi obsedat de gândul crimei, a furtului, chiar cu omor, numai să-şi realizeze „planul" de viaţă pe care conştiinţa puterilor sale intelectuale şi o ciudată încredere în „soartă", le sugerează. Aştepta numai „ocazia". Nevroza se accentuiază dovedindu-se într'o suprasensibilitate acută sub formă de presimţiri. Pleacă chinuit de aceste presimţiri, la nunta surorii sale. Ocazia se prezintă sub forma unui negustor bogat care călătoreşte cu 200.000 lei asupra sa, în acelaş compartiment cu Ilarie. Dar el respinge ispita căci i se pare că nu e aceasta „ocazia", pe care o aşteaptă. Adoarme, se întâmplă o ciocnire de trenuri şi doctorul se trezeşte cu pachetul de banc-note, despre care vorbise negustorul că le are asupra sa, în buzunarul hainei sale. Află că negustorul a fost zugrumat şi apoi prădat şi se convinge că nu poate fi decât el autorul acestei crime. De aci începe dezagregarea sufletească care continuă, ajutată şi grăbită de împrejurări, până la forma de manie religioasă şi puterea de taumaturg, prin care medicul Ilarie Magheru devine Sfântul Părere, deşi adevăratul asasin a fost descoperit şi deplina nevinovăţie a medicului a fost dovedită.

Meritul domnului Drumeş este că tratează un subiect nou şi cu destulă aparenţă de adevăr, deşi partea senzaţională, acuzaţia, procesul, descoperirea adevăratului criminal, ocupă în dezvoltarea povestirii o parte cu mult mai extinsă şi mai importantă decât analiza descompunerii vechii personalităţi şi a recompunerii sale pe noul plan al misticismului.

In tot romanul nu există peisagiu şi aproape de loc atmosferă. Totul e concentrat în erou, în drama din sufletul lui Ilarie, pe când celelalte personagii nu sunt decât reflexe ale acestui suflet. Apoi am fi dorit mai multe amănunte şi o mai adâncă pătrundere în misticismul aproape păgân al ţărănimii în jurul lui Sfântul Părere şi o analiză mai adâncă a sufletului acestuia.

„Adorata", ne spune autorul într'un interview asupra operei sale, nu este dintre acele fete moderne cărora li se datorează criza modernă a amorului.

„Adorata" i-a dat timp autorului să o adore, dar cu totul în afară de peripeţiile vieţii ei. Adorata este o idealistă, o visătoare care se ofileşte în conacul dela Pădureni aşteptând bărbatul ideal, care să aibă toate calităţile bărbaţilor pe care i-a cunoscut şi care „să o adore", după toate canoanele vechiului romantism.

Dar bărbatul ideal nu are timp să se manifeste, căci logodnicii posibili, de îndată ce vin la conac în vilegiatură, sunt ademeniţi de Marcela, mama vitregă a „Adoratei", femee amorală şi lipsită de scrupule.

Obosită de o aşteptare zadarnică tânăra fată se mărită cu un tip care e mai prejos decât oricare dintre logodnicii trecători pe care i-a cunoscut, după ce se înamorase mai înainte de cel mai sec şi mai vulgar „bărbat frumos" ce se poate închipui. După aceste două pasuri greşite, alunecuşul este inevitabil pentru o fiinţă care are atât de puţin contact cu viaţa şi cu realitatea. „Adorata" decade până la cea din urmă treaptă şi sfârşeşte asasinată de o rivală, într'o cameră de hotel, unde mersese să se întâlnească cu un pasager necunoscut, ce nu era altcineva decât vulgarul „bărbat frumos", întâia ei iubire adevărată.

Dar povestirea care curge fluturând printre paradoxele, glumele şi înduioşările autorului, este plină de întâmplări şi de personagii schiţate cu humor, creionate în fugă de vioiul şi ascuţitul reporter. Gustul barocului, al unui fel de artă paradoxală şi funambulescă este fără îndoială în spiritul timpului. D. Dianu, el însuşi, pare a nu prea lua în serios tendinţele aceste ale artei sale. Ii place evident forma de joc a romanului său, se amuză de toate baloanele de încercare pe care le trimite din fiecare pagină, de toate aceste plecări pentru un viitor necunoscut ca „nu mai puţin de treizeci de ani ce este", ca unul ce ştie că nu va trece mult până când va trebui să devie un adult serios şi caută să-şi dea seama de preţul acestei clipe când încă totul e joc şi început. D. Dianu este din acea generaţie în care tineretul are simţul vieţii de cum deschide ochii, este „à la page" şi ştie să poarte cu îndrăzneală şi încredere în sine bonetul fanteziei. Dar după cât mărturiseşte iubeşte istoria naturală, este un muncitor din gust şi prin constituţie şi apoi... are condeiu!...

IZABELA SADOVEANU

# INSEMNĂRI

## Un manuscris inedit al lui Ion Slavici

„Adevărul Literar", prin amabilitatea d-lui Leonard Paukerow-Cluj, a intrat în posesiunea unui manuscris inedit al scriitorului Ion Slavici.

Acest articol foileton fusese destinat pentru ziarul **„Lupta"** din Budapesta, care acum 20 de ani a apărut în capitala Ungariei, ca organ oficial al partidului naţional român, sub direcţia regretatului părinte Vasile Lucaciu.

Ion Slavici era colaborator permanent al ziarului „Lupta" din Budapesta, şi din Bucureşti el trimetea aproape zilnic articole politice, nuvele, foiletoane, „Scrisori din Bucureşti".

Manuscrisul publicat de noi în acest număr a fost trimis de Ion Slavici Redacţiei „Lupta" pe la finele lui Decembrie 1910. Tocmai atunci isbucnise un conflict între Redacţia ziarului „Lupta" şi editorul acestui ziar, tipograful Dimitrie Birăuţiu.

Articolul lui Slavici era deja dat la tipografie, şi se culesese jumătate din el, când vine ştirea încetării ziarului „Lupta", în urma unei deciziuni a comitetului partidului naţional. In redacţia ziarului „Lupta" din Budapesta, lucrau atunci d-nii Lucian Bolcaş, părintele Vasile Duma (actualmente protopop la Petroşeni, regretatul Victor Russu, Gh. Jorga, Liviu Nasta şi Leonard Paukerow. Acesta din urmă, în calitate de ajutor de secretar de redacţie, a păstrat acest manuscris al lui Ion Slavici. — *A. L.*

## Revistele de provincie

Ca răspuns la o anchetă întreprinsă de revistuca „Cuvinte literare" asupra publicaţiilor de provincie, d. Mihail Sadoveanu dă următoarele lămuriri:

„Cea dintâi lucrare am publicat-o în 1897 într'o revistă a unor tineri de avangardă, care se numea „Viaţa nouă". In mijlocul lor eu eram cu totul tradiţionalist, pe când ei erau simbolişti. Eram pe atunci foarte tânăr, aveam numai 17 ani şi deja publicam de 3—4 ani sub diferite pseudonime.

*„N'am nimic contra revistelor mici. Tinerii trebue să se manifesteze.* Şi eu când eram în clasa şaptea am scos cu Matei Rusu o revistă. Nu-i mai ţin minte numele.

*„Revistele tinere fără îndoială formează cetitori care devin apoi cetitori permanenţi ai literaturii.* Numărul cetitorilor dealtfel a sporit simţitor aşa că şi revistele şi scriitorii se pot adresa unui public numeros".

Cât priveşte „Cuvinte Literare", remarcăm că această revistă de începători a reuşit să devină interesantă numai când s'a bucurat de colaborarea scriitorilor formaţi.

Oricum, aşteptăm talentele educate de dânsa — talente care, în prealabil, ar trebui să înveţe că nu se spune *ex nihil, nihilus.*

## Piaza rea

In fruntea revistei „Boabe de grâu" şi la loc de cinste în „Direcţia Educaţiei Poporului" sînt şi d-nii G. D. Mugur şi Em. Bucuţa.

Aceşti domni au mai dus la faliment o fundaţie culturală şi o editură, şi d. Liviu Rebreanu nu trebuia să-i primească în serviciu — dacă nu pentru altăceva — cel puţin ca să evite piaza rea...

## Gust artistic

O revistă săptămânală îşi bate joc de gustul nostru artistic. Ce vra-să-zică „gust artistic" — revista cu pricina nu ne spune direct. După bucăţile publicate de ea, ne putem face însă o idee.

Reproducem o singură poezie, — şi credem că-i destul:

ELEGIE

*Fata, când era încă la noi, vedea îngeri.*
*Dar nu-i mai vede.*
*Cine crede în îngeri?*
*O păpuşa de ceară!*
*Popa dădea din cap,*
*câinele negru şi mic lătra, lătra,*
*femeea în doliu ţipa,*
*şi un domn serios plângea în palme când privea păpuşa de ceară.*
*'Alb, alb, apoi.*
*Nu crezi în îngeri?*
*Nici tu?*
*Nici tu?*
*Fata, când era încă la noi, vedea îngeri.*

Dar, — poate veţi spune, — „gustul artistic" al direcţiei se manifestă în proză.

Dăm un citat şi în proză:

„Pe-o colină o bivoliţă păştea amintirea ţinuturilor exotice".

Cu regret trebue să recunoaştem că *astfel* de „gust artistic" — n'avem, şi nici nu dorim să avem...

## „Neaoş", „ancestral", etc.

In ultimul număr al „Gândirii", d. Nichifor Crainic spune că nu sântem „Români neaoşi" şi că „simţul nostru ancestral" nu pătrunde destul de bine „graiul mitropolitului Varlaam şi al cronicarului Neculce".

De unde a pornit polemica? Dela cuvântul „pretutindenească" întrebuinţat de d. Al. Bădăuţă. Am spus că acest cuvânt inventat n'are nici un haz.

D. Nichifor Crainic răspunde că „pretutindenească" nu-i de azi de eri — ci-i „o formaţie proprie din al II-a an al *Gândirii*, într'un vers care sună astfel: O pretutindenească vibrare de lumină". Şi-apoi acest cuvânt este creat în spirit popular prin analogie cu *mereu, merei.*

Autoritatea citată de d. Nichifor Crainic n'are nici o valoare. A întrebuinţa un cuvânt urît într'un vers bocciu — de când poate face dovada împământenirii în limbă a cuvintelor?

Cuvântul „pretutindenească" este urât — cu toate că „mereu" „merei" este frumos.

Naşterea unui cuvânt are ceva dumnezeesc, — şi ne mirăm că d. Nichifor Crainic încalcă domeniul divinităţii.

Dar apropos... de unde şi până unde d. Dobre îşi ia aere de descendent al „cronicarului Neculce" şi al „mitropolitului Varlaam", bătându-şi joc de „graiul neaoş" şi de „simţul ancestral al limbii" dintr'o revistă, la care colaborează toţi scriitorii noştri — în frunte cu „neaoşul" Mihail Sadoveanu?

## Logica

D-nii Em. Bucuţa şi Camil Petrescu au fost angajaţi de „Direcţia Educaţiei Poporului" să redacteze nişte buletine. Iar aceiaşi instituţie a pus pe d. dr. V. Voiculescu să scrie o broşură despre sănătate.

D. Liviu Rebreanu a făcut foarte bine însărcinând pe „poetul" Voiculescu cu o treabă doftoricească. Regretăm numai că d-sa n'a procedat în acelaşi fel cu d-nii Bucuţă şi Camil Petrescu dându-le pe seamă nu redactări de reviste, ci ceva din specialitatea lor — căci ne închipuim că aceşti domni au vre-o meserie...

## I s'a scârbit de politică

Intr'un articolaş despre d. Oct. Goga, — d. Nichifor Crainic spune în *Gândirea* că unui poet „i se iartă tâlhării", nu i se iartă însă „voinţa de a conduce".

După această precizare a acuzaţiilor împotriva fostului cîntăreţ al *Pătimirii noastre*, d. Nichifor Crainic dă o şarjă teribilă împotriva politicii şi a politicianismului.

„Dacă spiritul care animă mocirla politicii româneşti ar însemna un strop măcar de inteligenţă creatoare"... „dacă lupta de partid ar fi altăceva decât măcelărirea morală, dobitocească", etc., — atunci „n'am vedea azi treizeci de tâmpiţi proptindu-se în două copite şi făcând tifle lui Octavian Goga ca unui *fost poet*". Dar „poezia e poezie. Pură şi veşnică în ordinea Olimpului ideal. Băltoaca politică n'o poate stropi". ...„Mocirla rămâne jos lângă mocirlă", etc.

Şi cine vorbeşte astfel? D. Nichifor Crainic! Cel care s'a bălăcit în mocirla politicii averescane şi care face politicianism chiar cu religia — ca să nu mai vorbim de alte „mocirle"... — *M. Sevastos.*

## Poşta redacţiei

COLONEL I. C.: V'am primit războinica scrisoare:

„Hotărît a face o eşire din tranşeea în care lucrez de ani de zile, săpând în terenul literar-politic; aş dori să dau lumina tiparului inspiraţiunilor mele.

„In consecinţă, am onoarea a mă adresa d-voastră, cu rugămintea de a mi se răspunde:

In cazul când marfa ce vă voi oferi-o va fi preţuită de Onor Direcţiunea, m'ar interesa să ştiu:

1) Cu câte poezii aş putea colabora la apariţia fiecărui număr?

2) Din punctul de vedere material, cum se face preţuirea: după numărul de versuri sau cu bucata şi anume cât?

„Mulţumindu-vă anticipat de binevoitorul d-voastră răspuns, sper să am cinstea a mă ceti în curând în coloanele interesantei d-voastre gazete literaro-artistice".

Ce mai aşteptaţi, domnule colonel? Eşiţi din tranşee şi daţi atacul. Se va vedea la urmă: *care pe care...*

L. P. H. C.: Vă publicăm cu plăcere două poezii — mai expresive:

SEARA PE CHEI

*Mie-mi place să mă plimb pe cheiu,*
*Seara, când nu-i lună pe cer, ci nori grei,*
*Pe unde nu sunt felinare, pe unde e 'ntuneric,*
*Să plouă, să sufle vânt... jos noroiu clisă.*
*Să scot din buzunar bani de aramă coclită*
*In sudoarea pălmii ce-i strânge spasmodic,*
*Să cumpăr dela un chioşc luminat cu-acetilen*
*Vre-o cinci, şase, caramele vechi şi să le clefăi.*
*Să trec apoi pe lângă porţi, păzite de câte o veneră*
*A prostituţiei ce-ţi face semn, cu-un „ssîst" strivit în dinţi stricaţi,*

*Şi să constat apoi cu un regret*
*Că 'n pardesiu, prin buzunare, n'am numai vre-o doi lei.*
*Şi să mă 'ntorc apoi acasă, prin bălţi de noroiu,*
*Şi fără de galoşi să 'nfrunt noroaie sedentare;*
*Şi pardesiu-i ud leoarcă... şi ploaia cade...*
*Cozorocu-i jerpelit... aşa-i pe cheiu când plouă.*

IUBITA MEA

*Iubita mea cu straiu de stambă,*
*Eu nu te uit din var' aceea,*
*Când într'un şorţ vărgat cu roşu*
*Mi-ai dat s'aleg un pumn de prune.*
*Şi am ales cu ochi închişi cu mâna tremurată,*
*Căci nu simţeam nevoe de alese:*
*Doi pumni de prune strânşi în stambă,*
*Stăteau să-ţi rupă sânii haina.*
*Şi mâna-mi se 'ntindea mereu,*
*Şi gene 'ntunecau privirea-mi, grele,*
*Prea dulce vraişte era în mine!*
*O! dece zării atunci pe prispă o zbârcitură tutelară.*
*Te-ai înroşit atunci, iar eu am suspinat,*
*Strivind în degete nervoase-o prună.*
*Şi nu s'au scurs de-atuncia multe zile,*
*Iar eu, departe 'ntr'un oraş, gândiam la tine.*
*Iubita mea cu straiu de stambă.*
*Eu nu te uit din clip'aceea,*
*Când, dup'un straiu vărgat cu roşu,*
*Imi ascundeai doui pumni de prune.*

Intr'un *post-scriptum* ne întrebaţi dacă n'aţi suferit cumva influenţa lui Bacovia. Credem că nu. Mai degrabă prima poezie este un plagiat după Camil Baltazar, iar cea de-a doua — o pastişare după d. dr. V. Voiculescu („Pîrgă").

## Săptămâna Copilului

O săptămână, nimerit aleasă în anotimpul făgăduelilor, începe din anul acesta să fie consacrată copilului.

O săptămână de sgâlţâire a multelor nepăsări şi de închinare către cei puţini care n'au aşteptat impunerea unei zile sau săptămâni oficiale de dragoste pentru copil.

Căci lucrul de care duc mai ales lipsă copiii de azi e dragostea. Părinţii îi îngrijesc şi îi iubesc distrat, privindu-i ca o piedică în simultana lor grabă de înavuţire şi risipă, profesorii îi acceptă doar ca pretext în profesiunea lor, educatorii muncesc cu râvnă nu educând copiii, ci formulând metode de educaţie.

De la porunca froebeliană rigidă: „Trăiţi pentru copii", am trecut toţi cu uşurare la aceea largă a suedezei Ellen Key: „Lăsaţi copiii să trăiască". Interpretată strâmb, formula a servit doar ca să tae ultimul fir ce mai lega cu remuşcări dezinteresarea părinţilor şi pedagogilor.

Creştere modernă, libertate al cărei rezultat este o copilărie dispreţuită şi dispreţuitoare, cu entuziasme şi avânturi frânte de timpuriu, cu îngăduinţa la rândul ei pentru viitor de a nu iubi şi a nu se vrea legat de nimic.

Timp de câteva zile aşa dar, lucrurile se vor petrece altfel, aşa cum ar trebui să fie.

O săptămână pe an, după care statisticele vor înregistra rece ruşinea obişnuită a mortalităţii infantile, medicii îşi vor termina palatele clădite din onorariile avorturilor, examenele şcolare se vor desfăşura în aceeaşi atmosferă de dezastru.

Dar să sperăm că nu.

## Iarăşi bibliotecile

Noua direcţie care organizează educaţia poporului, a bătut în programul său şi cuiul mereu şubred al bibliotecilor populare.

Inainte de a vedea înmulţindu-se depozitele de cărţi, am dori să le vedem aduse la viaţă pe cele existente.

Se pare că spaima aceasta, a dulapurilor garnisite cu volume noi şi prevăzute cu chei care ruginesc de neîntrebuinţare, nu-i numai autohtonă. Altfel n'ar fi conceput un francez, pentru ţara lui, proectul pe care-l relatăm mai jos, ca o sugestie.

Dorea, acest Mecena visător şi practic, să fondeze o bibliotecă instalată nu între patru pereţii unei săli posace, ci într'o grădină de flori şi arbori, unde îndrăgostiţii de poezie şi de studiu ar fi venit să citească la umbra tufelor de liliac, în mireazma lanţurilor elastice de trandafiri, în timp ce jocuri de ape răcoritoare ar fi murmurat cântecul lor supra lumesc.

Francezul, decedat înainte de a-şi îndeplini proectul, se numea Jacques Doucet, şi toată lumea va fi dumerită când vom preciza că nu era un om de litere, ci un pontif al Modei feminine, de la care, în mod natural făcuse trecerea spre înţelegerea valorii practice a decorului.

Totdeauna au atras mai mult sălile de spectacol, de expoziţii sau de petrecere când nu s'a precupeţit cheltuiala instalării.

Bibliotecile noastre populare, pe lângă nuditatea localului, pe lângă atmosfera de ostilitate care le înconjoară, mai au şi cusurul de a nu fi la îndemână, de a nu fi văzute, atâtea puţine câte sunt.

Ca în toate, imitaţia are şi aci rolul său. O sală de lectură, de „citalişte" cum zic bulgarii, instalată cu vitrine largi în văzul neocupaţilor de pe Calea Victoriei a fiecărui oraş, sau în sala de aşteptare a marilor cinematografe, sau într'un colţ al vastelor noastre librării cu geamantane, ar răspândi adevărul că totuş gustul de citit există, că fanaticii lecturii au bucurii demne de a fi cunoscute.

Fireşte nu-i vorba de studii grave în sgomotele ştiute ale străzii, ci numai de lectura uşoară, plăcută, momeala de undiţă pentru viitorii cititori, deschizând obişnuinţa şi apoi nevoia de a citi acasă, de a-şi alcătui biblioteca proprie.

S'a zis că cititul e o boală microbiană. Să îngrijim ca să devie contagioasă. — *Alice Gabrielescu.*

CITIŢI
minunatul roman al lui Valéry Larbaud
**FERMINA MARQUEZ**
în care e descrisă în modul cel mai sugestiv adolescenţa şi viaţa de internat.
Romanul, tradus în româneşte de d-na Ana Canarache a apărut în
*Biblioteca DIMINEAŢA* No. 122-123.
Preţul 15 lei

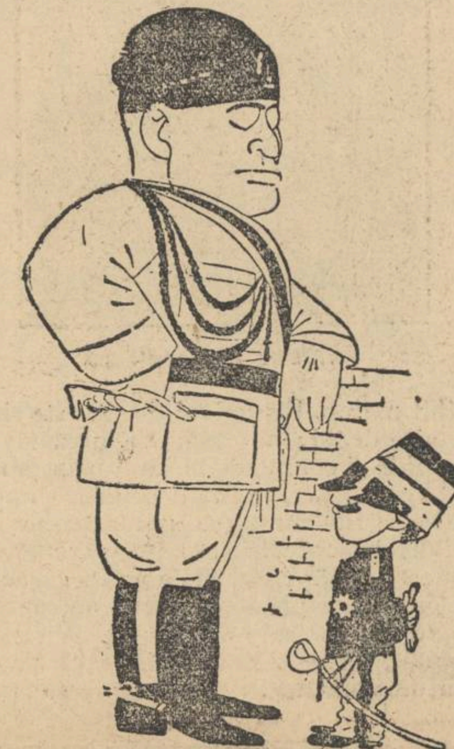
**Incercări asupra fenomenelor psihice anormale**
de Inginer Henri Tillmann, membru al Institutului General Psihic din Paris. La Librăriile din Capitală şi Şaraga. Episcopiei 3 bis, Bucureşti, Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii studenţi plătesc lei 40 volumul.

## Teatrul de marionete
(CONFERINŢA DEZARMĂRII)



**Marte:** Şi-acum, să aranjez marionetele. Nu s'a schimbat nimic, dar, din când în când, trebue să dau o astfel de reprezentaţie publicului!

## Aşa grăit-a Regele



— Cum ţi-am mai spus, Duce, noi doi dominăm secolul!

## In Rusia sovietică



**Stalin către Kutiepov:** — Nu te speria, Generale; nu te-am arestat decât pentru a-ţi încredinţa comandamentul retragerii strategice al politicei mele

## O ştire alarmantă



— Soţia d-voastră a plecat cu şoferul.

— N'are nici o importanţă... Tot vroiam să-l dau afară la sfârşitul lunii.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 496

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 8 Iunie 1930

...TECA CENTRALĂ a ASOCIAŢIUNII SIBIIU

# Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

## „Privind viaţa"

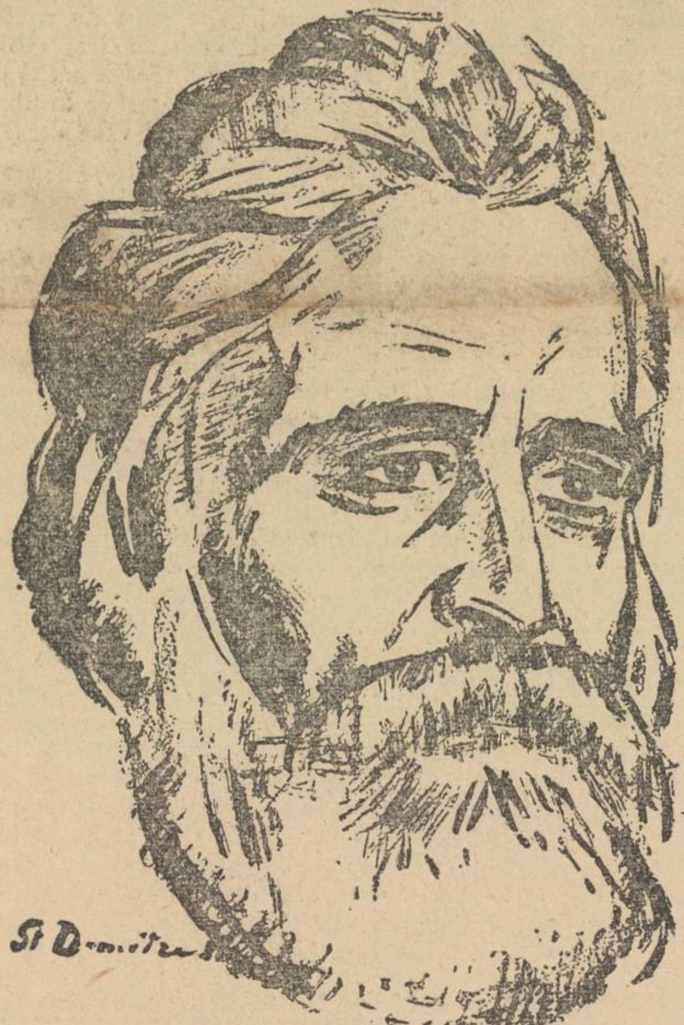
„In scrisul tău destinat publicului, pune ideile tale, dar niciodată sentimetele tale, adică partea intimă a personalităţii tale, niciodată imaginaţia ta, adică produsul imediat al personalităţii tale". *)

Radicalismul acestui sfat care propune — nici mai mult nici mai puţin — suprimarea poeziei, înseamnă o anticipare adânc originală asupra viitorului îndepărtat al scrisului literar.

Nu este exclus, cred, ca pudoarea sentimentelor şi a imaginaţiei să evolueze astfel, încât „produsele imediate ale personalităţii", deci lirismul şi plastica poetică între altele, să nu mai fie publicizate. Printr'o delicateţe severă, nouă şi cu totul aleasă, experienţa personală va rămâne închisă în mândria tainelor intime. Rezultatele ultime ale elaborării ideologice, răcite de fierberile experienţei interioare şi turnate în forme prin care curioziatea vulgară nu poate pătrunde, vor fi, singure, date mulţimii necunoscute. Atunci nu se va mai plânge poetul: *Mein Leid ertönt der unbekannten Menge.*

Dar pân' atunci — ?

Vine greu cetitorului să nu trateze colecţiile de maxime ca nişte memorii sufleteşti ale autorului. Insă celui care vorbeşte în public despre o carte de maxime a unui contemporan în viaţă, i se impune, credem, să facă abstracţie de acest caracter liric al maximei, care necontenit te ademeneşte a reconstitui biografia unui suflet, şi să respecte acele formulări abstracte aşa cum i se oferă. „Delicateţea, zice d. Ibrăileanu, este calitatea supremă şi cea mai rară a sufletului omenesc. Ea le presupune pe toate celelalte". E de sigur foarte greu a trăi şi a lucra conform acestei ierarhii a calităţilor. De exemplu: „uneori, din exces de discreţie, subliniem prin rezerva noastră ceiace celălalt credea că trece neobservat,



G. Ibrăileanu

şi devenim indiscreţi". Şi deloc nu-mi pare excesiv când d. Ibrăileanu spune, că cine nu e politicos chiar cu animalele, nu are sufletul sus pus. Intre puţinele achiziţii ale civilizaţiei de care se poate mira orice pesimist, trebuie negreşit să aşezăm, ca pe una din cele mai admirabil paradoxale, şi delicateţea, cea atât de rafinat subliniată de d. Ibrăileanu. „O opinie contrară este o ofensă", zice d-sa. Insă totuşi, după atât de lungi şi curioase silinţe, pitecantropul nu se dezminte: în sarcasm se perpetuează evident arătarea caninilor.

In mersul ei fatal şi nepăsător, natura e aceiaş, în piatră, în arbore, în om, în toată materia.

Pentru om, legile naturii sunt ca nişte curse complicate şi neprevăzute, printre care trebuie să-şi strecoare cele câteva chilograme de materie ce-i sunt împrumutate vremelnic. Prin crearea civilizaţiei omul n'a obţinut decât să înlocuiască instinctele cu inteligenţa; şi inteligenţa nu ajunge să împlinească ceeace, fără osteneală, realizau instinctele. In adevăr, inteligenţa nu era născută decât pentru o adaptare incompletă a unui organism prea puţin complicat la un prea puţin variat mediu. Singurul organ care a crescut, în evoluţia omului, este creerul. Există oare un alt animal căruia să se fi întâmplat aceeaş nenorocire? Iar această nenorocire a omului cuprinde şi o batjocură: nu „generosul şi obiectivul elefant", ci „isterica şi libidinoasa maimuţă" a avut creerul mai dezvoltat.

Omul, luminându-se, a ajuns doar să descopere ideia de moarte, să se înscrie pe sine în seria zoologică, să priceapă că pământul e un vremelnic fir de ţărână în infinit, să piarză credinţa în Dumnezeu. In centrul acestei dezolări complete stă „crima fundamentală a naturii împotriva omului": conştiinţa unui Kant sădită într'un mamifer supus „legilor stupide ale materiei", adică distrugerii totale.

Icoanei grozave a distrugerii singure „imaginile amorului, antidotul morţii, îi pot ţine piept". Fără îndoială, manejele rafinate dintr'un roman de Bourget au aceiaş încheiere ca „un anumit capitol" din *Descendenţa omului* de Darwin.

Totuşi, oricât te-ai amărî constatând că oamenii sunt gorile stupide, oricât te-ai desgusta de om comparându-l cu strămoşul pitecantrop, oricât agerimea ta de observator te face să descoperi, în stările sufleteşti superioare, pe cele primitive şi inferioare, nu poţi să nu admiri „fantastica feerie clădită de sufletul omenesc pe instinctul cel *atât de van*", chiar ştiind că „cele mai sublime strigăte ale poeziei nu sunt decât exprimarea ritmată a chinurilor provocate de o celulă, în râvna ei nesatisfăcută de a se întâlni cu o anumită altă celulă".

Aşa se face că, din cele două sute zece maxime ale domnului Ibrăileanu, optzeci şi două vorbesc de dragoste şi de femeie. Se 'nţelege că nu e prea mult, dacă e vorba de antidotul unic al morţii, şi dacă, precum spune autorul, „literatura, aproape în întregime, nu-i decât zugrăvirea afacerilor amoroase". Desigur, cu toată poezia sublimă, este în dragoste, ca pretutindeni, multă amărăciune; fiindcă şi dragostea trăeşte sub regimul războiului general, agravat prin faptul că femeia nu e numai fenomenul cel mai deosebit de bărbat, ci însuşi „contrariul lui".

Filosoful care a zis: *homo homini lupus*, nu ştia sau uitase că lupii nu se mănâncă între dânşii decât la ultima extremitate; a calomniat adică lupii. Numai la mare nevoie se întâmplă să se potrivească lupilor formula *lupus lupo homo*. „Nu uita nici un moment că în orice raport cu oamenii eşti în stare de război: cu duşmanii, cu prietenii, cu cunoscuţii, cu străinii, cu femeia, cu iubita". Dacă eşti sincer, înseamnă că, în războiul tuturora contra tuturora, ţi-ai uitat zalele acasă.

Prima victorie a omului asupra animalului este ipocrizia: astfel începe stăpânirea de sine. In afară de forma specială a ipocriziei, stăpânirea de sine este o achiziţie foarte nestabilă. Sub învelişul şubred, sălbăticia stă gata să isbucnească. După cum de mult s'a observat, dacă oamenii şi-ar pătrunde gândurile unul altuia, s'ar piti fiecare în vre-o ascunzătoare nebănuită.

Omului gânditor, nebiruit de vanităţile valorificării exterioare, îi este rezervată o deosebită plăcere, „divină" şi „subtilă"; „a exulta de orgoliu şi a purta în acelaş timp masca celei mai desăvârşite modestii, aşa ca să poţi mistifica pe ceilalţi până acolo, încât să se poarte cu tine condescendent şi protector; a fi simplu, modest, naiv, supus, prevenitor, a avea aerul că înţelegi puţin sau nimic din ceiace nu ţi se spune, dar în acelaş timp a înţelege tot şi a privi totul cu detaşare şi cu o liniştită ironie; a te arăta mic şi umilit, cu sentimentul distanţei dintre tine şi ceilalţi".

Intrucât, vorbind despre asemenea priviri asupra vieţii, e loc să pomenim de izvoare, se poate spune, cred, că Schopenhauer şi pozitivismul au fost educatorii pe care d-l Ibrăileanu i-a verificat, în experienţă proprie, cu o deosebită pătrundere şi delicateţe de simţire. In cartea aceasta ne reapare lumea gânditorilor şi a poeţilor din a doua jumătate a veacului trecut. O surprinzătoare abatere dela ideile pozitiviste ne întâmpină în aforismul care spune: „Timpul nu iartă. Cu fiecare clipă în copilul acesta candid se tot aprinde conştiinţa, flacără palidă şi rece, dar care vestejeşte şi usucă". Despre „candoarea" copilului, pozitivismul gândeşte altfel. Denunţarea aceasta rousseauistică a conştiinţei *care vestejeşte şi usucă* nu mi-o pot clarifica.

Ceiace mai ales face, probabil, că atitudinea faţă de viaţă apărută şi fixată în intelectualii europeni de pela 1850 încoace, nu mai este a generaţiei actuale, este că în ea nu mai primează intelectualii excesivi cu amărăciunile lor caracteristice. Această generaţie vrea să trăiască. Pentru dânsa „problema cea mare a vieţii" nu mai poate fi moartea. Forţând înţelesul, putem spune că acum, nu numai *„în lume"*, ci şi în ideologie, „prioritatea" o are „prostia".

Şi d-l Ibrăileanu pare a se adresa deosebit acestor tineri de astăzi, şi cu totul în sensul lor, când, în ultimele rânduri ale cărţii sale, spune: „nu te certa cu viaţa, nu face pe cimpanzeul abstract". Nu e aici ca o amendă onorabilă a unei generaţii? Dar nu lasă d-l Ibrăileanu pe tineri numai cu atât.

In faţa „fantasticei feerii" clădite pe instinctul cel „atât de van", pesimistul idealist nu uită unele adevăruri vitale şi agreabile. De exemplu, zice el aşa: „Printre pisici, cunoscute prin îndelungatele lor maneje preliminarii în amor, sunt unele care, ca şi oamenii lipsiţi de prejudecăţi întârziate, suprimă orice preludii şi merg drept la scop". Aceasta e desigur o înţelepciune zâmbitoare. Iar dacă „amorul, caşi soarele, e un singur moment la zenit: în momentul primului **da**", atunci d-l Ibrăileanu poate fi consacrat ca un delicat şi magistral inspirator de donjuanism. Este foarte probabil că, cetind: „Fata, pe care ai iubit-o la optsprezece ani şi n'ai mai văzut-o de atunci, o iubeşti toată viaţa", un tânăr de astăzi va strânge din umeri, va surâde şi se va depărta repede de această observaţie stranie; dar i se va lumina faţa văzând că şi intelectualii mai mult ori mai puţin certaţi cu viaţa, te fac să crezi că cea mai bună înţelepciune în dragoste, este să cauţi a trece cât mai des prin „zenit".

PAUL ZARIFOPOL

*) G. IBRAILEANU. — *Privind Viaţa.* — Bucureşti, 1930. „Cultura Naţională".



Ştefan Popescu — Lagună

## Note răzleţe

de OTILIA CAZIMIR

### Etimologie

In clasa a treia a fost scandal. Sfada s'a iscat de la un creion chimic. Albu Margareta, prizărită şi roşie, răpezea înainte mânile firave, strigând ascuţit că-i al ei creionul, că i l-a dat tanti Agripina alaltăsară, când s'a dus la dumneaei să-i ducă nişte plăcintă cu mere.

Bălţatu Paraschiva, neagră şi îndesată, ţipa în acelaş timp, tot atât de tare dar mai gros, că „plumbul" e al ei, că l-a cumpărat de la *Cartea de aur* şi că a dat pe el cei doisprezece „franci" pe care-i avea de la doamna „de-a patra" căreia-i spălase farfuriile când fugise servitoarea.

In ferbinţeala discuţiei, după ce a isprăvit toate argumentele, Bălţatu Paraschiva a zvârlit în obraz lui Albu Margareta, pe neaşteptate, cuvântul „cocotă", — într'o formă mai aspră şi mai autohtonă.

S'a făcut tăcere. Departe, peste dealuri, a fluerat amorţit o locomotivă. Jos, în ogradă, picura robinetul uitat deschis... Apoi, deodată, întreaga clasă a exclamat prelung:

— Vaaaai!...

Tocmai atunci a intrat „doamna". Ancheta n'a ţinut mult. Pârâtoarele clasei, fără să fie rugate, au repetat subţirel, c'un fel de spaimă în glas, cuvântul biblic. Albu Margareta tăcea, cu năsucul în pământ.

Calomniatoarea a fost împinsă de spate până la cancelarie. Tot corpul didactic s'a încruntat. Numai domnişoara „de-a 'ntâia" îşi muşca buzele, parcă-i venea să râdă. Dar de uitat, tot urît se uita şi ea. La urmă, şi-a potrivit ochelarii pe nas, şi-a dres glasul şi a întrebat pe vinovată dacă ştie ce înseamnă vorba blestemată pe care o rostise.

Ş'atunci, Bălţatu Paraschiva, fetiţa de nouă ani, a dat *exact*, fără ezitare şi fără sfială, definiţia cuvântului.

### Pictură didactică

O expoziţie de sfârşit de an la un liceu de fete. Pe bănci şi pe mese stau, la rând, perniţe brodate şi pictate, lenjerie cu danteluţe montată pe foiţă roz, covoraşe, trusouri minuscule, neverosimile manechine planturoase pe care rochiile de azi nu izbutesc să se încheie şi de pe care mânecile atârnă goale şi dezolate.

Deasupra, pe păreţi, expoziţia de desen. Câte un Apollo cu o expresie neprevăzută de imbecilitate ironică în ochii albi, câte o Veneră bondoacă, mâni şi picioare după ghips care ar putea servi de reclamă unui leac împotriva gutei, — „înainte de cură". Şi, mai ales, còpii în culori după modelele Klein.

Care elevă de liceu a scăpat fără să reproducă, în acuarelă sau în ulei, modelele Klein? Care nu-şi mai aduce aminte de trandafirii roz, galbeni sau sângerii, aşezaţi simetric, cu frunzele şi spinii obligatorii, câte doi pe fiecare carton: unul boboc, cellalt desfăcut până 'n miezul de aur al inimii? Fiecare trandafir avea, pe o margine de petală, câte o picătură de rouă. O boabă irizată, sferică, graţioasă, pe care nici o elevă n'o putea face. In locul ei, hârtia spălată cu apă, ştearsă cu batista, rasă cu radierul, se scămoşa, se învineţea, — şi toată picătura era compromisă. De aceia, profesoara hotărîse:

— Faceţi numai florile, domnişoarelor. Roua v'o pun eu...

Şi într'adevăr, când cele douăzeci de buchete ale celor douăzeci de eleve erau gata, profesoara „punea" roua. Cu o îndemânare de care ne minunam, dintr'o singură tuşă a penelului muiat în ceşcuţa cu apă tulbure, boabele de rouă ieşeau proaspete, irizate şi graţioase, una după alta pe toţi trandafirii.

De data asta, printre margarete şi trandafiri după model, se rătăcise o pictură revoluţionară: un smoc de viorele legate c'un şnur de ghete şi îndesate într'o „puşculiţă" spartă. Nici frunză răsfirată, nici picătură de rouă.

Directoara, — înaltă, severă şi rigidă de parcă trupul întreg i-ar fi fost pus în lopăţele, — a venit să vadă dacă totul e în ordine.

— Ei, gata, domnişoarelor?

Profesoara de lucru răspunse printre boldurile pe care le ţinea între dinţi:

— Gata, doamnă directoare.



Otilia Cazimir

In picioare pe un scaun profesoara de desen bătea ultimul cui pentru ultimul tablou.

Directoara îşi purtă peste sală privirea atât de rece şi de dură, încât te-ai fi aşteptat să lese urmă pe unde trece, ca o ştersătură cu *glaspapir*. Deodată, se încruntă:

— Ce 'nsamnă asta, domnişoară?

Un deget subţire şi uscat îşi pironise întrebarea ascuţită asupra viorelelor care stăteau, albastre, vii şi naive, între doi trandafiri roz, cu rouă.

Profesoara de desen coborî de pe scaun, confuză:

— O încercare după natură, doamnă directoare... Fe-

(Continuare în pag. II-a)

ţiţa asta are talent. Desenul e stângaci, desigur, dar culoarea...

— Dă-l jos! rosti scurt şi colţuros directoara, întorcându-se cu spatele.

### Amintiri de vară

Toamnă.

Liniştea compactă şi solemnă a sălilor de clasă s'a sfărmat în svon de zurgalăi.

In grădina internatului, pe banca de subt salcâmi, s'au aşezat două prietene, două „domnişoare" din clasa a treia.

Una, brună, mărunţică şi firavă, tace şi ascultă. Urmăreşte cu ochi miraţi scoica uşoară a unei frunze de salcâm care i-a căzut la picioare şi acum ar vrea să plece şi nu ştie încotro.

Tovarăşa, fată de preot rural, e roşcovană şi voinică. Vorbeşte domol şi rar, încleind cuvintele unul de altul. Şi 'n vremea asta îşi mângâie cozile scurte şi groase, împletite strâns şi aduse după urechi până pe piept. De la cozi, mângâerea alunecă în neştire la vale, peste sânul împlinit şi treaz subt şorţul de uniformă. In ochii de-un verde străveziu sclipesc lumini calde, de parcă soarele verii care-a trecut stăruie încă în ei, ca să se întâlnească acolo cu soarele verii care-o să vie.

— Vai, dragă, ce băiat! Nu-ţi poţi închipui... Intâi credeam că vine pentru Vera. Pe urmă, am înţeles. Venea în fiecare sară cu bicicleta. Puneam gramofonul în chioşcul din grădină şi...

Nu se mai aude ce spune. Glasul a scăzut, moale. Dar fără veste tresare, tulbure şi grav, şovăitor şi aspru în acelaş timp, ca şi cum ar vorbi altcineva, de-aiurea:

— Ş'atunci, m'a sărutat...

Fata a tăcut. Şi subt salcâmul foşnitor au încremenit amândouă, cu obrajii palizi, cu mânile încleştate pe genunchi, cu ochii mari şi calzi, aţintiţi în acelaş punct din văzduh, departe.

### Politică

Scamă uşoară se prinde pe stinghia gardurilor şi pune în vârful parilor fesuri albe, de pitici. Ninge rar, cu fulgi mari şi somnoroşi.

La colţul uliţei s'au ivit doi şcolari. Amândoi au paltonaşe ceva mai lungi decât trebuie, făcute „să ţie", căciuliţe cu urechi şi galoşi cu clapă. Şi amândoi au chipuri de oameni aşezaţi, cu nasuri mâture şi cu pistrui. Se apropie, sfădindu-se într'o limbă care nu-i a lor, ca să se poată lovi cu vorbe mai tari şi mai sonore. Dar din când în când, — reminiscenţă a graiului matern, — câte-o silabă se lungeşte ca un fir de alviţă.

— Eşti un talhar ş'un hoţ! zice unul.

— Ba talhar eşti tu şi talhar e tată-tu care-o dat deacu faliment. Parcă cine nu ştie? Stă scris şi la gazetă... Ş'are să intre şi la *gros*, — aşa să am eu parte! Ş'atunci am să văd eu dac'ai să mai fii aşa fudul şi dacă sora ta are să mai meargă cu rochie de matasă...

Şi adunând de pe gard, pe furiş, o grămăgioară de omăt în căuşul palmei, o aruncă în obrazul tovarăşului.

Cellalt rămâne zăpăcit. Clipeşte des şi se şterge cu degetele pline de cerneală, lăsând dungi violete pe obrajii uzi:

— Du-te la dracu... antisemitule!

OTILIA CAZIMIR


**Alte opere de mare succes**

**din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"**

**Bulevardul Academiei, No. 3, Bucureşti**

„INTUNERIC ŞI LUMINĂ" de *I. Al. Brătescu-Voineşti*
(Un vol. de 192 pag. Lei 90).

*„Cum să ne îngrijim ca volumul acesta să se răspândească cât mai mult în mâinile acelora pentru care este scris?"*
(Transilvania)

* * *

„INVĂŢĂTORUL IN SLUJBA BINELUI OBŞTESC"
de *C. Enescu-Bughea*

„In slujba binelui obştesc" *va fi pentru cititorii săi — cari am dori să fie şi toţi învăţătorii — şi aducătoare de reconfortare sufletească şi călăuză".*
(D. V. Toni, *Preşed. „Asoc. Invăţătorilor"*)

* * *

„MAGHERNIŢA VECHE" şi alte versuri din anii tineri, de *Leon Feraru.*
(Un vol. de 180 pag. Lei 35).

*„De mult n'am citit versuri mai proaspete, ieşite mai natural, dintr'un suflet mai blând şi simpatizant".*
(M. Ralea în *„Viaţa Românească"*)

* * *

„SCHIŢE ŞI NUVELE" Ed. II de *Victor Crasescu (St. Basarabeanu).*
(Un vol. de 296 pag. Lei 45).

*„Victor Crasescu (St. Basarabeanu) este unul dintre rarii scriitori de origină basarabeană.*

*„Volumul acesta de schiţe şi nuvele e o carte ce te mişcă prin atmosfera de înţelegere şi de simpatie pe care o creiază unui mediu uitat în literatura noastră".*
(„Dimineaţa")

* * *

„IOAN-VODĂ CEL CUMPLIT" de *Bogdan Petriceicu Haşdău.*
(Un vol. de 264 pag. Lei 65)

*„Opera lui Haşdău este astăzi cu totul în afară din comerţ şi este o pagubă din cele mai serioase pentru cultura românească să nu poată cunoaşte strălucitoarele calităţi ale genialului istoric".*
(Perpessicius în *„Universul literar"*).

**Cărţile amintite mai sus cum şi alte multe opere capitale ale fruntaşilor literaturii noastre, editate de „CARTEA ROMÂNEASCĂ", se află de vânzare la toate librăriile din ţară şi se pot cere şi direct dela „CARTEA ROMÂNEASCĂ" Bulev. Academiei, 3, Bucureşti, I, trimiţând costul prin mandat poştal.**

Cetiţi azi **GAZETA MEDICLA** No. 23

**Director: Dr. G. D. IONAŞESCU**

Cu următorul sumar:

*Nudismul provoacă scandal în Franţa; Consultaţiuni medicale; O vizită la Laboratorul d-nei Curie; Lupta contra cancerului; Grafologia; Portrete şi răspunsuri grafologice; Boala zilei: Tusea convulsivă; O operaţie senzaţională la Viena; La ce vârstă să ne căsătorim* (Ancheta cu premii de 10.000 lei); *Pagina băilor, Olăneşti şi băile Episcopale; Turismul; Prostituţia; Epidemia de sinucideri la Viena; Limbajul orbilor; Fără haină şi fără guler; Reţete — Ilustraţii.*

12 Pagini. Un exemplar Lei 6

*Redacţia şi Administraţia: Strada Doamnei No. 27, Bucureşti (Et. I)*


CRONICA TEATRALĂ

# Teatrele de vară

Trei grădini şi-au deschis dintr'o dată porţile, începând o stagiune care promite a fi din cele mai remarcabile.

In „Parcul Oteteleşanu" şi-a reluat locul ansambul Teatrului „Regina Maria" (Bulandra, Manolescu, Maximilian, Storin). Continuând şirul succeselor din vara anului trecut, comedia lui Birabeau, **Inapoi la şcoală,** s'a bucurat de o bună primire, meritată atât prin însuşirile ei, cât şi prin interpretarea izbutită a celor mai de seamă artişti ai trupei. D-na Lucia Sturdza-Bulandra şi d-nii Tony Bulandra, V. Maximilian sunt o garanţie suficientă când e vorba de adevărate realizări artistice.



*Toni Bulandra*

D. C. Tănase ţine să se întreacă pe an ce trece, şi izbuteşte. Aceasta e impresia pe care ne-a lăsat-o spectacolul de deschidere al Grădinii „Cărăbuş". Revista d-lui Kiriţescu, **Ai, n'ai, dai** ne-a fost prezentată cu o montare strălucită. Ne mulţumim, deocamdată, să-l felicităm pe d. C. Tănase pentru ingeniositatea d-sale, făgăduind să revenim asupra revistei şi a interpretării, într'o cronică viitoare.

*C. Tănase*

* * *

O trupă de formaţie nouă este aceia care a debutat, sub auspiciile „Societăţii pentru ajutorarea sinistraţilor", în grădina „Neptun" (fostă „Coloseum", fostă „Colos", fostă...?!) Deşi alcătuită în scop de binefacere, nu s'a pierdut din vedere, la întocmirea ei, o remarcabilă preocupare artistică.

D-ra Elena Zamora, d-na Puica Perieţeanu, d-nii Ion Morţun, Niculescu-Buzău, G. Baldovin şi I. Pizone, sub direcţia de scenă a d-lui Soare Z. Soare şi cu d. H. Schwartzman, la pupitru, nu pot să dea decât spectacole izbutite. Ne-a dovedit-o şi *Flossie*, o comedie muzicală de Marcel Gerbidon, Ch. L. Pothier şi Iosef Szulc.

E o piesă plină de satiră şi de humor, cu o muzică bine inspirată. Scrisă însă pentru teatrul parizian, ea are situaţii care nu se potrivesc decât în cetatea năpădită de o incorigibilă anglomanie şi care, pentru publicul nostru, rămân în bună parte neînţelese. De o localizare nu poate fi vorba şi osteneala d-lui Antonescu de-a ne da o traducere care să împace şi tendinţa autorului şi putinţa de pricepere a publicului românesc e lăudabilă. Hilaritatea stârnită printre numeroşii spectatori se datoreşte de sigur şi d-sale, dar în cea mai mare măsură interpretării impecabile.



*I. Morţun*

Despre însuşirile de ingenuă şi de subretă ale d-rei Zamora (Flossie) sau despre talentul consacrat în comedie al d-lor I. Morţun (pastorul Eliacin) şi Niculescu-Buzău (pastorul Good Bye) e de prisos să vorbim. D-na Puica Perieţeanu (Deborah) şi d. I. Pizone (Barnabé) sunt deasemenea cunoscuţi şi apreciaţi ca pionieri încercaţi ai genului. Nu ne putem însă opri să relevăm extraordinarele calităţi ale d-lui G. Baldovin care, în interpretarea lui Gédédiah, s'a remarcat nu numai ca un comic desăvârşit, ci şi ca un cântăreţ fermecător.

Baletul, de o rară corectitudine, a fost pregătit de d. Simion, care a avut să lupte, de sigur, cu insuficienţa cadrului de desfăşurare.

J. Bk.


**O nouă carte pentru copii!**

A apărut în editura „Adevĕrul" S. A. şi e intitulată:

**Familia Chiţ-Chiţ**

Autorul ei este cunoscutul scriitor pentru copii ION PAS.

Volumul, frumos ilustrat, constituie cel mai potrivit dar pentru şcolari cu prilejul vacanţelor.

Exemplarul 50 lei


# Galerele din lacul Nemi

Metamorfozată de vremi în Diană, Arthèmis, frumoasa şi mândra soră a lui Apollo, drept zeiţă a vânătorii ce era, îndrăgind dumbrăvile singuratice şi izvoarele de munte, putea să poposească oriunde cu alaiul ei de oceanide, nimfe şi ogari.

Putea să se abată şi pe sub umbrarele de ulmi şi chiparoşi care împânzesc malurile surpate de peşteri, ale lacului Nemi din apropierea Romei Cezarilor, ale acelui „Lacus Nemorensis" pe care Ovidiu l-a cântat în una din cele mai frumoase ode ale sale, pe care o străveche tradiţie l-a dăruit cu epitetul de „oglindă" a zeiţei Diana. Căci părţile acestea au fost din vechime consacrate cultului ei.

Lacul se află în împrejurimile Romei, dincolo de linia Catacombelor sub-urbane şi a Apeductelor, pe Via Appia, între dealurile dinspre Tivoli, Frascati şi Castel Gandolfo. Pe muchea malurilor de tuf vulcanic se profilează, sus, pe cer, silueta burgadei Nemi de-oparte, Genzano de alta. Ruinele unui castel medieval le domină, iar ruinele templului Dianei zac lângă faţa apei, jos. Conca plumburie a valurilor contrastează cu verdele închis al dumbrăvilor din preajmă. Eleganta localitate de odinioară a aristocraţiei imperiale romane, a rămas până ieri cufundată în mistica părăsire a singurătăţii. Doar amintirea trecutului, evocată de ruinele templului şi de tăcerea apelor, însufleţea pustiul locului, sfinţit odinioară de cultul zeiţei, pângărit mai apoi de luxuria imperială.

Astăzi, lacul Nemi e pe cale să dispară. Din toamna anului 1928, necontenit, zi şi noapte, mai multe pompe centrifugale, acţionate de puternice uzini construite anume, absorb din el 1500 litri pe minut, izgonindu-i apele spre un canal subteran, vechi de 3000 de ani, care străpunge terenul stâncos pe o distanţă de 2 chilometri, până ce ajunge la malul mării.

Lacul este oval, are o lungime de 1800 m., o lăţime de 1250 m., iar adâncimea atinge pe alocuri 34! Cuprinde cam 45—50 milioane metri cubi de apă, la care se adaogă însă debitul izvoarelor subterane şi infiltraţiile ploilor. Cu toate acestea, nivelul lacului a scăzut cu 12 metri, absorbindu-se zilnic 3—4 centimetri, ceeace înseamnă 1 metru pe fiecare lună.

Intreprinderea, pe cât de temerară pe atât de grandioasă, se datoreşte voinţei Ducelui Mussolini de a soluţiona o problemă care-i preocupă pe arheologi de mai multe secole: scoaterea din apele lacului a celor două galere imperiale, despre a căror existenţă şi stare aveau cunoştinţă în urma succesivelor explorări cu ajutorul scafandrierilor. Iar deoarece scoaterea lor la suprafaţă ar fi fost imposibilă din cauza macerării lemnului în decursul celor aproape 2000 de ani de când s'au scufundat, s'a hotărît — pur şi simplu — secarea lacului.

Astăzi, după unsprezece luni, prima galeră este complect pusă pe uscat, în vreme ce a doua, scufundată mai adânc, începe şi ea să se apropie de suprafaţa care coboară spre dânsa.

Iată deci că putem comunica încă de pe acum rezultatele concrete ale acestei unice întreprinderi archeologice, atât în ce priveşte starea actuală a galerelor, cât şi valoarea obiectelor de artă ce s'au găsit în fundul lacului.

Dar, mai întâi, câteva cuvinte despre acel Impărat Caligula, al cărui nume îl poartă galerele.

Strălucitul Impărat August, bătrân de 76 de ani, murind în anul 14 după naşterea lui Cristos, îl lăsa drept urmaş pe Tiberiu, fiul său adoptiv, ajuns Impărat spre bătrâneţe. Bun organizator şi brav general, Tiberiu s'a dovedit tot atât de răzbunător, sângeros şi depravat, instaurând în fastele împărăţiei Romane decadenţa violentă a moravurilor. Otrăvit într'un complot de Curte, lui Tiberiu îi urmă la tron copilul lui Germanicus, poreclit Caligula, monstruoasă anticipare a lui Neron, a cărui depravare se lua la întrecere cu demenţa. Ale lui sunt cuvintele: „Ce n'aş da ca poporul roman să aibă un singur cap, spre a i-l reteza dintr'odată!". In setea-i avidă de bani (Caligula a cheltuit în doi ani 300 milioane de sesterţi), nu se oprea dela cele mai nelegiuite crime. Viaţa de Curte se desfăşura într'un lux pe cât de risipitor, pe atât de grosolan şi desfrânat.

Ii serveau cele două galere drept loc de petrecere, în zilele călduroase ale verilor Romei? Erau galerele ale Impăratului Caligula?

Sigur este că, unele „mărci de fabrică" de pe nişte conducte de apă instalate pe una din galere, ne îngădue să precizăm că acestea au fost construite sub domnia sa.

Dar erau ele ale Impăratului însuşi? Şi la ce serveau? Pecât se pare, cea dintâi dintre galere era un vast ponton (lung de 70 m. şi lat de 20 m.), legat de malul lângă care se găsea ancorat printr'un podeţ, susţinând deasupra vile şi grădini apte să satisfacă rafinata şi capricioasa dorinţă de petrecere a oţioasei nobilimi imperiale. Pe când cea de-a doua galeră, scufundată mai spre mijlocul lacului, la 20 m. adâncime, era o navă propriu-zisă, servind pentru plimbarea convivilor, după prelungitele şi îndestulatele ospeţe care aveau loc pe galera-ponton. După o altă ipoteză, aceste impozante construcţii navale ar fi servit la diferitele serbări sacre ce se dădeau anual în cinstea zeiţei Diana, fără însă a putea avea vre-o precizare în acest sens, afară doar de prezenţa templului amintit, pe malurile lacului.

Părăsite în vremea căderii Imperiului roman, despoiate de toate bogăţiile şi obiectele ce puteau fi luate, galerele s'au scufundat, încet-încet, dela sine, împotmolindu-se în fundul mlăştinos, care a păstrat aproape intactă lemnăria şi materialul din care au fost construite cu măestria bine cunoscută a tehnicienilor navali ai acelor vremi. In felul acesta, ele oferă exemplarele unice ale acestor construcţii din întreaga antichitate şi nu indiferent este — din punct de vedere archeologic — a ne da seama cu precizie de structura unei nave de acum 2000 de ani, putând studia legăturile, fâşiile suprapuse, învelişul de lână cătrănită, lamele de plumb care îmbinau fundul, cât şi complicatul sistem al strângerii grinzilor prin solide cue de aramă.

Păstrat vreme de aproape 20 de veacuri în adâncul lacului, acest material lemnos, în contact cu arşiţa verii ce-i gata să vină, s'ar prăfui. Astfel că în prezent se lucrează la consolidarea imensei carene cu cercuri de fier şi la construirea hangarului-muzeu, care va adăposti galerele.

Explorările pentru despoerea lor de bogăţiile artistice care mai rămăseseră înainte de scufundare, au fost nenumărate şi ele datează încă din vremea Renaşterii. In felul acesta, multe obiecte de artă s'au risipit. O parte din ele, bronzuri şi fragmente de mozaic, scoase de scafandri în 1895, se găsesc în Muzeul Naţional din Roma, prilej de unanimă admiraţie, fiind unele din cele mai desăvîrşite exemplare din câte oferă sculptura în bronz a întregii antichităţi greco-romane.

Se înţelege aşa dar dela sine că obiectele de artă propriu zise ce se mai găseau pe galera despotmolită, nu puteau fi decât întâmplătoare, rămânând mai abundente cele de interes strict archeologic.

S'au găsit deci bucăţi de mozaic, servind fie la podirea galeriei, fie la îmbrăcarea pereţilor vilelor de deasupra ei, şi în acest caz mozaicurile sunt de sticlă multicoloră; apoi: instalaţii de apă, cu tuburi şi robinete; un parapet de pilaştri şi bare de bronz aurit; intarsii în lemn; uşi de cabine cu clanţe sculptate în bronz; monete, vâsle, plase de prins peşte, undiţe, vase de teracotă şi olane de aramă suflată cu aur.

Adevărate opere de artă, care lasă drum imaginaţiei să refacă splendoarea galerei în lumina vremilor sale, sunt însă calotele de bronz care înveleau vârful parilor de care erau prinse inelele prin care treceau funiile de ancorare. Aceste calote, purtând capete de animale sălbatice în relief (un lup, un leu, o panteră, etc.), impresionează prin realismul dar şi prin abila lor stilizare, cât şi prin faptul că, în loc de a fi turnate într'un singur tipar, sunt săpate în bronz, bucată cu bucată. Şi doar stâlpii balustradelor erau simple amănunte, uşor de trecut cu vederea în întregul decorativ al grandioasei construcţii!

Spre a nu mai aminti că un stâlp de balustradă găsit de curând, la prora celei de-a doua galere, constitue poate, unul din cele mai remarcate exemplare de Hermes bifrontal din câte cunoaşte plastica romană!

Şi iarăşi, spre a nu mai aminti că odată cu secarea artificială a lacului, s'au descoperit zidurile debarcaderului imperial.

In felul acesta, sagacitatea minţii noastre întru a cunoaşte tainele trecutului, a căpătat o elocventă satisfacţie. A dispărut însă lacul în care-i era drag zeiţei Arthemis să se oglindească. Malurile prăbuşite au acoperit în căderea lor cele din urmă pietre ale templului ei. Zeiţa şi-a luat, speriată, zborul, urmărită de ecoul odei poetului din Tomis.

ALEXANDRU MARCU


Ciţiţi romanul

**Regină un an**

**(Miss România-Miss Universe)**

**FRUMOS ILUSTRAT**

**PREŢUL 50 LEI**

**I. L. CARAGIALE**

**OPERE**

**:: în ediţia îngrijită de d-l PAUL ZARIFOPOL ::**
**Singura ediţie definitivă cu note, variante, şi scrieri inedite**

**A apărut TOMUL I**

**NUVELE şi SCHIŢE**



**Tirajul de mare lux lei 750.—**
**Tirajul de lux lei 400.—**
**„ „ obişnuit „ 200.—**

**Exemplarele de mare lux numerotate se găsesc de vânzare la biroul Editurei**
**Editura „CULTURA NAŢIONALA" Pasajul Macca, 2**

# Hans-Cristian Andersen

S'au împlinit 125 de ani dela naşterea lui Andersen. Cine nu s'a desfătat, în copilărie, cu cetirea minunatelor sale povestiri? Cu-i nu i-a procurat momente de



adevărată fericire acest vrăjitor care are darul de-a ne transpune într'o lume nouă, fictivă, şi totuşi atât de aproape de sufletul nostru?

Ne poate surprinde că o lume întreagă îl comemorează cu pietatea ce se cuvine unui mare binefăcător?

Viaţa lui Andersen a fost şi ea un basm. A istorisit-o chiar el şi i-a spus „Povestea vieţii mele".

„Viaţa mea e o poveste frumoasă.

Dacă-mi apărea, când am fost copil sărac şi singuratec, o zână care să-mi fi spus: „Ce vrei să ajungi? Te voi călăuzi eu", soarta mea n'ar fi fost mai fericită şi mai bine întocmită. Povestea vieţii mele îi va învăţa pe oameni ceiace m'a învăţat şi pe mine: „Există un D-zeu care ne stăpâneşte spre binele nostru".

In 1805, trăia la Odense, într'o cameră mică şi sărăcăcioasă o pereche de tineri căsătoriţi care se iubeau din tot sufletul. El avea abia douăzeci şi doi de ani şi era ciubotar. Inzestrat de minune, sălăşluia într'însul un suflet de poet. Ea era cu câţiva ani mai mare, nu cunoştea nici lumea, nici viaţa, dar avea o inimă mare. Ajungând meşter, el îşi întocmise singur atelierul şi patul nupţial. In acest pat, plângea la 2 April 1805 un făt voinic: eram chiar eu, Hans-Cristian Andersen.

In primele zile, tata a stat în preajma mamei mele, cetindu-i din Holberg, în timp ce eu strigam din toate puterile. Stânjenit în cetit, s'a răstit odată, jumătate supărat, jumătate'n glumă: „Sau dormi sau asculţi liniştit!". Eu zbieram mai departe. In ziua botezului, la biserică, n'am fost mai astâmpărat. Câtă pică i-a purtat mama pastorului care zisese: „Ce de strigăte! Parcă ar miorlăi o pisică!". Naşu-meu, un biet emigrat francez pe care-l chema Gomard, o consolase: „Cu cât o striga mai mult, cu atât va cânta mai bine când o creşte"...

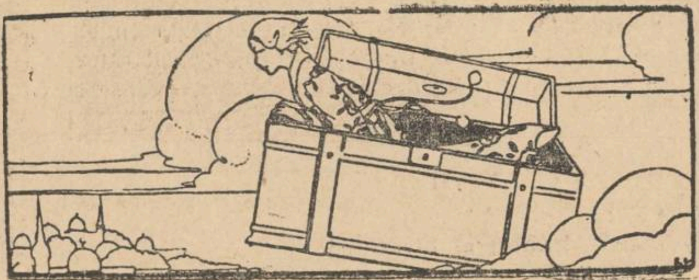
...Fiind singurul copil, am fost foarte răsfăţat. Mama-mi spunea adeseori că eram cu mult mai fericit decât fusese ea la vârsta mea. Părinţii o siliseră chiar să cerşească. Fiindcă nu se îndura să o facă, a stat o zi întreagă ascunsă sub un pod al apei ce trece prin Odense şi a bocit. Imaginaţia mea de copil îşi înfăţişa atât de vie această scenă că-mi veniau lacrimile. Amintirea mamei m'a inspirat în zugrăvirea bătrânei Domenica din *Improvizatorul.*

Tată-meu, Hans Andersen, mă lăsa în voie. Eram tot sufletul lui. Pentru mine trăia. Şi toate clipele de tihnă, toate duminecile le consacra să-mi facă jucării şi poze. Adeseori, seara, ne cetia din La Fontaine, din Holberg, din O mie şi una de nopţi. Nu l-am văzut zâmbind decât atunci când cetia, căci nu-şi aflase norocul nici în viaţă, nici în meserie.

Părinţii săi fuseseră oameni cu stare. Dar duşmănia se strecurase între ei. Le murise vitele, le arsese ferma şi tatăl îşi pierduse minţile. Atunci au venit să se aşeze la Odense şi au dat copilul, atât de bine înzestrat, să înveţe cizmăria. Dar oricât de fierbinte i-ar fi fost dorinţa să intre în liceu, nu se putea altfel. Câteva suflete alese se vorbise să dea mână dela mână ca să acopere cheltuelile de studii, dar proectul nu s'a putut îndeplini. Bietul tata s'a gândit totdeauna cu amărăciune la aceasta. Intr'o zi a venit la noi un elev de liceu ca să-şi facă o pereche de ghete. Din vorbă'n vorbă a ajuns să-şi arate cărţile şi să vorbească de şcoală. Din ochii tatei începură a izvorî lacrimile. „Şi eu am ţinut mult să învăţ". Apoi m'a strâns în braţe cu tot focul şi n'a mai scos toată seara aceia nici un cuvânt"...

Din acest mediu s'a ridicat pe treptele gloriei fericitul Andersen, povestitorul care, pentru întreaga lume, întrupează geniul copilăriei.

„Se pare, spune Edmond Jaloux, că Hans-Cristian Andersen nu a stăpânit acest geniu decât pentrucă a putut rămânea copil întreaga sa viaţă. O dovedeşte chipul său prelung şi blând, care exprimă o mare bunătate şi o nespusă candoare. Rainer Maria Rilke mi-a istorisit o anecdotă care evidenţiază în ce măsură a rămas copil. In şcoală, suferise pedepse şi observaţii nedrepte din partea unui profesor care mai târziu a ajuns episcop. Dar şi Andersen ajunsese una din gloriile Danemarcei. Intr'o zi, l-a chemat regele şi l-a întrebat ce ar voi să aibă ca preţ al cinstei pe care a făcut-o să se răsfrângă asupra ţării. „Sire, răspunse Andersen, pot obţine dela Majestatea Voastră favoarea de-a mă plimba o zi întreagă în trăsura regală?" Regele acceptă râzând, şi Andersen se duse în vizită la episcop, duşmanul său de altă dată, ca să-i arate ce măreţie de om ajunsese băeţaşul pe care-l dispreţuise."



# Hainele Impăratului

*de Hans-Cristian Andersen*

A fost odată un împărat, căruia îi plăceau aşa de mult hainele noi, încât îşi cheltuia averea numai pe îmbrăcăminte. Când mergea la o paradă, sau când se ducea la teatru ori la plimbare, n'avea alt gând decât să-şi arate hainele nouă.

In fiece ceas îşi schimba hainele, şi cum se zice de un rege: „E la *sfat*", astfel se spunea despre el: „Impăratul e la dulapul cu haine".

In cetate era mare animaţie: treceau pe-acolo tot felul de străini. Intr'o zi iată că veniră doi pungaşi, care se dădură de mari meşteri ţesători, şi spuseră că ei ştiau ţese cea mai minunată stofă din lume. Nu numai culorile şi desenurile erau nemaipomenit de frumoase, dar hainele făcute din această stofă aveau o însuşire ciudată: se făceau nevăzute pentru orice om care nu-şi îndeplinea bine slujba, sau care era mărginit la minte.

„Astea-s haine minunate, se gândi împăratul; cu ele am să pot cunoaşte destoinicia oamenilor mei; am să pot deosebi pe cei deştepţi dintre cei proşti. Da, îmi trebue numai decât această stofă" .



**— Dar eu văd că n'are haine de loc, zise un copil mic**

Şi dădu îndată o mare sumă de bani celor doi pungaşi, ca ei să-şi înceapă lucrarea numaidecât.

Ei întinseră două războaie şi se făceau că lucrează de zor, cu toate că nu era nimic pe ţevile lor. Mereu cereau să li se dea mătase subţire şi fir de aur; dar ei le puneau de-oparte, în sacul lor, şi lucrau până la miezul nopţii pe războaele goale.



„Trebue să ştiu acum unde au ajuns ei cu ţesutul stofei", îşi zise împăratul.

Şi i se umplea inima de grijă, gândindu-se că cei proşti şi nedestoinici pentru slujba lor nu vor putea să vadă stofa. Nu doar că se'ndoia de dânsul, dar totuşi chibzui c'ar fi bine să trimeată întâi pe altcineva, care să vadă lucrul înaintea lui. Toţi locuitorii din cetate ştiau de însuşirea minunată a stofei, şi fiecare ardea acum de nerăbdare să afle cât de prost şi netrebnic e vecinul lui.

„O să trimet pe cel mai vechiu şi mai bun ministru al meu, se gândi împăratul, să vadă ce-au lucrat ţesătorii; el poate mai bine ca oricine să judece lucrul; el se deosebeşte dintre toţi şi prin deşteptăciunea şi prin vrednicia lui".

Cinstitul şi bătrânul ministru intră în sala unde lucrau cei doi pungaşi la războaele lor goale.

„Dumnezeule! se gândi el deschizând ochii mari, eu nu văd nimic". Dar nu zise nici un cuvânt.

Cei doi ţesători îl poftiră să vie să se uite mai deaproape, şi-l întrebară cum i se par culorile şi desenul. Şi'n acelaşi timp îi arătară războaele lor; bătrânul ministru îşi aţinti ochii, dar nu vedea nimic, prin faptul că nici nu era nimic.

„Doamne! se gândi el, sunt eu într'adevăr aşa de mărginit? Nu trebue ca cineva să bănuiască una ca asta, Dar sunt eu oare aşa de nevrednic? Nici nu 'ndrăznesc să spun că stofa e nevăzută pentru mine.

— Ei bine, cum vi se pare? întrebă unul din cei doi ţesători.

— O, e frumoasă, nici nu se poate o stofă mai frumoasă! răspunse bătrânul ministru, punându-şi ochelarii. Ce desen şi ce culori!... Da, pot spune împăratului că sunt foarte mulţumit.

— Asta ne bucură grozav, ziseră amândoi ţesătorii, şi începură a-i arăta desenuri şi culori închipuite, dându-le fel de fel de nume. Bătrânul ministru îi asculta cu cea mai mare luare aminte, ca să poată spune împăratului toate desluşirile lor.

Cei doi şarlatani cereau mereu bani, mătase şi fir de aur; le trebuia foarte mult pentru stofa asta. Bine înţeles că ei puneau toate deoparte; războaele lor rămâneau tot goale şi ei lucrau de zor.

Câtva timp după asta împăratul trimise un alt slujitor credincios să vadă stofa şi dacă ţesătorii mai au mult până s'o isprăvească.

Acestuia i se întâmplă acelaşi lucru ca şi ministrului: se uită, şi iar se uită, — dar nu văzu nimic.

— Nu-i aşa că-i minunată stofa asta? îl întrebară cei doi şarlatani, arătându-i frumosul desen şi culorile strălucite care nu se vedeau de loc.

„Cu toate astea prost nu sunt! — se gândi omul. Pe semne că nu sunt vrednic de locul meu? Asta-i cam ciudat, să iau bine seama să nu mi-l pierd".

Apoi lăudă şi el stofa şi-şi arătă toată admiraţia pentru alegerea colorilor şi, mai ales, a desenului.

„E de o frumuseţe neînchipuită", spuse el împăratului; şi tot oraşul nu mai vorbea decât de stofa cea minunată.

In sfârşit, voi şi împăratul s'o vadă, cât era încă în războiu. Insoţit de-o mulţime de oameni aleşi, printre care erau şi cei doi credincioşi ai lui care văzuseră stofa, se duse în sala unde cei doi pungaşi ţeseau mereu, dar fără fir de aur nici de mătase.

— Nu-i aşa că-i de toată frumuseţea! ziseră cei doi credincioşi. Desenul şi colorile sunt demne de Măria Ta.

Şi ei arătară cu degetul războaele goale, caşicum ceilalţi ar fi văzut ceva.

„Ce-i asta, se gândi împăratul, eu nu văd nimic. Asta-i îngrozitor! Sunt eu oare un prost? Ori sunt nevrednic de a împărăţi? Niciodată nu mi-aşi fi putut închipui, ca tocmai mie să mi se întâmple o asemenea nenorocire. Apoi deodată strigă:

**— Nici nu se poate o stofă mai frumoasă!**

— E de toată frumuseţea! Vă mărturisesc deplina mea mulţumire.

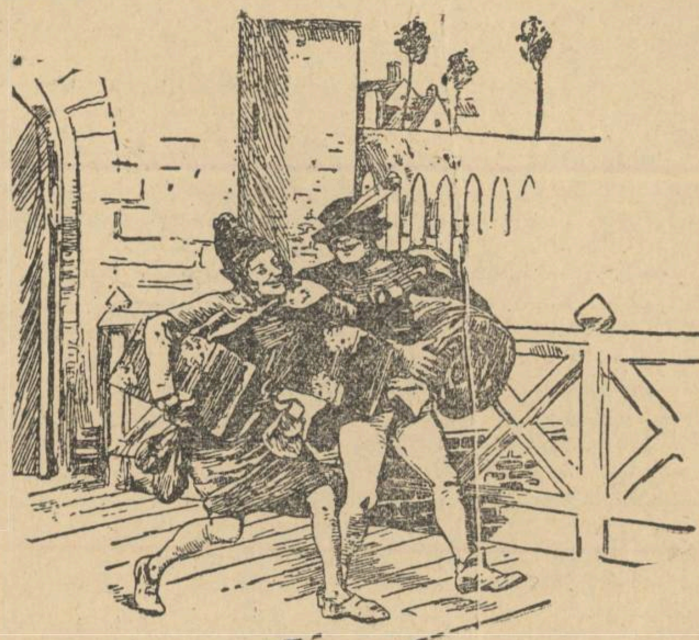
Clătină din cap c'un aer satisfăcut, şi privi spre războae fără a îndrăzni să spue adevărul.

Toţi curtenii se uitară unii după alţii, şi iar se mai uitară, fără însă a vedea nimic, şi ziseră şi ei ca împăratul.

— In adevăr, e de toată frumuseţea!

Ei îl sfătuiră chiar să îmbrace hainele din stofa asta la cea dintâiu mare paradă.

— E neînchipuit de frumos, e fermecător, e admirabil! strigau toate gurile şi mulţumirea era pe feţele tuturor.



Cei doi şarlatani fură decoraţi şi primiră rangul de Mari Ţesători ai Curţii.

Toată noaptea în ajunul marii părăzi ei veghiară şi lucrară la lumina a şaisprezece lumânări. Lumea toată văzu ce osteneală îşi dedeau să gătească hainele noi ale împăratului. In sfârşit, se făcură că scot stofa din războiu, tăiară în aer cu nişte foarfeci mari, cusură c'un ac fără fir, apoi spuseră că haina-i gata.

Impăratul, urmat de aghiotanţii lui, se duse s'o vadă, şi pungaşii, ridicând un braţ în aer caşicum ar fi ţinut ceva, ziseră:

— Iată pantalonii, iată haina, iată şi mantia. Totul e uşor ca pânza de păianjen. Nici o grijă să n'aveţi c'o să vă fie vreodată grea o asemenea haină; asta-i cea mai minunată însuşire a acestei stofe.

— Negreşit, răspunseră aghiotanţii. Dar ei nu vedeau nimic, pentrucă nici nu era nimic.

— Dacă Măria Ta binevoeşte să se dezbrace, noi îi vom încerca hainele, în faţa oglinzii celei mari.

Impăratul se dezbrăcă, şi pungaşii se făcură că-i dau hainele una după alta.

Il învârtiră, caşicum l'ar fi îmbrăcat. Iar el se suci, se răsuci în faţa oglinzii.

— Doamne! Ce bine vine, parcă-i turnată! Ce tăetură frumoasă! strigară curtenii. Ce desen! Ce colori! Ce haină nepreţuită!

Marele maestru de ceremonii intră.

— V'aşteaptă la uşă baldachinul, sub care Măria Voastră va merge la paradă, zise el.

— Bine, sunt gata, răspunse împăratul. Cred că nu sunt rău îmbrăcat.

Şi se mai întoarse înc'odată în faţa oglinzii, ca să-şi privească bine înfăţişarea măreaţă.

Curtenii, care trebuiau să-i ducă din urmă coada se făcură că ridică ceva de jos; apoi ţinură mâinile în sus, nevoind a lăsa să se bage de seamă că ei nu văd nimic.

Pe când împăratul mergea mândru sub baldachinu-i măreţ, toţi oamenii, în uliţi şi pe la ferestre strigau: „Ce mai haină strălucită! Ce frumoasă coadă are! Şi ce tăetură minunată!"

Fiecare se feria, ca nu cumva să se bage de seamă că el nu vede nimic; s'ar fi dat de gol numai decât că-i prost şi că-i nevrednic de slujba lui. Niciodată hainele împăratului nu stârnise o mai mare admiraţie.

— Dar eu văd că n'are haine de loc, zise un copil mic.

— Doamne! ascultă glasul nevinovăţiei! — şopti tatăl lui.

Şi'ndată rosti şi mulţimea cuvintele copilului.

— Este un copilaş care spune că împăratul n'are haine de loc.

— Păi, că n'are haine de loc! strigă în sfârşit norodul.

Impăratul fu grozav de jicnit, căci i se păru c'avea dreptate. Aşa era. Totuşi se socoti în gând şi-şi luă hotărârea:

„Orice-o fi, trebue s'o duc de-acu până la sfârşit!"

Şi-şi ridică, cu mai multă mândrie capul; şi curtenii ţineau înainte, cu respect, coada... care nu era.

---

*„Album Zoologic"*

## Noapte Rurală

Când leagănă cuibul tăcerii
Brise-bise nocturne în sat,
Se lasă pe deal bruma serii
Din bolta de fier oxidat.

In noaptea cu nasturi de nacru, —
Metalici, energici şi sprinteni,
Inalţă străvechiul imn sacru
Cocoşii — pendule cu pinteni.

Cu becuri electrice mate,
Apar la cerescul etaj
Dantelele lunii tăiate
In zări de-un astral traforaj...

ALEXANDRU BILCIURESCU

A apărut :

**Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad**

**de Doctorul GR. GRAUR**

Medic balneolog la Karlsbad

**Lucrarea se adresează medicilor practicieni**

**Preţul lei 40**

**Editura „Adeverul"**

DE VORBĂ CU SELMA

# Prinţesa indiană

Cam de mult n'am mai stat de vorbă, scumpa mea Selma.

N'am mai stat de vorbă noi care, odinioară, aveam aşa de multe să ne spunem.

Ţii minte cu câtă bucurie ne vedeam din nou, după o zi trecută, fără să ne întâlnim. Şi ne povesteam unul altuia cât de necăjiţi, cât de ursuji am fost în ziua în care oamenii sau lucrurile ne zădărnicise întâlnirea dintre noi.

Şi n'ai uitat, de sigur, că vorba noastră n'avea nici odată sfârşit. După ore întregi, eram tot la început.

Dar, Selma, ce aveam noi aşa mult de vorbit? De unde găseam noi atâtea subiecte de conversaţie?

Iată, răscolesc în memorie şi cu toată cazna ce-mi dau, văd că nu aveam alte subiecte decât unul singur: vorbeam despre noi şi numai despre noi.

Adică, să fim drepţi, Selma. Vorbeam mai mult despre tine, decât despre mine.

„Cum au fost anii copilăriei tale în comuna din munţii Caucazului, unde te-ai născut?" Aşa te întrebam eu.

Iar tu îmi răspundeai: „Dar ţi-am mai spus de o sută de ori povestea aceasta".

Totuşi, mi-o spuneai din nou, iar eu te ascultam, fermecat de vraja ochilor tăi. A ochilor tăi, care arătau cu atât mai negri, cu cât mai alb îţi era chipul, iar părul mai galben şi mai mătăsos.

Imi plăcea să te ascult, pentrucă niciodată ochii tăi nu străluceau mai puternic şi obrajii tăi nu se îmbujorau mai frumos, decât atunci când povesteai din vremea fericirii nepreţuite şi definitiv pierdute.

Şi îmi mai plăcea să te ascult, pentrucă — ţi-am mai spus-o doară — glasul tău era o muzică plăcută, o muzică venită din depărtări cu cer senin şi aer parfumat.

Mai păstrezi şi astăzi acelaş glas, ţi se mai aprind ochii şi ţi se îmbujorează, oare, obrajii, când povesteşti din trecutul tău, când vorbeşti despre munţii şi pădurile Caucazului?

... O, iartă-mă, Selma, pentru necuviinţa mea. Imi dau seama că am făcut o întrebare ce nu se pune. A o pune, înseamnă a exprima o îndoială. O îndoială că tu n'ai mai fi, aşa cum ai fost în fericita noastră vreme de odinioară.

Dar nici nu poţi fi altfel tu, care rămâi pentru mine o tinereţe ce nu apune şi o frumuseţe ce nu se stinge. De aceea, îţi zic încă odată: „Iartă-mă, Selma!"

*

Nu e vorba, şi în zilele noastre cele mai bune aveam deseori prilejul să-ţi spun aceleaşi cuvinte: „Iartă-mă, Selma!"

Iţi ceream iertare pentru nesocotinţa mea, pentru lipsa mea de măsură la vorbă, pentru ispita căreia nu mă puteam împotrivi, de a mă lăuda în ochii tăi cu isprăvi pe care nu le făcusem. Simţiam o plăcere de care mă căiam mai târziu, de a trezi în tine sentimente de gelozie.

Uneori te supărai, de cele mai multe ori plângeai. Şi nu ştii cât de mult îmi măguleau vanitatea aceste lacrimi, stoarse de bănuiala că eu m'aş fi putut gândi la alta, că ar fi putut exista pentru mine altă fiinţă în afară de tine, buna mea Selma.

Odată, ai încercat şi tu să faci la fel, să mă plăteşti, cum se zice, cu aceiaşi monetă. N'ai repetat încercarea — şi bine ai făcut. Ţi-ai dat numaidecât seama că eu nu m'aş fi mărginit să mă supăr, pentru ca după aceea să mă potolesc, sau să vărs câteva lacrimi de uşurare.

Ai întrevăzut o adevărată nenorocire şi a fost din partea ta o faptă cuminte că ai preîntâmpinat-o.

Şi fiindcă suntem asupra acestei vorbe, să-mi dai acum vreme să-ţi povestesc încă odată întâmplarea cu „Prinţesa indiană", aşa cum o botezasem în lăudăroşia mea şi în deşertăciunea minţii mele.

Iţi jur însă că de rândul acesta am să ţi-o povestesc, fără să împestriţez adevărul.

Se poate ca tu să-mi tai dela început vorba, zicându-mi: „Dar am uitat de prinţesa indiană şi de povestea ei".

Nu, Selma, nu e chip să fi uitat. Ai plâns doar aşa de mult şi zile întregi ai stat supărată din pricina acelei prinţese indiene şi a peripeţiilor ce ţi-am spus că eu aş fi avut cu dânsa.

Şi multă vreme după aceea, de câte ori se întâmpla să îmbraci o rochie nouă sau să te piepteni într'altfel, mă întrebai zâmbind silit, un zâmbet ce era mai de grabă o mustrare la adresa mea: „Seamăn oare cu prinţesa indiană? Este ea tot mai frumoasă decât mine?"

In zadar îţi spuneam că nu-i semeni, fiindcă prinţesa indiană nu te poate ajunge, fiindcă tu eşti neasemuit mai frumoasă decât dânsa şi decât toate prinţesele indiene sau ce ar mai fi ele.

Nu vroiai să uiţi şi nici nu vroiai să mă crezi, când te încredinţam, întărindu-mi vorba cu jurământ, că nici prinţesa indiană nu era aşa de frumoasă, cum ţi-o zugrăvisem eu în momente de nesocotită rătăcire şi nici lucrurile nu se petrecuseră aşa cum ţi le povestisem în ispita lăudăroşiei mele.

*

Ingăduie-mi, Selma, să-ţi reamintesc povestea aceasta. Nu te încrunta şi nu-ţi pierde răbdarea. Dacă mă asculţi până la sfârşit, te asigur că va fi bine pentru noi amândoi. Va pieri orice pricină de ceartă şi neîncredere.

Iată, mai întâiu o repet, aşa cum ţi-o mai povestisem.

Iţi spuneam, aşa dar, că pe prinţesa indiană o cunoscusem la Londra şi că din primul moment am rămas impresionat de...

Nu, nu, mă opresc. Ştiind că te superi, nu-ţi mai vorbesc de impresia adâncă şi totodată bizară, produsă asupra mea de această fiinţă exotică.

Nu-ţi mai spun cât era de ispititoare în frumuseţea-i brună.

Nu vreau să-ţi mai muşti buzele de necaz şi să mă întrebi cu glasul tremurând de mânie şi cu ochii plini de lacrimi: „Dacă îţi plac aşa de mult brunele, dece spui că ţii la mine, care nu sunt brună?"

De asemenea, n'am să mai pomenesc de strălucirea orbitoare a ochilor ei, care oglindeau într'înşii o lume de mister, tot misterul îndepărtatei Indii.

Şi nu spun nici o vorbă de desăvârşitul oval al feţei ei şi nici de mlădierea de şarpe a unui trup tineresc şi adăpostitor de patimi neostoite.

Te împaci oare, dacă spun numai că era frumoasă, dar grăbindu-mă să adaug că tu eşti mult mai frumoasă decât dânsa?

Dacă te mulţumeşte această mărturie, care este adevărul adevărat, dă-mi voe să povestesc mai departe.

O văzusem — aşa îţi spuneam parcă — în salonul comun al otelului, la care trăsesem şi eu. Şi întrucât sunt eu de vină, dacă, fiinţă curioasă, cum sunt multe din semenele ei, s'a interesat şi a aflat că eu ocupam, numai pentru singura mea persoană, un întreg apartament, că ocupam la Constantinopol o înaltă demnitate şi că mă găseam la Londra însărcinat cu o importantă misiune din partea statului?

Şi crede-mă, Selma, curiozitatea ei mai mult decât dorinţa mea a fost pricina că am făcut cunoştinţă. O cunoştinţă pentru a cărei mai bună închegare stătea la mijloc o piedică serioasă: nu ne înţelegeam.

In afară de indiana ei, „prinţesa" mai vorbea englezeşte, limbă în care eu unul nu puteam vorbi.

... Ştiu şi ţin minte. N'am uitat că ţi-am spus: „In dorinţa de a mă putea înţelege cu dânsa, m'am apucat să învăţ englezeşte, muncind în scopul acesta şi ziua şi noaptea".

Am vorbit cam în zadar, Selma, şi am pus dela mine. Nu m'am prăpădit cu firea, ca să-mi însuşesc limba engleză şi să pătrund în tainele ei. Iar ce bruma de cuvinte şi fraze am putut învăţa, crede-mă, nu le-am învăţat cu gândul de a mă putea înţelege mai lesne cu prinţesa indiană. De altfel, nici nu prea aveam ce să ne spunem unul altuia.

Da, recunosc şi acum că ai avut dreptate, când îmi spuneai că pentru cele ce aveam de vorbit cu prinţesa indiană, nu era tocmai nevoe de multe cuvinte sau de o bună cunoaştere a limbii engleze sau a oricărei alte limbi. O strângere deosebită de mână sau o privire cu tâlc din ochi, lămurea mai bine decât sute de cuvinte şi de fraze.

Asupra acestui punct, gândesc şi eu la fel ca tine.

Dar, Selma, fii dreaptă şi nu da vina pe mine din faptul că am crescut în ochii ei în seara când m'a văzut la o recepţie oficială, îmbrăcat în mare ţinută, încins cu o sabie care mă încurca rău de tot, având decoraţii pe piept şi purtând pe cap fesul de rigoare.

E adevărat că mi-a spus că, din pricina fesului, se simte sufleteşte mai aproape de mine, de oarece şi părinţii ei purtau un fel de fes, ca unii ce aparţineau religiei lui Mahomet.

Iarăşi e adevărat că din seara aceea ne întâlneam mai des în salonul comun al otelului. Nu tăgăduesc, de asemenea, că în mai multe zile i-am servit de călăuză şi însoţitor prin Londra şi împrejurimi.

Insă, nu văd în aceasta nici un rău şi nici un motiv de supărare din partea ta. Imi îndeplineam doar faţă de o străină, fără legături şi cunoştinţe, o datorie dela care n'aveam voe să mă sustrag.

Şi nici aşa de prinţesă mare nu era, cum ţi-am descris-o, vrând să ridic importanţa „cuceririi" mele. Era doar fiica unui „rajah" mic şi neînsemnat, stăpân pe un colţişor de pământ, pierdut în imensitatea Indiei.

Da, ai toată dreptatea, când spui că faptul acesta nu scade ceva din frumuseţea „prinţesei" şi nu uşurează vina mea, în presupunerea neîntemeiată că aş avea vreo vină.

*

Ascultă însă sfârşitul povestei, căci dacă plângi din nou, lacrimile ce vei vărsa acum, vor fi lacrimi de compătimire pentru o fiinţă nenorocită.

Ascultă sfârşitul povestei, mai ales că până astăzi tu nu cunoşti partea aceasta. S'a întâmplat de când nu ne-am mai văzut, aşa că n'am avut când să ţi-o spun.

Trecuseră câţiva ani la mijloc. Eu uitasem de prinţesa indiană. Ea, de sigur, n'avea nevoe să mă uite, pentrucă nici nu mă aşezase în memoria şi cu atât mai puţin în inima ei.

Insă, acum câţiva ani, pe când rătăceam prin Elveţia, în căutarea zadarnică a unei sănătăţi sdruncinate, întâmplarea a făcut să poposesc într'o seară la un hotel de pe ţărmul măreţului lac Leman.

Iţi închipui mirarea mea, când în salonul comun zăresc pe prinţesa indiană. Nu-ţi pot spune cât era de schimbată la înfăţişare. Părea eşită din mormânt, ba aveam chiar sensaţia că miroase a mormânt.

Era la faţă slabă, suptă, stinsă era văpaia din ochii ei odinioară aşa de strălucitori. Adusă de umeri, trupul ei îşi pierduse mlădierea de şarpe şi nu mai adăpostea patimi neostoite.

„Sunt cam suferindă, îmi zise ea, oprind din greu un acces de tuse, şi am venit aicea cu părinţii mei, ca să-mi caut de sănătate".

Doar cu gândul de a o consola, de a-i uşura ceva din suferinţă, i-am răspuns: „Nici mie nu-mi merge bine şi tot pentru motive de sănătate am venit în ţara aceasta".

Trei zile după aceea, prinţesa indiană a căzut la pat. A căzut şi nu s'a mai sculat.

Astăzi sufletul ei o fi undeva în regiunile hotărîte de Brahma sau de Allah pentru locuinţa fiinţelor care n'au ştiut ce e răutatea şi păcatul. Insă trupul ei, un trup plăpând şi care îşi pierduse mlădierea de şarpe, odihneşte în mormântul căruia apele lacului Leman îi spun poveşti de demult.

N. BATZARIA

Cităţi azi:
LECTURA No. 278
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
BORIS MASOV
ROMANUL PASIONAL
al unor SURORI SIAMEZE
Lei 5. Seriesa complectă la chioşcari şi librari

# Gestul romancierului Gh. Mille (Szabó Dezsö)

— O mică polemică —

In numărul de Paşti al „Adevĕrului Literar şi Artistic", d. Vasile Savel a făcut câteva „reflecţii în jurul unui caz mult discutat", adică al renunţării marelui romancier ungur Szabó Dezsö, să mai trăiască, să mai producă în Ungaria, şi, amintindu-şi origina românească, voieşte să se stabilească în România, să producă noui opere literare pe acest pământ generos şi bine-cuvântat.

Ceiace nu-i place domnului Vasile Savel, e că „Szabó Dezsö a devenit Gheoghe Mille, atât de pe neaşteptate, atât de surprinzător, cu o reclamă atât de vastă, cu supărări de o parte, cu explozii de bucurie de alta".

Cu alte cuvinte d-l Vasile Savel învinueşte pe Szabó Dezsö de „această reclamă atât de vastă". Eu care-l cunosc de aproape pe acest mare romancier, ştiu că el este un izolat, un mare duşman al reclamei şi al bâlciului sgomotos.

D. Savel face imensa greşeală că'n judecarea unui mare scriitor, se referă la atitudinea mulţimii faţă de acest scriitor, se referă la „simţul practic al mulţimii". Şi d-sa spune textual:

„ D. Szabó Dezsö urăşte şi se urăşte în ceiace a realizat prin cealaltă jumătate de sânge unguresc. Războiul violent a început în globulele roşii ale d-lui Szabó Dezsö foarte târziu, anume când vanitatea lui i-a fost împintenată de succesul romanului său, ceiace l-a făcut să-şi piardă echilibrul. A crezut că succesul unei cărţi îi atribue şi alte drepturi. Credea că succesul literar îi dă suficientă suprafaţă pentru a pretinde celor ce l-au slăvit, să i se prosterneze. Simţul practic al mulţimii a judecat altfel. Şi cel adulat pentru un succes, s'a trezit izolat cu toate succesele viitoare scontate în toate domeniile".



Gh. Mille (Szabó Dezsö)

Aşa vorbeşte d-l Vasile Savel de romancierul Szabó Dezsö. Vorbind astfel trădează două lucruri de odată: Că nu cunoaşte nici opera, nici personalitatea romancierului.

Şi apoi d-l Vasile Savel uită că istoriografia literară din orice ţară ne arată că marile individualităţi ale scrisului, — mai mult după moarte, au fost apreciate de mulţime, iar cât timp au fost în viaţă numai o infimă minoritate i-a apreciat, chiar dacă scrierile lor au fost închinate masselor populare, chiar dacă aceşti mari scriitori s'au pus în slujba marilor idealuri ale norodului muncitor.

Un Eminescu de pildă a murit înainte de a fi „adulat" de mulţime, înainte de a se fi bucurat de succesele operei sale poetice. A murit ca un mare izolat, bolnav, sărac, în mizerie, — „cu toate succesele lui viitoare".

* * *

Se întreabă d. Vasile Savel în cazul Szabó Dezsö, — să fie la mijloc „o revelaţie, o iluminaţie? Se fac oare cu tămbălău"?

Dar tămbălăul l-a făcut oare d-l Szabó Dezsö ? D-sa a făcut numai o confesie de credinţă care fireşte, prin forţa ei revoluţionară, a stârnit mare vâlvă şi mare tămbălău în presa din Ungaria şi apoi în presa de pretutindeni. Şi au pornit apoi reporterii dela gazete să-l descoase, să-l tragă de limbă.

Szabó Dezsö s'a retras în singurătatea lui din Rózsa-domb („Dâmbul trandafirilor") din Buda. De ani de zile el n'a mai trecut podurile şi punţile ce leagă Buda pitorească de Pesta comercială, sgomotoasă şi speculativă.

* * *

După d-l Vasile Savel este interzis unui spirit de elită să facă o confesiune de credinţă, o mărturisire a gândurilor ce-l frământă.

O reculegere sufletească, un caz de conştiinţă, — după d-l Savel, — se produce fără ca nimeni să ştie. Atunci cum şi când poate „să apară de odată?" — vorba d-sale?

„Apare de odată" tot pe calea publicităţii. Printr'o confesiune de credinţă, ceiace a şi făcut-o Szabó Dezsö.

Ce a urmat apoi? „Sgomot de fanfară, trambulină"? Asta au făcut-o prea zeloşii reporteri budapestani, care l'au scărmănat în fel şi chip pe romancierul Szabó Dezsö, l'au luat în zeflemea, — ceiace încearcă acum şi d. Vasile Savel.

Dar d. Vasile Savel are o scuză: E nedrept cu romancierul Szabó Dezsö, numai fiindcă nu-i cunoaşte nimic din operele lui geniale. Ne ştiind ungureşte, — şi în altă limbă n'a putut citi şi n'a putut afla de valoarea operei lui Szabó Dezsö, — nu-şi poate da încă seamă de marea personalitate a lui Szabó Dezsö. Dar ziariştii din Ungaria l'au considerat încă cu ani înainte pe Szabó Dezsö ca cel mai reprezentativ scriitor al Ungariei contemporane, şi azi presa ungară după ce l'a ironizat pe Szabó Dezsö pentru gestul lui de a părăsi ţara, şi de-a adopta România ca noua lui patrie, astăzi presa ungară vede şi partea tragică a acestui gest, în toată amploarea lui naţională, şi-i dă semnificaţia de blam naţional pentru Ungaria.

* * *

Din cele câteva fragmente apărute în româneşte, din lucrările literare ale lui Szabó Dezsö, nu se poate judeca întreaga creaţiune, de trei decenii, a celui mai pasionat, a celui mai artist romancier şi scriitor politic al Ungariei contemporane.

Şi d. Savel judecă pe Szabó Dezsö după „sgomotul de fanfară", făcut de alţii şi nu de romancier, în jurul persoanei sale.

Cum acest sgomot de fanfară din bâlciul budapestan este evident ostil şi în dauna lui Szabó Dezsö,—d. Savel care a fost mai mult izbit şi asurzit de acest sgomot, repetă şi d-sa ceiace au afirmat gazetarii din Budapesta că Szabó Dezsö dispreţuieşte patria ungară, naţionalitatea ungară, poporul ungar. Or, aci este confuzia cea mare.

In numeroasele convorbiri ce am avut cu Szabó Dezsö el a accentuat mereu, că el nu poate dispreţui poporul maghiar şi nu poate fi dispreţuit un popor, o ţărănime care munceşte şi suferă, o ţărănime care nu-şi vede fructul muncii, fiindcă e acaparat de cler şi aristocraţime. „Această ţărănime trebuie să fie iubită şi apărată de mine, când toată opera mea e întemeiată pe drept şi omenie. De aceia dispreţuiesc regimul actual din Ungaria, politicianii, latifundiarii, clerul, exploatatorii.

Dacă vei citi romanul meu „Segitség" (Ajutor) vei afla cum văd eu Ungaria de astăzi. Romanul acesta este tragedia vieţii mele, este tragedia artistului, tragedia intelectualului ca şi tragedia ţăranului din Ungaria, adică a acelora care muncesc şi creiază, dar nu văd rodul muncii lor. In opera aceasta am scos ultimul strigăt de alarmă."

Chiar prin faptul că Szabó Dezsö a autorizat o scriitoare cehoslovacă să-i traducă în limba cehă romanul acesta „Ajutor" pe care l'a scris acuma cinci ani, — roman care a şi apărut zilele acestea la Praga, iar acum a autorizat pe scriitorul acestor rânduri, să facă să apară în româneşte şi romanul acesta „*Ajutor*" şi volumul lui de nuvele: „*Mare şi ţintirim*" — constitue cea mai bună desminţire a afirmaţiei lui Vasile Savel, că scriitorul Szabó Dezsö şi-a luat în deşert tot ce a făcut mai bun şi că urăşte ceiace a realizat prin cealaltă jumătate de sânge unguresc. Szabó Dezsö crede în scrisul său şi nu şi-l reneagă.

* * *

Dar cel mai bun răspuns la atacul d-lui Vasile Savel contra lui Szabó Dezsö (Gheorghe Mille) l'a dat încă acuma cinci ani Szabó Dezsö, în prefaţa ce a scris-o la romanul său „Ajutor", în care el a precizat în ce constă naţionalismul său, maghiarismul său. Şi spovedania lui de acuma cinci ani lămureşte gestul de astăzi al lui Szabó Dezsö — Gheoghe Mille. Iată aci un fragment din această spovedanie:

„Maghiarismul meu e cuprins în fundamentele etice ale umanităţii.

Pentru mine Maghiarul nu e un boer cu trecut pestriţ, în faţa căruia viaţa nu e decât o plăcere, pentrucă strămoşii lui au avut unghii rapace şi au ştiut să modedeleze drepturi pe măsura acestor unghii. Pentru mine Maghiarul nu este o fiinţă ce huzureşte, ce jăcmăneşte, ce se ghiftueşte. In ochii mei, Ungur nu este decât omul care munceşte. Care câştigă pâinea cea de toate zilele în atelier, la fabrică, la şcoală, în birou şi afară, pe brazda câmpurilor largi. Pentru mine nu sunt Unguri cele zece mii de fiinţe fericite. Pentru mine sunt Unguri cele opt milioane de gladiatori trişti ai vieţii acesteia, ce asudă în trudă. Maghiarismul meu e un mare principiu al umanităţii, dreptatea ce dă asalt porţilor, munca ce-şi revendică drepturile.

„Ah, şi maghiarismul meu va rămâne deşert şi blestemat? Când compătimirea mea e oftată pe infinita mizerie umană.

„Cartea aceasta nu propovăduieşte ură împotriva fiului nici unei mame. Nu vrea ostracizarea nici unui popor, exilarea lui din viaţă, din muncă. Viaţa mea înfloreşte în îmbrăţişarea ei pe toţi oamenii încleştaţi în luptă, ochii mei descopăr o rudă în obrazul tuturor oamenilor îndureraţi.

„Biciuesc cu cuvinte de sânge clasa de mijloc, tinerimea, maladiile maghiarismului. Nu mă ascund după degetul eroilor romanului meu: Mânia lor e mânia mea, durerea lor, durerea mea şi cuvintele mele de foc au ţâşnit din tortura vieţii mele rănite. Dar măcelarii pismătăreţi să nu proscrie acest roman, sub pretextul lese-naţiunii. Intâi: Nici o clasă, nci o societate nu poate fi declarată naţiune şi biciuirea ei nu poate fi botezată lesènaţiune. Căci aceasta face imposibilă marea misiune istorică a artei, puterea primenitoare a frumuseţii ce inspiră o nouă puritate. Pe urmă: Eu socotesc trupul cel mare al naţiunii: Cele opt milioane de Maghiari muncitori ca un tezaur viguros şi tânăr al realităţii umane".

Aceasta a scris-o acum cinci ani romancierul Szabó Dezsó în prefaţa romanului său „Ajutor".

Azi vorbind cu dânsul, el a exprimat aceleaşi opinii.

* * *

Am ferma convingere că numai după ce d. Vasile Savel va cunoaşte opera lui Szabó Dezsö, — va recunoaşte singur că a greşit, când — vorbind de venirea lui Gheorghe Mille în România — s'a întrebat:

„O pasăre care cântă sau un uliu rănit îşi anunţă sosirea în primăvara aceasta"?

Il putem linişti de pe acuma pe d. Vasile Savel.

Este o rară pasăre care cântă minunat aceea care îşi anunţă sosirea în codrul românesc. Şi nu va fi în paguba acestui codru.

L. P.

CITIŢI
minunatul roman al lui Valéry Larbaud
FERMINA MARQUEZ
în care e descrisă în modul cel mai sugestiv adolescenţa şi viaţa de internat.
Romanul, tradus în româneşte de d-na Ana Canarache a apărut în
*Biblioteca DIMINEAŢA* No. 122-123.
Preţul 15 lei

S'a pus în vânzare No. 124 din excelenta publicaţie de popularizare „Biblioteca Dimineaţa", coprinzând câteva povestiri ale excelentului scriitor I. Agârbiceanu, strânse la un loc sub titlul
DACTILOGRAFA
Volumul cuprinde o selecţie din cele mai bune povestiri ale acestui fruntaş al literaturii române.
No. 124. Preţul 8 lei

# Mere sau patlagele ?

*D. Al. O. Teodoreanu a aflat într'o „însemnare" a d-lui F. Aderca o greșită interpretare a unui cuvânt german care se putea preta la echivoc. Ca răspuns la această critică, mai mult ironică decât documentată, d-l F. Aderca ne trimite — în virtutea dreptului de apărare — rândurile de mai jos, spre a justifica eroarea care s'a putut strecura chiar în scrisul unui bun cunoscător al limbei germane, cum e d-sa.* — Red.

D. Al. O. Teodoreanu ne atrage atenția că la traducerea în românește a unui text german din André Gide, revăzut și complectat (în limba germană) de acelaș Gide , am fi tălmăcit greșit un cuvânt. Crima a impresionat îndeosebi pe acei care nu cunosc din limba germană decât cuvintele ștaif și bizeț. Dacă *Apfel* înseamnă *măr*, *Paradiesäpfel* înseamnă — deși nu pare — *patlagele roșii*. De ce dar am tradus (într'unul din numerele trecute ale *Adevărului Literar*) „merele paradisului"?

Pentrucă, după umila noastră părere, *așa* trebuia tradus, cuvântul german având în text și înțelesul substantivelor compuse. Ceiace se poate ușor dovedi, cercetând No. 7/930 din *Die literarische Welt* care publică fotografia textului cu adăogirile și îndreptările lui André Gide. Le reproducem întocmai:

Traducătorul inițial, credincios textului francez, tradusese:

*Dichtergabe: von Pflaumen bewegt zu werden*

André Gide tae și scrie de-asupra:

*Geschick des Dichters*

*Seine Seele für einen Apfel zu verspielen*

Textul urmează:

*Die Blüte gilt mir nur als ein Versprechen auf Frucht.*

*Du hast nicht von der Pflaume gesprochen.*

André Gide șterge cuvântul *Pflaume* și scrie de-asupra: *dem Apfel,* textul devenind deci:

*Du hast nicht von dem Apfel gesprochen,*

și adaogă în margine, text nou în continuare:

*Doch gestehe ich gerne dass Paradiesäpfel*

*Mehr das Auge laben als den Gaumen reizen.*

Vechea și noua inspirație a scriitorului se învârtește, evident, în jurul *mărului* — pentru care a sacrificat și „prunele" din întâiul text francez!... Dar e tot atât de evident că nu minte nici dicționarul. Ne fiind nici o posibilitate de selecție între texte (adaosul e direct în limba germană) noi *credem că trebue să rămânem de partea textului literar și nu de partea dicționarului.* Să fi trecut André Gide de la mere, prin dublul înțeles al cuvântului german, la pătlăgele roșii?... Nu credem, deși nu e exclus.

Ar fi o singură modalitate de a cunoaște intenția exactă a autorului: să întrebăm pe autor.

Preopinentul nostru, care nu cunoaște limba germană și a aflat într'o cofetărie, de la un amic, că merele și patlagelele roșii în Germania se rostesc cam la fel, se poate adresa lui André Gide.

I-am scrie noi; dar nu voim ca de la întâile cuvinte să-l întrebăm de patlagele roșii; e un contimporan care merită întrebări mai serioase.

Ne și sfiim să-i mărturisim că 'n literatura română se găsește încă un scriitor care, declarând că habar n'are de limba germană, se 'ncumetă să facă dificultăți și nazuri, când ar trebui, în definitiv, pentru serviciu și informarea neștiinței sale să ne fie recunoscător.

In ce privește superioritatea ediției germane asupra întâiului text din „Nourritures terrestres" ne pare sincer rău că d. T. nu e în stare să afle de existența unor valori literare de dincolo de librăria franceză din București sau Iași; în acest domeniu tot de la noi va trebui să ia informații, cum de altfel a și luat — căci tot mulțumită condeiului nostru detestat și infam a prins de veste că Gide a scris, în nemțește, o carte aproape nouă și pe care autorul însuși o socoate definitivă și superioară vechiului text. (Stăm la dispoziția d-lui T. pentru traducerea integrală a pag. 3 din *Literarische Welt,* dacă problema îl pasionează într'adevăr, unde se află documentul fotografic cu fragmente din declarațiile lui Gide).

Dar nu cumva toată această zarvă în jurul „pătlăgelelor" (d. T. a scris, indignat, un foileton întreg!) e numai o încercare de polemică literară, neserioasă și nefericit aleasă?... Ne vin în minte două versuri de Goethe:

*... und seines Bellens lauter Schall*
*beweist nur, das wir reiten!...*

Ghici ghicitoarea mea, ce e?... — *F. Aderca.*

# Viața lui Goethe

Printre cei cari au visat Italia a fost și Goethe. Ea a fost pentru el pământul făgăduinței și „visul zilelor sale". Incă tânăr, dar celebru, reținut la Weimar prin prietenia marelui duce care-l făcu ministru al lui și, desigur, reținut și prin amorul față de Charlotta de Stein, care n'a putut să-l facă fericit, Goethe se simțea captiv. Suspina după Italia, țara luminii, patria idealului liber. Plecarea lui a fost mai mult o fugă despre care nu și-a anunțat nici pe stăpânul și prietenul lui. Ca să-l înțelegem pe Goethe și pasiunea lui, nu trebue să-i citim povestirea lui oficială, scrisă cu 40 ani mai târziu; în scrisorile lui și în ziarul lui intim se vor găsi confidențele directe ale călătorului. Documentele acestea sunt cunoscute de foarte puțină lume; în Franța numai d. Alexandre Hérenger le-a cercetat, după care a publicat un studiu în **„Revue des deux mondes".** Aici Goethe ne apare ca un mare romantic; deabia atinse pământul italian și e cuprins de un fel de beție a simțurilor; aci-și găsește el patria lui ideală și „crede din nou în Dumnezeu". Dar numai Roma singură îl atrage, Roma — templu și muzeu — și către ea aleargă; ca să ajungă mai repede, n'a stat în Florența decât vreo trei ore.

Cursa aceasta a lui Goethe, înfrigurată, pare o adevărată pagină de temperatură în ziarul lui intim. Scrie în Foligno la 26 Octombrie: „Când mă gândesc că azi e Joi și că Duminică voi dormi în Roma, după 30 de ani de dorință și speranță"... Sau în Terni, la 27 Octombrie: „Roma! Roma! Nici n'am să mă desbrac noaptea, ca să fiu mai repede gata, dimineața. Incă două nopți și dacă îngerul Domnului nu ne va lovi în drum, vom ajunge"...

Numai la Roma, și timp de doi ani de zile cât stătu aici, cunoscu Goethe bucuria de a trăi și concepu acea filozofie a optimismului luminos din opera lui. — **G. B.**

# In noapte

Un car, în noapte, scârțâe pe drum...
L-am auzit venind și-l văd acum
Trecând pe lângă mine 'n pas domol.
Și 'n urma lui rămâne drumul gol.

Se duce 'n sus și îl aud mereu,
Cum urcă dealul, scârțâind din greu,
Și să-l ajute să ajungă sus,
Din urmă, noaptea umărul a pus.

Pe drumul negru nu mai văd nimic;
Deasupra mea privirea îmi ridic,
Dar dela stele ce-aș putea să cer?!...

Și carul mare scârțâe în cer.

D. N. TEODORESCU

# Maxime latinești

Boul tânăr să învețe să are dela un bou mai bătrân.

Dela un datornic rău de plată să primești și ovăz.

(Dela un spân să te mulțumești și cu un fir de păr).

Roata cea mai proastă scârțâie cel mai tare.

Dacă umbli cu smoală, te murdărești pe mâni.

Cânele, poți să-l speli și să-l piepteni, că tot câne rămâne.

(Din coadă de câne, sită de mătase nu se face).

Cine vine la târg prost, prost se întoarce.

Carul uns nu scârțâie.

Se găsește totdeauna un prost ca să încerce vadul.

Cine dă încălțămintea, să dea și curelele.

Nu tot ce strălucește e aur. (Nu tot ce zboară se mănâncă).

Alga fără preț crește ușor, iar trandafirul anevoe.

Asinul are două minți: a lui și a celui care-l mână.

Apa și timpul trec, iar înțelepciunea rămâne în loc. (Apa trece pietrele rămân).

Amfora dusă sub haină nu e semn de cinste.

Cine-i înger în tinerețe, se face diavol la bătrânețe.

Inaintea ușii rar se aruncă apă curată.

In curtea lui, orice câne e viteaz.

Nu încerca să zbori până nu-ți cresc aripile.

Frica o face pe babă să umble iute.

E mai ușor să duci boii la car, decât să vie carul la boi. (Dacă nu vine muntele la Mahomet, se duce Mahomet la munte).

Pomul rău nu poate da fructe bune.

Copacul nu cade dintr'o singură lovitură de topor.

Pomul se cunoaște după roade.

Barza dă vina pe apă, că nu știe ea să înnoate. Așa se pricep mișeii să se desvinovățească de faptele lor.

Invinge-l în discuție pe omul deștept și-ți va fi totdeauna prieten. Invinge-l pe prost, și ți-l faci dușman pe veci.

Săracul e certat când vorbește înțelept, iar când spune bogatul o prostie, — toată lumea o admiră.

Cine mănâncă mierea, să sufere și ghimpii albinelor.

Când te faci tovarăș cu lupul, să iei sabia cu tine.

De multe ori un singur câne scoate osul din gură mai multora.

Când vezi urechile lupului, să fii sigur că urmează și coada.

Cuiul de argint cere cratiță de aur.

Zevzecul găsește aurul și cel discret îl capătă.

Sărutăm copiii de dragul doicii.

Șoarecii poartă războaie în casa unde nu e pisică. (Când pisica nu-i acasă, joacă șoarecii pe masă).

Orice jivină dă premiu de frumusețe puilor ei.

Vorbește blând cu cânele, până treci de el. (Fă-te frate cu dracul până treci puntea).

Boul rămâne bou, ori unde l-ai pune.

Boul te prinde cu cornul, iar omul cu vorba.

Vaca ce mugește mult, dă lapte puțin. (Găina care cântă seara, dimineața n'are ou.

In zadar închizi staulul, după ce ți s'au furat boii.

Dacă semeni puțin, puțin culegi.

Pasărea cântă cum i-a crescut ciocul; răspunde cu grosolănii cine e învățat s'o facă.

Cine umblă cu mâinile goale nu plătește vamă.

Calul nu-și mănâncă așternutul dacă-i dai grăunțe.

Pisicii îi place peștele, dar nu intră în apă să-l prindă.

Rudele dau dosul, când oamenii tocmiți cu bani rămân lângă tine.

Pomul de lângă fântână e mai roditor.

Coada cerbului fiind scurtă, nu-i acoperă bine dosul.

Schiopului îi trebue băț, orbului călăuz și săracului prieteni.

Popa cântă cum știe, oricât ar fi de mare altarul.

Dacă-ți place liniștea, să nu te însoțești cu regii.

Trestia se clatină la cea mai slabă adiere.

Când ești cu lupii, să urli ca ei.

Neîncrezătorul degeaba cere sfaturi.

Cine suflă în cuptor își cheltuește în zadar suflul.

La mâncare puțină, oaspeți puțini.

Cioara spălată nu se face albă.

Cioara îi zice puiului: dacă vezi că cineva ia o piatră, să fugi.

Din pielea altuia nimeni nu-și taie curea prea scurtă.

Fricosul are inima cea mai mare.

AL. GRAUR

# Femeia cu părul roșu

*de Carol Scopovski*

I

După ce se întărise în toată Rusia puterea bolșevică, numai în Crimeea mai stăpâneau încă ofițerii vechiului regim. Porțile Crimeei de lângă Sivași, erau păzite de multă vreme de cordoane speciale de soldați, care controlau minuțios pe fiecare din fugari. Comunicația pe calea ferată nu se întrerupsese încă... Trenuri lungi treceau pe podul șubred întins peste smârcurile sărate și cu miros pătrunzător ale limanului, și se pierdeau printre movilele stepei. Cu aceste trenuri soseau toți cei care nu voise să recunoască noul regim. Majoritatea călătorilor o formau: savanții, poeții, doctorii, avocații, militarii, funcționarii, preoții și chiar lucrătorii. Cu un cuvânt, intelectualii Rusiei, care fugeau în Crimeea, punându-se sub ocrotirea unui grup de oameni, deciși să lupte până la sfârșit.

Se lumina de ziuă. Ofițerii și soldații de pază sgribuliți de frigul ernei patrulau repede pe peronul mic al stației, în care se instalase pichetul. Așteptau trenurile. Nori fumurii ca niște bucăți de stâncă sură acoperise încet cerul cu o perdea plumburie. In aer se simțea gerul tare. Lacurile sărate ale limanului înghețaseră; doar ici și colo se vedea câte o fâșie îngustă și neagră de pământ, pe deasupra căreia sburau neîncetat cârduri de rațe sălbatece, trecând de pe o fâșie pe alta.

— A întârziat, mi se pare, demult era timpul să sosească, iar gerul se întărește, — zise un ofițer negricios de cavalerie [1]) de statură mijlocie, tropăind pe loc ca să-și desmorțească picioarele și suflând în pumni.

— Da, a întârziat, desigur că s'a stricat locomotiva, — răspunse comandantul cordonului, — un colonel tânăr de tot.

— Chiar așa, d-le colonel, vechiul cântec, — încheie afirmativ cornetul.

Doi ofițeri se apropiară de colonel: unul din ei, ajutorul lui, — era un băiat de viață, cu gradul de căpitan, însă avea defectul, că nu putea să pronunțe bine litera „r", iar celălalt era sotnicul [2]) — un comandant de cazaci de la Don, aspru la chip, dar cu un suflet foarte bun.

— Ce, ați înghețat, Stepan Ivanovici? — spuse căpitanul, colonelului. N'ar fi rău să tragem câte o dușcă pe gât!

Zâmbiră cu toții.

— Dacă este, eu nu refuz, — spuse colonelul.

— Nu-i greu de găsit, vom rechiziționa de la vreunul din speculanți. Iată că vine trenul.

Intr'adevăr de după deal se ridică o trâmbă de fum și, curând apoi, apăru înaintea ochilor trenul, ca un balaur negru, care sosia încet.

— Bine că a dat D-zeu! — Exclamă cornetul vesel.

— Ai înghețat, piciule, — zise sotnicul cu o voce de bas, — nu-i nimic, numaidecât ai să te încălzești.

— Nu cred... De o bucată de vreme merge cam prost!....

Trenul se apropie încet și se opri.

O patrulă de soldați apăru pe peron și se împărți în două: prima parte în cap cu cornetul, iar a doua cu sotnicul. Cele două grupuri se îndreptară la cele două capete ale trenului și începură să facă un control amănunțit, verificând hârtiile fiecărui călător în parte. După câtva timp, din vagoanele controlate, începură să iasă pasagerii: unii se plimbau în lungul și latul trenului, iar alții grăbeau spre conducta de apă, unde se spălau cu apă rece, respirând aerul curat al dimineții. Ofițerii călători se apropiau de comandantul cordonului, întrebându-i curioși, despre situația din Crimeea. Șefii de tren forfoteau plini de grijă, așteptând pornirea, plesneau din mâni, fugeau în stație unde se încălzeau și iar reveneau.

Controlul însfârșit fu făcut. La capătul coridorului unui vagon, apărură ofițerii pichetului, iar în urma lor, soldații excortau doi pasageri găsiți cu actele în neregulă: un bărbat și o femee tânără de tot, de statură potrivită, bălae, cu părul roșietic, cu ochi mari, de culoarea plumbului. Bărbatul, — un ovrei, — spunea ceva sotnicului, gesticulând repede cu amândouă mânile, Femeia cu părul roș mergea țanțoșă, cu capul în sus, cu fața pistruită, privind disprețuitor spre ofițerii, care o conduceau.

Căpitanul se opri în fața comandantului și îi raportă:

— Bărbatul este un ovrei, — zise el, — mi-a declarat, că și-a pierdut actele, arătându-ne în schimb o dovadă de dată veche, iar domnișoara a refuzat categoric, sub motiv că femeile călătoresc fără documente. I-am oprit pe amândoi.

— Cu amândoi la camera de gardă, — ordonă colonelul.

Arestații fură conduși la pichet. Imediat veni și comandantul și începu a-i cerceta.

— Cine sunteți dv.? se adresă el către femeie.

— Sunt profesoară, — răspunse ea uitându-se sfidător la colonel.

— Dar dece umblați fără documente?

— N'am găsit de cuviință că e nevoie să am acte la mine. După cât știu, femeilor nu li se cer niciodată acte de identitate. După mine, aceasta nu e altceva decât o șicană din partea ofițerilor dv.

— Imi este indiferent ce credeți dv. Vă rog, să-mi răspundeți, însă, la ceiace vă întreb. Dvs. știți, că pentru aceasta veți fi pedepsită?!

— Chiar foarte sever, — adăugă căpitanul, să vă spun drept, că mie nu-mi place aerul dv. disprețuitor! De,... prea pare bolșevic!

— Așa să fie, însă, ce-ți pasă d-tale de aerul meu!

Ofițerii se uitară unul la altul. Sotnicul se încruntă și începu să o examineze bănuitor. Comandantul mirat dădu din umeri și se apropie de ovrei.

— Dar, d-ta, dece ești fără acte?

— Zău! Așa să am eu fericire, d-le colonel, să nu mă mișc de aici, dacă n'am avut eu deja documente!

Colonelul zâmbi. Fața îngrozită a ovreiului speriat și modul de a vorbi te făcea să râzi fără să vrei.

— Bine, dar unde sunt acuma?

— Știu și eu, poate vreun hoț de buzunare mi le-a șterpelit deja, poate chiar eu singur le-am pierdut, dar pe fericirea mea, d-le colonel, ele au fost la mine!

Tonul sincer, uitătura deschisă și, însfârșit, dovada deși veche a ovreiului, au convins pe colonel de adevărul spuselor lui.

— Ei, bine, pleacă, însă vezi altă dată să-ți păzești actele, altfel o pățești. D-le căpitan, dă-i bilet de trecere, — zise colonelul către ajutorul lui.

— Am înțeles, numai decât.

Ovreiul salută, făcând temenele ofițerilor și se retrase mergând deandaratelea.

— Cu dv., coniță, afacerea se prezintă mai complicat. Trebue să vă opresc aci până la stabilirea identității dv. D-le sotnic, condu pe arestată în camera de alături și pune-i santinelă, — ordonă colonelul, fără să se uite la ea.

Puțin mai târziu, o santinelă se plimba cu pași egali pe dinaintea ușii, unde era închisă arestata.

II

Se înoptase. Dinspre lacuri se auziau măcăituri de rațe sălbatice și țipete de pescăruși. Fulgi mari și rari cădeau acoperind pământul înghețat. Ofițerii cordonului, după ce făcură și controlul ultimului tren, se strânseră în camera comandantului la un pahar de vin. Dar nici soldații în camera lor nu rămaseră mai prejos decât șefii. Aerul vibra de cântece, care arătau îndeajuns, că toți cam trecuseră măsura.

Alături de ei, pe o bancă, într'o cămăruță întunecată, lângă clădirea stației, ședea femeia roșcovană arestată. Ochii ei mari, cenușii, erau fixați asupra ferestrei mici, prin care se vedea o porțiune a cerului întunecat.

La ce se gândea ea în aceste clipe? In orice caz, împrejurările în care se găsea nu puteau să-i evoce gânduri frumoase. Gerul se întărise, erau zece grade sub zero. In cameră era destul de frig, însă prizoniera părea că nu dă nici o atenție frigului. Fața i-se schimba mereu — din liniștită devenea subit palidă, contractată. O ură neîmpăcată se citea în toată fizionomia ei, pe care nu se sfia s'o arate în fiecare cuvânt, spus față de ofițerii cordonului. Nu se putuse afla până acum, dece răspundea cu atâta dispreț la toate întrebările puse, parcă ascundea ceva în sufletul ei.

La fel gândea și ofițerul cazac despre prizonieră, căruia îi dădu de bănuit purtarea ei. Acum, având prilejul pentru prima dată, începu să vorbească despre arestată colonelului.

— Ștefan Nicolaevici, ce aveți de gând să faceți cu femeiușca ceea roșcovană?

— Nici eu singur nu știu. Ar trebui să o trimitem însoțită de unul dintre voi, să ia informații despre dânsa...

— Pentru ca de acolo să-i dea drumul, s'o facă scăpată?!?...

— Aceasta nu mă privește. Pot să facă ce vor cu ea...

— A, nu! Nu sunt de această părere! Dacă procedăm așa cu astfel de oameni, nu vom putea rezista mult în Crimeea. Nu vedeți, d-le colonel, că această domnișoară a sosit aci cu un anumit scop — pentru propagandă!?! Ași paria că așa este!

Vorbind, ridică paharul cu vin și dintr'o înghițitură îl goli.

— Foarte adevărat, — bâlbâi căpitanul, — prea se arată obraznică în vorbă.

— Ar trebui s'o aducem aici și s'o interogăm din nou, — propuse cornetul.

— Da, da! O idee... într'adevăr, posibil să aflăm ceva! Stepan Nicolaevici, dv. ce părere aveți?

— Sunt de acord. S'o mai interogăm odată. D-le sotnic, adu arestata aci.

Sotnicul se sculă și eși. Colonelul nu prea se simțea bine; deși era un brav ofițer, totuși cercetări de asemenea natură nu-i plăceau.

In cameră intră femeia roșcovană. Oprindu-se nu departe de ușă, ea aruncă o privire disprețuitoare celor prezenți. O masă murdară pe care se vedeau aruncate resturi de pâine și salam, niște cești albe de tinichea, pline cu vin, împrejur puști aruncate în dezordine, fețele ofițerilor puhave de beție — toate acestea îi măriră ura și mai mult. Tăcută, aștepta într'un colț.

— Așa! V'am adus aici încă odată pentru cercetări mai detailate, — începu colonelul, cu glas șovăitor. Veți fi interogată, — conchise el, uitându-se întrebător la subalternii săi.

Ofițerul cazac, așezându-se ca un baron într'un fotoliu de piele, începu cel dintâi s'o cerceteze.

— Te rog, spune-mi, ce scop a avut călătoria d-tale în Crimeea; dacă nu-mi spui adevărul, ai s'o pățești rău!...

— V'am răspuns odată... Mă duceam la niște rude,— zise încet arestata.

— Dece nu vrei d-ta să spui drept? Din spusele d-tale, nu se vede adevărul!

Ea tăcu, luând hotărârea de a nu mai răspunde la nici o întrebare. Cu toate sforțările făcute de sotnic, care își luase rolul de judecător, de a afla scopul venirii ei, cu toate amenințările făcute, ea rămânea statornică în hotărârea luată și nu mai spunea un cuvânt.

— D-le sotnic, du-o înapoi, — ordonă colonelul.

Ofițerul de cazaci execută imediat ordinul, împingând-o cam brutal afară din cameră.

O clipă se făcu tăcere în odaie. Colonelul umblă cu pași repezi prin cameră, ascultând cântecele soldaților; căpitanul fuma o țigară, dând drumul la rotogoale mari de fum; iar cornetul sorbea din paharul cu vin.

— Mihail Alexandrovici, — zise colonelul, oprindu-se brusc în fața căpitanului, — d-ta ai percheziționat-o bine?

— Nu prea, d-le colonel, destul de puțin.

— Mergeți numaidecât și percheziționați-o încă odată, însă cu mare băgare de seamă și fără nici o jenă...

— Am înțeles, d-le colonel, imediat!

Căpitanul plecă la arestată. Aci găsi pe sotnic, țipând furios la prizonieră, amenințând-o cu împușcarea. Dânsa stetea ghemuită lângă un perete și tăcea.

— Ascultă-mă, d-l colonel ne-a dat ordin s'o percheziționăm din nou și în mod amănunțit...

Femeea tresări.

— Ei, așa ceva se poate, cum să nu! Ia desbracă-te, păpușico!

Arestata nu făcu nici o mișcare.

— Ai auzit, madam? Așteptăm.

(Continuare în pag. 6-a)

1) Cornet — sublocotenent de cavalerie.

2) Sotnic = suta. Primul grad de ofițer la cazaci = sublocotenent = comandantul unei sute de cazaci pe vremuri.

Ea începu să se desbrace, aruncându-şi rochiile la picioarele ofiţerilor, care le scotoceau cu cea mai mare atenţie. Când ea scoase cămaşa, căpitanul mormăi ceva, iar sotnicul exclamă bucuros:

— Iată, am găsit ceva! — şi în timp ce privirea-i mânioasă luneca peste trupul gol al femeii roşcovane, cu un cuţitaş de buzunar spintecă cămaşa într'un loc de unde căzu un gogoloş de hârtie.

— Aşa-a! Mi se pare, că asta-i totul! Să mergem, căpitane...

Ofiţerii ieşiră. Arestata, conducându-i cu privirea duşmănoasă, căzu pe bancă gemând şi începu să plângă, suspinând înăbuşit. Fulgi de zăpadă, goniţi de vânt, loveau din când în când ferestruica. Respirând greu, îşi şterse ochii mari şi cenuşii, şi mişcându-şi încet mâinile îngheţate, începu să se îmbrace. In acest timp în camera comandantului, sotnicul citea hârtiuţa pe care o găsise. Era o scrisorică de recomandaţie către un agent bolşevic şi o cheie dela cifru.

— Iată totul, — zise sotnicul, terminând cu descifrarea. Ei, ce mai spuneţi acum, Stepan Nicolaevici, oare n'am avut dreptate?

Colonelul, bătând nervos tactul cu degetele în masă, nu răspunse nimic.

— Mizerabilă bolşevică! — o înjură sotnicul.

— Nu degeaba s'a ţinut aşa de dârză, bestia şireată! — zise căpitanul.

— Şi totuşi, nu ştiu ce să fac cu ea!...

— Iată sentimentalismul nostru! râse înţepător sotnicul. Cu fraţii noştri bolşevicii nu trebue să te joci; imediat la perete şi s'a terminat toată povestea. Aveţi aici atâtea dovezi şi dv. mai staţi la gânduri. Daţi-o pe mânile mele şi totul se va face cum nu se poate mai bine!

— Desigur, Stepan Nicolaevici, — adăugă căpitanul. Comandantul şovăia.

— Cu asemenea dovezi, d-le colonel! — interveni şi cornetul, — nu mai trebue să staţi la gânduri!...

— Ei bine, — spuse în cele din urmă colonelul, adresându-se căpitanului, numai d-ta, Mihail Alexandrovici vei face proces verbal!

— Da, sigur, despre aceasta să n'aveţi grijă!

— Foarte bine! — strigă sotnicul vesel. Am pierdut atâta timp degiaba, şi dracu ştie pentru ce... Fraţilor, în sănătatea dv., Stepan Nicolaevici!...

Toţi băură.

— Petrenco, — chemă el ordonanţa, — mai adă vin şi spune-i babei să ne facă nişte ochiuri.

— Am înţeles, să trăiţi, d-le căpitan!

Ordonanţa eşi, iar sotnicul începu să cânte:

„Marş! înainte, husarilor negri!
Sunetul îndrăzneţ vă cheamă curajos la luptă!
Deci, mai turnaţi pahare!"...

Ceilalţi îl acompaniară şi curând cântecul lor se contopi cu cel al soldaţilor beţi, care se auzea în răstimpuri din camera de gardă.

III.

Soldaţii chefuiau. Caporalul sprinten dansa căzăceasca. Tovarăşii lui, ameţiţi, şedeau la masă, râdeau şi băteau măsura din palme.

Ordonanţa intră şi el în odaia de gardă.

— Ce mai e nou, Petrenco? — îl întrebă şeful patrulei, un sergent voinic şi înalt, ameţit binişor de vin.

— Ce să vă spun?! Au hotărât chiar azi noapte să-i facă de petrecanie roşcovanei...

— Ce vorbeşti! Pentru ce? — strigară cu toţi în cor.

— Dracu să-i ştie!...

— Păcat, că e o bucăţică bună! spuse sergentul, făcând nişte semne din buze. Dar ai noştri ce spun?!!

— Cum, nu vezi! — spuse ordonanţa, arătându-i damigeana. Şi ieşi.

Cheful continua înainte. Sergentul îndreptându-şi chipiul, strigă:

— Eh, fraţilor, păcat că n'avem şi fete!... N'ar strica să avem cu cine ne juca niţel!...

— Nici nu mai vorbi, Nichitîci! — strigară toţi din toate părţile, — înţelegi singur, ne-am săturat de atâta răbdare!...

— Să luăm pe Acsinia, — interveni caporalul.

— Ce, ai înebunit! Pfiu!... — se auziră voci, înjurând.

— Fraţilor, dar pe roşcovana aţi uitat-o?

— Ehe! nu face de nasul nostru, ce, te joci?!... Puneţi pofta'n cui!

Unul dintre soldaţi începu un cântec. Uşa dela cameră se deschise puţin şi vocea santinelei se auzi, zicând:

— Chiamă arestata.

— Indată, — răspunse sergentul.

Santinela plecă. Tovarăşii continuau să zbiere. Sergentul se linişti puţin, tăcu. Chipul femeii roşcovane nu-i dădea pace.

— La ce te gândeşti, Nichitîci, se auzi o voce la ureche.

— La nimic, aşa!...

— Păcat de fată, Nichitîci, păcat de ea, că se prăpădeşte, dar s'ar putea...

Sergentul fixă pe vorbitor şi imediat se shimbă la faţă. Ochii lui lucitori de beţie începură să lucească şi mai tare, imaginându-şi clar ceiace trebuia să se întâmple în această noapte cu femeia roşcovană, apoi, aruncând o privire tovarăşilor săi, care cântau, îi întrebă cu glas tare:

— Băeţi, cine vrea să meargă la arestată ?

— Eu, eu!... strigară toţi în cor.

Sgomotul crescu. Se auzeau înjurături. Sergentul înţelese că nu numai el singur se gândea la ea.

— Drepţi! — strigă sergentul.

Toţi tăcură.

— Pentru ce sbieraţi?!... Mergem cu toţii!... Dar o vorbă,... să nu se audă nimic, aţi înţeles?!!

— Las'că nu scoatem o vorbă.

— Aţi auzit, ce a spus Petrenco, noaptea asta vor să sfârşească cu ea!...

— Desigur, am auzit!

— La asta chiar mă gândeam; e o femee frumuşică, cum s'ar zice, cu lipici...

— Aşa este, — spuseră soldaţii.

— Fraţilor, o luăm pentru noi. Inainte de moarte... de... o... şi făcu un gest voluptos din buze.

— Bravo, bravo, Nichitîci! Foarte bine, — strigau toţi din toate părţile.

— Dar, nu suntem cam mulţi, — continuă sergentul, — dacă rezistă mizerabila?!?

— Desigur că rezistă! — Strigară soldaţii beţi. In ochii tuturor se vedea, cum se aprinde pofta bestială.

— Numai, cine va fi cel dintâi?

— La sorţi, la sorţi, să tragem la sorţi! — ţipară cât îi lua gura.

— Sorţi! Să fie şi sorţi! — consimţi sergentul.

Aruncară sorţul. Căzu pe caporalul jucăuş. Toţi îl invidiau, scuipau şi se înjurau.

— Al dracului, are noroc, blestematul!...

Caporalul era ca şi nebun. La scuipatul şi înjurăturile tovarăşilor lui înfuriaţi, el răspundea cu un hohot de râs, întretăiat de exclamaţii necensurate, ţopăind vesel, beat de poftă.

— Ei, hai, ajunge, ajunge!... — strigă sergentul, oprindu-l. — Ascultă aici!...

Fericitul se linişti.

— Şi aşa, va să zică, afacerea este în ordine. Tu te duci şi scoţi pe roşcovană lăsând-o să înţeleagă că vrei să-i dai drumul, înţelegi!?! Dar bagă de seamă, o duci mai departe de aici, pricepi dece,... iar noi cu toţii stăm pe aproape la rând. După ce termină ceeace vrea să spue, tu să dai busna peste ea; dacă nu vrea, cineva din băeţi are să te ajute şi totul o să meargă strună, ai înţeles?!... E fată bună, se linişteşte repede! Ei, hai, cu Dumnezeu!...

Caporalul ieşi, toţi ceilalţi se ridicară şi îl urmară.

— Dar fără zgomot, băeţilor! — şopti sergentul.

Când caporalul dispăru în camera arestatei, sergentul ridică santinela şi toată banda de soldaţi beţi şi întărâtaţi se ascunse, aşteptând nerăbdătoare după colţul casei. După puţin timp, apăru în uşă femeia roşcovană. Faţa îi era invizibilă. Mergea cu paşi repezi. Caporalul clătinându-se, abia se putea ţine după dânsa.

— Incoace, încoace să poftiţi! — auzeau cei de după zid vocea răguşită a caporalului.

Arestata trecu pe lângă casă şi se îndreptă spre câmpul liber. Curând apoi, amândoi dispărură în întunericul nopţii.

— Hai, băeţilor, după mine! — ordonă sergentul.

Toţi se mişcară, mergând unul după altul, silindu-se să nu vorbească.

Nu trecu mult şi din lunca din vale răsăriră două siluete.

Femeia îşi îndrepta rochia cu spatele spre caporalul, care stătea pe un dâmb şi se uita în întunericul nopţii. Deodată siluetele începură să se mişte. Femeia se aplecă, îşi ridică puţin rochia şi începu să fugă.

Caporalul se fâstăci, neştiind ce să facă. Strigătul: „stai, stai", îi răsună în urechi şi figura înaltă a sergentului trecu în goană pe lângă el. Abia acum îşi dădu seama ce se întâmplase şi începu să fugă şi el după sergent, iar după el ceilalţi. Fu o goană sălbatică. Femeia făcea sforţări supraomeneşti, ca să scape de urmăritori, se împiedeca, cădea, se ridica din nou şi iar o lua la fugă. Drumul ducea drept spre lacuri, de unde venea un miros pătrunzător de apă de mare. Obosise, respira greu. Işi încercă ultimele puteri. In sfârşit, picioarele ei atinseră malul primului lac. Şi aici, în creerul ei aprins de fugă şi frică, licări ideia oribilă a unei sinucideri: „să se arunce sub ghiaţă", însă în acest moment, la câţiva paşi de ea, răsăriră vreo cinci soldaţi. Fuga era zadarnică; fără nici o speranţă ea căzu la pământ. Intr'o clipă soldaţii o înconjurară. Toţi respirau greu şi se înjurau.

— Ticăloaso, — ţipa caporalul, gâfâind, — ai vrut să fugi!...

— Nu-i pentru tine fata tânără, — îi zise sergentul, — dacă n'ai putut s'o ţii, acum aşteaptă...

Sergentul se lăsă încet pe pământ lângă femeia culcată cu faţa în jos.

— Ei, frumuşico, ia întoarce-te, desmiardă niţeluş pe băeţi!...

Ea nu se mişcă.

— Nu face mofturi!..

Sergentul o întoarse pe spate.

— Lăsaţi-mă! — abia şopti ea.

— Nu te juca, puişorule!... — şi sergentul se repezi cu toată greutatea trupului lui asupra trupului femeii.

Incepu o luptă nebună. Ochii tuturor, cuprinşi de spasmul bestialităţii, ardeau ca nişte luminiţe. Fuga arestatei făcu pe soldaţi să nu mai aibă nici o teamă. Gemete înăbuşite şi prelungi sfâşiau tăcerea nopţii geroase. Pe fondul cenuşiu, lucios, al lacurilor, se desenau clar nişte siluete, care se mişcau lângă corpul istovit, fără putere al femeii cu părul roş...

IV.

Incepu să se lumineze de ziuă. In camera arestatei intră sotnicul beat, însoţit de trei soldaţi cu feţele livide din cauza nopţii nedormite.

— Ce, nu ţi-i somn, madam? — întrebă mânios sotnicul, — nu-i nimic, de-acum ai să dormi destul; urmează-mă.

Femeia sleită de puteri abia putu să se mişte.

— A-a, nu vrei să mă asculţi! Luaţi-o! — ordonă el soldaţilor, care se apropiară şovăitor de dânsa şi o luară de subţiori.

Afară se luminase de tot. Dinspre partea lacurilor veneau ţipete, semn că vietăţile se deşteptaseră. Pe femeie o duseră spre câmpul liber.

— Unde mă duceţi? — întrebă ea, abia mişcând buzele.

— Unde trebue! — fu răspunsul.

La orizontul plumburiu se văzură nişte siluete de oameni — aceştia erau soldaţii care în cap cu sergentul, plini de sudoare, săpau de zor o groapă largă... Femeia tresări şi înţelese totul. Faţa i se făcu palidă şi începu să tremure...

— E pentru mine? — întrebă ea încet pe soldaţii, care o conduceau.

Nici unul nu răspunse.

Când groapa fu gata, dispre partea lacurilor se revărsară prin aer primele raze ale soarelui răsărit. Ziua făgăduia să fie frumoasă. Lacurile îngheţate păreau poleite cu un luciu de aur. Zăpada strălucea în razele reci ale dimineţii. Pe marginea gropii nu prea adânci stătea femeia palidă de tot, cu cearcăne vinete împrejurul frumoşilor săi ochi cenuşii. Privirea îi era îndreptată undeva spre locurile îndepărtate, parcă dorea să meargă înaintea soarelui, care răsărea acum.

La spatele ei sotnicul scoase revolverul din teacă. Cu mâna stângă apucă încet şi leneş părul roş, despletit şi lung al femeii, iar cu dreapta apropie ţeava rece a revolverului de ceafa ei descoperită.

O bubuitură surdă dar pătrunzătoare, cu ecou puternic, răsună deasupra lacurilor îngheţate şi... femeia cu părul roş nu mai era...

CAROL SCOPOVSKI

*Cetiţi*

**Romanul celor 4**

**Stafiile Dragostei**

de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştok şi Alexandru Bilciurescu. Preţul 60 Lei

# Cronica cinematografică

## CINCI FILME

A sosit momentul să facem un scurt inventar retrospectiv al filmelor reprezentate în ultima lună. Afară de „Zwei Herzen" trebue să recunoaştem că nici unul n'a fost prea remarcabil. Ici colo câte un film corect, şi o majoritate de bucăţi proaste.

* * *

Un spectacol aproape de nepermis a fost „Colierul Reginei", sonor-vorbitor-francez. O lipsă de naturaleţe, o crispaţie în toate mişcările, o vecinică expresie idiotizată, de lucru învăţat pe din afară, o lipsă permanentă de potrivire între joc şi situaţie, însfârşit aproape o adevărată perfecţie în greşit şi prost.

Ca să ne dăm seama de lipsa de gust a francezilor în chestiuni de artă cinematografică voi cita un fapt de necrezut.

Ştiţi povestea colierului reginei Maria Antoinetta; un proces celebru care a pasionat opinia publică, o opinie publică ce se găsea deja destul de înfierbântată, căci afacerea se petrecea puţină vreme înainte de Revoluţia franceză.

Filmul începe. Cetim distribuţia rolurilor. Apoi cetim câteva cuvinte rezumative despre însemnătatea chestiei colierului. Iar la urmă, ni se spune : Inainte de începerea reprezentaţiei, ne-am adresat uneia din cele mai frumoase voci ale Franţei, pentru ca printr'însa să auziţi minunata poveste a colierului.

Spectatorul, atunci nu ştie ce să creadă. Cea mai frumoasă voce a Franţei ! Ce poate să fie asta ?

Şi deodată apare d. Tarrès, un fel de panglicar dela Juraţi, prăpădit ca înfăţişare fizică, aşa cum sunt mai toţi Franţuzii, cu un surtucel plin de pretenţii, cumpărat gata la „Trois Quartiers", un domn urât şi precar, care, cu strâmbături de violoncel în voce, începe:

„Mesdames et Messieurs; Un trône croula; Un royaume s'éffondra; Les assises d'une société s'ébranlèrent; Et tout ceci, à cause d'une charmante tête blonde, appartenant à une capricieuse aventurière, fumante encore du sang des rois de France..., etc., etc.".

Şi aşa, pe acelaş ton de şarlatan de periferie, toate locurile comune ale oratoriei pentru consierje. Când îl auzeam şi-l vedeam răţoindu-se aşa fără nici o ruşine, îmi venea o irezistibilă poftă de a-l apuca de guler şi a-l arunca pe sus afară, ca pe o haimana. Cred că nu există pe pământ ofensă mai intolerabilă adusă bunului gust şi inteligenţei omeneşti ca existenţa acestor panglicari abjecţi care batjocoresc frumuseţea înaltă a minţii omeneşti maimuţărind-o şi prostituând-o. Indivizi care, prin ajutorul unei facilităţi, mai mari sau mai mici, în mânuirea cuvintelor, se leagă de orice subiect pentru a-l turna în formulele standardizate ale unei elocinţi vulgare, unde sunt amestecate ticurile cretine ale juristului, pateticul grosolan şi elanurile de „apă-chioară" ale oratorului electoral, şi melodramatismul de roman foileton.

Există un tip internaţional al panglicarului de pretutindeni, care este poate cel mai odios personaj din lume. Dar de el ne putem cel puţin apăra, şi încă foarte simplu: îl ignorăm. Ne exersăm să nu-l mai percepem. Iată de ce am socotit că e aproape o trişerie şi cu siguranţă o laşitate de a fi profitat că eram dezarmaţi şi la o sută de poşte să ne aşteptăm la asta, pentru a ni se servi, deodată, în mijlocul unei reprezentaţii de cinematograf, un panglicar în plină activitate!

* * *

„La route est belle" este deasemeni un film vorbitor francez foarte prost, dar care are totuşi meritul de a ne reprezenta un fragment din Don Juanul lui Mozart destul de bine cântat. Apoi artista care face rolul mamei joacă realmente bine.

* * *

Un film îngrijit a fost „Rachel", jucat de Pola Negri şi mulţi actori buni de la Hollywood. Nici-o greşală. Toate amănuntele corecte artisticeşte. O impresie generală de armonie. O poveste înduioşătoare: aceia a unei mari actriţe, căreia nevoia de glorie, manevrele pentru a o căpăta, şi apoi faptul că a căpătat-o, i-au monopolizat toată atenţia. Aşa că până atunci nu a avut răgaz să se gândească la ea însăşi. N'a avut vreme şi prilej să iubească, pentru ea. Şi un vânt de tristeţe, de uscăciune, bate peste sufletul Rachel-ei. Dar are norocul, tocmai atunci, să se îndrăgostească adevărat. Norocul sau nenorocul. Căci lumea, gloria, familia, arta, societatea — nu-i vor da voie să-şi iubească iubitul.

Filmul e plin de amănunte multe şi toate foarte scenice. Câteva fotografii reprezentând peisagii de o rară frumuseţe. Şi, însfârşit, un remarcabil acompaniament muzical.

* * *

Mosjoukine este un actor foarte inegal: câte odată perfect (Aventurierul, Preşedintele din Cuesta Neva), alteori lamentabil (Michel Strogof şi atâtea altele). Dar şi când e bine şi când e rău, rămâne un pur actor de cinematograf. Şi când isbuteşte, şi când dă greş, el încearcă acelaş lucru: să redea prin jocuri de fizionomie, şi numai prin ele, sentimentele şi ideile filmului.

In Hagi-Murat avem una din creaţiile sale bune. Sunt momente când masca sa — fără mişcări epileptice de actor francez, ci mai degrabă prin mişcări aproape nemişcate, dacă se poate spune — capătă expresii profund impresionante; expresii de mânie, de tenacitate, de melancolie, de dragoste, de nerăbdare, etc., etc.

In „Hagi-Murat" el este ajutat de o excelentă parteneră, Betty Aman, (Eroina din filmul Asfalt) care posedă o rară artă a metamorfozelor, şi multă fineţe în joc. Păcat că rolul ei aci e cam şters. Acestei artiste i se pot încredinţa rolurile cele mai grele.

* * *

Vorbeam de Mosjoukine. Cetitorii îşi aduc aminte, de acum vre-o cinci ani, un film intitulat „Kean".

După aceiaş poveste s'a tras acum recent încă un film. In loc de Mosjoukine, jucă într'însul, sonor şi vorbitor, marele, renumitul, celebrul, neîntrecutul tragedian Moisi. Ei bine, marele, renumitul, celebrul, neîntrecutul tragedian Moisi era, de la început până la sfârşit, de luat în pălmi. Urla, declama, vocifera — nu ca un panglicar căci avem un alt gen ; cum să spun ? Aţi cunoscut desigur exemplare din acei „stâlpi de cafenea", pisălogi, cu pretenţie de filozofi, care în schimbul unui boc îţi dărâmă în cinci minute metafizica lui Spinoza, care explică lui Pagoni cine au fost Eleaţii. Cetitorului îi răsună desigur încă sgomotul pisălog, nedemn, indiscret al acestor oratori pe care bietul consumator trebue să-i audă vrând-nevrând. Ei bine, cam aceasta era atmosfera care învăluia tiradele cabotineşti ale lui Moisi. Cât de fin ne apărea atunci Kean-ul lui Mosjoukine !

Dar, se va spune: Kean, personajul piesei, este el însuşi un cabotin. Cabotinajul lui Moisi, deci, i se potriveşte.

Incă odată nu. Noi am atins, de mai multe ori această chestiune. Actorul care joacă rolul unui cabotin trebue să joace cabotinismul cu aceiaş sobrietate necabotinească cu care ar juca orice altceva. Când Cehov descrie de pildă banalitatea, o descrie nu banal, ci alegând trăsăturile foarte, foarte caracteristice, foarte unice. Altceva e subiectul şi altceva technica. Altceva rolul jucat şi altceva jucarea rolului.

Nu vreau să spun că Moisi n'are talent. Lucrurile stau mult mai prost. Are un enorm talent, dar un talent desuet, care la rigoare se poate manifesta pe scenă, cu ajutorul unui text genial — Shakespeare sau ceva de această valoare. La cinematograf însă, acest talent devine direct impracticabil.

* * *

In cronica viitoare vom căuta să terminăm, punându-l la zi, acest inventar al filmelor ultimei luni.

D. I. S.

# Cronica Sahului

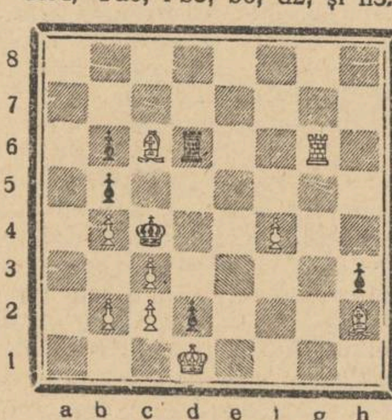
## PROBLEMA No. 290

de E. Bruner & V. Holzhausen.

(„Deutsche Schachzeitung" 1930)

**Negru:** (6 figuri)

Rc4, Td6, Pb5, b6, d2, şi h3.



**Alb:** (9 figuri)

Rd1, Tg6, Nc6 şi h2, Pb2, b4, c2, c3 şi f4.

Alb joacă şi face mat în 4 mutări

## PARTIDA No. 131

Jucată în 1890 de decedatul maestru I. Gumberg în vremurile lui de glorie împotriva marelui maestru M. Cigorin pe acea vreme candidat la campionatul de şah al lumii.

**Alb:** *I. Gunsberg* — **Negru:** *M. Cigorin*

### Deschiderea Zukertort

1. Cg1—f3, d7—d5; 2. d2—d4, Cg8—f6; 3. é2—é3, é7—é6; 4. Nf1—d3, Nf8—d6, mai bună este mutarea actuală c5, urmat de Cc6. 5. b2—b3, Cb8—d7; 6. Nc1—b2, 0—0; 7. Cb1—d2, Tf8—é8; 8. Cf3—é5! împiedică la timp mutarea é5 plănuită de adversar. 8..., Cd7—f8; 9. f2—f4! c7—c5; 10. 0—0, a7—a6; 11. Tf1—f3, b7—b5; 12. d4×c5, Nd6×c5; 13. Tf3—g3, Cf8—g6, spre a para ameninţarea Cc6 urmat de N×f6. 14. h2—h4, Dd8—b6; 15. Cd2—f1, Cg6×h4?; 16. Cé5×f7!! Acest elegant sacrificiu de cal e de o forţă decizivă. 16..., Rg8×f7; 17. Nd2×f6!, g7×f6; 18. Dd1—h5+, Rf7—é7; 19. Dh5×h4, Nc8—d7; 20. Tg3—g7+, Ré7—d6; 21. Dh4×f6, Nc5×é3+; 22. Cf1×é3, Db6×é3+; 23. Rg1—f1, Ta8—d8; 24. Ta1—é1, Dé3—d2; 25. Té1—é2, Dd2—c1+; 26. Rf1—f2, Rd6—c6; 27. Tg7×h7, Té8—f8?; încă o greşeală într'o situaţie pierdută. Mai multă rezistenţă ar fi opus prin Da3.

**Poziţia partidei după a 27-a mutare a negrului**

**Negru: Cigorin.**

**Alb: Gunsberg.**

28. Té2×é6+!, Rc6—c7; turnul nu putea fi luat, căci ar fi urmat Dc3+ şi Dc7 mat. 29. Té6—c6+, Rc7—b7; 30. Tc6—b6+ şi negrul abandonează, căci nu mai poate fi evitat matul în cel mult trei mutări.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

A apărut în Editura „Cugetarea" romanul de senzaţie

**DAVID GOLDER**

de IRENE NEMIROVSKY

roman care are azi cel mai mare succes în lumea întreagă

# Cărţi şi Reviste

### CONST. KIRIŢESCU: „Educaţia fizică"
**Edit. „Cartea Românească", Bucureşti**

Intre cărţile apărute de curând în vitrina librăriei, lucrarea d-lui Constantin Kiriţescu, „Educaţia fizică", e menită să intereseze cu deosebire pe părinţi, pe profesori, pe copii şi pe toţi cei ce urmăresc organizarea pe baze raţionale a vieţii noastre sportive.

Domnul Kiriţescu limitează problema, deocamdată, în cadrul învăţământului secundar, ţinând să precizeze rostul educaţiei fizice în şcoală şi posibilităţile raţionalizării sporturilor.

Nu este vorba, cum s'ar fi putut crede, să se creeze generaţii de boxeuri şi de footballişti, ci să se asigure generaţiilor noui putinţa unei egale şi sănătoase desvoltări fizice şi intelectuale.

In concluziunile vastei şi documentatei d-sale lucrări, domnul Kiriţescu spune cu drept cuvânt:

Educaţia fizică este o necesitate de ordin social şi naţional. Ca atare ea trebue să facă parte din programul preocupărilor de guvernământ, în acelaş grad cu celelalte probleme de ordin politic, economic, de apărare naţională şi de cultură, — de soluţionarea cărora depind existenţa, întărirea şi prosperitatea naţiunii.

Populaţia României, slăbită în elementul ei rural de maladiile sociale, iar la oraş de sedentarism, ameninţată de degenerescenţa trupească, are nevoe de educaţia fizică, pentru conservarea sănătăţii, pentru câştigarea vigoarei corporale, pentru sporirea forţelor active, izvor de bogăţie şi de putere a ţării.

Educaţia fizică trebue să aibă caracter universal şi obligatoriu. Ea se va aplica tuturor membrilor naţiunii, în condiţiunile cele mai proprii pentruca efectele ei să fie cele mai eficace.

Condiţiile cele mai favorabile fiind cele legate de vârsta tânără, educaţia fizică este o operă şcolară. Metodele ei de lucru sunt de ordin pedagogic. Desvoltarea puterilor fizice nu poate să fie înţeleasă decât în strânsă legătură cu aceia a vieţii intelectuale, în cadrul unui program de educaţie integrală. Opera şcolară trebue să fie completată cu o activitate complementară extraşcolară şi să fie urmată de una postşcolară.

Educaţia fizică trebue aplicată tuturor tinerilor, după un plan unitar, tinzând la obţinerea unei desvoltări fizice integrale, preparând oameni de energie, cu moral sănătos. Ca atare, baza şi punctul ei de greutate trebue pus pe exerciţiile gimnastice. Indeletnicirile sportive, care cultivă numai anumite resorturi ale fiinţei fizice, pot constitui o activitate suplementară, destinată unei selecţionări de oameni cu aptitudini deosebite. In şcoală ele se vor practica numai întrucât îşi au locul în cadrul programului metodic de educaţiune integrală.

Organizarea şi săvârşirea educaţiei fizice, privită ca o obligaţiune naţională, depăşesc cadrul unei simple discipline de învăţământ şi posibilităţile de realizare ale unui mic serviciu de pură administraţie. Este de observat că România nu posedă nici măcar un astfel de serviciu, ci un simplu „inspector de gimnastică", funcţionar schimbător cu guvernele şi cu şeful departamentului, pe când ţările străine au o înaltă şi bine articulată autoritate de conducere şi control, care, la unele, îmbracă forma unui membru al guvernului, cu titlul de subsecretar de Stat.

Executarea eficace a educaţiei fizice reclamă o organizare competentă şi mijloace materiale corespunzătoare. Ea trebue să se manifesteze prin :

a) introducerea ei în toate şcoalele de orice grad, categorie ori specialitate. Nu îndrumarea spre o anumită specializare necesită practica educaţiei fizice; ea este cerută de fiinţa omenească ca atare. Desvoltarea puterilor trupeşti şi păstrarea sănătăţii impun ca orice copil, indiferent de specialitatea ce-şi va alege, să practice exerciţiile corporale după acelaş plan, în aceiaşi cantitate şi cu aceleaşi metode.

b) pregătirea de profesori şi instructori, înarmaţi cu toate cunoştinţele ştiinţifice şi practice necesare...

c) prevederea tuturor şcoalelor cu săli de gimnastică...

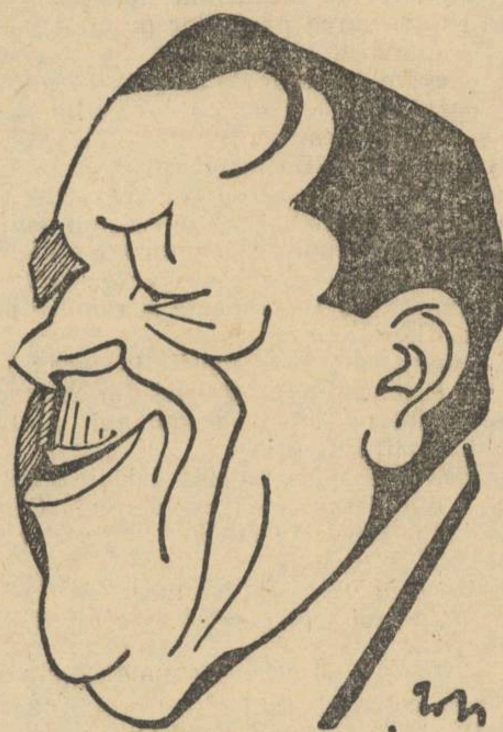
d) obligaţia comunelor urbane de a pune la dispoziţia tineretului terenuri pentru exerciţiile fizice...

e) organizarea serviciului medical şcolar şi strânsa legătură de colaborare a activităţii medicului cu aceia a educatorului fizic...

In rezumat, domnul Kiriţescu cere să se încurajeze, să se ajute şi să se coordoneze toate iniţiativele care tind la extensiunea educaţiei fizice în cadrul unui program raţional.

„Educaţia fizică" e, astfel, o carte de îndrumare şi de sugestii.

Problemele desbătute de autor sunt de o acută actualitate.



**C. Kiriţescu**

Determinând starea actuală a educaţiei fizice ca problemă şcolară, în România, încadrând-o în preocuparea generală culturală, socială şi naţională, precizând care sunt criteriile unei bune desvoltări şi raportând toate acestea la concepţiile generale şi la experienţa celorlalte popoare, domnul Constantin Kiriţescu analizează minuţios elementele problemei şi indică totodată soluţiile practice ideale.

Educaţia fizică raţională, acest complement indispensabil al educaţiei intelectuale, va trebui să prindă rădăcini şi în marile masse, devenind o realitate permanentă, o necesitate socială, care să ia locul *iluziei sportive* spectaculoase şi superficiale de azi.

Domnul Constantin Kiriţescu trebue felicitat pentru interesul şi devotamentul ce pune în cercetarea unei probleme atât de aride, dar de o capitală importanţă naţională.

Expunerea d-sale, clară, convinsă şi instructivă, se urmăreşte cu interes mereu crescând şi izbuteşte să ne câştige prin argumente temeinice.

Lucrarea e editată în foarte bune condiţiuni tehnice la „Cartea Românească".

H. BLAZIAN

### Revista revistelor

Numerele 7 şi 8 ale revistei socialiste „Mişcarea Socială" coprind un material pe cât de variat, pe atât de preţios ca valoare informativă şi calităţi de fond şi formă. Critică politică acerbă şi serioasă în articolul d-lui Ilie Moscovici, „Patriotism, alarmism şi... prostie", analiză pătrunzătoare în „Revoluţie de-andoasele" a d-lui Th. Dan (Berlin) consideraţii judicioase şi informaţii preţioase în notele d-lui M. Ivanovici asupra „Revoltei Independenţilor englezi", caracterizare justă asupra activităţii B. I. M-ului de Jean Longhet.

Foarte interesant e articolul d-lui Ilie Moscovici asupra lui I. Gherea, totuşi eu socot că pentru formarea personalităţii marelui critic, pentru documentarea autorului Neoiobăgiei, contactul intelectualului fin cu munca brută a meseriei, ca şi cu realitatea materială a comerţului, frecarea sa cu piaţa, cu furnisorii şi clienţii nu a fost o pierdere zadarnică de timp şi energie. Era, eu cred, o ucenicie necesară în vremurile acele de ideologie vagă şi teorii flotante. Iar Gherea îi datorează consistenţa şi soliditatea construcţiilor sale intelectuale. Şi cât de vii şi de actuale sunt paginile reproduse în tânăra revistă, din opera lui Gherea. De o mare importanţă pentru evoluţia spiritului politic de la noi şi pentru istoria mişcării socialiste muncitoreşti sunt paginile d-lui N. Deleanu întitulate **„25 de ani de mişcare socialistă în România"** şi **„Congrese socialiste de altădată".**

Două reviste ale corpului didactic, **„Şcoala Secundară"** şi **„Şcoala şi Viaţa",** Revista asociaţiei generale a învăţătorilor din România, apărute cam în aceeaşi epocă, de oarece ambele sunt la numărul 4 al anului I, cea dintâi la Craiova, cea de a doua la Bucureşti, se prezintă sub cele mai bune auspicii.

D. Paul I. Papadopol face judicioase şi instructive consideraţii asupra felului cum se fac şi cum ar trebui să se facă excursiile şcolare. Ideia sa de a se pregăti practic, prin excursii făcute cu şcoala de aplicaţie pe lângă seminariile pedagogice, pe tinerii şi viitorii profesori mi se pare luminoasă.

D-na Elena Gheorghiu pune problema surmenajului în şcoală, d. Dongorozi protestează nu atât în potriva unei modificări a organizării învăţământului, organizare absolut necesară după grozava încâlceală a reformelor precedente, cât în potriva metodei de a alcătui o nouă organizare propunând o consultare **reală** a celor ce au aplicat, aplică şi sunt chemaţi a aplica şi de acum înainte, fanteziile diferiţilor noştri legiuitori în materie de organizare şcolară. D. Fortunescu face o dare de seamă asupra adunării generale a Asociaţiei la Turnu-Severin şi interesantei moţiuni care s'a votat acolo. Urmează diferite comunicări şi informaţii din viaţa şcolii secundare, precum şi recenzii, dări de seamă asupra diferitelor cărţi şi reviste străine şi din ţară.

**Şcoala şi Vremea** are între altele un foarte interesant articol de d. **Spiridon Popescu, Piedici pentru învăţământul rural.** Un articol hrănit din o bogată şi temeinică experienţă şi lovind just şi adânc adevăratele pricini ale înapoiatei stări culturale şi a lipsei oricărui progres în învăţământul rural de 30 de ani încoace.

Domnul Florea Niculescu dovedeşte cu exemple din alte ţări înaintate cum ar putea deveni pregătirea universitară a învăţătorilor dacă s'ar face, şi la noi, în Universitate şi în şcoala normală. Bine înţeles dacă li s'ar echivala şi situaţia materială cu aceastä costisitoare pregătire. O schiţă literară interesantă, dar nu concludentă a d-lui Lascarov-Moldovanu, ideile didactice ale marelui Eminescu în chip de revizor şcolar şi care dovedeşte că e destul să fii om de geniu ca să ai idei juste şi largi în orice domeniu şi mai ales în Educaţie. Urmează o interesantă Cronică, recenzii, între altele una asupra unei cărţi de o mare însemnătate pedagogică, Raportul dintre intuiţie şi abstracţie, rezultat al cercetărilor harnicului şi agerului dascăl d. G. Comicescu, lucrare făcută sub auspiciile laboratorului de pedologie şi pedagogie, de sub conducerea d-lui profesor Vladimir Ghidionescu la Cluj. Revista are şi o cronică a culturii poporului, în care semnalăm articolul d-lui Apostol Culea: „Cum sunt organizate casele de cetire în Bulgaria". — I.

### JOHN GALSWORTHY: „Aux Aguets"
**(Calman-Lévy-Paris)**

In traducere românească titlul romanului ar însemna: „La pândă" şi se explică acest titlu foarte bine, de oarece este vorba aici de povestea unei familii ai cărei membri sunt departe de a se înţelege. Origina acestei familiii? Cel dintâi membru al ei, Jolyon Forsyte, a fost, la sfârşitul secolului al optsprezecelea, un mare fermier din Dorset. Acest Forsyete, cu care începe povestea lui Galsworthy, reprezenta Anglia dinaintea epocei industriale. Unul din fiii lui, în timp ce războaiele napoleoniene provocară o stare generală rea în imperiul britanic, se lansă în întreprinderi, construi nenumărate imobile în Londra, unde emigrase, şi din acestea se născură cei şase fii care, toţi la loaltă, graţie muncii lor, spiritului lor de economie şi inteligenţii lor, nu întârziară să ocupe un loc de frunte în lumea de afaceri din Londra.

Dar, cu toată izbânda lor, cei mai mulţi din aceşti Forsyte nu sunt deloc fericiţi şi romancierul Galsworthy ne înfăţişează în povestirea lui supărările unora dintre ei. Parcă destinul se aruncă îndârjit asupra celei de a cincea şi a şasea generaţie dintre Forsyte.

Soames Forsyte are patruzeci şi cinci de ani; om cinstit dar energic, el câştigă mult. Dar s'a însurat rău şi Irène, soţia lui, nu l'a iubit niciodată şi de doisprezece ani ei nu se mai văd. Simţind că se apropie tăcerea înspăimântătoare, singurătatea de toamnă a vieţii, Soames încearcă zadarnic s'o convingă pe Irène să se întoarcă acasă. Dece n'ar avea şi el un fiu? Irène însă, implacabilă, refuză să-şi ia locul în casa lui Soames şi deabia aşteaptă să fie definitiv liberă ca să se căsătorească cu Jolyon Forsyte, vărul primar al lui Soames, căruia, văduv şi el de mai mulţi ani, îi era teamă, acum la vârsta lui de cincizeci de ani, de liniştea din jurul lui; fiul lui murise în Transwaal, iar fiica lui, Holly, e de câtva timp logodită cu Val Dartie, propriul nepot al lui Soames. Idila aceasta plină de farmec luminează paginile acestui roman sever, unde nu întâlneşti decât bătrâni, sau în tot cazul persoane în vârstă coaptă, şi copii.

Dar copiii, în ceiace-i priveşte, au speranţă într'un viitor mai bun. Cei bătrâni sunt egoişti acum şi se plâng că nu mai sunt ţinuţi în curent cu chestiunile la ordinea zilei. „Nu mi se mai spune nimic", declară James Forsyte, tatăl lui Soames. Are nouăzeci de ani şi preocuparea lui de căpetenie este ca să ştie cine, după el şi Soames, va duce mai departe averea. Nu se poate gândi la pricopsitul lui de ginere, Monty Dartie, care-o duce numai în chefuri, ci numai la Soames, care n'are copii. Atunci?

Atunci, Soames îşi va reîncepe viaţa. Işi va lua drept tovarăşă pe o tânără şi frumoasă franţuzoaică, Annette, care-i va da nu fiul aşteptat, ci o fetiţă, care le va înveseli casa.

In felul acesta totul s'a aranjat; nu fără oarecare voinţă însă şi fără acea facultate pe care o au oamenii de a şti să uite. — G. B.

# RECENZII

### N. GEORGESCU-TISTU: Studiul şi organizarea cărţii

(Lecţia de deschidere a cursului de bibliologie la şcoala superioară de arhivistică şi paleografie).

*Organizarea bibliografiei filologice.*

(Raport citit la al III-lea congres al filologilor Români în ziua de 27 Mai 1927, Cernăuţi).

Senzaţia cea mai reconfortantă în viaţa noastră haotică de după războiu, ne vine, fără îndoială, de la încercările generaţiilor tinere de a introduce în activitatea noastră intelectuală o organizare serioasă şi metodică.

Iar această încercare trebuie să pornească evident de la organizarea informaţiei, a documentării, fără de care nici o activitate ştiinţifică nu este posibilă şi ori ce formaţiune universitară este deşartă. Baza documentării fiind cartea, primul pas spre organizarea muncii ştiinţifice trebuia, neapărat, să fie studiul cărţii, „bibliologia" aşa cum o numeşte d. Georgescu-Tistu, în interesanta sa lecţie de deschidere a cursului de bibliologie, la şcoala superioară de arhivistică şi paleografie.

Termenul este fără îndoială nou, după cum nouă este şi specialitatea care încă nu e desăvârşită în disciplina ei nici în străinătate, iar la noi încă nici nu s'a pus conştiinţei generale ca o problemă urgentă şi necesară. Un curs de bibliologie care să puie în conştiinţa studenţilor concepţia cărţii cu existenţa ei materială: hârtia, imprimatul, condiţiunile ei de comercializare, de circulaţie şi desfacere, rolul hotărîtor ce-l are ea în viaţa socială, este un curs de prima necesitate, care îndeplineşte o lacună formidabilă în pregătirea noastră intelectuală. Este primul pas pe care trebuie să-l facă studentul, dacă vrea să devie un lucrător intelectual şi nu un „fruct uscat", care se mărgineşte numai a citi „caetul de notiţe" sau manualul d-lui profesor, pentru a trece examene.

Din scrierile d-lui N. Georgescu-Tistu reese clar şi lămurit cum se pune problema în lumea intelectuală de azi şi cât de necesară şi de urgentă trebuie să fie şi la noi o mişcare bibliologică. Suntem siliţi la aceasta nu numai de necesitatea organizării muncii ştiinţifice din ţara noastră, ci şi de intervenţiile din străinătate, observă cu drept cuvânt d. Georgescu-Tistu.

In adevăr toţi cei ce lucrează cu organizaţiile internaţionale, sunt mereu solicitaţi pentru informaţii bibliografice pe care nu au de unde le culege.

D. Tistu constată că avem pe lângă Biblioteca Academiei, bibliotecile universitare şi Arhivele Statului, care au devenit din simple depozite, un centru de pregătire ştiinţifică în specialitate: cu muzeu, şcoală, publicitate. Nu lipsesc nici opere propriu zis de bibliografie în frunte cu seria de volume lucrate temeinic la Academie şi în preajma Academiei. Avem, după afirmarea autorului o bibliografie generală a literaturii române de G. Adamescu şi franco-române de G. Bengescu. Funcţionează şi la noi un depozit legal, care se aplică strict la bibliotecă şi toate bibliotecile principale din ţară primesc gratuit aproape tot ce apare în România.

Ne lipseşte însă, constată domnia sa, „un îndrumar sigur şi repede al cercetătorului, în felul organelor străine: „*La Bibliographie de la France*", „*Bolletino delle pobblicazioni italiane*", „*Wochentliches Verzeichniss*".

Lipseşte un buletin care să fie o revistă de specialitate, cum a fost, de pildă, revista competentă, cu o regulată şi metodică „bibliografie românească" a d-lor Em. Bucuţa şi Perpessicius, care însă a trebuit să se întrerupă pentru că nu a avut un public conştient, care să o susţie.

Un buletin, ori cât de bun, deci nu e deajuns dacă nu are o solidă organizaţie bibliografică îndărătul său, cu un depozit legal bine utilat, organizaţie care să funcţioneze după norme stabilite de un congres al bibliotecarilor şi discutate pe baza unor referate technice, stabilite după o anchetă la diferitele depozite de imprimate şi alcătuind ceia ce s'ar chema un „oficiu bibliografic".

Un asemenea „oficiu" ar putea alătura depozitului legal din ţară şi cărţile străine care vorbesc de noi, ar fi un model practic pentru biblioteci şi un organ de legătură între acestea. Ar fi un serviciu central care ar creia viaţă şi mişcare în bibliotecele noastre şi în acelaş timp ar încadra şi încercările noastre de bibliografie în organizaţia internaţională.

Un asemenea „oficiu", crede d. Georgescu-Tistu, ar fi singura condiţie sub care România ar putea figura la expoziţiile internaţionale ale Cărţii şi apoi, organizând şi dând viaţă bibliotecilor, ar contribui şi la rezolvarea crizei cărţii în bună parte. Mai ales ar servi interesele noastre culturale, punând la îndemâna celor ce trimit cărţi Românilor de peste hotare materialul cerut de o asemene împrejurare delicată şi importantă în acelaş timp.

Inmulţirea formidabilă a publicaţiilor a creiat necesitatea creării unor instrumente de pus ordine în chiar publicaţiile bibliografice şi aceste instrumente sunt destul de complicate ca să ceară un studiu şi o atenţiune deosebită în folosirea lor. O bibliografie generală ca acele ce se foloseau în secolul trecut nu mai e posibilă. Instrumentul cu care se lucrează azi este bibliografia bibliografiilor, la care e necesară o colaborare activă şi continuă a tuturor învăţaţilor din lume pe specialităţi. Aceasta a dus la realizarea cooperaţiei intelectuale internaţionale la Liga Naţiunilor. La această colaborare suntem chemaţi şi noi. E o muncă migăloasă şi savantă, care nu se poate realiza de cât cu oameni anume pregătiţi, cu oameni de carieră. Se va înţelege şi la noi că „bibliotecarul" nu se naşte ci se formează. Faptul că s'a creiat o catedră de bibliografie şi că s'au asimilat bibliotecarii de la universităţi cu diferite grade de profesori secundari şi universitari este de o mare importanţă. Broşura d-lui Georgescu-Tistu, atât de informată, în care problema e atât de serios tratată, scrisă clar şi interesant, tipărită frumos, e un izvor de informaţiuni pentru orice cărturar şi o dovadă luminoasă a felului cum înţeleg unii dintre tinerii noştri intelectuali a lucra, în toate ramurile, spre a ne valorifica şi noi într'o zi în domeniul culturii mondiale.

### Emile Picot et ses travaux relatifs aux Roumains: Extrait de Mélanges de l'Ecole Roumaine en France, 1925

In studiile sale extrase din „Mélanges de l'Ecole Roumaine en France, Emile Picot et ses travaux relatifs au Roumains" şi „Correspondance d'un secrétaire princier en Roumanie", găsim o ilustraţie minunată a felului cum aplică autorul principiile şi metoda sa în scrierea unei schiţe bio-bibliografice. Cu o măsură, o siguranţă, o stăpânire a materiei şi a tratării, care produc o profundă satisfacţie intelectuală, autorul prezintă *essai*-ul său „ca un instrument corect în plus" pentru lucrările cercetătorilor raporturilor franco-române. Mărturisesc că l'am citit cu interes încordat, pentru conţinutul şi forma sa de o frumoasă ţinută intelectuală şi literară, independent de scopul utilitar pe care-l serveşte, de sigur, în mod superior prin calitatea şi metoda ştiinţifică de care se foloseşte.

### ZOE GHEŢU: ALFRED LORD TENNYSON

D-na Zoe Gheţu, doctor în litere, conferenţiară de limba engleză la Academia de înalte studii comerciale şi industriale din Bucureşti, ne dă un studiu conştiincios şi serios tratat, care deşi nu este o biografie romanţată, e totuşi plăcut şi atrăgător, fără rigiditate didactică.

Personalitatea lui Tennyson e redată în toată evoluţia sa din primii ani ai copilăriei, prin anii de formare şi realizare: Universitatea, luptele sufleteşti, durerile şi bucuriile unor profunde şi ideale prietenii, iubirea de viaţa de familie, perioada de intensă producţie literară, gloria, izbânda şi seninătatea şi moartea marelui poet.

In această parte a studiului trebuie să scoatem în evidenţă minunata ştiinţă de a servi de material, de care dă dovadă autoarea.

Faptele se leagă unele de altele uşor ca în viaţă. Tennyson trăeşte firesc, simplu şi nobil în atmosfera din micul sat Somersby, la Cambridge, ca şi în acea lume Victoriană atât de hulită şi de contestată de generaţiile ce i-au urmat. Urmează apoi o pătrunzătoare şi fină analiză a operii poetului, operă de „o complexă tonalitate", cum o caracterizează d-na Zoe Gheţu, în care darurile lirice, epice, misticismul romantic şi profundul religios al sufletului, se armonizează într'o măreaţă putere de creaţie. Măreţia aceasta, însă, observă cu multă justeţă d-na Gheţu are ceva masiv, architectonic în prezentarea sa. Arta atât de desăvârşită a lui Tennyson este expresiunea unei forţe statice, este îngrijită şi şlefuită în trăsăturile ei mari ca şi în amănunţimi, are o formă rafinată care prin eleganţa şi perfecţiunea ei nu se adresează de cât unei minorităţi selecţionate. Totuşi câtă deosebire între el şi toţi acei care au creat arta pentru artă !

Excentricul Swinburne care inspirându-se din melodia versului Tennysonian a devenit cel mai mare virtuos al sonorităţilor, ca şi Rossetti în medievalismul său, ca şi Wilde în forma exterioară colorată şi decorativă a operii sale, au fost adoratori ai formei ca şi Tennyson. Le-au lipsit însă ceiace face valoarea marelui poet englez, omenescul adânc, gândul şi simţirea ce se zbat în centrul cristalului desăvârşit al formei literare, „substratul de largă umanitate pe care trebuie să se razime orice întrupare desăvârşită de artă". Observaţii de acestea, care denotă gust şi discernământ, sunt foarte des întâlnite în studiul d-nei Gheţu, pe care-l recomandăm călduros ca o încercare pe cât de încântătoare pe atât de studiată şi de bine gândită.

IZABELA SADOVEANU

# INSEMNĂRI

## Ziua Modei

Spre deosebire de celelalte zile de sărbătoare, ziua Modei nu s'a instituit cu scopul de a întoarce atenţiile spre un lucru neglijat sau eşit din curs: mama, copilul, poezia, eroii... Moda n'a cunoscut niciodată dezinteresul. De-aceea, de ziua ei, nu-s necesare discursurile, elogiile şi făgăduelile de dragoste. De-aceea, moda a rămas aceeaş femee necorijată de toanele ei.

In anul acesta, exhibând prin faţa tribunelor de la Băneasa noile sale creaţiuni, Moda şi-a permis să râdă de toţi cei care în anii trecuţi au adulat-o, numind-o logică, au explicat-o, ca pe o problemă de geometrie, stabilind un raport pedant între tendinţa de simplificare a modelelor şi înclinările sportive ale zilei, între părul tăiat şi emanciparea feministă sau altfel, între pălăriile înfundate pe ochi şi viteza automobilelor, goliciunea 25% a corpului şi teoria razelor ultra-violete...

Raţională, docilă, simbolică, moda se micşora, umilită, sub ploaia epitetelor care păreau s'o laude. S'a răzbunat. Căci, întru ce vor fi diferind preocupările şi viaţa feminină 1930 de cea 1927, pentru ca să explicăm la rându-ne schimbarea de azi a Modei? Schimbare a tot ce-i făcea în anii trecuţi meritele şi scandalul.

Papa de la Roma a ridicat anatemele sale celebre şi s'a ridicat pe sine în sfera mai potrivită a discuţiilor de doctrină, cetăţenii care luau la bătae pe femeile cu genunchii goi, îşi pot acum vedea de treabă, dacă au vre-una, ceea ce nu-i sigur.

Cei încăpăţânaţi să atribue o logică, modei, cum vor stabili acum relaţia justă sau măcar plausibilă între rochiile din şase metri şi criza zilnic mai doborîtoare, între părul căzut pe umeri în bucle obţinute migălos şi înmulţirea şampioanelor sportive, între decolteurile restrânse în totul la jumătate de gât şi drepturile femeilor însfârşit aproape acordate.

Oricât ne pare de greu, explicaţii se vor găsi. Bunăvoinţa şi căutătorii nu lipsesc, căci moda feminină are acest drept demult câştigat: dreptul de a se vorbi de ea.

Bărbaţii, fără a îndrăzni să-l reclame, trebue să-l fi invidiat, ei care sunt ţinuţi să fie tot atât de bine îmbrăcaţi, fără vreo gafă în alegerea culorii cravatei sau ciorapului, dar nu li se îngădue, sub pedeapsa ridicolului, să rezolve aceste probleme dificile în lume sau între prieteni. Nu pot uza de acest subiect nici ca resursă de conversaţie, de atâtea ori salvatoare între două femei care n'au ce-şi vorbi şi sunt obligate să-şi vorbească.

E adevărat că în lume, sau între prieteni, bărbaţii au un drept pe care femeile nu l-au câştigat încă: dreptul de a tăcea. Poate veţi adăoga că nici nu l-au cerut.

## Radiogenie

S'ar crede că atribuţiile unui scriitor se limitează la scris. Aşa şi era, până mai eri, când cel care voia să cunoască un scriitor, îi citea cărţile, obicei care se mai practică dealtfel şi azi, pe ici, pe colo.

Cei mulţi s'au revoltat însă contra oboselii, covârşitoare, a cititului: dacă scriitorul a scris pentru noi, să ne citească singur. Aşa au luat fiinţă şezătorile literare, la care lumea s'a dus bucuros o bucată de vreme.

Sciitorul, a cărui existenţă nu se manifestase decât prin litere de tipar, şi din când în când printr'o poză flatată de fotograf şi deformată de tipograf, ceea ce nu-i cauza dealtfel vre-un prejudiciu, a fost nevoit să iasă din tranşeea sa, să arboreze o cravată de mătase şi o figură fericită, să-şi dreagă glasul cu gălbenuş de ou şi să gesticuleze cu graţie şi cu degete manucurate.

Dar tot era o oboseală pentru bieţii oameni( cei din sală, bineînţeles) dusul şi întorsul pe drum, şederea în acelaş scaun două sau trei ceasuri. Scriitorilor le rămânea să fie invitaţi pe la case, cu cititul, când noua descoperire, a undelor sonore, a venit la timp să-i scutească de ironia unor comparaţii.

Microfonul le-a realizat însfârşit cele mai tainice dorinţi. Pe lângă că-i dispensează de cravată şi de zâmbet, publicul ascultător nu-i limitat la o sală, ci toate oraşele, satele, ţara întreagă îi ascultă şi-i cunoaşte.

E aşa simplu: ai, bunăoară, câţiva prieteni în casă, pe care trebue să-i distrezi: jucaţi cărţi. Din camera de alături, aparatul de radio, aranjat pentru postul Bucureşti, acompaniază. Un fox-trot, un şlagăr, apoi e rândul scriitorului vorbitor. Desigur, cât timp eşti preocupat de soarta bancnotelor pontate, nu asculţi, dar în pauze, pe când cărţile se amestecă sau se schimbă, două trei fraze literare îţi intră pe o ureche, şi până să iasă pe cealaltă, ai destul timp să-ţi faci o idee despre valoarea scriitorului care le-a gândit, le-a cizelat, le-a tipărit şi face şi ultima concesie de a le spune.

Valoare, negreşit în funcţie de dispoziţia ascultătorului, dar şi de calitatea radiogenică a vocii, deci prea rar mulţumitoare. Căci, vai, descoperirea e recentă, şi scriitorul, abia acel ce începe acum, are latitudinea să se convingă, înainte de a se fixa la meşteşugul acesta, dacă pe lângă talent la scris mai are şi pe acela al unei dicţiuni nuanţate şi sonore.

Camera discretă a microfonului i-ar menţine iluziile, dar prin binevoitorii săi va afla chiar a doua zi cuvintele care l-au preţuit prin casele cu radio: „Scriitorul ăsta citeşte prost de tot. Inchide aparatul".

Selecţiunea scriitorilor e pe cale aşa dar să se facă într'un chip neaşteptat. Evoluţie, pe care a urmat-o şi cariera actorilor de cinema: vedete ale filmului mut sunt azi reduse la roluri de nimic, sau abandonate cu totul, deoarece jocul lor savant n'a putut fi asociat cu o voce de cântăreţ. — *Alice Gabrielescu.*

## Caragiale „sub pământul Iaşilor"

Maestrul satirei româneşti a avut legături strânse cu Iaşii. In anii tineri cu „Convorbirile Literare" înainte de exodul lor, apoi cu Teatrul Naţional care îi reprezintă piesele, iar mai târziu cu ziarele ieşene şi cu amicii săi: *P. Missir, Ronetti-Roman, D. Puşcaru* ş. a.

Mai mult, debutul maestrului ca om politic şi conferenţiar a început tot la Iaşi. Aicea şi-a ţinut Caragiale pentru întâia oară conferinţa pe care a publicat-o mai târziu în volumul „Note şi fragmente literare" şi tot aici *a rostit* cel dintâi discurs politic, când după răscoalele din 1907 *Take Ionescu* a rostit la „Sidoli" programul cu care a înfiinţat partidul conservator-democrat.

Caragiale a colaborat la ziarul „Seara" scriind şi „Cronica de Joi" la „Opinia" şi la „Liberalul" unde a publicat polemica sa cu D-rul *Blumenfeld-Scrutator* în chestia „fabulelor" sale pe care le-a semnat „Un mare anonim" şi pe care d. Barbu Lăzăreanu le-a reunit apoi în volumul „Versuri" de Caragiale.

Venind la Iaşi, — având prieteni şi grupul scriitorilor dela *„Viaţa Romînească"*, Caragiale şi-a făcut numeroşi prieteni. Intre aceştia figura şi bătrânul ziarist ieşan *Grigoriu-Havas,* decedat, cu care se încurca uneori la un păhărel de Cotnari.

Prietenia dintre *Caragiale* şi *Havas* reesă şi din următoarea scrisoare pe care maestrul a adresat-o defunctului ziarist, care se află la „Muzeul Moldovei" din curtea bisericii Golia.

Iată textul acestei scrisori, care evocă vremurile de odinioară din Iaşi şi faptul că şi Caragiale umbla pe sub pământul Iaşilor :

Prea stimată Domnişoară,

Aşi putea începe prin a vă face cunoscutele şi banalele imputări obicinuite în asemenea ocazii, bunăoară că „de ce v'aţi mai ostenit, de ce aţi mai cheltuit pentru mine să-mi trimeteţi un dar atât de preţios", însă banalităţile mă repugnează şi mai la urmă pentru ce v'aşi ascunde adevărul şi n'aşi fi sincer ?

Nu ! N'aţi făcut rău că l-aţi îndemnat pe bunul nostru *Georges* să umble pe *sub pământul Iaşilor* spre a găsi minunata comoară ce mi-a trimis; şi nu sunt în stare să vă mulţumesc de atâta gentileţă.

Inchipuiţi-vă câtă impresie a trebuit să-mi facă scrisorica d-voastră plină de strălucite promisiuni, care mi-a sosit, tocmai când prin presimţire sau telepatie, ziceam la masă vârînd o bucăţică de rocfort:

— „Ştiu eu cu ce fel de vin se mănâncă aşa brânză!

Din toate *trei felurile* am gustat şi fireşte, la fiecare gustare am închinat în sănătatea familiei *Grigoriu.*

Să nu mă întrebaţi pe care din toate trei felurile îl preferim. Eu şi soţia mea, soacră-mea şi chiar copiii mei suntem deplin stabiliţi astădată — şi de unanim acord asupra preferinţii: le preferăm pe toate trei.

Azi dimineaţă am primit şi scrisoarea lui Buduşcă. Dela toţi am primit câte una, afară dela *Havas* care până acuma tace.

Eu îmi explic tăcerea lui numai prin greaua situaţie prin care trece guvernul: *numai Dumnezeu ştie câtă grijă mai are* un bărbat *de stat în asemenea momente!... Ată-l focu !*

Soţia mea şi toţi ai mei vă trimit cele mai distinse salutări, iar eu rămân al d-voastră prea îndatorat bun prieten.

CARAGIALE

Complimente lui *Georges* şi lui *Buduşcă,* lui *Havas* — nu !

Am subliniat unele cuvinte pentru a le lămuri :

*Georges* şi *Buduşcă* sunt cei doi fraţi ai lui *Havas* — Buduşcă fiind un vechiu colaborator al „Convorbirilor Literare" despre care vorbeşte *Gh. Panu* în „Amintirile dela Junimea". Tustrei fraţi sunt decedaţi.

Fraza *a umbla pe sub pământul Iaşilor* este o aluzie evocătoare a faimoaselor vinuri din pivniţele Iaşilor, şi pe vremea veche „Bolta Rece" a junimiştilor şi „radicalilor" ieşeni.

Fraza *„greaua situaţie prin care trece guvernul* şi numai Dumnezeu ştie *câte griji are un bărbat de stat în asemenea momente ! Ată-l, focu!"* este o minunată caracterizare a ziaristului *Havas* care până la adânci bătrâneţi îşi cultiva profesiunea din combinaţiile şi cancanurile cercurilor politice de pe vremuri. De aceea şi acel curat moldovenesc *Ată-l focu!* cu care Caragiale îşi tachina prietenul.

Inutil a adăuga că autorul „Momentelor" a umblat şi el uneori *„pe sub pământul Iaşilor".* — *C. Săteanu.*

## Expoziţia Andersen la Biblioteca Naţională din Paris

Cu prilejul celei de-a 125-a aniversări a lui Andersen, Biblioteca Naţională din Paris a organizat o expoziţie din cele mai interesante. Această expoziţie a fost inaugurată în ziua de 27 Mai de către prinţul Frederic al Danemarcei şi principesa Aage, în prezenţa a tot ce are intelectualitatea franceză mai de frunte.

In sala Montreuil, au fost strânse nenumărate piese literare, bibliofile şi artistice menite să evoce figura marelui povestitor, a cărui operă se bucură de o răspândire neîntrecută şi nu a încetat nici un moment să constitue cea mai aleasă desfătare a copilăriei. Vitrinele sunt pline de manuscrise şi de autografe, printre care se disting minunate schiţe în peniţă şi siluete lucrate cu o deosebită pricepere artistică de acela care o viaţă întreagă a rămas copil.

Senzaţia expoziţiei o alcătueşte însă o întinsă serie de traduceri făcute în mai toate limbile globului. Pe lângă cărţile de adevărată artă, cu ilustraţii fermecătoare, care au ieşit din teascurile engleze, franceze şi germane, apar traduceri în limbi de o mai mare sau mai mică extindere: rusă, maghiară, spaniolă, italiană, română, chineză, japoneză, bengaleză, arabă, groenlandeză, ebraică, idiş, ba chiar în esperanto şi volapük.

Pictorii porţelanurilor de Copenhaga s'au inspirat cu mult succes din povestirile lui Andersen, şi a fost cât se poate de bună ideia organizatorilor acestei expoziţii de a prezenta porţelanuri decorate cu scene cunoscute din opera marelui danez. Intre acestea se află şi două vase înfăţişând locuinţa în care, la 2 April 1805, s'a născut Hans-Cristian Andersen şi aceia din Rolighed, în care, după şaptezeic de ani, a închis ochii.

Expoziţia dela Biblioteca Naţională e cel mai onorabil omagiu ce i se putea aduce genialului povestitor.

## Premiile Academiei Române şi ale Fundaţiei Regele Ferdinand I

Săptămâna trecută Academia Română a ţinut şedinţă pentru decernarea premiilor pe anul 1930. Vom reproduce în numărul viitor câteva din rapoartele de premiere. Relevăm deocamdată că premiile din acest an sunt mai bogate decât altădată şi că înalta instituţiune culturală îşi dă toată osteneala să stimuleze şi să încurajeze activitatea ştiinţifică şi literară.

Afară de aceste premii de încurajare, Academia Română a găsit cu cale — şi faptul e demn de toată lauda — să acorde şi premii de încununare a activităţii acelora care nu mai au nevoie de consacrare, dar s'au distins printr'o muncă îndelungată şi rodnică pe ogorul ştiinţei sau al literaturii.

Au fost premiaţi pentru merite literare :

D. *Cezar Petrescu,* cu 40.000 lei din Premiul Statului „Eliade Rădulescu", pentru romanul „Intunecare" (Raportor d. Sextil Puşcariu).

D. *Damian Stănoiu,* cu 10.000 lei din Premiul Statului „Eliade Rădulescu", pentru volumul „Călugări şi Ispite, Scene din viaţa mănăstirilor" (Raportor d. C. Rădulescu-Motru).

D. *C. Narly,* cu Premiul „Năsturel" de 4000 lei pentru lucrarea „Tolstoi educator" (Raportor d. C. Rădulescu-Motru).

D. *Leca Morariu,* cu 3500 lei din Premiul „V. Adamachi", pentru volumul „Lu Fraţi Noştri — Libru lu Rumeri din Istria" (Raportor d. Ovid Densusianu).

D. *Radu Gyr,* cu 1500 lei din Premiul „V. Adamachi", pentru volumul de poezii „Cerbul de lumină" (Raportor d. G. Murnu).

D. *Teodor V. Păcăţian* cu Premiul „Dr. Aurel Cosma" de 100.000 lei, pentru „Cartea de aur sau luptele politice naţionale ale Românilor de sub coroana ungară". (Raportor d. I. Lupaş).

D. *Vasile Radu* cu Premiul Statului „Gh. Asachi" de 50.000 lei, pentru „Voyage du Patriarche Macaire d'Antioche. Texte arabe et traduction française" (Raportor Pr. N. M. Popescu).

In acelaşi timp, Fundaţia Regele Ferdinand I, în şedinţa anuală din 31 Mai a hotărît să acorde pentru încurajarea cercetărilor, următoarele premii :

1. Trei sute mii lei d-lui profesor G. Marinescu de la Universitatea din Bucureşti, membru al Academiei Române, pentru însemnata sa activitate ştiinţifică de peste 30 de ani.

2. Trei sute mii lei d-lui Henri Focillon, profesor de istoria artei la Sorbona, pentru cercetările sale asupra artei româneşti şi pentru legăturile culturale pe care le-a stabilit între Franţa şi România.

In cursul anului 1929 secţiunea pentru încurajarea cercetărilor ştiinţifice consacrate cunoaşterii României a acordat următoarele subvenţii şi premii :

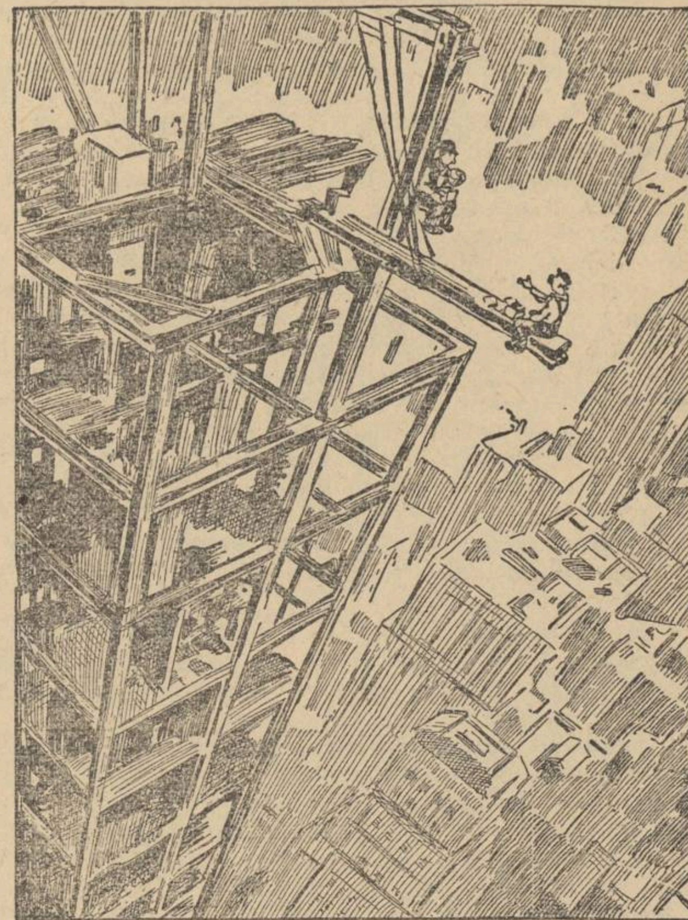
1. Un milion Academiei Române pentru sporirea bibliotecii şi pentru publicaţiuni :
2. Trei sute mii lei „Muzeului Limbii Române" din Cluj, pentru începerea lucrărilor Atlasului linguistic al României.
3. Trei sute mii lei Asociaţiunii culturale „Astra" din Sibiu pentru publicaţiunile culturale.
4. Două sute mii lei pentru înfiinţarea parcului etnografic din Cluj.
5. Una sută mii lei pentru cercetări monografice Seminarului de Sociologie de pe lângă Universitatea din Bucureşti.
6. Una sută mii lei contribuţie pentru crearea fondului „Vasile Pârvan" din venitul căruia să se premieze cele mai bune lucrări publicate de către membrii Şcolii române din România.
7. Nouă sute şase zeci şi şase de mii cinci sute lei pentru diferite publicaţiuni şi cercetări.

Sub auspiciile şi cu cheltuelile fundaţiunii s'a început publicarea colecţiunii de documente a d-lui Dr. A. Veress.

Despre activitatea acestei Fundaţiuni vom vorbi mai pe larg într'un număr viitor.

A APARUT
ALBUMUL
CONCURSULUI DE FRUMUSEŢE
cuprinzând fotografiile tuturor frumuseţelor care au, participat la marele concurs de frumuseţe instantanee dela festivităţile din Galveston, Bucureşti şi Sinaia.
Sute de clişee fotografice pe hârtie velină şi o extrem de interesantă descriere a serbărilor concursurilor.
Coperta cartonată şi **splendid ilustrată** în culori.
Acest album nu trebue să lipsească din nici o casă.
De vânzare la toate depozitele, chioşcurile de ziare şi la principalele librării. Se trimite şi cu ramburs.
**Preţul 80 lei**

## Prevedere



— Atunci, i-am spus: „Nu, Adela, nu da cu ceară scara... aş putea luneca... şi mi-aş frânge gâtul".

## Intre client şi avocat



— Douăzeci de ani de muncă silnică. Aveţi ceva de adăugat?

— Da, d-le preşedinte. Aş vrea să vorbesc între patru ochi cu avocatul meu.

## Incendiu în Carnaval




Trista situaţie a unuia care şi-a pus un costum de pompier ca să se ducă la bal mascat.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 497

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 15 Iunie 1930

# Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888–1897
CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

# „Puncte de vedere"

Toate plăcerile, cași neplăcerile, sunt stări fizice; lumea vorbește de plăceri morale și intelectuale, — din greșală: nu plăcerile, ci obiectele care le provoacă sunt morale și intelectuale, cum se zice. Vorba unui om deștept este o plăcere fizică, — adică palpabilă: ne pătrunde voluptuos în mușchi, și e sigur că respirăm mai bine, și simțim eventual un *bien être* caracteristic în carnea noastră toată, la auzul unei vorbe adânci, sau agere, sau de spirit. Plăcerea risului este cea mai vulgar cunoscută din categoria aceasta a plăcerilor „fizice", provocate — intelectual.

Amintim aceste bine cunoscute realități, pentrucă lumea actuală afectează adesea un prejudițiu contra cărții. Vorbesc de unii oameni chiar cu cap din această lume: ei învârtesc acum un fel de modă în a disprețui cartea ca delectare. E poate, uneori, o atitudine de oameni iritați prea rău de nevoi materiale, în vremea aceasta economicește bolnavă. Este sigur însă și consecința prestigiului unor distracții care amețesc acum pe oameni în societățile noastre răsăritene, prestigiu de occidentalism, de ultim șic, de lux aristocratic sau plutocratic...

... Da, da: Balcanicul de astăzi a intrat la grije nobilă: înghițind atâtea reviste apusene de sport, se crede obligat a fi convins, că și el a făcut abuz de intelect și sensibilitate. El înțelege, în sfârșit că trebuie să se dea exclusiv la box, football și rugby, pentru a se însănătoși după teribilele excese de viață spirituală ale strămoșilor, părinților și ale sale proprii.

Deci, unor asemenea persoane, grav preocupate de sănătatea lor și fricoase de consecințele alarmante ale unor eventuale abuzuri intelectuale, se cuvine să le spunem stăruitor că lectura unui esseu al domnului Suchianu este fizic reconfortantă și fizic delicioasă, ca o baie în mare, ca o plimbare printr'o pădure de brazi, ca un ceas de tennis sau de golf.

Pentru a cunoaște din plin gustul plăcerii care-l așteaptă, cetitorul să înceapă cu *Disertația asupra Prostiei*, care acum este savuros completată cu articolul din *Viața Românească* (Ianuar-Martie 1930): *Prostia ca teorie a cunoașterii*. — Zice d. Suchianu: „Am onoarea a fi cel dintâi (și este unica vanitate a vieții mele), cel dintâi care va fi arătat că prostia e doar alt soiu de inteligență".

Prostia devine astăzi obiect pasionant de studiu. Diferențiarea profesiunilor intelectuale produce fatal o superbă degajare de prostie, care altădată rămânea latentă sau foarte modestă. Și prostia aceasta e de calitate autoritară, e massivă și pitorească. Farmecul ei se face tot mai iritant. Prestanța și vicleșugurile prostiei sunt agrementele ei irezistibile. Frederic II al Prusiei spunea că mare frică îl cuprinde de câte ori știe că trupele dușmane care-i stau în față sunt comandate de un dobitoc; fiindcă, poți prevedea cât de cât ce va face un deștept, dar nicidecum ce e în stare un prost să facă. Ceeace în practica atât de riscată a războiului e pricină de frică, devine simplu stimul al curiozității și promisiune de mare desfătare, când te afli pe poziția luxoasă a teoriei.

Domnul Suchianu determină prostia ca o „astupare" și învârtire pe loc a capacităților care debutase, pare că, funcționând normal. De sigur forma aceasta o ia prostia ori când o solicităm deosebit să urmeze căile stricte ale inteligenței. Ea se apără atunci; se închide în refuz cerbicos, și cum primatul sentimentelor și intereselor formează osatura de susținere a prostiei, se realizează atunci o înțepenire dârză ce ne dă impresia aceea de astupare dezesperantă. Insăși stăruința noastră de a zmulge prostia de pe pozițiile ei naturale, îi dă această formă puternică de învârtire pe loc. Altminteri, prostia în libertate se ilustrează deajuns și prin salturi. Fiind și ea oarecum de categoria inteligenței, ea nu poate să nu se miște înainte. *„Mangel an Urteilskraft"* o numea Kant, școlărește și pur intelectualistic, cum se obișnuia pe atunci. Putem presupune însă că, la proști, este și o insuficiență a perceperii, deci și a atenției sensuale.

La dânșii nu numai judecata, ci și simțurile sunt tâmpite; corespunzător, le e uneori și memoria expusă la tot felul de confuzii. Experiența, la proști, e cași judecata, redusă în folosul sentimentelor și a voinței. Se observă că proștii cultivați își caută, adesea, adăpost și orgoliu tocmai în sensibilitate și în așa numita intuiție; și este cu deosebire amuzant entuziasmul năvalnic al proștilor față de actualele filosofii intuiționiste. Ei presimt că li se oferă aici un izvor de confuzii foarte hrănitoare. E pentru ei aceasta o iluzie vitală.

Puterea elementară a prostiei stă în minimum de sensibilitate și intelect indispensabil orientării celei mai grosolane în viață. Dar trebuie să adăogăm: pentru un minimum de viață. Prostul știe să se învârtească de un post înalt în administrația drumurilor de fier, ori cel puțin pentru obținerea unui bilet de liber parcurs; însă cu proștii n'am fi avut drumuri de fier. Așa ceva pot pregăti și face numai oamenii — nepractici. Iritarea sau amărăciunea mai mult ori mai puțin zâmbitoare, pe care ni le provoacă eventual prostia, nu trebuie să ajungă a ne face să uităm amănuntul acesta, și să exagerăm într'o lirică pesimistă, potrivirea prostiei cu viața.

Dar ajunge: nu vreau să cad prea adânc în păcatul de a vrea să complectez doctrinar analizele scrupuloase, elegante și atât de superior distractive ale domnului Suchianu: Insemn numai că, și în cele două articole care urmează Disertației asupra prostiei: *Pozitivistul român* și *Specialistul*, vânătoarea după incarnările și manoperele prostiei continuă cu aceiaș sigură și captivantă virtuozitate cu care a fost începută. Intelectual de rasă, d. Suchianu urmărește prostia curios și amuzat, fără iritare satirică, fără sarcasm cu ecouri patetice. Este atitudine de cercetător foarte îndemânatic și voios, insațiabil fixat asupra obiectului. Un farmec răcoritor ne cuprinde urmărind operațiile acestui anatom atât de spiritual și atât de serios.

Las pe cetitor singur, pentru ca să verifice și să savureze aceste calități în schițele și studiile despre gustul prost, despre tinerețe, despre amor, despre consumatorul de frumusețe. Insă ultimul studiu, și cel mai lung, despre cinematograf, ne îndeamnă să prelungim această dare de seamă.

Demult cunosc pe d. Suchianu ca pe un mare îndrăgostit al artei ecranului. Era inevitabil să ne gândim la dânsul, îndată ce veni vestea despre filmul vorbitor. Il știam pe d. Suchianu adept al acelui purism în estetică, pentru care amestecul domeniilor expresivității nu e tolerabil.

Filmul vorbit trebuia să-l afecteze dureros. Am impresia că d. Suchianu credea în puritatea definitiv câștigată a cinematografului. Mimica pură, abstrasă în fotografie. Iată însă că „simplul consumator de frumusețe" a vrut altfel; și ne-am pomenit cu film nu numai sonor, dar și vorbitor. E cazul să strigăm: oroare!

Acum vreo două mii de ani, pantomima s'a bucurat de favoare remarcabilă pe scenele europene, egiptene și asiatice. Dar și atunci cu acompaniament de muzică. Catastrofa estetică a cinematografului îmi apare inevitabilă. Vreau să zic: linia fatalității era clar indicată.

Omul actual — și încă Americanul, mă rog — are o trebuință de zgomot ce tinde să devie caracter distinctiv al speciei. Zgomotul este o voluptate eminent contemporană. E, probabil, un efect de adaptare. Il iubim pentrucă n'avem încotro. Tehnica vieții ni-l impune nemilos; a trebuit să-l declarăm confortabil și, în fine, delicios.

Strigă d. Suchianu indignat, că prin filmul vorbitor nu se va putea niciodată face adevărată artă. — Ei aș! zice „simplul consumator de frumusețe". Și adaoge, când e în chef de intelectualitate: cine-mi va hotărî mie care-i arta „adevărată"? — D. Suchianu îi obiectează frumos: arta înseamnă a face mult cu puțin.

Amatorul filmului vorbitor zice atunci: ce e mult, ce e puțin?... Și apoi mie îmi place să-mi dai de toate deodată, cât se poate. Afară de asta, tot trebuie să-mi dai text explicativ și la filmul mut. Și dacă e vorba de text, mai bine-mi place să-mi vorbească figurile, decât să-mi tai tabloul la fiecare 5 sau 10 minute cu bilețele de explicații, — și explicațiile, dumnezeule! să nu mai vorbim de ele. Chiar dacă le-ar scrie Cocteau, și tot ar fi un element „impur". Dar nu le scrie Cocteau... E mare lucru vorba, și de loc nu e un lucru ca multe altele.

Nu mă potrivesc eu unui Bergson sau unui Fritz Mauthner; donchișonadele lor războinice împotriva limbajului nu mă impresionează. Gândește d-ta: glasul nu e doar numai comunicare abstractă, arbitrară și falsifiantă, cum tot repetă filosofii aceia ai d-tale pătimași, și cam uituci: glasul e ceva care cuprinde în el o muzică, și vine din măruntaie. N'ai auzit d-ta că și glasul e un fel de mimică, și în tot cazul adânc legat cu mimica propriu zisă? De altfel domeniile impresiilor, prin urmare și expresivitățile corespunzătoare, au un centru intim și tainic de legătură comună. Există o sinestezie esențială. Purismul D-tale trece razna peste toate astea.

In scurt: decât să-mi „tipărești două-trei cuvinte" care să-mi taie filmul și să-mi ghiontuiască atenția, prefer de o mie de ori text continuu sincronizat cu mimica.

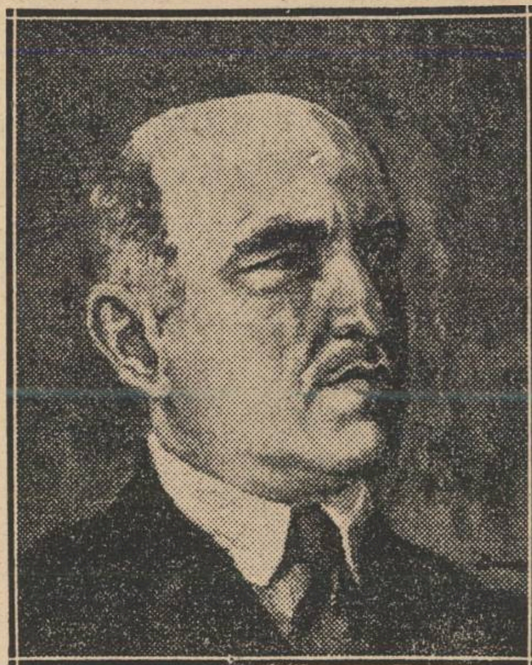
Bagă d-ta de seamă: aici e vorba de ori — ori, odată ce pretindem a ne menține pe tărâmul purismului. Două-trei vorbe sau zece, tot una e: e răul absolut.

Dar, în sfârșit: era posibil să nu se combine filmul cu gramofonul?

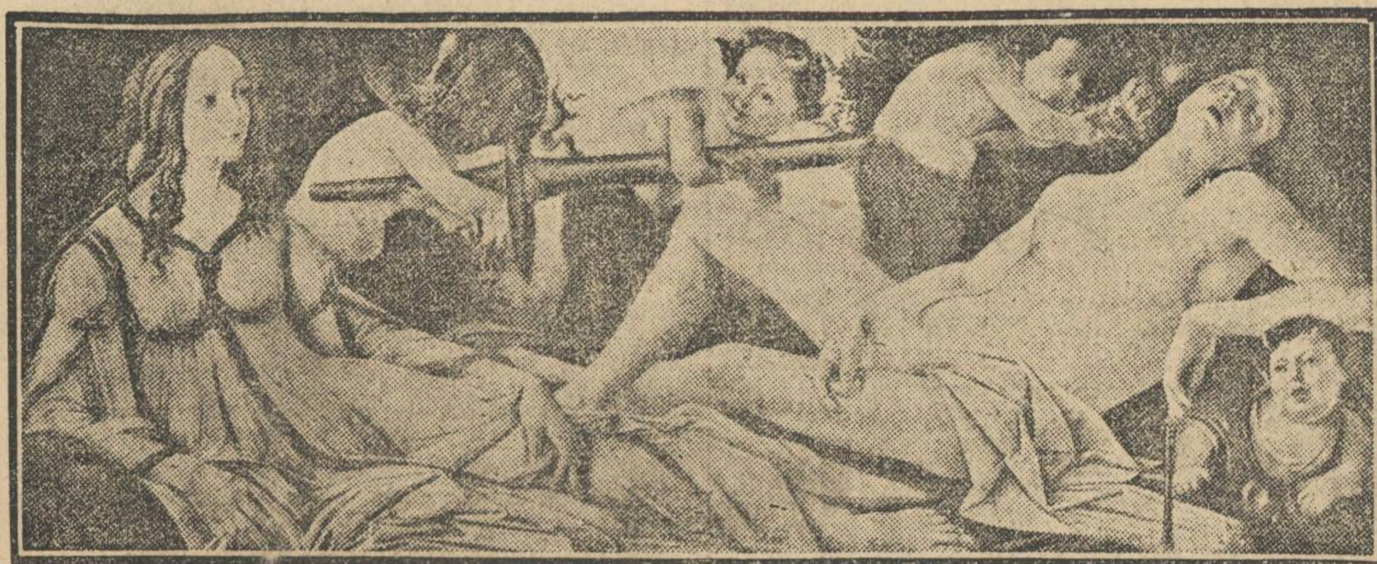
Și aruncându-se la rafinarea cea mare, „simplul consumator de frumusețe" mai spune și aceasta: Mallarmé ne învață că farmecul unic al poeziei — elevul Valéry zice: al poeziei *pure* — stă în o indefinibilă pendulare între sunet și înțeles. Adică: text cu muzică. E, cum vezi, iarăși oroare — impuritate teribilă. Și e ultimul cuvânt al unei arte delicatissime. Și d-ta îmi ceri să renunț la filmul vorbitor... Se poate?

Nu vă grăbiți să dați dreptate deplină „simplului consumator de frumusețe". Cetiți numai decât, și foarte atent, esseul d-lui Suchianu, ca să vedeți cu câtă pătrundere energică, cu câtă finețe specioasă, se poate dezvolta părerea contrară.

PAUL ZARIFOPOL



Marius Bunescu — Portret



# Obiceiuri de demult

de I. AGÂRBICEANU

Pe vremea aceia, ne povestește notarul pensionat Damian, legile cuprindeau și principalele îndatoriri religioase ale elevilor. Cercetarea bisericii, Dumineca și în sărbători, și la liturghie, și la vecernie, spovedirea de două ori pe an, la Crăciun și la Paști, erau obligatoare pentru toată lumea. Cu vre-o zece ani înainte de intrarea mea în liceu, elevii erau îndatorați să asculte zilnic liturghia.

Ascultarea liturghiei nu ne făcea, celor mai mulți, greutăți. Se începea la zece, așa că aveam destulă vreme de dormit. Numai pentru cei mai mari, care chefuiau uneori Sâmbătă noaptea, putea fi o primejdie, întârziind sau venind cu părul vâlvoiu, nerași, cum au sărit din pat. In biserică nu mai supraveghia pedelul, ci înșiși diriginții de clasă, fiecare stând în strană lângă clasa lui. Porneam din sălile de curs, după ce profesorul citea catalogul. Pe cei care ni se alăturau în drum până la biserică îi ștergea dintre absenți dar și ei aveau să tragă consecințele încă a doua zi când după ce aduceau motivele întârzierii, se alegeau cu o înfruntare aspră și cu o fracție la purtarea morală.



I. Agârbiceanu

Cei chefuiți, care veneau pe la jumătatea sau sfârșitul liturghiei, strecurându-se cu mare grije, ca niște hoți, până la clasa lor, și cât ce ajungeau aci se cufundau nemișcați în rugăciune, erau aproape totdeauna descoperiți de profesorul diriginte. In tot liceul, pe vremea mea, erau doar trei sau patru care înșelau supravegherea profesorilor. Aceștia aveau un chip al lor de a se strecura prin mulțime, cu ochii vecinic la diriginte, și stând locului oriunde s'ar fi aflat, îndată ce profesorul se mișca. Erau „șerpii".

Mulți dintre cei întârziați care își dădeau seama târziu că-s nerași, se întorceau din drum, știind că nu numai încercarea de-a înșela e zadarnică, dar că vor da și dovada că peste noapte au chefuit.

Dar cum am spus, pentru cei mai mulți cercetarea bisericii, era o poruncă ușor de ținut. Eram obișnuiți și de acasă dela părinți, apoi aici cântau dieci vestiți, și adeseori corul clericilor. Mai ales acesta ne minuna pe noi cei mai mici. Și la sfârșitul fiecărei liturghii, era predică, pe care o ascultam cu plăcere, fiindcă cei mai mulți predicatori ne făceau cursuri de istorie din trecutul creștinismului, din vremile cele cumplite ale persecuțiilor, ba unii treceau în istoria antică ținându-ne cursuri de mitologie, și dovedind zădărnicia credințelor vechi cu idolii lor.

Mai des predica profesorul de științe naturale și cel de istorie. Ei supliniau bucuros pe ori care era împiedicat, sau care nu era orator din fire. Cel dintâi ne aducea frumoase și instructive pilde din natură din „regnul vegetal" ca și din „cel animal" ba chiar din „regnul anorganic". Cel de al doilea era cuvântar bun, vorbea cu însuflețire, și avea un singur defect: cam după cinci șase predici începea să le repete pe cele dintâi.

Și toate predicile mai aveau o calitate prețioasă: nu treceau mai mult de un sfert de oră. Singur profesorul de dogmatică, obicinuit cu cursurile ce le făcea clericilor, nu se putea opri ușor, ceea ce iarna, când degeram pe pardoseala de piatră a bisericii, o vesteam prin tropotitul cizmelor.

Cu spoveditul era mai greu. Eram împărțiți la profesorii liceului, și adeseori ajungeam chiar la profesorii noștri. Ei mai erau ajutați de doi profesori-preoți pensionați și de către parohul orașului, un bătrân alb ca oaia și surd ca pământul. Puteam să tot fim împărțiți la acest din urmă, noi cei mai mici! Bucuria noastră era zadarnică, fiindcă niciodată nu ajungeau să se spovedească la el decât cei mari, dela clasa șasea în sus. Veniau mustăcioșii și ne alungau dela ușa parohului și noi trebuia să ne ducem la aceia dela care au fugit ei. Veniau nu să ne roage să-i lăsăm pe ei, ci pentru a-și pretinde dreptul lor.

„Să vă curățați de-aici. Da' ce, vi se pare că aveți și voi păcate?".

Bucuroși eram și cei care ajungeam la cei doi profesori pensionați. Nu aveau niciodată răbdare să asculte toate prostiile pe care le înșiram de pe scrisoare. Adevărat că unii aveau scrise pagini întegi. Erau, pe vremea aceea în cărțile de rugăciune întrebări multe în legătură cu pregătirea pentru mărturisire. Și unii răspundeam la toate copiindu-le din carte, deși pe cele mai multe nu le înțelegeam, nici nu bănuiam la ce fac aluzie. Ne temeam să nu lăsăm, cumva, un păcat ascuns, și mai bine ne învinovățeam cu tot ce era în întrebările acelea.

Se înțelege că, cei mai mici, care încă nu știam cum să ne mărturisim, lucram cu toții după aceleași întrebări și îngenunchiam subt patrafir cu aceleași greșeli, cele mai multe închipuite.

Bănuiesc că profesorii cei pensionați știau dinainte ce aveam să îndrugăm, încurcându-ne în cititul unor acuze teribile, și de aceea nu ne ascultau decât puțin, și repede ne aruncau canonul și ne dădeau deslegarea preoțească.

Dar nu scăpam așa de ușor la alții!

Zadarnic începeam să citim din însemnările noastre!

— „Hârtia de-o parte!" ni se striga, în vreme ce inima ne bătea cu putere subt patrafir.

Ne puneau ei întrebări, dar ce întrebări! Ne frigeau! Fiecare nimeria ținta. Nu se întâmpla una la care să putem răspunde: Nu! Tot lucruri din viața noastră de toate zilele, „ascunsă sau publică" toate slăbiciunile fatal legate de viața școlarilor. Purtarea cu părinții, în școală, în curte, la gazde, pregătirea lecțiilor „furatul operațiunilor" a tezelor ce le lucram în clasă, purtarea în biserică, cinstirea mai marilor, vorbele și gândurile „țigănești".

Transpiram și ne rugam moartea. Ne simțeam adânc umiliți, aproape distruși prin mărturisirea acelor slăbiciuni în fața profesorului care ne cunoștea, care uneori ne propunea și care până acum poate ne-a crezut băieți de treabă! Ne simțeam parcă despuiați de vestminte când ne ridicam ca niște mișei de subt patrafir.

Cum să mai dăm ochi cu profesorul? Cum ne va mai crede el când vom spune, cu convingere: „Am preparat, dar nu știu ce am azi?".

Și apoi nu rămâneam numai cu această degradare în ochii proprii! Erau confesori care ne dăscăleau urât după fiecare păcat mărturisit, dovedindu-ne calea pierzării pe care am apucat. Ba erau unii mai impulsivi care ne mai rădeau și câte-o palmă, mai ales când trebuia să explicăm păcatul mărturisit: în ce chip ne-am bătut joc și de mai marii noștri.

Era mai ales spaima elevilor din clasele liceului inferior Domnu Matei, de care v'am mai vorbit. El ne aștepta cu patrafirul după caz și cu vergeaua de trestie în mână.

Nenorociții care erau împărțiți la dumnealui fugeau jumătate pe la alți confesori, dar nu putea fugi toți căci nu-i primeau nici aceia, dornici să scape mai în grabă de corvadă. De altfel, chiar să fi rămas cu toții, Domnu Matei n'ar fi ajuns să-i spovedească decât pe jumătate. Ne ținea până ne amorțeau genunchii.

Pe cât era de milos și bun la inimă când veneau băieții să-l roage pentru a le ține parte la fixarea notelor, pe atât de neînduplecat era la spovedit. Nu ne mai scotea din: tâlhar, bandit, dobitoc, blestemat, măgar, bou, ba chiar și cuvântul „porc" îi scăpa de pe limbă. Dar când ajungea la această ultimă expresie de indignare, șuera și vergeaua de trestie. Adevărat e că nu spunea vorba asta numai când bănuia mai mult decât afla din mărturisirea noastră, că ne-am gândit la lucruri rușinoase.

De aceea rar era penitentul care să nu nege cu încăpățânare ori ce transgresiune, fie și de gând și de vorbă, care privea porunca a șasea. Nega, și după ce scăpa dela Domnu Matei, fugea la alt confesor să mărturisească pentru a nu se face vinovat de minciună în spovedanie.

(Continuare în pag. II-a)



Erau și băeți ștrengari care nu-și puteau lăsa năravul nici în acest ceas de sfințenie. După ce îngenunchiau înaintea Domnului Matei, în loc să răspundă la întrebări, începeau povești întregi despre ce au pățit acasă sau la gazde, despre felul cum alți profesori își fac cursurile și ascultă pe elevi hulindu-i că nu știu explica sau că sunt nedrepți, ba i-au auzit spunând chiar cuvinte de mustrare pentru domnu' Matei.

Bătrânul se lăsa dus ca de o apă, uita să mai întrebe și când își revenea le dădea câteva sfaturi, canonul și-i deslega.

Aceia ieșeau sburdând. Pe vremea aceea îi judecam cu asprime pe acești mișei, dar azi, când mă gândesc, nu-i mai aflu așa de vinovați. Ce păcate puteau avea ei, ce păcate aveam noi la vârsta aceia? Poate erau cei mai inteligenți dintre noi acești simpatici ștrengari.

I. AGARBICEANU

# Din Esop

### Cei doi cocoși

Doi cocoși se bătură pentru găini, până când unul fu învins. Acesta se retrase, rușinat, într'un loc ferit, pe când învingătorul, îngâmfându-se, se urcă pe un zid înalt și cântă cât îl ținu gura. Trecând pe acolo un vultur, se repezi și-l înșfăcă în ghiare. Cel care se ascunsese la întuneric rămase singur cu găinile.

### Pescarul cu fluerul

Un pescar care știa să cânte din fluer plecă la mare cu fluerul și cu plasa, se urcă pe o stâncă și începu să cânte din fluer, crezând că peștii vor veni de bună voie la muzică. Cântă el multă vreme și nu folosi nimic. Atunci lăsă fluerul și luă plasa pe care o aruncă în apă și prinse mulțime de pești. Pe când îi scotea din plasă și-i arunca pe uscat, văzându-i cum se sbat, zise:

— Ticăloase animale mai sânteți: cât timp am cântat din fluer, n'ați vrut să dansați ,iar acuma când am tăcut, nu vă mai opriți deloc.

### Atenianul și Tebanul

Un Atenian și un Teban călătoreau împreună, vorbind. Ajungând să discute despre eroi, Tebanul declară că cel mai mare dintre oameni e fiul Alcmenei (Hercule), care acuma locuește cu zeii. Atenianul pretindea că e mult mai tare Teseu, care avusese și în viață existență de zeu, pe când Hercule trăise ca un sclav. Fiind bun de gură, prin vorbele lui meșteșugite îl învingea pe Teban, iar celalt, ca Beoțian ce era, nu mai știa ce să răspundă. In cele din urmă zise:

— Ajunge discuția. Teseu să-și reverse furia asupra Tebanilor, iar Hercule asupra Atenienilor

### Omul care a sfărâmat statuia

Un om se ruga la o statuie de lemn, căreia îi cerea să-l îmbogățească. Infuriindu-se că nu izbutea să scape de sărăcie, luă statuia de picioare și o izbi de pământ. Din capul statuiei, spart, începu să curgă aur. Pe când îl culegea, omul zise:

— Ești cu toane și nerecunoscătoare: cât te-am onorat nu mi-ai făcut nimic, iar când te-am lovit, mi-ai răspuns făcându-mi bine.

**Alte opere de mare succes**

**din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"**

**Bulevardul Academiei, No. 3, București**

**„DOBROGEA", „O ȚARĂ DIN POVEȘTI"** de **Prof. I. SIMIONESCU**

(Un elegant volum de 120 pg. format mare, cu numeroase ilustrații Lei 75)

*„A încerca rezumarea acestor descrieri e dificil și inutil. Cei ce iubesc marea, soarele și toate fețele sub care Creatorul se arată creațiunilor sale, citind această carte se vor recunoaște într'însa. Iar cei ce nu cunosc. Dobrogea, o vor cunoaște.*

(N. BOGDAN în „Viitorul")

**„DIN CAERUL VREMII"** Poezii de **Maria Cunțan**

(2 vol. de peste 40 pg. Lei 50)

*„De aceea opera Mariei Cunțan va trăi în literatura noastră, atât timp cât sufletul românesc se va putea regăsi resfrânt și tălmăcit de cele mai alese vlăstare ale lui".*

(„Cultura Poporului")

**„ANTOLOGIA POEȚILOR DE AZI"** de **I. Pillat** și **Perpessicius**

(vol. I de 300 pg. Lei 80; vol. II de 344 pg. Lei 120)

**Ambele volume îmbogățite cu portretele poeților**

*„Nu ne putem mândri cu prea multe antologii. Apariția aceasta, întocmită de doi poeți competinți, ne-a dat cele mai optimiste speranțe".*

(„Rampa")

**„VULTURII"** Nuvele Ed. II de **I. Al. Bassarabescu**

(Un vol. de peste 200 pg. Lei 40)

Premiat de **„Soc. Scriitorilor Români"**

*„Reeditarea acestei cărți înseamnă o reîntoarcere la literatura onestă și sănătoasă".*

(„Rampa")

**„OMUL CARE ȘI-A GĂSIT UMBRA"** Nuvele de **Cezar Petrescu**

(Un vol. de 256 pg. Lei 75)

*„Opere ale unui scriitor ajuns la deplina desvoltare a talentului, nuvelele din acest volum impun pe autor printre cei mai distinși prozatori ai noștri".*

(„Cartea")

**Cărțile amintite mai sus, cum și alte multe opere capitale ale fruntașilor literaturii noastre, editate de „CARTEA ROMÂNEASCĂ", se află de vânzare la toate librăriile din țară și se pot cere și direct dela „CARTEA ROMÂNEASCĂ" Bulev. Academiei, 3, București, I, trimițând costul prin mandat poștal.**

# Povestea Venerei Capitoline

MARK TWAIN

CAPITOLUL I

(Decor: atelierul unui artist la Roma)

— O, George, cât te iubesc!

— Dumnezeu să te binecuvânteze, Mary. Știu că mă iubești, dar de ce e tatăl tău așa de aspru și crud?

— Intențiile lui sunt bune, dar arta pentru el e o nerozie, nu se pricepe decât la băcănie. Ii e frică să nu mor de foame cu tine.

— Fi-i-ar de râs socotelile! De ce nu sunt eu un gheșeftar fără inimă și cu bani, în loc să fiu un sculptor binecuvântat de Dumnezeu dar muritor de foame!

— Nu te descuraja, dragă George, toate prejudecățile lui se vor spulbera de îndată ce vei fi strâns cincizeci de mii de dolari...

— Cincizeci de mii de draci, fetițo! Nici chiria n'am cu ce să mi-o plătesc.

CAPITOLUL II

(Decor: o locuință la Roma)

— Dragă domnule, nu servește la nimic să mai discutăm despre asta. N'am nimic contra dumitale. Dar nu pot să las ca fata mea să se căsătorească cu un ghiveciu de dragoste, artă și foame; altceva cred că nu poți să-i oferi.

— Domnule, sunt sărac, o mărturisesc. Dar gloria nu înseamnă nimic?

Onorabilul Bellamy Foodle din Arkansas zice că noua mea statuă a Americii e o operă excelentă și e convins că numele meu o să devină celebru.

— Fleacuri! Ce știe măgarul ăla din Arkansas? Gloria nu înseamnă nimic, ceiace interesează e prețul de vânzare al sperietorii dumitale de ciori. Ți-a trebuit un an ca s'o ciopleşti și nu capeți pe ea nici o sută de dolari. Nu, domnul meu. Arată-mi cincizeci de mii de dolari și poți s'o iei pe fata mea. Altfel, se mărită cu tânărul Simper. Iți dau numai șase luni ca să strângi banii. La revedere, domnule.

— Of! ce nenorocire!

CAPITOLUL III

(Decor: atelierul)

—John, prietenul copilăriei mele, sunt cel mai nenorocit dintre oameni.

— Ești un dobitoc!

— Nu mi-a mai rămas nimic drag, afară de biata statuă, și uite, nici ea nu-mi arată nici o compătimire pe fața ei de marmoră, așa de frumoasă și fără inimă.

— Ești un prost.

— O, John!

— Fleacuri! Nu spuneai că ai șase luni ca să strângi banii?

— Nu-ți mai bate joc de chinurile mele, John! De-aș avea și șase secole, la ce mi-ar folosi? Ce poate face un om sărac, fără nume, fără capital și fără prieteni?

— Nerodule! Lașule! Gogomanule! O jumătate de an ca să aduni banii! Cinci luni sunt de ajuns.

— Ce, nu ți-e bine?

— Șase luni e timp berechet. Ai încredere în mine. O să-ți aduc banii.

— Ce vrei să spui cu asta, John? Cum naiba o să poți strânge pentru mine o sumă așa de mare?

— Vrei să mă lași pe mine să lucrez și să nu te amesteci? Vrei să-mi lași mână liberă? Jură-mi că o să aprobi tot ce-oi face. Făgăduește-mi că n'o să dezaprobi acțiunile mele.

— Sunt zăpăcit, mi se învârtește capul — dar jur.

John puse mâna pe un ciocan și, cu multă băgare de seamă, sfărâmă nasul Americii. Mai dădu odată cu ciocanul și două degete căzură pe podea, a treia oară tăiă o bucată de ureche, apoi ciopârți câteva degete de la picioare și însfârșit prefăcu piciorul stâng, de la genunchi în jos, într'un morman de cioburi.

Apoi își luă pălăria și plecă.

George se mai uită câteva secunde cu ochii mari la sperietoarea de ciori, apoi se prăbuși pe podea în prada crampelor.

John se întoarse curând cu o căruță, înșfăcă artistul cu inima zdrobită și statua cu picioarele sfărâmate, și plecă, liniștit și degajat, fluerând o melodie. Pe artist îl lăsă acasă la el. Iar cu statua plecă mai departe și dispăru cu ea pe Via Quirinalis.

CAPITOLUL IV

(Decor: atelierul)

— Cele șase luni se isprăvesc astăzi la ora două. O, ce chin! Viața mea e distrusă. Aș vrea să fiu mort. Aseară n'am mâncat. Azi dimineață nici atâta. Nu îndrăznesc să mai intru în restaurant. Și mi-e foame!... Aș mânca și pietre. Cizmarul mă chinuește de moarte, croitorul nu se lasă mai prejos, birtașul mă urmărește și el. Sunt nenorocit. Pe John nu l'am mai văzut din ziua aceia teribilă. Ea îmi zâmbește gingaș când ne întâlnim pe stradă, dar tatăl ei cel cu inima de piatră îi ordonă, cu glas tăios, să se uite în partea cealaltă... Cine o mai fi bătând acum în ușă? Cine mă urmărește și aici? Pariez că e ticălosul de cizmar. Intră!

— Să dea cerul ca Măria Voastră să fie călăuzită numai de noroc și de voie bună! Am adus niște cisme noui pentru domnul... nu, nu, nu vorbiți de plată. Nu-i nici un zor. Ași fi mândru dacă Măria Voastră ar binevoi să mă onoreze și de aici înainte cu clientela sa. Vă salut cu respect.

— Mi-aduce singur cizmele! Și nu cere bani! Imi face ploconeli la plecare ca unui suveran! Dorește clientela mea... S'o fi apropiat sfârșitul lumii? Pe toți... Intră!

— Vă cer iertare, signor, am adus un costum nou pentru...

— Intră!

— Iertați-mă vă rog că vă supăr, onorate domn. Am aranjat pentru dumneavoastră apartamentul cel mai frumos de la etajul întâi. Mansarda asta mizenabilă nu se potrivește pentru un...

— Intră!

— Am venit să vă spun că creditul dumneavoastră la banca noastră, întrerupt din nefericire în ultimul timp, a fost complect redeschis și ne vom considera onorați dacă veți avea bunătatea să vă adresați la noi...

— Intră!

— Nobile tânăr, e a ta. Peste o clipă o să fie aici. Ia-o, căsătorește-te cu ea, iubește-o, fii fericit. Dumnezeu să vă protejeze pe amândoi! Hipp, hipp, hur...

— Intră!

— George, unicul meu iubit, suntem salvați!

— Mary, unica mea iubită, suntem salvați, dar pot să întăresc cu jurământ că nu știu de ce și cum.

CAPITOLUL V

(Decor: o cafenea de la Roma)

Un domn, dintr'un grup de americani, citește și traduce din foaia săptămânală a jurnalului „Il Slangwhanger di Roma" cele ce urmează:

„O descoperire senzațională! Acum șase luni, Signor John Smitthe, un american care locuește în Roma, a cumpărat o moșioară neînsemnată în Campania, chiar lângă mormântul Scipionilor. D. Smitthe a înscris terenul pe numele unui artist american anume Georg Arnold, declarând că o face ca despăgubire pentru niște stricăciuni materiale pe care le produsese mai de mult domnului Arnold și că voia să restaureze pe contul lui proprietatea, pentru ca să-l despăgubească și mai bine pe Signor Arnold. Acum patru săptămâni, întreprinzându-se niște săpături necesare pe moșie, d. Smitthe a dezgropat cea mai minunată statuie care a ornat vreodată bogatele colecții ale Romei: un minunat chip de femee care, deși pătată oribil de pământ, și de mucezeala secolelor, nu poate totuși fi privită de nimeni fără un fior de emoție. Nasul, piciorul stâng de la genunchi în jos, o ureche și degetul de la piciorul drept, cum și două degete de la mână au dispărut. In afară de asta, excelenta statuă e minunat păstrată. Guvernul a pus imediat mâna pe statuă și a numit o comisie de critici de artă, arheologi și cardinali ai bisericii *), ca să evalueze această operă de artă și să stabilească despăgubirea pe care trebue s'o plătească proprietarului terenului. Toată chestia a fost, până aseară acoperită cu vălul cel mai des al misterului. Intre acestea, comisia ținea ședință cu ușile închise și discuta. Eri seară s'a decis în unanimitate că statua e o Venere și provine de la un artist, necunoscut dar foarte talentat, din secolul al treilea înainte de Cristos. Comisia a declarat că statua e cea mai preferată operă de artă din câte cunoaște lumea.

Pe la miezul nopții s'a ținut o ultimă ședință și Venera a fost evaluată la suma formidabilă de zece milioane de franci. Deoarece, conform cu legile și uzul roman, guvernul este pe jumătate proprietar al tuturor operelor de artă care se găsesc în Campania, nu va trebui să plătească domnului Arnold decât cinci milioane de franci ca să rămână în posesia definitivă a frumoasei statui. Astăzi Venera va fi adusă la Capitol, unde va rămânea de aici înainte, și la amiază comisia va înmâna domnului Arnold un bon pentru suma princiară de cinci milioane de franci, încasabil la casieria sanctității sale Papii".

**Corul tuturor celor de față.** — Ia uite, domnule, ce noroc!

**O voce.** — Domnilor, propun să fondăm imediat o societate americană pe acțiuni, pentru cumpărarea de terenuri și dezgroparea de statui aici, societate care să-și aibă legăturile cuvenite la New-York, în Wall-street, ca să facă să se urce și să scadă acțiunile.

**Toți.** — Se acceptă!

CAPITOLUL VI

(Decor: Capitolul din Roma)

— Dragă Mary, iată cea mai celebră statuă din toată lumea. Asta e minunata Venere capitolină, de care ai auzit de atâtea ori vorbindu-se. Uite-o, cu micile ei lipsuri, care au fost restaurate — mai bine zis cârpite — de artiștii romani. Și numai faptul că li s'a încredințat modesta cârpire a unei astfel de creații a făcut ca numele lor să devină celebre pentru veșnicie. Ce ciudat mi se pare acest loc! Cu o zi înainte de cea când, acum zece ani, am fost aici pentru prima oară, nu eram bogat, ba, ca să spun adevărul, n'aveam nici o para. Și cu toate astea și mie mi-a cerut multă muncă pentru ca Roma să devină posesoarea celei mai desăvârșite opere artistice din câte ne-a lăsat antichitatea.

— Celebra Venere Capitolină, pe care toți o admiră, și care face zece milioane de franci!

— Da, **acuma** face atâta.

— Dar ce frumoasă e, dragă George.

— Da, dar nu e nimic pe lângă ce era înainte ca excelentul John Smitthe să-i fi zdrobit piciorul și sfărâmat nasul. Inventatorul — genialul, nobilul Smitthe! Fondatorul fericirii noastre... Ascultă: știi ce înseamnă hârâitul ăsta?

Mititica de Mary are tuse măgărească. N'o să învețí niciodată să fii mai băgătoare de seamă cu copiii.

INCHEERE

Venera capitolină e și acuma tot pe Capitol la Roma și continuă să fie cea mai fermecătoare și mai celebră operă de artă antică cu care se poate mândri lumea. Dar dacă aveți vreodată fericirea să vă găsiți în fața ei și să cădeți la vederea ei în extazul obișnuit, să nu vă tulbure fericirea povestea aceasta autentică și secretă a originii ei. Iar dacă auziți că la Syracusa în Statul New-York, sau în orice altă localitate, s'a dezgropat un uriaș împietrit, păstrați-vă înțelepciunea pentru voi. Și dacă Barnum, care l-a îngropat acolo, vi-l oferă pentru o sumă enormă, nu-l cumpărați. Trimiteți negustorul la Papa.

trad. de GH. REVIGA

*) Schița e scrisă înainte de anexarea statului papal.

# Cărți-Reviste

*Selma Lagerlöf*, cunoscută copiilor prin minunatele ei *Călătorii în lumea basmelor*, se face astăzi cunoscută și marelui public, prin romanul *Munkyttan* apărut în *Biblioteca „Dimineața"*.

Munkyttan este o moșie bătrânească, plină de amintiri și impregnată de suflul vieții de altă dată. Nicăieri nu se „visează" mai bine decât aici. Dar vin vremuri grele. Fiul stăpânilor, bolnav, așteaptă mântuirea de undeva. După multă vreme mântuirea vine, sub chipul unei copile cu ochi albaștri, care se jertfește fără părere de rău pentru o icoană dragă din copilărie.

In Munkyttan este îmbinat realul și fantasticul, seriosul și grotescul, patima și duioșia, cu o mână de mare maestru. Iar toate aceste sentimente sunt învăluite într'un cald văl de simpatie atât de caracteristic pentru scriitoarea Nordului.

**CITIȚI**

**minunatul roman al lui Valéry Larbaud**

**FERMINA MARQUEZ**

**în care e descrisă în modul cel mai sugestiv adolescența și viața de internat.**

**Romanul, tradus în românește de d-na Ana Canarache a apărut în**

***Biblioteca DIMINEAȚA* No. 122-123.**

**Prețul 15 lei**

**A APARUT**

**ALBUMUL**

**CONCURSULUI DE FRUMUSEȚE**

cuprinzând fotografiile tuturor frumuseților care au, participat la marele concurs de frumusețe. Instantanee dela festivitățile din Galveston, București și Sinaia. Sute de clișee fotografice pe hârtie velină și o extrem de interesantă descriere a serbărilor concursurilor.

Coperta cartonată și **splendid ilustrată** în culori.

Acest album nu trebue să lipsească din nici o casă.

De vânzare la toate depozitele, chioșcurile de ziare și la principalele librării. Se trimite și cu ramburs. **Prețul 80 lei**

**A apărut :**

**C. SĂTEANU**

**Anecdote Literare**

**Literatură :** Dante, Shakespeare, Molière, Voltaire, Rousseau, Goethe, Pușchin, Byron, Chateaubriand, Swift, Hugo, Balzac, Musset, Gogol, Dumas, Corneille, Racine, Belinski, Schiller, Dostoevski, Banville, Mistral, Turghenew, Oscar Wilde, Lamartine, Daudet, Zola, Prévost, Mark Twain, Cehov, Gorki, Bordeaux, Ibsen, Björnson, Anatole France, Clemenceau, Tristan Bernard, etc.

**Arte :** Talma, Baron, Garrik, Kean, Rachel, Devrient, Eleonora Duse, Sarah Bernhardt, Coquelin. Réjane, Desjazet, Guitry, De Max, Girardi, Pallenberg, Hansi Niese, Tiegerman, Morel.

Lulli, Rossini, Berlioz, Mozart, Wagner, Tschaikowski, Meyerbeer, Haydn, Massenet, Ioachim etc.

Fragonard, Vernet, Delacroix, Coignet, Repin, etc.

**Domnii librari din provincie își vor adresa comenzile la Iași, Str. Săulescu, 1, Iași.**

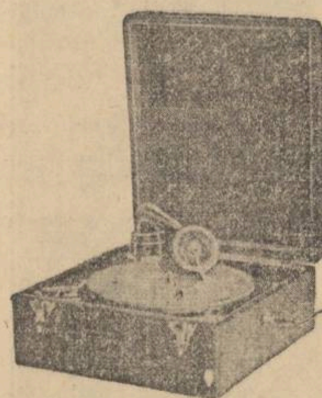
***Cetiți***

**Romanul celor 4**

**Stafiile Dragostei**

de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopștok și Alexandru Bilciurescu. Prețul 60 Lei

**CONCOURS du SOLMYPHONE**



| | | | |
|---|---|---|---|
| 28 | | | |
| 28 | | | |
| 28 | | | |
| | 28 | 28 | 28 |

***Trouver un nombre pour chacune des 9 cases de manière à ce que le total atteigne 28 dans les deux sens.*** **15**

AUX 1.000 PREMIERS GAGNANTS

***LES ETABLISSEMENTS „SOLMYPHONE"***

**Ofrrent GRATUITEMENT**

**UN PHONOGRAPHE AUX LECTEURS DE CE JOURNAL, QUI ENVERRONT LA SOLUTION EXACTE DU CONCOURS EN SE CONFORMANT A NOS CONDITIONS.**

Envoyer votre rêponse en découpant cette anonnce en joignant une enveloppe, timbrée portant votre adresse aux Etablissements

**SOLMYPHONE, 13 Rue de Tracy, Paris (2e)**

# Premiile Academiei Române

*Premiile anuale ale Academiei Române au fost decernate, pentru 1930, săptămâna trecută. Mai numeroase decât oricând și mai bogate decât altădată, premiile din anul acesta dovedesc cu prisosință nouile preocupări în această direcție a Academiei Române, preocupări care par să fi izvorît din nevoile culturale actuale, și anume: dacă în trecut premiile erau mai mult prime de încurajare — și arareori de încoronare a unei îndelungi activități științifice sau literare, — astăzi ele încurajează și consacră deopotrivă.*

*După o sută de ani de civilizație românească, sigur că în fiecare domeniu de activitate avem personalități care, dacă nu mai au nevoe de încurajare, simt totuși dorința unei consacrări, a unei încoronări a operei săvârșite într'un domeniu sau altul. Pe lângă datoria ce se impune față de aceste personalități, faptul acesta mai poate servi de exemplu și de îndemn celor care sunt la începuturi de carieră.*

*In felul acesta, glorificând pe cei cu activitatea încheiată sau care au dat dovada puterii lor de creațiune prin realizări superioare, Academia Română a ținut totdeauna să încurajeze și elementele tinere cu serioase aptitudini și pregătire într'o direcție sau alta, să le ajute și să le călăuzească uneori — cu ajutorul unei distincții — pe calea adevărurilor permanente ale științei și ale artei în genere.*

*Nu se poate spune că Academia Română nu ține pas cu vremea, că n'a încurajat elementele tinere și de valoare, promițătoare de lucruri mai mari. Dar ea n'a înțeles niciodată, să se coboare la elucubrațiile trecătoare ale modelor, la cercetarea lor și a iscoditorilor lor.*

*Astăzi, cu ocazia decernării premiilor pe 1930, Academia Română consacră o serie întreagă de personalități și ani îndelungați de muncă, și încurajează o altă serie de elemente mult promițătoare, după cum se vede din rapoartele de premiere, din care am ales câteva — dându-le fie integral, fie numai parțial.*

*„Ad. Lit".*

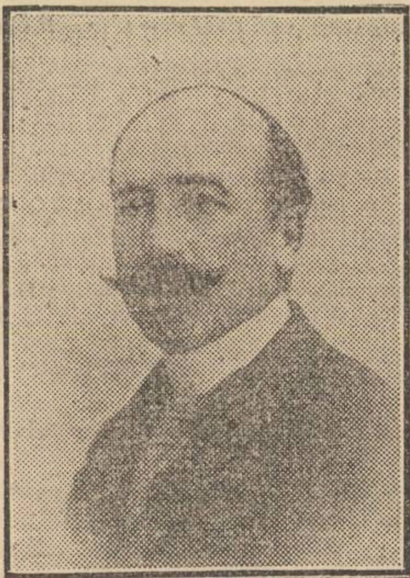
### Premiul Statului, Eliade Rădulescu, de 50.000 Lei

s'a împărțit astfel:

*40.000 lei d-lui* Cezar Petrescu *pentru romanul „Intunecare" — 2 vol. — Raportor:* Sextil Pușcariu.

„Războiul pentru unitatea neamului se reflectă în romanul românesc prin două opere valoroase, foarte deosebite prin temperamentul artistic și concepția literară a autorilor, dar întregindu-se una pe-alta. In *„Pădurea Spânzuraților"* de Liviu Rebreanu asistăm în cadrele unei descrieri de o remarcabilă putere epică, la luptele sufletești ale Românului ardelean, târît în războiu înainte de a fi lămurit asupra rolului activ ce avea să-l joace în zbuciumul neamului său. Din zeci de figuri caracteristice, observate cu agerime și grupate în mod abil în jurul unei personalități interesante a înjghebat Cezar Petrescu marea frescă a celui mai însemnat eveniment din istoria Românilor.

In această lucrare de o măiastră compoziție și de o adâncă umanitate, vedem înainte de toate războiul mondial, lipsit de orice romantism și atât de bogat în aspecte cu totul nouă, pe care-l găsim și în literaturile celorlalte popoare. Ca și aiurea întâlnim figura luptătorului care „săvârșește actele de bravură cele mai mari cu aerul cel mai frivol posibil"; ca pe alte fronturi dăm de acele prietenii duioase care se leagă, în fața primejdiei comune, între cei ce, în împrejurări normale, ar trece unul pe lângă altul fără să se observe; ca în alte țări realitatea crudă a războiului se amestecă până și în jocul nevinovat al copiilor.



**Sextil Pușcariu**

Cezar Petrescu a trecut dela gazetărie la nuvelă și dela nuvelă la roman, fără a fi încetat de a rămânea jurnalist. Acest lucru explică două laturi ale scrisului său.

Nici un alt scriitor român nu are ca el acea curiozitate necontenit trează pentru toate problemele ce agită societatea noastră, nu are atenția atât de încordată asupra felului cum această societate se manifestă astăzi, nu este, cu un cuvânt, atât de înfipt în actualitate, ca Cezar Petrescu. Și iarăși nu cunosc nici un scriitor care să aibă ca el, facilitatea de a-și așterne gândurile pe hârtie, găsind cuvântul cel mai proaspăt și mai evocativ, întrebuințat în accepțiunea sa cea mai nouă. Tot astfel, imaginile prin care reliefează descrierea sânt cele mai apropiate de înțelegerea obștească, de felul de a privi lucrurile în zilele noastre: inteligența desordonată și muncită de-o lectură nesistematică a lui Vasile Mogrea e asemănată cu o bibliotecă răsturnată într'un camion.

Dar cele două mari calități ale autorului (care explică și neobicinuita sa fecunditate literară), curiozitatea sa artistică și ușurința scrisului, pot deveni defecte atunci când, atras de diversitatea infinită a personagiilor întâlnite și robit de varietatea fără număr a întâmplărilor de fiecare clipă, el crede — ca romancierul-boem din „La Paradis general" — că orice om și orice fapt divers poate fi apropiat de interesul estetic al cetitorilor săi, cu mijloacele stilistice ale gazetarului, care nu are vreme să-și cizeleze scrisul într'un atelier de bună școală veche"

*10.000 lei d-lui* Damian Stănoiu *pentru volumul: „Călugări și Ispite — Scene din viața mânăstirilor". — Raportor:* C. Rădulescu-Motru.

„Când au apărut în revistele literare primele nuvele ale d-lui Damian Stănoiu, care astăzi formează volumul de față, ele au deșteptat de îndată atenția publicului, prin maniera lor artistică de a pune în lumină



**Damian Stănoiu**

latura naivității sufletești a vieții călugărilor. Această viață a călugărilor a tentat pe mulți scriitori români; fapt explicabil, prin aceea că ea a avut un loc destul de important în trecutul nostru. Dar pe când mai toți ceilalți scriitori de până acum nu vedeau viața călugărilor decât prin prisma prozaică a satirei și a disprețului, sau prin prisma unei filosofii religioase de împrumut, așa că scrierile lor, mai în toate cazurile aveau de efect să ne-o depărteze, făcând-o urîtă și neînțeleasă, d-l Damian Stănoiu, din potrivă, a găsit tehnica artistică prin care această viață a călugărilor să intre în sufletul nostru prin simpatie și înțelegere.

Ni se desvălue prin talentul d-lui Stănoiu figuri de călugări și călugărițe, care pot să stea alături, în ceeace privește alcătuirea lor artistică de figurile cele mai reușite din literaturile străine.

Și pentru a întări lauda aceasta adăugăm: toate figurile desvăluite de arta d-lui Damian Stănoiu sunt rupte din realitatea vieții noastre mânăstirești și nu sunt împrumuturi sau reminiscențe combinate din citirea literaturilor străine.

Cartea: „Călugări și ispite" cuprinde cinci bucăți, dintre care două cel puțin vor rămâne pe viitor ca niște mărgăritare ale literaturei românești.

Aceste două bucăți sunt: „In căutarea unei parohii" și „S'a certat maica Natalia cu maica Vitalia".

In amândouă autorul a reușit să armonizeze imaginația sa cu nivelul sufletesc al persoanelor de care se ocupă. Nici o notă discordantă, în această privință. Un scriitor mediocru, cu ocazia istorisirii necazurilor pricinuite unui sărman călugăr de căutarea zădărnicită a unei parohii, ar fi fost ispitit să amestece în istorisirea sa fel de fel de reflecții cu caracter politico-social, dacă nu chiar declamații învățate din cărți revoluționare, pe când d-l Stănoiu rămâne totdeauna măsurat mediului în care se află, și ca un adevărat mare artist păstrează persoanelor sale atmosfera potrivită naturei lor originale. „In căutarea unei parohii" poate fi utilizată, negreșit, de ori și cine vrea să cunoască mai de aproape împrejurările politico-sociale în care se exercită apostolatul de preot la noi; dar această utilizare este îndreptățită, nu fiindcă bucata este scrisă în acest scop, ci fiindcă ea este o operă de artă desăvârșită, o prelungire a vieții reale. Bucata cealaltă „S'a certat maica Natalia cu maica Vitalia", este încă și mai caracteristică pentru talentul autorului. In această bucată se desvălue un colț din viața de mânăstire, dar un colț de o naivitate adorabilă: micul accident, din cauza simplicității mediului, îl vedem ridicat la rangul de eveniment dramatic. Două călugărițe, Natalia și Vitalia, se iubesc, se urăsc și se împacă într'un șir de împrejurări naive, atât de naive că pot fi considerate ca simple scene de vis contemplativ, și cu toate acestea cititorul le recunoaște ca reale și asemănate vieții din mânăstirile noastre. Numai un artist de valoare poate îmbina într'un grad așa de înalt iluzia cu realitatea.

Nu insistăm asupra însușirilor formale de stil ale cărții d-lui Damian Stănoiu, fiindcă ele au fost relevate de criticii noștri literari încă de mult.

In cazul de față Academia română este chemată, nu să încurajeze pe un începător, ci să consacre un talent care stă afară de discuție.

Propun să i se dea întreg premiul, sau în orice caz jumătate din acest premiu, dacă mai sunt și alți concurenți de merite egale".

### Premiul V. Adamachi de 5000 lei (divizibil).

*3500 lei d-lui* Leca Morariu *pentru „Lu Frați Noștri" — „Libru lu Rumeri din Istria". — Raportor:* Ovid Densușianu.

„Reproducând și câteva texte adunate de alții, culegerea d-lui L. Morariu aduce înainte de toate material bogat cules de d-sa. Față de textele, în general puțin variate, ce s'au publicat până acum, cele pe care le dă d. Morariu apar mai interesante prin cuprinsul lor care nu se mărginește numai la obișnuite teme de folklor, ci ne fac să cunoaștem unele aspecte ale vieții Istro-românilor, cu amănunte chiar ce lipsesc din descrieri etnografice. Cele mai multe sunt din Sușnievița și Zciăn—mai ales această localitate, puțin cercetată, ajungem să o cunoaștem acum; câteva redau graiul din Noselo, Bârdo, Grobnic, Gradinie, Leti.

Transcrierea, fără să fie riguros fonetică, — culegerea nu se adresează numai specialiștilor — lasă totuși să se vadă particularitățile istroromânei. Câteva lămuriri nu ar fi fost însă de prisos, cum ar fi fost bine să se dea la sfârșit un glosar de formele nesemnalate până acum și cele care apar altfel decât în culegerile anterioare.

Premiul se poate acorda d-lui Morariu, și chiar în întregime, dacă nici unei alte cărți din cele prezentate nu i s'ar putea trece o parte".

### Premiul Dr. Aurel Cosma, de 100.000 lei

*A fost acordat d-lui* Teodor V. Păcățian *pentru „Cartea de aur sau luptele politice naționale ale Românilor de sub coroana ungară". — Raportor:* I. Lupaș.

„La premiul Dr. Aurel Cosma de 100.000 lei, destinat lucrărilor de istorie națională sau universală care contribue la elucidarea originii și a trecutului poporului românesc" — lucrări apărute de la 1 Ianuarie 1914 până la 31 Decembrie 1929 — a fost prezentată și „Cartea de Aur sau Luptele politice naționale ale Românilor din Ardeal", operă al cărei ultim volum, al VIII-lea, a apărut în Sibiu la 1915.

Autorul acestei opere este d. Teodor V. Păcățian, bătrânul publicist, care pe lângă munca sa ca redactor al ziarelor „Luminătoriul" din Timișoara, „Tribuna" și „Telegraful Român" din Sibiu, a desfășurat și o întinsă activitate de istoriograf publicând în revistele „Transilvania" și „Societatea de mâine", precum și în „Anuarul Institutului de Istorie Națională din Cluj" și în Biblioteca „Astra" din Sibiu o serie respectabilă de studii și contribuțiuni de valoare netăgăduită pentru „elucidarea trecutului poporului românesc" din Ardeal și din Banat.

Dintre toate publicațiunile sale istorice s'a impus atențiunii obștești monumentala operă Cartea de Aur care cuprinde, în 8 volume de câte 800—900 pagini, un material prețios și de neapărată necesitate pentru ori cine dorește să cunoască în amănunte toate silințele desfășurate de către Românii ardeleni, bănățeni și bucovineni pentru salvarea ființei lor etnice și pentru afirmarea drepturilor naționale-politice în luptele necurmate împotriva cârmuitorilor străini.

In această vastă lucrare sunt reproduse din desbaterile parlamentare ardelene, vieneze și budapestane toate momentele de interes pentru trecutul politic al Românilor, în diferite ocaziuni. Adunarea acestui material vast, risipit în felurite publicațiuni oficiale și neoficiale a reclamat neobositului publicist o muncă intensivă de 16 ani, dela 1899—1915.

Cartea nu cuprinde însă numai materialul informativ și documentar, ci dă în fruntea fiecărui capitol mai mare și câte o expunere introductivă, zugrăvind exact și obiectiv icoana timpului, la a cărui cunoaștere amănunțită are menirea să contribue materialul adunat cu atâta stăruință și sacrificiu.

Negăsindu-se vre-o instituție, care să fi luat asupra sa cheltuiala tiparului, autorul însuș a fost nevoit să achite din prea modestele sale resurse gazetărești suma de 24.000 coroane aur pentru tipărirea celor 8 volume. Din vânzarea lor nu a putut încasa decât 18.000 cor., rămânând astfel cu un deficit de 6000 cor.

Deoarece în volumul I reproducea în întregime discursul lui Simion Barnuțiu dela 1848 contra unirii Ardealului cu Ungaria, autorul a fost condamnat de către justiția maghiară la 8 luni de zile temniță de stat și la amendă în bani de 500 cor. Și-a răscumpărat deci vrednicul publicist T. V. Păcățian cu lunile petrecute în temnița ungurească din Seghedin convingerile sale istorice-politice. Astfel au înțeles reprezentanții „sfintei coroane" ungare să răsplătească munca de 16 ani și sacrificiile bănești ale publicistului și istoricului român de la Sibiu.

Răposatul nostru coleg, A. D. Xenopol scria în raportul său, prezentat la 1903 Academiei cu recomandarea de a se acorda acestei cărți — premiul Năsturel-Herăscu: „Cartea d-lui Păcățian are o valoare mult mai mare decât o simplă culegere de documente. Ea este un steag de luptă pentru frații noștri amenințați. Este o întreprindere apoi foarte costisitoare. E drept ca Academia Română să vină în ajutorul acestei mari întreprinderi, încuviințând premiul d-lui Păcățian".

Propunerea n'a întrunit atunci majoritatea sufragiilor. Ajutorul, care nu i s'a putut acorda înainte cu 27 ani, credem că se cuvine a i se oferi astăzi prin decernarea premiului Dr. Aurel Cosma".

### Premiul Statului, Gh. Asachi, de 50.000 lei

*S'a acordat d-lui* Basile Radu *pentru : „Voyage du Patriarche Macaire d'Antioche — texte arabe et traduction française". — Raportor:* Pr. N. M. Popescu

„Vreme de șapte ani, dela 1652 și până la 1659, patriahul Macarie de Antiohia (1647—1672) cercetează Moldova, Muntenia, Țara Cazacilor și Rusia pentru strângerea de milostenii spre a plăti datoriile grele făcute pe seama patriarhiei sale de înaintași.

Din însoțitorii săi făcea parte și arhidiaconul Pavel de Alep, fiul său trupesc: patriarhul Macarie, fuse întâiu preot de mir. Pavel, îndemnat de prieteni, își face note de drum și întors acasă întocmește o voluminoasă lucrare cunoscută supt numirea de Călătoriile patriarhului Macarie de Antiohia în Țările Române și în Rusia. Lucrarea aceasta s'a arătat a fi un izvor foarte însemnat pentru istoria românească dela mijlocul veacului al XVII-lea. Afară de rare exagerări, autorul descrie exact ce a văzut și încă, adesea ori, cu multe amănunte.

Pentru evenimentele istorice ale vremii, — lupta dintre Mateiu Basarab și Vasile Lupu, detronarea acestuia, domniile lui Gheorghe Ștefan, Constantin Cârnul, Mihnea Radu, — Pavel de Alep este un martor cu ochi larg deschiși. Pentru descrierea mânăstirilor și a bisericilor azi pierite sau greșit refăcute — cum sunt Trei-Ierarhi — și mai ales pentru palatele domnești și casele boierești cu totullui tot pierite în ziua de azi, arhidiaconul ne-a lăsat însemnări de mare preț...

...Dar, cu toată însemnătatea ei, textul original al lucrării scrise în dialectul arab al Damascului nu s'a tipărit până acum. Invățații lumii, și ai noștri, mai ales, au folosit lucrarea aceasta numai în traduceri după alte traduceri, care toate sunt incomplecte și greșite.

. . . . . . . . . . . . .

Dar iată că un român își ia greaua sarcină să editeze originalul arab al acestei scrieri interesante. El este preotul Vasile Radu, azi profesor la facultatea dela Chișinău. Sfinția Sa, un om liniștit, muncitor și cu înclinări de erudit migălos începe să se specializeze în limbile semitice încă de pe băncile facultății noastre. Trimis la Paris, preot al bisericii române, sf. sa, acolo, vreme de șapte ani, își continuă studiile semitice la Hautes Etudes și la Institutul Catolic, de unde își ia diploma în limba arabă...

..Intrarmat cu aceste pregătiri, părintele Vasile Radu prezintă colecției „Patrologia Orientalis" condusă de învățații recunoscuți R. Graffin și F. Nan partea întâia din textul arab însoțit de traducere franceză, de note și de o prefață lămuritoare. Editorii, după o cercetare amănunțită, îi aprobă tipărirea în colecția lor. Și astfel, în 1930, apare în „Patrologia Orientalis", tom. XXII, fascicula 1, „Voyage du patriarche Macaire d'Antioche, texte arabe et traduction française par Basile Radu", un in folio de 200 pagini.

Fascicula aceasta coprinde motivul călătoriei, pregătirile, un istoric interesant al patriarhilor de Antiohia, descrierea Constantinopolului, călătoria pe Marea Neagră, prin Dobrogea, primirea la Galați, călătoria până la Iași, descrierea Iașilor cu bisericile și slujbele sale și întâlnirea cu Vasile Lupu...

...Părintele Vasile Radu învederează cu lucrarea sa o erudiție serioasă într'un domeniu necunoscut la noi. Această lucrare, pune în mâna cetitorilor români un izvor de cercetare de mare preț. Și ceva mai mult: un nume nou de învățat român se adaogă în lista învățaților lumii, în domeniul orientalist, spre cinstea neamului nostru. Pentru aceste cuvinte, mă încumet să propun a se da în întregime premiul Asachi de 50.000 lei"....

### Premiul I. Oroveanu, de 70.000 lei

s'a împărțit astfel:

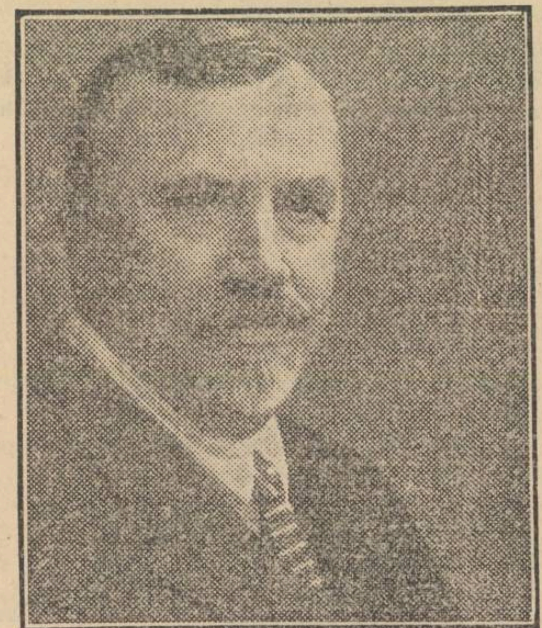
*50.000 lei D-lui Profesor* Dr. Mina Minovici, *pentru lucrarea „Tratat complect de medicină legală cu legislația și jurisprudența românească și străină", vol I. — Raportor :* Dr. G. Marinescu *și*

*20.000 lei d-lui Profesor* Dr. C. Bacaloglu *pentru lucrarea „Clinici medicale". Raportor:* Dr. G. Marinescu

„Clinici Medicale" de profesorul Constantin Bacaloglu conține 470 pagini, admirabil ilustrate cu 11 figuri în text și 35 planșe, fie în colori, fie fotografii de piese macro și microscopice. Lucrarea e precedată de o scrisoare-prefață elogioasă a profesorului Emil Sergent.

D. Bacaloglu tratează în acest volum subiecte clinice și anatomo-clinice din cele mai variate, cu o deosebită competență și aducând, mai totdeauna, date personale....

...Toate aceste lecții ale profesorului Dr. C. Bacaloglu reprezintă, în general, o contribuție personală la studiul clinic al boalelor interne. Ele se disting prin claritatea lor, prin cunoștințele întinse de care face dovadă autorul în tratarea fiecărui subiect, prin utilizarea literaturii referitoare la diferite chestiuni și de asemeni prin faptul că fiecare lecție e însoțită de desenuri și fotografii foarte demonstrative, a căror reproducere nu lasă nimic de dorit.



**Prof. Dr. Const. Bacaloglu**

Pentru aceste constatări credem că se poate acorda d-lui profesor C. Bacaloglu o parte din premiul Oroveanu, căci lucrările sale intră în spiritul dorinței generosului donator care a voit prin gestul său să încurajeze și să onoreze progresele realizate în domeniul medicinei interne".

## BIBLIOGRAFIE

I. Slavici, *Nuvele.* Ediție comentată de Sc. Struțeanu. „Clasicii români comentați". Craiova, Editura „Scrisul Românesc". 1930. Prețul 80 lei.

Emanoil Bucuța, *Maica Domnului dela mare.* București, Editura „Cartea Românească", 1930. Prețul 90 de lei.

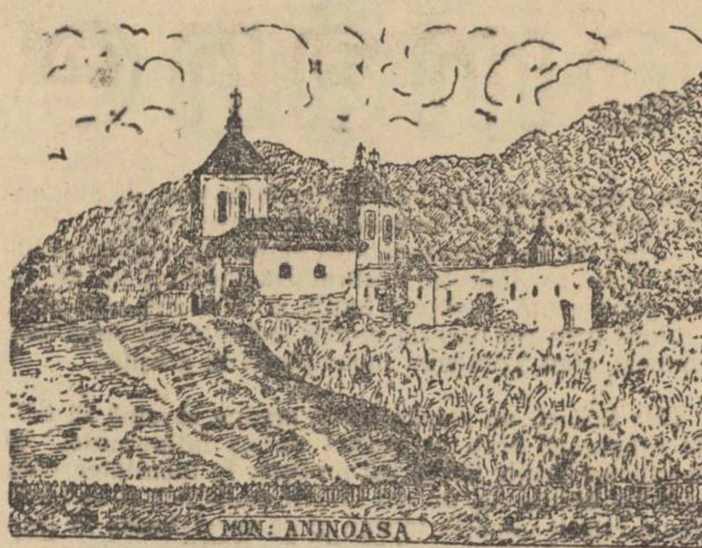
Tudor Vianu, *Poezia lui Eminescu.* București, Editura „Cartea Românească". 1930. Prețul 60 lei.

G. Ibrăileanu, *Privind viața.* Cu un portret inedit de Paul Scorțescu. București, Editura „Cultura Națională", 1930. Prețul 60 lei.

Romulus Dianu, *Adorata.* Roman. București, Editura „Naționala" S. Ciornei, 1930. Prețul 90 lei.

Teodor Scorțescu, *Popi. 1922.* Cu un portret inedit de Paul scorțescu. București, Editura „Cultura Națională", 1930. Prețul 70 lei.

V. Alecsandri, *Proza.* Ediție comentată de Alexandru Marcu. „Clasicii români comentați". Craiova, Editura „Scrisul Românesc", 1930. Prețul 120 lei.




# Mânăstirea Aninoasa

Nu departe înspre sud-vest de Câmpulung, oraşul primului descălicător al ţării, legendarul Negru-Vodă, într'o pajişte adumbrită de o pădure seculară de anini şi udată de apa râuleţului Bratia, prin veacul al XVII-lea clucerul Pană Tudoran Vlădescu împreună cu soţia sa jupâneasa Alexandra au găsit cu cale să ridice spre preamărirea lui Dumnezeu un lăcaş de închinăciune ce avea să servească trebuinţelor sufleteşti locuitorilor din satul Aninoasa, nume împrumutat dela pădurea ce-l mărgineşte pe trei părţi.

Biserica, după cum glăsueşte inscripţia aşezată deasupra uşei la intrare „ridicata dumnealui jupân clucer Pană Tudoran Vlădescu dinpreună cu jupâniţa Alexandra în anul de la facerea lumei 7186 iar al mântuirei 1678 septembre 20 în timpul domniei lui Duca Voevod acest sfânt lăcaş spre iertarea păcatelor"... a fost ridicată din temelie pe loc liber.

Spre sfârşitul vieţii clucerul Pană Tudoran Vlădescu murindu-i soţia şi sătul de viaţa lumească hotărî să se călugărească retrăgându-se la ctitoria sa căreia făcându-i ziduri ca de cetate, o transformă în mănăstire de călugări, el luând numele de Teodosie monahul. La ctitoria sa rămase apoi monahul Teodosie până la sfârşitul vieţii.

In anul mântuirii 1730 Octombrie 6 Mitropolitul Daniil în amintirea faptului că fusese egumen al mănăstirii Aninoasa puse de-i zidi un turn mare la uşa de intrare în curtea mănăstirii şi-i mări numărul chiliilor pentru călugări ce începură să se strângă aici din ce în ce mai mulţi, iar în anul 1778 egumenul Mihail Tărtăşescu puse de se zidi pe cheltuiala sa un paraclis de toată frumuseţea.

Toate îmbunătăţirile făcute de monahul Teodosie ca şi cele făcute de Mitropolitul Daniil precum şi cele ale egumenului Mihail cu vremea s'au dărăpănat şi nepăsarea omenească neintervenind la timp n'a rămas din ctitoria clucerului Pană Tudoran-Vlădescu decât vechea biserică transformată iarăşi în biserică de mir aşa cum fusese hotărâtă la început.

Lovitura cea mai grea mănăstirea Aninoasa a îndurat-o în anul 1821 când fu călcată de trupele turceşti, venite în căutarea eteriştilor lui Ipsilanti care se retrăseseră aici. Cu această ocaziune au fost omorâţi aici ca la 30 eterişti, iar mănăstirea dată pradă focului.

Bogăţiile ei, multe la număr, căci a avut destule precum şi vaduri de moară în apa Slănicului şi a Bratiei, i-au fost secularizate şi de ele se folosesc astăzi urmaşii celui ce a întemeiat pe vremuri satul Aninoasa.

Eleşteul care producea din belşug hrană călugărilor şi celor ce vizitau, din când în când, mănăstirea, din suverana nepăsare omenească s'a irosit în paragină, locul fiindu-i însemnat doar prin un stufiş de sălcii şi câţiva plopi.

In figura noastră mănăstirea este reprezentată aşa cum se afla pe la sfârşitul veacului al XVIII-lea, având în faţă biserica cea mare a clucerului Pană Tudoran-Vlădescul precum şi paraclisul egumenului Mihail Tărtăşescu şi o parte din chilii sprijinite pe contrafort. In planul din fund avem codrul Aninoasa, iar în cel din faţă o pajişte frumoasă cu o curte închisă cu gard de nuele în partea dreaptă.

Această lucrare o datorim maiorului Papazoglu un bun cercetător al trecutului nostru şi ne-a fost pusă la îndămână de d-l profesor N. Ionescu de la Liceul „Matei Basarab" care este un harnic colecţionar de lucruri interesante pentru trecutul nostru şi căruia îi aducem mulţumiri pe această cale.

MIH. POPESCU


## O nouă carte pentru copii!

A apărut în editura „Adevĕrul" S. A. şi e întitulată:

**Familia Chiţ-Chiţ**

Autorul ei este cunoscutul scriitor pentru copii ION PAS.

Volumul, frumos ilustrat, constituie cel mai potrivit dar pentru şcolari cu prilejul vacanţelor.

Exemplarul, 50 lei.

A apărut:

**Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad**

de Doctorul GR. GRAUR

Medic balneolog la Karlsbad

Lucrarea se adresează medicilor practicieni

Preţul lei 40

Editura „Adeverul"


# Inceputul luptei pentru Pământ

Adam rupse o cracă cu multe foi verzi şi îşi şterse faţa plină de sudoare. Imprejurul lui sta o stâncă cenuşie fărâmată, iar el, obosit, cu cotul mânii stângi rezemat de genunchiu şi cu fruntea sprijinită în palmă, gândea încet, cu ochii închişi.

In faţa unei îngrămădiri de alte pietre, acoperite cu iarbă verde, Eva fierbea într'o piatră scobită nişte fructe. Ea privi la soţul ei şi apoi, prin o deschidere, ce se vedea neagră în movila de pietre îngrămădite, intră în movilă şi eşi cu nişte foi mari în care se vedea că duce ceva. Se duse la Adam încet şi-l privi mult. El o simţi, deschise ochii şi o privi şi el. Ea îi zâmbi şi-i spuse:

— M'am gândit că eşti obosit şi ţi-e foame... Iată smochine, din smochinii sădiţi şi udaţi de mine.

Adam nu-i răspunse şi nici mâna nu întinse să ia fructele.

Ea zâmbi însă înainte. Se uită sus şi văzu soarele strălucind în albastrul albicios al cerului şi gândi:

„Tu-mi zâmbeşti, soare... Ca tine să fac şi eu obositului şi îngânduratului meu soţ!"

Se duse în faţa lui Adam, îngenunchiă şi-l privi de jos în sus zâmbind.

— Să vezi ce dulci sunt!... Le-a copt soarele pentru noi!... Au în ele raze de soare întrupate... Mănâncă raze, ca să-ţi păstrezi frumuseţea cum soarele îşi păstrează lumina!

Şi îi duse o smochină la buze.

— Tu aşa faci? Mănânci soare de te ţii frumoasă? — şi-i zâmbi.

— Da, aşa fac!... Mănânc raze de soare!...

Adam luă din mâna ei câteva smochine şi începu să mănânce; iar Eva să-i povestească:

— O păsărică striga într'un pom: cireşi, cireşi, cireşi!... şi am văzut nişte poame rumenite cu alb şi cu roşu, cu galben şi cu verde de soare, în sfârşit cu toate razele cu care soarele zugrăveşte roua dimineţii!...

Iar păsărica aceia mânca poame de acelea şi am mâncat şi eu!... Erau dulci, erau pline de gust... După vorba sau după cireşitul păsărelei, le-am zis şi eu cireşi... acelor poame... Iată-le...

Şi ea îi dădu o mână de cireşi.

Eu am mâncat multe şi când m'am uitat în piatra scobită în care ţinem apa, mi-am văzut faţa frumoasă ca o cireaşă coaptă şi zugrăvită de soare tot ca ea. Toate razele ce învăluesc stropul de rouă le aveam în ochi şi în faţa mea...

— Aşa e!... Ai văzut desluşit... In ochi-ţi negri arde lumina neagră a întunericului; în obraji ai zugrăvite zorile; în dinţi — strălucirea bobiţelor de rouă; iar în păr, soarele aprinde scântei şi cordele de flaçări! Uite şi eu ce-am făcut!

Şi Adam arătă nişte pietre...

— Astea scobite le vom întrebuinţa ca vase de fiert şi de păstrat orice. Cu astea vom scobi pământul, ca să punem pomii şi ca să stricăm coaja pământului când prea s'ar întări la rădăcina pomilor, iar cu astea, să tăem copaci şi să ne apărăm de orice.

— Ce lucruri de folos şi frumoase ies din mâinile tale, Adame!

— Iţi plac? — întrebă el copilăros.

— Cum să nu!... Cu asta mică să tot iei apă şi să tot bei!... Haide, haide *ca să* stăm niţel... Haide în *casă*, adică!... Să vezi ce mâncare am născocit eu!...

Ea îi dădu mâna şi îi ajută să se ridice. El o urmă surâzând.

— Da, vorbi el, născoceşte şi tu; nu trebue să fim nişte căzături ale pământului, ori socotiţi nişte bieţi viermi ai lui!... Să fim cel puţin căzuţi din Ceruri! Intinde braţele spre soare, că şi eu fac aşa. Soarbe-l cu ochii şi spune-i: mai ajută-ne, mai luminează-ne, mai încălzeşte-ne, mai hrăneşte-ne, soare bun, că şi noi ne punem puterile să ne facem acestea...

— Da, da, da... simt şi eu că ne-a adoptat soarele, poate tot cu voia Tatălui!

Intrară în casa lor.

* * *

Ingerii ieşiseră dela rugăciune.

Sorii ardeau în străluciri orbitoare în Chaosul fără de margini, iar pământuri nouă se rostogoleau imprejurul lor.

Un înger vorbi:

— S'a mâniat Tatăl şi au tremurat Cerurile şi toată fiinţa noastră; dar mila de cei ce suferă n'a vrut s'o stingă nici în El şi nici în noi!

— Adevărat grăeşti! răspunseră câţiva.

— Lucifer, Belzebut şi ceilalţi suferă cu încăpăţânare! Râd trimeţându-şi lacrimile în inimă, iar nu în ochi... Ei vor să înece cu lacrimi inima cu tot dorul ei de cer; să ucidă mila de fraţii lor, căzuţii Adam şi Eva!... vor să cadă şi mai jos, că doar ar uita cerul şi pe Tatăl!

— Aşa e.

— Dar însuşi Tatăl suferă de mila tuturor.

O, Tată bun şi sfânt! O, Tată prea puternic în toate şi deci şi'n mânie, cum suferi acum şi tu, că eşti prea bun! Mânia ta ne-a prăvălit fraţii în rătăcirea lor, rătăcire prilejuită însă tot de măreţia şi de frumuseţea creaţiilor tale... Vina lor nu este dar fără iertare! Rugămu-ne, Tată-bun, ridică-le osânda!

Nici un gând nu le veni în cap.

Aşteptară mult, dar nu simţiră nimic.

Unul zise:

— Totul creşte mereu... Totul se complică de ce e mai simplu. Liberi de a face şi noi orice, numai desăvârşit să facem... Haideţi pe pământ!... Fraţii trebuesc ridicaţi iarăşi.

— Trebue!

— Vom suferi şi noi, dar ce'nseamnă suferinţa, când ea nu poate ucide spiritul ce ni l-a dat Dumnezeu Tatăl din sine?... Suntem scântei din Dumnezeu, care nu se sting niciodată!... Nici o teamă de suferinţe!... Inainte!

— Vrea Tatăl asta?

— Vom înţelege ce vrea, atunci când va vrea să'nţelegem! Totul trebue cunoscut, deci şi suferinţele lui Adam, deci şi ale lui Lucifer... Trebue cunoscută şi Moartea!

— Cădere?!...

— Nu, cunoştinţă a celor ce formează Totul!

— Să ne întrupăm pe rând, ca cei morţi să fie înviaţi de cei rămaşi vii şi fără de trupuri...

— Da, da!... trebue să luptăm cu nefiinţa!...

Unul spuse iar:

— Ce va zice Tatăl?

— Mi-au crescut copiii mari! — îi răspunse altul.

— Umblă pe picioarele lor, — completă răspunsul unul din ceată.

— Şi când vor cădea?

— Aşa se 'mpiedică copiii. Cad, mai plâng, mai râd, dar se scoală iar, mai cad iar, şi iar se scoală, până când se 'nvaţă să nu mai cadă niciodată!

— Dar dacă cad în vre-o prăpastie de moarte?

— Atunci însuşi Tatăl se va împărţi pe sine în Fiul şi Duhul, şi va scobori în prăpastie, să cunoască şi el viaţa de prăpastie, să fie ca model de ridicare celor încă nemorţi, să moară apoi şi El, ca Duhul lui să-l învieze, şi cu El să scoale din morţi pe toţi cei căzuţi mai dinainte în moarte!...

— Inainte! Noi nu ne'ndoim de bunătatea Tatălui!... Noi, chiar murind, nu putem rămânea morţi, şi nimeni din cei morţi, nu pot să rămână morţi, pentru că cel veşnic viu, Tatăl, vii i-a creat pe toţi. El n'a creat morţi, căci moarte nu este!

Ingerii desfăcură aripile şi pământul avu de oaspeţi foarte mulţi îngeri.

„E dreaptă simţirea de frăţie ce îi îndeamnă să se poarte astfel, că doar Eu i-am făcut pe toţi, şi fraţi între ei am vrut să se considere... Ei se poartă ca fraţii şi dacă ei cad, cad din dragoste pentru fraţii lor... Nu pot să fiu decât dragoste, şi nici ei nu pot fi altfel!"

Şi nici un fulger grozav nu mai urmări pe îngerii care se scoborîră pe pământ!

* * *

Lucifer şi Belzebut ieşiră dintr'o peşteră plini de mânie şi păşiră spre ceata de îngeri ce coborîseră pe muntele la ale cărui poale era coliba lui Adam. Ochii lor se înroşiră ca de flacări şi aripile negre se zburliră pe spate.

Ingerii îi văzură şi îi aşteptară zâmbind.

— Pentru ce aţi mai venit şi voi aici? — întrebă Lucifer.

— Pentru că ne e milă de voi! — răspunse un înger.

— Am ajuns eu să am trebuinţă de mila voastră?

— Nu te supăra, frate, dar mila noastră nici nu te batjocoreşte, şi nici nu te vatămă în vre-un fel. E milă curată şi fără nici un scop ascuns ori depărtat.

— Nu, nu vreau! N'am trebuinţă de voi ori de mila voastră! Eu sunt Eu, iar de-asupra mea nu vreau să recunosc nici o putere. Lăsaţi-mi pământul mie şi fraţilor mei de cădere, Adam şi Eva, şi întoarceţi-vă de unde aţi venit.

— Dar voi suferiţi!

— Noi râdem! Noi râdem şi cântăm mereu!

Şi Lucifer şi Belzebut începură să râdă şi să cânte. Ingerii îi ascultară şi unul, ştergându-şi ochii de lacrimi, le vorbi:

— E bine că încercaţi să râdeţi, că vreţi să râdeţi, că vă siliţi să râdeţi... Poate făcând aşa mereu, veţi reuşi să râdeţi cu adevărat şi voi, copii rătăciţi ai Cerului.

— Cântaţi, fraţilor, voiţi să cântaţi şi mai frumos, — le vorbi altul, — căci silindu-vă să cântaţi din ce în ce mai frumos, veţi reuşi odată să cântaţi cu adevărat frumos!

— Cum, dar noi nu cântăm frumos acum?

— Frumos, frumos, dar nu aşa de frumos!

— Oh!... aţi venit din cerul vostru aici pe pământul nostru să ne stricaţi încrederea în noi, să ne desrădăcinaţi puterile tainice ale vieţei!

— Nu, fraţilor... nu!... Aveţi încredere în voi, dar aveţi niţicuşă şi'n noi...

— A voastră e încrederea în El, dar noi nu mai vrem să ştim de El!

— Da, mergeţi şi singuri, dar luaţi seama unde puneţi piciorul pentru mers, şi unde înfigeţi gândul pentru desăvârşire... că se pot scrânti şi picioarele şi minţile!...

— Mulţumim de sfaturi, dar scrântelile vor fi ale noastre şi pe voi nu vă privesc. Duceţi-vă îndărăt.

— Să vedem dacă trebue să ne ducem sau să rămânem... Aici noi mai avem doi fraţi, afară de ceata voastră.

— Sunt fraţii noştri buni, Adam şi Eva ; nu mai sunt fraţi cu voi, cum nu vă mai suntem nici noi.

— Frăţia dintre noi nu este creaţia noastră, ca azi s'o avem şi mâine s'o distrugem. Frăţia noastră vine de sus. O nesocotiţi voi, pe voi vă priveşte... Noi vă considerăm fraţi rătăciţi şi atâta tot, şi ne simţim datori ca să vă dăm un ajutor să vă ridicaţi. Nu vreţi voi azi, nu face nimic, căci noi vom încerca şi mâine. Nu veţi vrea nici mâine, noi vom încerca şi poimâne, şi tot aşa toată vremea cât vom simţi dragoste şi milă de voi. Simţim însă că mila şi dragostea noastră va dura veşnicii, chiar dacă şi încăpăţânarea voastră va dura veşnicii. Odată şi odată ştim că voi, răzvrătiţii, ne veţi da sărutarea de frăţie şi recunoştinţă!

— Niciodată! — strigă Lucifer.

— Noi nu vrem numaidecât sărutarea de frăţie a voastră; noi vrem împlinirea datoriei noastre de fraţi!... Ce-o mai fi apoi, Tatăl ştie. Acum haidem la Adam, să vedem ce zice şi el.

— Adam şi Eva sunt ai noştri! — strigară îngerii căzuţi! Fulgerele grozave ce-i ardeau pe ei în vremea Izgonirii, încruntarea de păcură a cerului, urletele grozave ale furtunei, sodomul de pietre ce le cădeau pe cap, ne-au ars, ne-au lovit şi ne-au înspăimântat şi pe noi. Plecaţi, căci al nostru şi al lor vrem să fie pământul!

— O, dragii noştri fraţi, de ce uitaţi voi că nişte îngeri, când hotărăsc, îşi aduc la îndeplinire hotărârea?

— Dar voi de ce uitaţi, că îngeri am fost şi noi, că am hotărît cele ce v'am vorbit, şi hotărîrea noastră aşa trebue să rămână!? — întrebă Lucifer.

— Oh! oh! oh!... Noi nu putem pleca... Adam şi Eva trebuesc ridicaţi! Haideţi!

Şi îngerii zburară şi ocoliră coliba lui Adam.

— Voi, suflaţii de cer în adâncuri! — strigă Lucifer. Voi, ceata celor liberi cu gândul şi cu fapta; voi, botezaţii din nou cu numele de satani, eşiţi că eu, împăratul vostru, vă chem!

Munţii şi pădurile începură să clocotească ca de tunete. Văile începură să urle înfiorător.

Vânturi grozave se stârniră. Nori negri coborau din văzduh şi întunecau totul. Apele se umflară şi sburară în vârtejurile vijeliei. Intunericul cuprinse pământul.

— Pământul nostru este călcat de cer! strigă Lucifer. Pământul nostru vrea să ne fie luat! Adam al nostru vrea să ne fie răpit!

Eva noastră, cea mai mândră ca soarele prânzului, să ne fie smulsă de-aici!... Sub cuvânt că ne vor binele, cei ce nu cunosc chinurile, durerile şi lacrămile, cum noi le cunoaştem, au venit să ne smulgă ce bruma i-a mai scăpat printre degete Marelui Zgârcit din ceruri! Durerea noastră, chinul nostru ne dă dreptate să ţinem al nostru pământul!

Haideţi la luptă!

— La luptă! urlă ceata înspăimântătoare a lui Lucifer, care plutea printre volburile grozavei vijelii.

— Cu nebunii ăştia n'o scoatem uşor la capăt! vorbi un înger.

Adam scoase capul pe uşă să vadă ce e afară. La spatele lui, Eva căuta să privească şi ea peste umăr.

— Măi, fraţilor, ce frumoasă întrupare mai e şi Eva! zise unul. Dar o piatră îl izbi în aripă.

— Suntem loviţi! strigară mai mulţi îngeri.

Ploaia de pietre şi de stânci începu să cadă asupra lor.

Ingerii traseră săbiile. Flacări se aprinseră în mâinele lor.

— Ii izbim, ori numai ne apărăm? întrebă unul.

— Ne apărăm!

Ridicară săbiile şi boltiş de flacări se făcu de-asupra lor. Pietrele cădeau pe bolta aceasta de foc şi apoi cădeau încet jos. Ingerii nu mai erau loviţi, dar un munte se ridică între ei din pietrele asvârlite. Coliba lui Adam era să fie cotropită şi îngropată cu totul.

Doi îngeri intrară în colibă, învăluiră cu aripele unul pe Adam şi altul pe Eva şi îi scoaseră afară, înfăşuraţi în aripi ca nişte pânze albe de argint. Pe locul luptei, din pietrele asvârlite se ridicau noui dealuri, din care unul s'a numit mai târziu Golgota.

— Ii răpesc! Ii răpesc! strigă ceata. Pământul începu să tremure.

— Ah! Ah!... Ia-ne lumina, Dumnezeule, dar nu pe Eva!... strigă Lucifer.

Se agăţă cu mâinile de vârful muntelui şi trase spre el. Pământul se crăpă şi o trâmbă de foc şi de fum nemaipomenită eşi din măruntaele pământului!

— Arde-ne, arde-ne cu totul, tiranule, dar nu ne lua singura mângâere a ochilor! răcni Lucifer şi sări în flacările muntelui.

Belzebut trase sabia şi răcni:

— Nu pierim cu una cu două! El piere de dragoste, dar nu de lovituri. Trageţi săbiile, copii ai focului, şi să ne luptăm, ca încai să murim de lovituri, iar nu de ciudă!

Săbiile de fiare roşii de foc ale satanilor izbiră în bolta de foc a îngerilor şi începură s'o spargă.

— Ce ne facem? întrebă un înger.

Lucifer, asvârlit de flacările muntelui în înaltul cerului, căzu apoi pe bolta de foc ce acoperea îngerii.

Mulţi îngeri începură să răcnească, că săbiile satanilor îi lovesc şi pătrund prin bolta lor de flacări.

— Isbiţi în nebunii ce ne lovesc mai tare!

Şi îngerii loviră cu săbiile lor, iar satanii începură să urle de durere, să cadă jos şi să se rostogolească printre pietre, chinuindu-se grozav de lovituri.

Lucifer pătrunse pe o spărtură de sus în ceata îngerilor. Ii văzu lungile ei plete eşite printre învăluirea aripelor îngerului.

— Evo! răcni el, vreau să pier sub picioarele tale, ucis de ucigaşii Cerului! — şi se aşternu jos.

— Nebunule, cum faci ucigaşi pe îngerii lui D-zeu? îi strigă un înger, cu sabia gata să-l străpungă.

— Pentru ce-aţi venit dar? — răcni Lucifer întrebarea. — Ea e viaţa noastră şi a pământului. Ea este pământul cel viu scăldat în lacrimile chinurilor noastre!

Urletul răniţilor era acum mare, ca şi urletul trâmbelor de foc ce ieşiau din pământ.

— Să părăsim pământul fără Adam şi fără Eva!... strigă un înger... Ar muri, rătăciţii, fără ei... Ori ne-ar lovi până am fi siliţi să-i pierdem cu totul!...

Ingerii sburară într'o clipă, ca un stol de porumbei când văd uliul.

Eva şi Adam rămaseră jos, îngroziţi şi tremurând.

Lucifer se repezi la Eva şi-o înfăşură el în aripile lui negre.

— Soarele pământului, soarele pământului! strigă el, sărutând-o.

— Mai încet, prietene! îi zise Adam, punându-i mâna pe umeri... Eu nu te pricep ce vrei; dar Eva e a mea şi numai a mea!

Lucifer desfăcu aripele şi Adam puse mâna pe după gâtul ei alb. Eva tremura de groază mare şi nu putu zice nimic.

— Ah! Ah! iată chinul! urlă Lucifer.

— In aer, de-asupra norilor, copii ai focului, străjuiţi înălţimile... ca să nu se mai furişeze la noi oaspeţi nepoftiţi, ca cei care fugiră acum!

Belzebut vârî sabia în teacă, se'ncruntă şi strigă către ceată:

— D'asupra norilor, copii, să facem locuri de observaţie!

Ceata sbură cu vuet mare.

Furtuna se potoli cu încetul. Norii se rupseră şi soarele apăru vesel pe cerul albastru, de parcă nimic nu s'ar fi întâmplat pe pământ.

— Ah!... coliba noastră! — zise Eva.

— Las-o, e în adânc acum... Cine ştie când vom mai dormi în ea!...

— Poate când vom atinge sfârşitul! îi mai răspunse Eva.

I. C. VISSARION

## Epigrame

D. Romulus Dianu va da autografe cumpărătorilor romanului său „Adorata" editat de d. Ciornei.

I

Deşi reclama este vastă
Şi'n ţară vestea se întinde,
Rămâne „Adorata" castă:
Chiar de semnezi... ea nu se vinde.

II

Să ştii că dacă Cezar scrie
Romane'n şir ca un titan,
Nu e destul să ai ca dânsul
Un nume de botez — roman

III

Nu focul sacru te-a făcut
Să scrii romanul „Adorata".
Ci ca să spui satisfăcut:
— Ciornei, ascultă: **Ad'o, rata!**

T. M.

# Ion Petrescu

Fiecare deţinut „boer" are servitor, ca fiece ofiţer ordonanţă.

Plecându-i servitorul, Floratos a tocmit dintre deţinuţi pe altul. Băiat harnic, deştept, cu o figură care exprimă francă sinceritate, cu o gură curată făcută par'că numai pentru corurile de îngeri, noul Ion stârneşte de câteva zile, ale noviciatului, admiraţia colectivă. Genul lui total are viaţa şi veselia latentă a unui pui de animal, a cărui acţiune e un joc şi un echilibru permanent. O privire luminoasă însoţeşte toate mişcările lui Ion şi în câteva zile interiorul celor două odăi ale lui Floratos a căpătat o atitudine nouă, ca şi cum o femee voioasă i-ar fi imprimat un ritm de bucurie şi un surâs universal. Rapid în concepţie, instantaneu în execuţie, Ion, căruia începuse să-i se zică Ionică, nu conteneşte de dimineaţa, până seara târziu, din munca lui, pe care o pricepe. Poate că degajamentul firii avea ceva exagerat şi sonoritatea cuvintelor lui un ton de intimitate nivelatoare, care nu făcea parte din programul unui servitor. Formele lui verbale „Stai să vezi" şi „Iţi aduci aminte că ţi-am spus" denotă oarecare libertinaj, dar le atribuia fiecare extracţie, pe care o crede ţărănească, urmărind într'însele chiar satisfacţii rustice, în stilul mugetului vacilor şi al fumului din hornuri.

Astăseară, decepţie generală. Curioşi să analizeze necunoscutul acestui copilandru, care se părea că trebuie să ascundă surprize strălucite de naivitate, boerii l-au provocat părinteşte să vorbească. Furtul lui dubios de nişte decoraţii, luate dintr'un pod, părea opera unui copil, care ţinea să se joace cu nişte tinichele şi podul în care decoraţiile au fost găsite, era închipuit ca o dependinţă contiguă a propriului pod, al casei unde locuia el şi unde s'ar fi dus să caute o ladă veche sau căpăţâni de ceapă.

Impins să vorbească, Ion, cu o naturaleţă dumnezeiască, a descris o escaladare cu spargere categorică, în podul caselor ocupate în strada Sebastopol de un ministru şi a făcut teoria morală a furtului profesional. Din ce în ce mai surprinşi şi tot aşteptând ca urmarea povestirii lui să corecteze cele spuse mai nainte, cărora li se putea da o interpretare greşită, ascultătorii sfârşiră prin a se uita unii la alţii, încremeniţi de stupoare.

Podul ministrului l-au spart de cinci ori, Ion şi cu un „coleg", prost, pe care îi pare rău că l-a luat cu el. In ziua în care a fost prins, el fuma în fereastra podului. Era ora 9 dimineaţa şi sta ascuns acolo dela 10 seara, din ajun, ca să poată, folosindu-se de un moment favorabil, să scoată lucrurile furate. Mai furase şase covoare şi le vânduse cu 7 mii de lei unui profesor de muzică, cu nume italian, care s'a „învârtit" cu comisarul secţiei respective. Prinţul Ghica, proprietarul imobilului locuit într'o aripă a lui de ministru, îşi lua tocmai laptele în curte; era prin Mai şi primi scuipatul fumătorului din pod în ceaşcă. Asaltarea podului şi prinderea hoţilor.

Ca să ajungă la pod, hoţii intrau pe scara mare, pe care circulau şi locuitorii casei şi care ducea până la învelitoare; şi tot pe acolo scoborau şi obiectele furate. Ion e respectuos cu ierarhia.

— M'am dus să-i fur domnului ministru caseta cu bani, zise el, pe care am văzut-o de trei ori deschisă în faţa mea dar nu m'a ajutat norocul. Bine am făcut că i-am furat ce i-am furat căci „mi-a scris că nu dă parale" adaugă Ion.

— Cum ţi-a scris ? ce însemnează asta ?

— I-am dat o petiţie, zise Ion.

— Petiţie ?!

— Da, cerându-i ajutoare, ca să ajut pe bătrânul tată-meu, de mai multe ori.

Nu s'a insistat asupra acestui capitol şi a mecanismului relaţiilor dintre Ion şi ministru, înţelegându-se că s'a produs o tentativă de şantaj sau o manoperă de explorare hoţească a topografiei sentimentelor.

Imbătat de sine, Ion mărturiseşte că mai este judecat în lipsă şi pentru alt „fapt", în care fiind prins şi-a dat un nume fals şi pentru care va lua doi ani puşcărie.

— Nu eram prost, spune el, să-mi dau numele adevărat. Dar vă întreb pe d-voastră pot să fiu măcar uşor condamnat ?

Şi acest distinguo admirabil:

— Căci nu era marfă românească, *de-a noastră:* era marfă dela Nemţi...

Ion furase dela ocupanţi puşti, muniţii, îmbrăcăminte, pături şi bocanci şi se afirma patriot şi naţionalist.

Ion e întrebat cum de-i vine să fure, când are atâtea însuşiri bune de muncă şi de rânduială, şi e încurajat să facă amendă onorabilă pentru viitor.

Ion răspunde cu teoria originală că trebuie să furi de câteva ori ca să ajungi om cinstit, dând pilda unui pescar din piaţă, care la 12 ani era în puşcărie pentru primul lui furt, şi care astăzi are bălţile cele mai mari în arendă şi e proprietar a cel puţin 22 de imobile.

— Voi fi un al doilea... Titircă, zice hoţul citând numele pescarului. O lovitură de 6—7000 de lei dela 3 la 6 luni închisoare. Faci câteva lovituri de acestea şi-ţi ajung... argumentează hoţul cu ochi luminoşi, răspunzând cu voce tare unei preocupări tăcute.

Linîştea povestitorului îngrozeşte. Niciun cinism la el, dar o sinceritate, un entuziasm, o determinare spirituală definitivă, congenitală. Conştiinţa pedepselor mici, pe cari le asigură Codul Penal, hoţilor, facilitând profesia furtului promovând-o ca o inocenţă, în vreme ce trimite la ocnă pe ucigaşii din pasiune şi beţie, trece la generaţii de indivizi, face şcoală, creează o clasă de bandiţi încurajaţi să trăiască din parazitism şi prădăciune şi să găsească în ele mijlocul opulenţei şi al imunităţii.

Ascultătorii se privesc lung, pe când Ion le trimite, ca o pasăre albă, nevinovatul lui surîs, amestecat într'un clăbuc de fum de tutun.

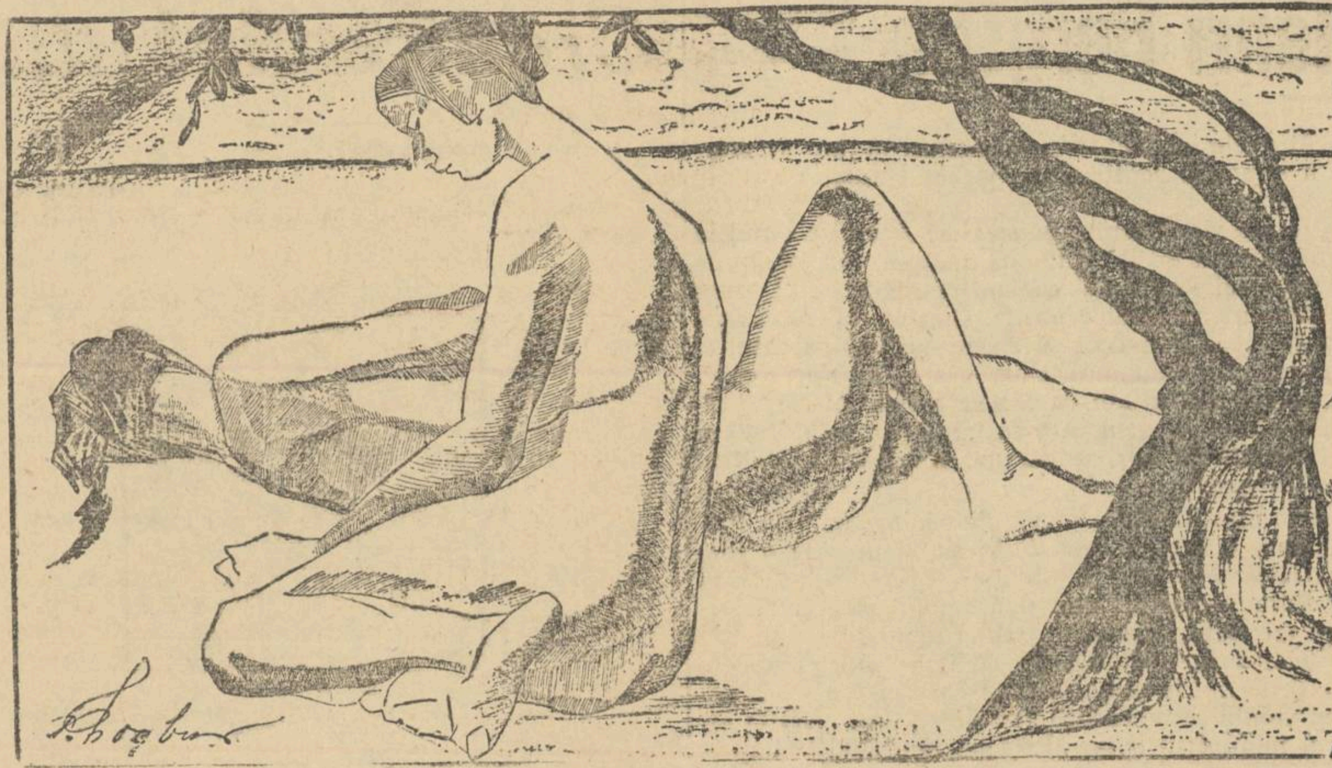
— Qu'en dites-vous ? întreabă cineva cu melancolie.

— Je le ficherai à la porte, răspunde Floratos, afectat.

T. ARGHEZI

Din volumul *Poarta Neagră* (Note de închisoare) sub presă. (Editura „Cultura Naţională").





# PLASTICA

## — SALONUL OFICIAL DE ARHITECTURĂ ŞI ARTĂ DECORATIVĂ —

Arta, în manifestările ei multiple, cum foarte bine s'a spus, depăşeşte adesea viaţa. Dar e neîndoios că existenţa ei e strâns legată de desvoltarea economică şi de resursele naturale ale ţării.

In ţara noastră, în care materialul prim pentru construcţii, pentru ţesături şi pentru înfăptuirea operelor de artă se găseşte din belşug, s'a realizat încă din vremurile cele mai îndepărtate o importantă industrie artistică.



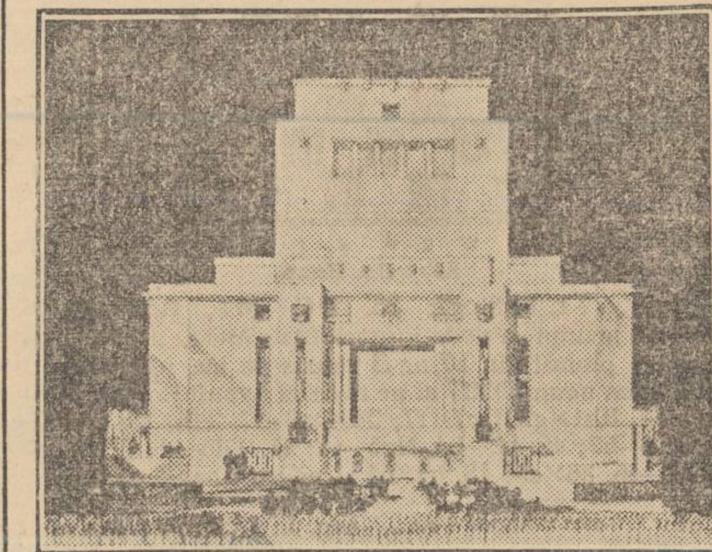
**Maica Domnului cu Iisus Christos**
**Frescă de Merica Râmniceanu**

Arhitectura şi arta decorativă au la noi o veche şi bine cumpănită tradiţie.

De veacuri, ţăranul nostru îşi creiază singur arhitectura, mobilierul, ceramica, ţesăturile şi toate podoabele casei.

Produsele ţărăneşti se disting prin armonia coloritului, prin proporţia, simetria şi simplitatea expresivă a arabescului linear.

Se încearcă, însă, de câtva timp, artificializarea şi chiar falsificarea acestor produse printr'o industrie orăşenească în care se împrumută teme studiate armoniilor primitive, introducându-se în scoarţa românească motive barbare şi culori străine de tehnica şi preocupările obişnuite ale creaţiei populare.



**Emil Călinescu, Ion Giurgea şi Al. Psepilinsky**
**Teatrul Comunal din Tecuci**

Salonul Oficial de artă decorativă confirmă în totul aceste observaţiuni.

Cercetând lucrările expuse, ai impresia că te afli într'un bazar alcătuit din materiale rămase la sfârşit de sezon, îngrămădite fără gust într'un colţ pe care nu-l mai vizitează nimeni.

Ce caută oare într'un Salon Oficial de artă decorativă, covorul de lână al doamnei Rădulescu-Jiquidi? Ce caută aci covorul doamnei Maria Bistriţeanu, care face concurenţă industriei similare din Bazargic?

Panoul cu nalbe al doamnei Zoe Teodorescu are aceiaşi compoziţie şi acelaşi colorit ca al covoraşelor de papură care ne vin din Egipt.

Alături de acestea, compoziţiile de stil indian şi persan, chiar când aduc o execuţie interesantă, nu se pot intitula scoarţe româneşti.

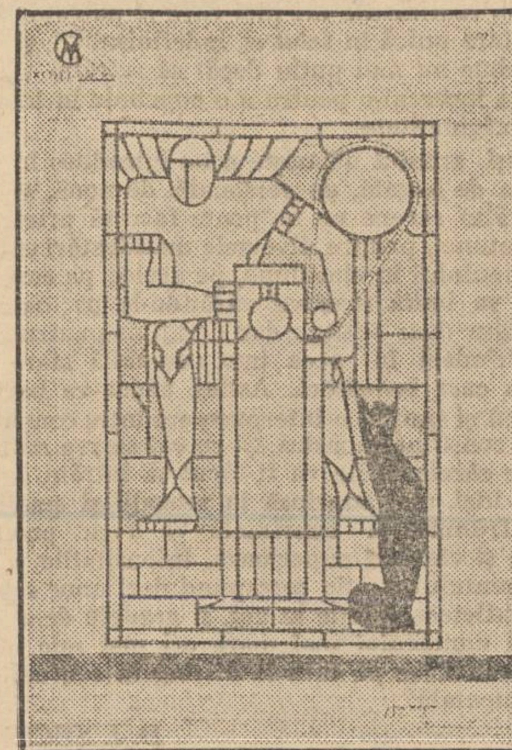
Simfonia de violet a doamnei Maria Şoarec e o compoziţie minunată, în care gradaţia nunţelor şi delicateţea desenului dovedesc o temeinică stăpânire a meşteşugului.



**Constanţa Petrescu** **Ţesătură şi Ceramică**

Am fi vrut, însă, ca tocmai artiştii ce stăpânesc tehnica desăvârşită a ţesutului şi pun ceva din sufletul şi personalitatea lor în fiecare operă, să se cheltuiască deopotrivă de generos în realizări de valoare etnică, cum o face pentru cele de prestigiu estetic.

Etnicul nu trebue sacrificat artistului. Mai ales când aceste noţiuni, în arta noastră, nu numai că nu se exclud, dar adesea se confundă.



**C. Cananău** **Vitrou pentru Cinematograf**

Dintre celelalte lucrări relevăm ţesăturile doamnei Melisopol -Rotica, scoarţele olteneşti ale doamnei Maria Nisipeanu, fresca doamnei Merica Râmniceanu, vitrail-ul d-lui Cananău, panourile domnilor G. Nichita şi A. Phoebus, schiţele domnului Mac Constantinescu şi gravurile îngrijite ale domnului R. Iosif.

★

Arhitectura se prezintă destul de slab.

Nu se precizează nici-un stil propriu în lucrările tineretului, — iar arhitecţi de seamă ca domnii Petre Antonescu, Ciortan, Creangă, Cristinel, Nenciulescu şi Trajanescu expun proecte în majoritate cunoscute.

H. BLAZIAN

# „Ciobotăriţa"

Când m'am întors acasă, după o lipsă de câteva zile *„cutia cu surprize"* era aproape plină. Am desprins — din cuiul ei, de după uşă — mica cheiţă, înflorită cu o panglică decolorată, de mătase şi, cu aceiaşi teamă superstiţioasă, de totdeauna, ce face să-mi tremure mâna, am liberat din captivitatea cutiei de metal, ţintuită la uşa din faţă, un stol de misive, prăfuite şi răscoapte de soare.

Alunecând asupra celorlalte, ca un strop de apă pe luciul unei oglinzi, privirea mi s'a oprit pe un plic de hârtie proastă şi maculat din abundenţă, pe care — alături de numele şi adresa mea — o mână, nedeprinsă cu scrisul, adăugase menţiunea: *„Foarte urgent, vă rog şi eu"* şi iscălea: *„Ingrijitoarea"*.

Am rupt, cu bătăi de inimă, marginea plicului. Presimţirea nu mă înşelase. Un fost coleg de şcoală trage să moară, într'un sanatoriu de ftizici, dintr'o mahala periferică. Numele lui — *Constantin Ionescu* — nu-mi amintea nimic; dar o menţiune alăturată semnăturii, în cleştele unei paranteze, spunea mai mult decât era nevoie.

*„Ciobotăriţa"!...* Porecla asta, cu care-l lapidasem odată, în focul unei certe de copii, făcea să vibreze în mine o coardă dureroasă.

M'am aruncat în cea dintâi maşină şi, după un sfert de oră opream la poarta sanatoriului...

O curte nesfârşită şi pustie, câţiva copaci şi două bănci de lemn. Pe una din ele, o fantomă — într'un halat sfâşiat şi murdar — dormitează, cu capul rezemat de speteaza, în arşiţa cumplită a după-amiezei. Mă apropii să-i cer o îndrumare. Un şir de căsuţe scunde par aruncate cu lopata, în fundul curţii. Spre care să mă îndrept?...

Sgomotul paşilor mei deşteaptă pe bolnav. E un bătrân. La întrebarea mea mă priveşte placid, cu doi ochi albaştri şi uscaţi, par'că. Pe urmă schiţează un gest, spre unul din pavilioane. E *„cancelaria"*. O femeie voinică, în costum de infirmieră, mă întâmpină la uşă.

— Aţi venit pentru *ăla* dela percepţie?... Nu ştiu, zău, dacă v'o mai cunoaşte. Azi-mâine, e gata..." Cuvintele ei mă dor. Femeia parcă îmi ghiceşte gândul. Căci, în faţa uşii la care m'a condus, adăugă în şoaptă:

— Săracul! Vai de capul lui!..." Şi-mi face semn, să intru...

Odaie săracă, de spital. O umbră se agită în aşternutul dubios al patului şi doi ochi, afundaţi în orbite, încearcă să zâmbească. M'a recunoscut. Ii întind mâna, pe care el o refuză cu discreţie. Cuvintele îi scapă cu greu, din gâtlej. O hârâitură continuă, de pendul detracat, le face abia înţelese.

— Ce bine îmi pare c'ai venit!... Nu te supăra, că te-am chemat! Ştii, sunt singur; n'am pe nimeni şi voiam să te văd. Ce mai faci tu?... Eu — după cum vezi — nu prea fac bine..." Şi cearcă, iar, să zâmbească. Dar gura i se strâmbă într'un rictus atât de înfiorător, că, fără voie, întorc capul. Apoi, obosit de sforţarea făcută, închide ochii şi rămâne aşa, nemişcat...

Veşnicia unui ceas s'a scurs, lâncedă, peste veghea mea. Hârâiturile au încetat. Acum răsuflă în răstimpuri regulate, de om care doarme. Am înţepenit, de nemişcare, în scaunul pe care am apucat să mă aşez. Imi sprijin capul în podul palmei, închid ochii şi-mi liberez mintea din frânele atenţiei. Ca un stol de vrăbii flămânde, gândurile mele, toate, converg spre curtea unui liceu de provincie, într'o după amiază de iarnă, cu douăzeci de ani în urmă...

Ionescu Constantin mi-a fost coleg de clasă, în primii trei ani de şcoală. Nu era nici mai bun, nici mai rău, ca ceilalţi. Pricepea greu, dar învăţa mult. Stăteam în acelaş rând de bănci şi, fără alt motiv, văzându-i mereu profilul încruntat, de atenţie concentrată şi ochii lui verzi care străpungeau pe profesori, am ajuns să-l urăsc. Simţeam bine că, odată şi-odată, va trebui să mă răfuesc cu el şi, aşteptând, cloceam o răsbunare odioasă. Intâmplarea mă făcuse — cu vreun an mai înainte — stăpânul unui secret pe care Ionescu îl străjuia cu disperare. Maică-sa era văduva unui ciobotar şi, cu două calfe şi un ucenic, continua să conducă, clandestin, umilul atelier de cismărie, într'o căsuţă dărîmată, de lângă podul *Pescăriei*. Iar — ceiace era mai grav — Ionescu Constantin „lucra", în rând cu calfele, seara, când se întorcea dela şcoală.

Eram în cancelarie când am făcut descoperirea asta. O femeie uscăţivă, cu privirea tristă, legată cu bariz negru la cap, vorbea cu directorul. Am tras cu urechea — pe când alegeam, dintre sulurile de hărţi, pe aceia după care mă trimisese profesorul de geografie — şi, din discuţia lor, mă edificasem. Mama lui Ionescu era *ciobotăriţă!* De bucurie, mi-am simţit inima bătându-mi mai viu, în piept. Din clipa aceia, soarta lui Ionescu era pecetluită. Şi ce trebuia să se întâmple, s'a întâmplat.

Intr'o recreaţie de iarnă, în focul unei certe violente, am desvăluit, în faţa tuturor, *„secretul"* lui Ionescu. Iar la sfârşit i-am trântit, ca un bolovan, o apostrofă formidabilă:

— *„Ciobotăriţo!..."* Porecla a prins. De fapt, nimeni nu-l „mistuia" pe Ionescu. Din ziua aceia, numele i-a rămas *„Ciobotăriţă"*; iar *„Ciobotăriţa"* deveni, vertiginos de iute, calul nostru de bătaie...

Peste o lună, în preajma vacanţei de Crăciun, *„Ciobotăriţa"* s'a retras dela şcoală. Maică-sa a venit, într'o după amiază, să-i ia actele. I-am întâlnit când eşeau pe poartă: *„Ciobotăriţa"* plângea...

O lună întreagă m'am chinuit. Vream să mă duc să-i cer iertare. Când, în sfârşit, am isbutit să-mi sugrum orgoliul, m'am dus. Dar era prea târziu; se mutaseră, cu totul, la ţară. Şi de-atunci nu l-am mai văzut...

Ce-o fi făcut în timpul acestor douăzeci de ani? Ingrijitoarea spunea că e *„dela percepţie"*. Cum o fi ajuns aci? Şi — oare — ce-ar fi ajuns, dacă nu se retrăgea din şcoală?... S'o mai fi gândit la mine? M'o fi iertat?... De ce m'a chemat, oare?...

Intrebările astea îmi brăzdau mintea, ca nişte fulgere, în timp ce ascultam respiraţia lui, şuierătoare. Un cleşte de oţel îmi strângea tâmplele...

— Trebue să-l întreb, numaidecât!" îmi ziceam. „Vreau să ştiu. Vreau, cu orice preţ!..."

M'am ridicat de pe scaun. Ca un reflex al gestului meu, pleoapele muribundului bătură scurt, de câteva ori. Hârâiturile de adineaori reîncepură. I-am trecut braţul pe sub cap, încercând să-i ridic perina. Şi 'n clipa asta n'a mai horcăit. Capul i-a căzut, ţeapăn. Şi a murit în braţele mele...

. . . . . . . . . . . . . . . .

Alaltăeri l'am îngropat.

GRIGORE PATRICIU

# Concepţia Frumuseţii la Henri Bergson

In opera filozofică a lui Bergson există, împrăştiată în pasagii răsleţite, o întreagă concepţie asupra artei şi frumuseţii.

Cărţile lui Bergson, care sunt cele mai frumoase şi mai răscolitoare din câte au fost scrise vreodată, sunt din nefericire în România foarte puţin cetite. Asta ţine de faptul că Bergson, deşi scrie într'un stil mereu poetic şi cald, este totuşi un spirit extrem de subtil, ceia ce descurajează poate pe cetitorul român, cetitor grăbit prin excelenţă, care dacă vede că a început să nu mai priceapă, în loc să se întoarcă înapoi şi să reia lectura de acolo de unde se încurcase, preferă să svârle cartea.

Dar există, în opera lui Bergson, chestiuni oarecum colaterale, care se pot pricepe chiar independent de sistemul lui filozofic general. Astfel este analiza pe care o face sentimentului estetic. Poate că reproducând aceste pasagii să trezim în publicul românesc puţin interes pentru opera acestui mare cugetător care a fost şi un mare poet, un mare stilist şi evocator de imagini.

★

Bergson pretinde că, adeseori ni se pare că un sentiment creşte în putere, în tărie, în intensitate — când în realitate el a crescut doar în bogăţie. Cuprinsul i-a devenit mai variat, mai plin.

Şi cu această ocazie studiază conţinutul sentimentului estetic.

Dar iată pasagiul — care este bucată de antologie:

„Sentimentul estetic este un exemplu tipic de intervenţie progresivă, în sânul emoţiei fundamentale, a unor elemente cu totul nouă, şi care par a o face să crească în mărime, când în realitate ea nu creşte decât în complexitate, în introducerea de elemente deosebite între ele ca natură.

„Să luăm bunioară sentimenul *graţiei*. La început, ea nu-i decât priceperea unui fel de uşurinţă, de libertate şi degajare în mişcările exterioare. Şi cum, pe de altă parte, mişcările cele uşoare sunt acelea care se prepară unele pe altele, — sfârşim prin a găsi că sunt graţioase, mai mult ca altele, mişcările care se lasă a fi prevăzute, atitudinile prezente în care sunt indicate — oarecum „preformate" — atitudinile viitoare. Dacă mişcările sacadate sunt în genere lipsite de graţie, pricina e că sacadare înseamnă tocmai mişcări care îşi sunt, fiecare, suficiente lor înşile, şi nu anunţă pe cele care le vor urma. Dacă graţia preferă linia curbă celei frânte, e iarăşi pentru că o curbă îşi schimbă direcţia în fiece clipă astfel încât fiecare direcţie nouă este indicată în aceia care o precede. Intr'o privinţă, plăcerea de a percepe mişcări „degajate" se combină aci cu plăcerea de a opri oarecum mersul vremii, şi de a ţine viitorul închis în prezent.

„Un element nou intervine atunci când mişcările graţioase ascultă de un ritm, şi când muzica le întovărăşeşte. Căci ritmul şi măsura, îngăduindu-ne să prevedem încă şi mai bine mişcările artistului, ne fac să credem de data asta că noi suntem stăpânii lui. Fiindcă aproape ghicim atitudinile pe care le va lua, el pare atunci că ne ascultă, dacă aceste mişcări le execută în realitate. Regularitatea ritmului stabileşte între artist şi noi un fel de comunicaţie, şi reîntoarcerile periodice ale măsurii sunt ca tot atâtea fire nevăzute prin care noi poruncim să joace acestei marionete, imaginare. Chiar dacă ea se opreşte o clipă, mâna noastră, impacientată, nu se poate opri de a se mişca oarecum ca pentru a o împinge înainte, ca pentru a o repune în sânul acelei mişcări al cărui ritm a devenit pentru moment voinţa şi gândirea noastră toată.

„Va intra deci, în sentimentul lucrurilor graţioase, şi un fel de simpatie fizică. Analizând farmecele acestei simpatii, veţi vedea că ea ne place mai ales pentru asemănarea sa cu simpatia cealaltă, cu simpatia morală, pe care, în mod foarte subtil, ni-o evocă. Această ultimă însuşire — cu care toate cele precedente vin să se combine — explică irezistibila atracţie a graţiei. N'am putea înţelege plăcerea ce ne pricinueşte, dacă ea s'ar reduce la o simplă „economie de eforturi" (cum susţine Spencer). In realitate însă noi credem a descoperi, în tot ce e foarte graţios, pe lângă uşurinţă care e semn de mobilitate, indicaţia unei mişcări posibile spre noi, întru întâmpinarea noastră, a unei simpatii virtuale, sau chiar născânde. O asemenea simpatie mobilă, mereu gata să se dăruiască pe sine, ea este adevărata esenţă a graţiei. Şi astfel, pretinsele intensităţi crescânde ale sentimentului estetic se rezolvă aci printr'o seamă de sentimente calitativ diferite unele de altele, din care fiecare, anunţat de cel precedent, soseşte eclipsându-l. Acest progres calitativ noi îl interpretăm greşit în sensul unei schimbări de *mărime*, — pentrucă ne plac lucrurile simple, şi pentrucă limbagiul nostru e prost alcătuit ca să redea subtilităţile analizei psihologice.

„Pentru a înţelege cum sentimentul frumuseţii comportă „grade", — ar trebui să-l supunem unei analize minuţioase. Poate că greutatea pe care o întâmpinăm pentru a-l defini ţine mai ales de faptul că socotim frumuseţea naturii ca anterioară aceleia a artei. Socotim procedeele artei ca nişte mijloace prin care artistul exprimă frumuseţea naturală. Şi atunci esenţa Frumosului rămâne misterioasă. Dar ne-am putea întreba dacă natura a fost vreodată frumoasă altfel decât prin întâlnirea norocoasă cu procedee ale artei noastre omeneşti, şi dacă, într'o privinţă arta nu a precedat natura. Fără a merge aşa departe, pare totuşi conform unei bune metode să studiem frumuseţea mai întâi în operele unde a fost produsă printr'un efort conştient, şi numai în urmă să ne coborâm, prin tranziţii nesimţite, dela artă la natură (care e şi ea artistă în felul ei).

„Plasându-ne din acest punct de vedere, se va observa — credem noi — că obiectul artei este să adoarmă puterile active sau mai precis rezistente ale personalităţii noastre, şi de a ne aduce astfel într'o stare de docilitate perfectă, în care realizăm ideea ce ni se suggerează, în care simpatizăm cu sentimentul ce ni se exprimă. In procedările artei, vom regăsi, subt o formă îndulcită, rafinate şi oarecum spiritualizate, procedeele prin care se deţine de obiceiu starea de hypnoză.

„Astfel, în muzică, ritmul şi măsura suspendă circulaţia normală a senzaţiilor şi ideilor noastre, făcând atenţia să oscileze între anumite puncte fixe, şi punând stăpânire pe noi cu atâta putere încât imitarea, cât de pe departe, bunioară a unei voci care geme, va fi de ajuns pentru a ne umple sufletul cu o tristeţe infinită. Dacă sunetele muzicii acţionează asupra noastră mai tare decât acele ale naturii, e pentrucă natura se mărgineşte a *exprima* sentimente, pe când muzica ni le *suggerează*.

„De unde vine farmecul poeziei? Poetul e omul la care sentimentele se desvoltă în imagini, iar imaginile în cuvinte, docile la ritm. Văzând aceste imagini cum trec pe dinaintea ochilor noştri, simţim, la rându-ne, sentimentul care fusese ca să zicem aşa echivalentul emoţional al acelor imagini. Dar acestea nu s'ar realiza cu atâta tărie pentru noi dacă n'ar exista mişcările regulate ale ritmului, prin care sufletul nostru, legănat şi adormit, se uită pe sine ca într'un vis, pentru a gândi şi vedea alături cu poetul.

„Artele plastice obţin efecte de acelaş gen prin fixitatea pe care o impun deodată vieţii, şi pe care o contagiune fizică o comunică atenţiei spectatorului. Dacă operele statuariei antice exprimă emoţii uşoare, care le atinge ca un suflu, în schimb palida nemişcare a pietrei dă sentimentului exprimat, mişcării începute, îi dă un nu ştim ce definitiv şi vecinic, în care gândul se absoarbe şi voinţa se pierde. Şi s'ar putea descoperi în arhitectură, înlăuntrul chiar al acelei imobilităţi impresionante, oarecari efecte analoage acelora ale ritmului. Simetria formelor, repetiţia indefinită a aceluiaş motiv arhitectural, fac percepţia noastră să oscileze dela acelaş la acelaş, desobicinuindu-se astfel de toate acele schimbări neîncetate din viaţa de toate zilele, care ne tot obligă să revenim, ca la un punct de reper, la propria noastră personalitate. Şi atunci, indicaţia, chiar deabia schiţată, a unei idei, va fi de ajuns pentru a ne umple sufletul întreg cu această idee.

„Astfel, arta urmăreşte să *tipărească* în noi sentimentele, nu să le exprime pur şi simplu. Ni le suggerează, şi dă, bucuros cu piciorul imitării naturii dacă găseşte mijloace mai eficace. Natura procedează şi ea prin sugestie. Dar ea, spre deosebire de artă nu are la îndemână ritmul. Il înlocueşte prin acea îndelungată camaraderie isvorâtă din comunitatea influenţelor reciproce dintre ea şi noi, aşa că ajungem ca, la cel mai mic gest al ei, să simpatizăm cu dânsa, asemenea unui mediu supus mişcărilor magnetizorului. Şi o astfel de simpatie se produce mai cu seamă când natura ne prezintă fiinţe cu proporţiuni normale, aşa încât atenţia noastră să se poată repartiza deopotrivă între toate părţile figurii fără a se fixa special pe nici-una din ele. Percepţia noastră e astfel legănată de această armonie; nimic nu mai opreşte liberul avânt al sensibilităţii, care nu aşteaptă niciodată decât căderea obstacolului pentru a se putea emoţiona prin simpatie.

„Rezultă din toată această analiză că sentimentul frumosului nu e un sentiment special, ci că orice sentiment încercat de noi va îmbrăca un caracter estetic dacă el ne este, *nu pricinuit*, ci *suggerat*. Vom înţelege atunci de ce emoţia estetică ne apare ca având mai multe grade de intensitate şi mai multe grade de elevaţie.

„Intr'adevăr, uneori sentimentul suggerat deabia întrerupe puţin ţesătura strânsă a faptelor psihice care ne compun propria noastră poveste. Alteori, ne face să lăbim din ochi această poveste, fără totuşi a o pierde în întregime din vedere. Insfârşit, alteori, sentimentul suggerat se instalează complect în noi, absorbindu-ne, acaparându-ne sufletul tot. Există, aşa dar, faze distincte în procesul sentimentului estetic, întocmai ca în starea de hipnoză. Şi aceste faze corespund nu atât unor variaţii de grad, cât unor diferenţe calitative, de stare, de natură.

„Dar meritul unei opere de artă nu se măsoară neapărat prin tăria cu care sentimentul suggerat ne posedă, ci mai degrabă prin bogăţia de cuprins al acelui sentiment. Cu alte cuvinte, alături de grade de intensitate, distingem instinctiv şi grade de profunzime şi de elevaţiune. In privinţa aceasta constatăm că sentimentele şi gândurile unui artist exprimă şi rezumă o parte mai mult sau mai puţin considerabilă din propria lui poveste. Dacă arta aceea care nu dă decât sensaţii e o artă inferioară, este pentru că e greu să deosebim, prin analiză, într'o sensaţie altceva decât sensaţia însăşi. Dar cea mai mare parte a emoţiunilor sunt încărcate cu mii de sensaţii, sentimente ori idei care le pătrund. Fiecare e deci o stare unică în felul ei, indefinisabilă, şi s'ar părea că trebue nu mai puţin decât să retrăim viaţa aceluia care a încercat-o pentru a o cuprinde în toată complexa ei originalitate.

„Totuşi, artistul năzueşte a ne introduce în această emoţie aşa de bogată, de personală, de nouă, şi de a ne face să trăim ceeace nu ne poate face să pricepem. El va alege, atunci, printre diversele manifestări exterioare ale sentimentului în chestiune, pe acelea pe care corpul nostru le va imita maşinal văzându-le pe care le va imita desigur doar schiţat, dar de ajuns pentru a ne repune dintr'odată în acea inexprimabilă stare sufletească din care isvorîseră. Astfel, cădea-va bariera pe care timpul şi spaţiul o interpuseseră între conştiinţa artistului şi conştiinţa noastră. Şi cu cât starea sufletească în cadrele căreia el ne va fi făcut să intrăm va fi mai bogată în idei, mai cuprinsă în sensaţii şi emoţiuni, — cu atât frumuseţea exprimată va avea profunzime mai mare şi elevaţie superioară. Intensităţile succesive ale sentimentului estetic corespund deci unor schimbări de stare sufletească ivite în noi, şi gradele de adâncime corespund numărului mai mare ori mai mic de fapte psihice elementare pe care le distingem confuz în emoţia fundamentală".

D. I. SUCHIANU


NOU CETIŢI

Selma Lagerlöf

MUNKYTTAN

Traducere de ANA CANARACHE

în BIBLIOTECA DIMINEAŢA

No. 125, apărută în 165 pagini

— Preţul 20 Lei —

La librării şi depozitarii de ziare


# Cronica Sahului

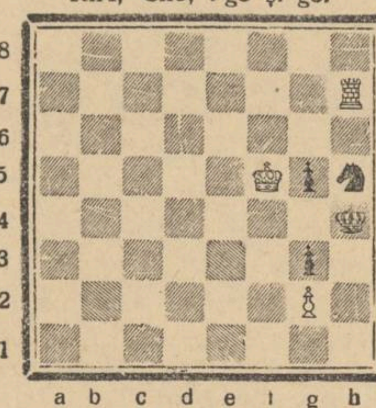
## PROBLEMA No. 291

de Th. Nissi.

(„Wiener Schachzeitung" 1930)

Negru: (4 figuri)

Rh4, Ch5, Pg3 şi g5.



Alb: (3 figuri)

Rf5, Th7, Pg2.

Alb joacă şi face mat în 4 mutări

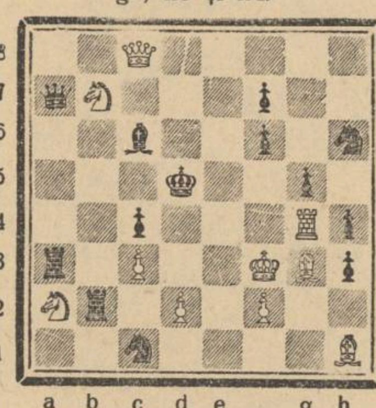
## PROBLEMA No. 292

de R. Glasberg, Viena.

(„Neues Wiener Abendblatt" 1930)

Negru (13 figuri)

Rd5, Da7, Ta3 şi b2, Cc1 şi h6, Nc6, Pc4, f6, f7, g5, h3 şi h4.



Alb (10 figuri)

Rf3, Dc8, Tg4, Ca2 şi b7, Ng3 şi h1, Pc3, d2 şi f2.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

## PARTIDA No. 132

Jucată din Decembrie 1926 până în Octombrie 1928 într'un concurs prin corespondenţă organizat de revista „Wiener Schaĕhzeitung".

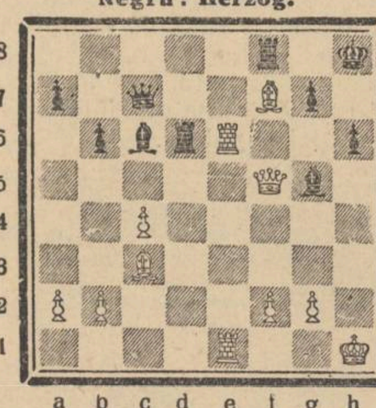
| Alb: | Negru: |
|---|---|
| Dr. R. Haas, (Viena) | F. Herzog, (Cehoslovacia) |

### Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, d7—d5; 3. c2—c4, c7—c6; 4. é2—é3, é7—é6; 5. Cb1—c3, Cb8—d7; 6. Dd1—c2, Nf8—d6; 7. é3—é4, d5×é4; 8. Cc3×é4, Cf6×é4; 9. Dc2×é4, Cd7—f6; 10. Dé4—c2, 0—0; 11. Nc1—d2!, Dd8—c7; 12. Nd2—c3, c6—c5; 13. d4×c5, Nd6×c5; 14. Nf1—é2, Cf6—g4; 15. 0—0, Nc5—d6; 16. Cf3—g5! f7—f5; 17. Né2×g4, h7—h6! 18. Cg5—é4!, Nd6×h2+; 19. Rg1—h1, Nh2—é5; 20. Nc3—b4, Tf8—d8; Se vede mai târziu că mai bine ar fi fost Té8, dar aceasta era greu de prevăzut. 21. Ng4—h3!, f5×é4; 22. Ta1—d1!, Td8—é8; La Nd7 ar fi urmat: D×é4, N×b2; Né7!, Té8; T×d7!, D×d7; N×é6+ şi câştigă. 23. Tf1—é1, Nc8—d7; 24. Té1×é4, Nd7—c6; 25. Té4—é2, Né5—f4; deoarece pionul din é6 nu poate fi menţinut mult timp, negrul îl dă de pe acum. 26. Nh3×é6+, Rg8—h8; 27. Dc2—g6, Té8—d8; 28. Td1—é1, la T×d8 n'ar fi urmat T×d8 (Nf5, Td1+; Nf1, Rg8; Té8+ şi mat în mutarea următoare), ci D×d8 cu ameninţarea Dh4+. 28....., Nc6—é8; 29. Dg6—f5, Né8—c6; 30. Né6—f7, Nf4—g5; 31. Nb4—a5!, b7—b6; 32. Na5—c3, Td8—d6; spre a para ameninţarea Dg6. La Tf8 ar fi urmat: Té7!, N×é7; N×g7+ şi mat în două mutări. 33. Té2—é6, Ta8—f8;

**Poziţia partidei după a 33-a mutare a negrului**

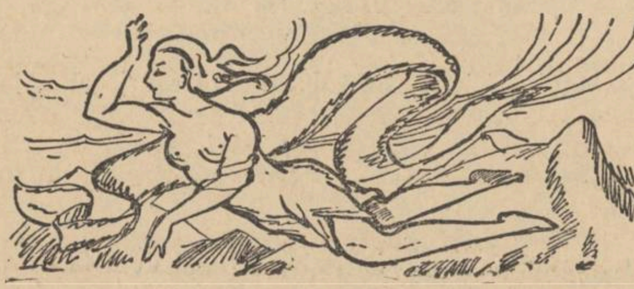
Negru: Herzog.



Alb: Dr. Haas.

34. Nc3×g7+!, Rh8×g7; 35. Df5—g6+, Rg7—h8; 36. Té6×d6, acuma se vede importanţa mutării a 31 a albului, dacă pionul din b7 ar fi rămas pe loc, negrul ar fi putut juca acum D×f7 şi ar avea el avantaj. 36...., Nc6×g2+; 37. Rh1×g2, Dc7×f7; 38. Dg6×f7, Tf8×f7; 39. Té1 é6, Rh8—h7; 40. b2—b4, Ng5—f4; 41. Td6—d4, Rh7—g7; 42. c4—c5, b6×c5; 43. b4×c5 şi negru abandonează.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU



# Curiozităţi

## Un miliard pentru o ideie

Europa s'a împăcat foarte uşor cu ivirea noului bancher al lumii, Statele-Unite ale Americei de Nord. De altfel, acest Continent Vechi, cu toate că a descoperit America şi toate celelalte continente, tot el le-a colonizat, şi când n'a mai avut oameni de dat, le-a trimes idei. Nici Spania, nici Olanda, nici Anglia şi nici Franţa n'au dat o însemnătate absolută aurului, pe care l'au pus aproape întotdeauna în slujba unui vis. Spania visa un imperiu creştin în arhitectură maură, ca un uriaş portal de marmoră, din Cordova; Olanda, reîntoarsă pe corăbiile cu pânze albe în golfurile dulci, se delecta la pictura unui Rembrandt şi Rubens; Franţa cucerea lumea pentru a oferi material de studiu enciclopediştilor, iar Anglia nădăjduia să creeze, prin selecţiune naturală, o aristrocaţie de gentlemani nitzscheeni.

America nu visează nimic.

Şi în timp ce trage din Europa aurul pe care l'a împrumutat cu dobândă la dobândă, un vid infernal ţine loc de suflet.

Un fenomen ciudat se petrece: fără a mai ţine seamă de valoarea aurului, americanii lasă Europei vapoare întregi de monete, pentru o singură pictură din şcoala flamandă şi sunt în stare să subvenţioneze o armată de pick-pokeţi, pentru a sustrage o copie mai veche a unui tablou de Rafael de Sanzio.

Ei sunt gată să ofere un miliard de dolari pentru o ideie — pentru o ideie europeană.

In domeniul aceleaşi psihoze trebue căutată şi originea dărniciei unui Rockfeller, care neţinând seamă de nevoile culturale ale Americei de Nord, îşi distribue în Europa, de preferinţă Franţei, uriaşele-i disponibilităţi bancare. El a băgat de seamă că Parisul, deşi cu o populaţie mai mică decât New-York, deşi mai puţin bine administrat ca Washington şi mai puţin măturat decât Chicago, e de mult Capitala Lumii, prin situaţia proeminentă, dictatorială (ca să întrebuinţăm un termen modern) pe care de cinci veacuri o deţine spiritul. Nu spiritul din şcoli — căci şcoli sunt pretutindeni — ci din frământarea cu scăpărări neaşteptate, a întregii vieţi pariziene, în care spontaneitatea, frăgezimea, frumuseţea şi originalitatea minţii sunt mai preţioase şi mai preţuite decât toate Bursele. Toate naţiunile au construit la Paris — şi desigur nu numai în vederea diplomelor de la Sorbonna — câte un cămin pentru studenţii lor şi s'a înălţat astfel, între câmpuri de flori, o cetate universitară a lumii. D. John D. Rockfeller a dăruit anul trecut două milioane dolari pentru construirea unui palat de administraţie a Cetăţii. Arhitecţii francezi au prezentat nobilului petrolist american planurile palatului şi câteva săptămâni după întoarcerea lor la Paris, secretarul d-lui Rockfeller vesteşte guvernul francez că în locul celor două milioane dolari, darul se ridică la 3.500.000 de dolari.

Contravaloarea unei flote de tancuri de petrol se întoarce şi se oferă săracului student parizian. — *A.*

# „Aş vrea să ştiu"

**F. GEORGESCU. — Buzău.**

**Care sunt metodele ştiinţifice pentru prelungirea vieţii sau pentru întinerire?**

In afară de sobrietatea şi respectarea perceptelor higienice fundamentale, mijloace de altfel bine cunoscute, deşi în general nu prea respectate, două teorii moderne mai interesante au apărut în ştiinţă, oferind sisteme coordonate relative la posibilitatea de „prelungire a vieţii" sau chiar „întinerire".

Savantul Metchnikof, de origină rus, dar activând la laboratorul de bacteriologie Pasteur din Paris, a expus o teorie foarte interesantă, după care bătrâneţea este datorită uzurei şi otrăvirii lente a organismului din cauza prezenţei în intestine a ptomainelor, toxine rezultate dintr'o eliminare incomplectă a produselor alimentare. Ca atare, lupta împotriva bătrâneţei se reduce în definitiv la combaterea acestor otrăvuri care sunt distruse prin acidul lactic. De aceea, Metchnikof recomandă consumaţia Kefirului şi a iaurtului, alimente foarte bogate în acid lactic. De altfel, s'a observat că în Bulgaria, patria iaurtului, există proporţional numeroase cazuri de longevitate.

Mai recent, savanţii Voronoff şi Steinach au încercat pe o cale cu totul diferită să realizeze o întinerire a organismului. Atribuind procesul de îmbătrânire într'o mare măsură insuficienţei unor secreţiuni interne, ei au încercat, cu succes uneori, să grefeze la om glande de la maimuţă stimulând astfel secreţiunile absente sau insuficiente.

Procedeul, deşi interesant, este totuşi foarte delicat, dat fiind că maimuţele antropoide n'au un organism absolut identic cu cel al omului şi că secreţiunile interne, deşi reprezintă un factor însemnat în mecanismul vieţii, nu sunt totuşi singurul element, care asigură tinereţea.

**I. VLAD — Tg. Jiu.**

a) **De ce e intitulat poemul lui Dante „Divina Comedie", deşi conţinutul lui nu e de loc comic?**

Cuvântul „Comedie" în accepţiunea pe care i-o dă Dante în acest poem, ca şi Balzac în ciclul de opere, pe care l'a intitulat „Comedia umană", nu are înţelesul de comic, pe care obişnuim să i-l dăm în general.

Cei doi scriitori întrebuinţează termenul în sensul cel mai larg şi mai general, anume acela de spectacol, desfăşurare sau cortegiu de situaţii. Aceasta e accepţiunea ce trebue să-i dăm cuvântului „Comedie" la Dante.

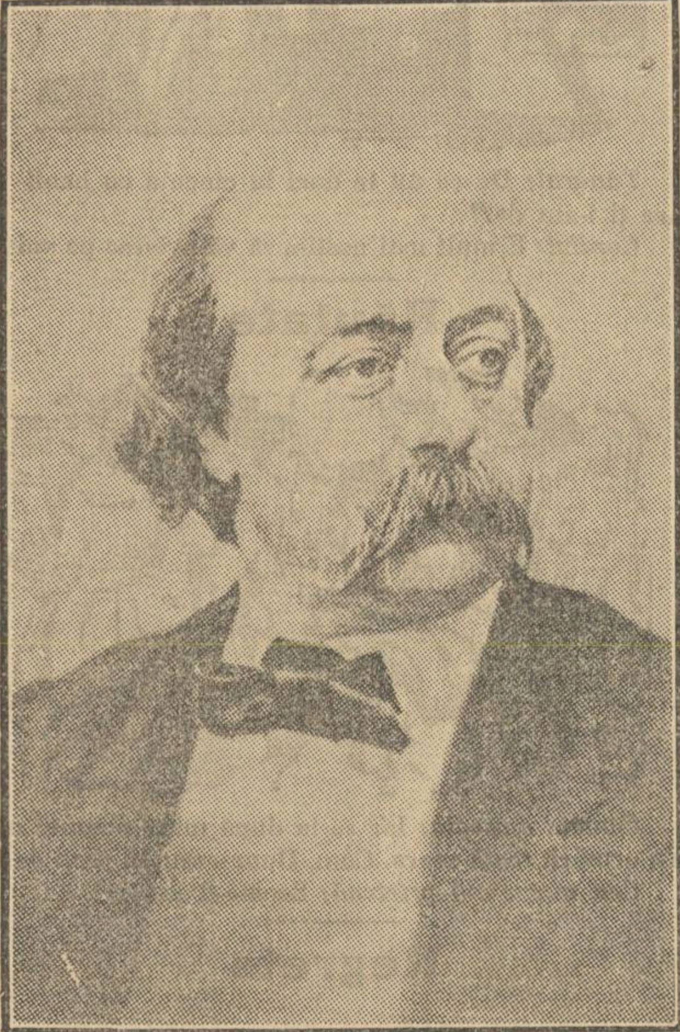
b) **Dante e numele sau pronumele marelui poet italian?**

Dante (prescurtare din Durante) este numele lui de botez şi Alighieri, acel de familie al poetului florentin. Totuş, literatura, a fixat mai ales numele lui de botez sub care e îndeobşte cunoscut.

# Cărţi şi Reviste

### Mercure de France
**15 Mai 1930**

D. René de Weck dezvălue, în **L'ascetisme de Flaubert,** o interesantă lature a personalităţii marelui prozator. „Din punct de vedere creştin, scrie Brenier de Montmorand, ascetismul nu e decât totalitatea măsurilor terapeutice utilizate penru purificarea morală. Ascetul creştin e un atlet care luptă pentru a-şi schimba natura coruptă şi spre a-şi croi calea către Dumnezeu, trecând peste piedicile datorite pasiunii sale şi lumii". Dar autorul **Educaţiunii sentimentale** nu a fost niciodată ceiace se chiamă un om religios, căci crescuse într'o atmosferă cu totul protivnică religiunii, şi se ştie că Biserica i-a condamnat cele mai de seamă scrieri: **Madame Bovary** şi **Salammbo.**



*Gustave Flaubert*

Cu toate acestea, observă d. René de Weck, există o mare apropiere între preceptele şi metodele sfinţilor ermiţi şi viaţa lui Flaubert. Numai ţinta îi deosebeşte. Oroarea de a trăi îl leagă de ascetul creştin, dar câtă vreme sfinţii dispreţuesc viaţa pentru a se consacra lui Dumnezeu şi având în vedere mântuirea, Flaubert acceptă renunţarea de dragul artei. Arta este Dumnezeul lui. Acestui Dumnezeu îşi închină toată făptura. Drama vieţii sale e istoria luptelor pe care le întreprinde, a sacrificiilor pe care le primeşte ca să-l slujască din toate puterile. Arta sa e întrucâtva „religia acelora care nu au alta". Acest punct de vedere se întâlneşte cu al d-lui Louis Bertrand, care vede în arta lui Flaubert o „reprezentare integrală a realului, o formă a cunoştinţei" şi, sub aspectul său dinamic, „o metodă de a ajunge la viaţa fericită".

In **Corespondenţa** lui Flaubert, d. René de Weck a găsit numeroase elemente care să-i sprijine teza. E adevărat că, în tinereţe, Flaubert apare extrem de sensual. Scrisorile dintre 1838 şi 1842 sunt pline de mărturii cu indicaţiuni precise asupra sensualităţii sale violente. Dar mai târziu îi încolţeşte în suflet voinţa de a crea, şi ca să creeze, trebue să renunţe la viaţă. Uneori va încerca să împace exigenţele Artei, aşa cum o concepea el, cu acelea ale vieţii. De fiecare dată, însă, se va întoarce pocăit în chilia sa jurând să n'o mai părăsească. Dintr'o scrisoare datată 27 August 1846 aflăm, de la dânsul chiar, momentul precis în care i s'a impus idealul ascetic. „Viaţa mea activă, pasionată, frământată, plină de emoţii şi de senzaţii multiple, s'a sfârşit la douăzeci şi doi de ani". Flaubert împlinise această vârstă la 12 Decembrie 1843.

Legătura cu Louise Colet, pe care Flaubert a cunoscut-o în atelierul lui Pradier, ilustrează în chipul cel mai desăvârşit efortul de a sluji două credinţe în acelaşi timp. Zadarnică străduinţă. La început, Flaubert crezuse a fi găsit în Louise Colet acelaşi fanatism artistic pe care îl simţia într'însul, şi în această credinţă aflase scuza slăbiciunii sale. Dar când se vede desamăgit, îi scrie — abia după şase săptămâni de dragoste:

„Mi se pare că nu adori destul Geniul, că nu tresari până 'n adânc la contemplarea Frumosului".

Altădată îi scrie reproşându-i:

„Intr'o zi... mi-ai spus că „nu ţi-ai da fericirea pentru gloria lui Corneille". Ţi-aduci aminte? Am memorie bună? Dacă ai şti ce ghiaţă mi-ai turnat în vine şi câtă stupefacţie mi-ai pricinuit! Gloria! gloria! dar ce e gloria! Nu e nimic. E sgomotul exterior al plăcerii pe care ne-o procură Arta. „Pentru gloria lui Corneille", dar ca să fii Corneille! ca să te simţi Corneille?

„De altminteri, te-am văzut mereu amestecând cu Arta o mulţime de alte lucruri, patriotismul, dragostea, mai ştiu eu ce? o mulţime de lucruri care, după mine, îi sunt străine şi care în loc să o înalţe, în ochii mei o micşorează. Iată ce prăpastie e între noi. Tu ai deschis-o şi tu mi-ai arătat-o".

Ca un adevărat credincios, Flaubert îşi dă osteneala să-i insufle prietenei sale sentimentul divinului şi când vede că nu izbuteşte rupe legăturile care începuseră a deveni tot mai rare şi mai reci.

Credinţa lui Flaubert a avut şi momente de şovăială, în care Arta a încetat de-a mai fi pentru dânsul Fericirea absolută, ceiace, închee d. de Weck, dovedeşte superioritatea ascetismului propriu religios. Acela care-l practică pe acesta din urmă nu va fi niciodată amăgit, „câtă vreme Flaubert, conştient de-aşi fi creat el Dumnezeul, suferă cumplit de-a nu se putea umili în faţa lui aşa cum se umileşte creatura înaintea Creatorului". — **J. Bk.**

### Olimpiada poeziei dramatice

De la Paris se aruncă în lume ideia unei olimpiade a poeziei dramatice. Deşi mult mai târziu decât olimpiada pumnului, a mingei şi a piciorului, întrecerea între autorii de piese de teatru e pusă la cale din Capitala Franţei de o revistă de specialitate *Revue internationale du Théâtre et des Beaux-Arts* care, pentru informaţii mai amănunţite îşi dă adresa: Rue Saint-Georges 27, Paris. Piesa cea mai bună va fi reprezentată pe scena unui teatru de prim rang din Paris, iar următoarele zece piese valoroase vor fi premiate şi puse la dispoziţia directorilor tuturor celorlalte teatre.

Ispita literară şi artistică ia înfăţişarea gloriei universale, care, deodată cu cea mai frumoasă actriţă a Parisului şi cu cele mai ridicate drepturi de autor, se poate dobândi într'o singură seară.

Ne simţim datori să trimitem ispitiţilor două prevestiri:

Spre deosebire de roman şi de poema care foarte greu, uneori niciodată, se pot elibera de farmecul locului şi limbii natale, piesa de teatru a dobândit o independenţă relativă, dovedită de sucesele ei pe toate scenele lumii, neîmpiedecate de originea autorului şi caracteristicile naţionale ale eroilor. Jocul psihologic din care se alcătueşte ţesătura piesei e, în vremea noastră, cu prea puţine deosebiri, cam acelaş în Japonia caşi în Brazilia, în Finlanda caşi la Capul Bunei-Speranţe — iar scânteia cerebrală, ingenuitatea, deşi strict personală, are proprietatea electricităţii: face într'o secundă ocolul pământului. Autorul dramatic care ţine să ia parte la olimpiada de la Paris, să prefere deci să trimeată, din lucrările-i teatrale acea piesă în care originalitatea purcede mai curând din ingenuitatea-i personală decât din vre-o legendă de culoare şi mireazmă locală.

Şi încă o prevestire: să nu se smerească prea mult, în cazul când nu va face parte din numărul celor 11 aleşi. Dacă e foarte uşor de stabilit, la hipodrom, care din cei zece armăsari cu coadele ridicate, a trecut întâi prin faţa stâlpului, şi care din cei douăzeci şi cinci de eroi vârîţi în saci, şi-a întrecut adversarii, izbutind să ajungă întâiul, bine legat, în nădragul de iută, în faţa onoratei comisii — e mult mai greu (şi am arătat adesea că e cu neputinţă) de măsurat şi comparat vitezele unor idei dramatice şi de cântărit umbrele unui vis de artă.

Se va putea vorbi cel mult de succes — şi se ştie că, la olimpiadele vechii Grecii şi Eskil şi Sofocle, au fost de multe ori învinşi de adversari al căror nume nu-l cunosc decât profesorii de limba elenă, şi uneori nici ei.

### Mica regină, floare de lotus

Absurditatea comparaţiei între valori de artă, a iscat de curând în Germania o violentă discuţie — fără posibilitate de împăcare. Cearta se trage de la o femee care, deşi de 3300 de ani, are şi azi numai 14. E vorba de bustul de piatră al reginei Nofretête — vedem cum se scrie , dar nu ştim cum se rostea — care dimpreună cu sfântul ei frate şi soţ, a domnit în Egiptul vechi, înainte de vremea „imperiului de mijloc". Regina de gresie e fermecătoare. Venera de Milo e prea matură şi prea orgolioasă. Nofretête înfăţişează un cap de copilă smerită, dar ai cărei ochi şi a cărei gură, au fost create după chipul şi asemănarea floarei de lotus. O arhitectură a feţei atât de graţioasă şi perfectă nu se putea afla, de sigur, în toate cetăţile vechiului Egipt — şi frumuseţea ei pacinică, senină şi cuceritoare trebue să fi fost într'adevăr unică, dacă şi esteţii contemporani de la Berlin, cărora le sunt cunoscute şi chipurile altor rase şi civilizaţii, nu se sfiesc să afirme că mica regină Nofretête e, până azi, cea mai frumoasă femee a lumii.

S'a uitat însă un amănunt: mâna artistului necunoscut, sclavul micii regine, care a mutat cu inima şi degetele lui chipul lui Nofretête, de pe soclul ei de fiinţă vie pe soclul de piatră, pentru eternitate. Intre timp, a trecut spre noi, în piatra aspră nu numai perfecţia chipului reginei, ci şi viziunea sclavului, care a însufleţit-o adică a creat-o din nou, pentru închipuirea lui.

Arheologii germani care au descoperit-o pe Nofretête, floarea de lotus, dimpreună cu alte obiecte şi statui, într'un mormânt de regi, au lăsat guvernului egiptean dreptul de a-şi alege jumătate din tezaurul scos din mileniile moarte. Egiptenii de azi au ales şi au lăsat cealaltă jumătate, în care se afla şi bustul reginei Nofretête, savanţilor germani. La Berlin, mica regină a produs gelozie şi scandal. Toate doamnele din Berlin cer institutelor de frumuseţe să le confecţioneze un chip cu surâs de floare umilă şi savuroasă de baltă grea. Nenumărate mici regine, în teracotă, bronz, lemn şi piatră au fost copiate şi vândute, ca bibelou de buduoar şi de bibliotecă.

Dar regina Nofretête nu se simţea bine la Berlin, pe malurile Spreei. Ea voia să se întoarcă pe malurile Nilului, unde a fost fericită. Guvernul egiptean care prinsese de veste că mica regină se bucură 'n Europa de un prestigiu unic, a cerut guvernului german restituirea operei de artă, declarând că a fost „furată" şi interzicând, în caz de neîmpăcare, tuturor arheologilor germani studiile şi cercetările lor, mai departe, în Egipt. Era o situaţie grea, din toate punctele de vedere. Intervenise diplomaţia — şi se ştie că diplomaţia nu face niciodată prea mare caz de femeile de piatră. Regele Fuad a întreprins anume o călătorie în Europa, trecând la întoarcere prin Berlin, unde spera să-i se ofere în dar, neasemuita regină de gresie. I s'a oferit o regină de cabaret. Şi pentrucă Egiptul, despot, ameninţa serios, s'a căzut de acord ca mica Nofretête să fie repatriată; muzeul de antichităţi din Berlin primea în schimbul ei, doi bărbaţi: pe marele preot Ranofer şi pe literatul Amenkotep.

Pierderea surâsului de floare de lotus nu poate fi, declară un poet german, cu nimic răscumpărată. Există o singură scuză pentru savanţii germani: au fost siliţi la această pierdere. „Păcat, exclamă el, că am putut fi siliţi!..." Iar un egiptolog ţinând să arate că paguba nu e prea mare, vesteşte că Germania posedă numeroase statui din vremea reginei Nofretête, pe câtă vreme statuia marelui preot (1 m. 80 înălţime) e de o incontestabilă valoare arheologică, datând din vremea „vechiului imperiu", cam 2500 de ani înainte de Cristos, mai veche deci cu 1100 de ani ca mica regină cedată, iar statuia literatului cam din 1400 înainte de Cristos, e şi mai valoroasă prin faptul că numitul s'a bucurat în vremea lui de o glorie deosebită, de nenumărate premii academice precum şi de festivităţi religioase.

Va duce mica Nofretête dorul Europei?... E îndoelnic. Prostia arheologilor din Europa a iritat-o şi dezgustat-o, cu siguranţă. Câţiva artişti însă, caşi fratele lor, sclavul egiptean care i-a modelat chipul şi i s'a închinat smerit, lipsiţi de Nofretête s'au simţit deodată stingheri pe lume şi nu se poate să nu încerce s'o creeze din nou, în ţesătura de vis a unor stihuri, în miresmele abstracte ale unei simfonii. — *A.*

### Paul Bourget

Bourget este unul din cei mai fecunzi şi mai citiţi romancieri moderni. S'a născut în 1852 la Amiens şi a debutat în 1874, publicând versuri care vesteau un caracter pesimist, înclinat spre reflexiune.

A dat apoi la lumină, în genul essayst, o serie de „Incercări de psihologie contemporană" (analizând pe Baudelaire, Renan, Flaubert, Taine, Goncourt, Tourgheniew, etc.). — precum şi „Studii şi Portrete", fin stilizate.

Consacrându-se apoi genului povestitor, ajunse şef de şcoală: creatorul „romanului psihologic" sau al „romanului analist", — gen care găsi curând nenumăraţi imitatori în toate literaturile.

Romanele lui mai de seamă în acest gen sunt: „Cruda Enigmă", „Minciuni", „O crimă din amor", „André Cornelis", „Fiziologia amorului modern", „Discipolul", „O inimă de femeie", „Ducesa albastră", „Apă adâncă", „Un divorţ", „Demonul de-amiazi", „Sensul morţii", etc. In cele mai multe el caută să analizeze, mai cu deosebire, sufletul femeii în cele mai intime porniri şi frământări ale sale, şi ştie să scuze chiar şi cele mai îndoelnice rătăciri ale vieţii sensuale. Acestei indulgenţe măgulitoare pentru „sexul slab" îi şi datoreşte Bourget în mare parte întinsa simpatie de care se bucură în lumea cititoare.

A publicat şi numeroase volume de nuvele sub titlurile: „Ireparabilul", „Profiluri pierdute", „Reînceperi", „Drame familiare", „In tiparul paşilor", etc.

Una din magistralele sale nuvele: „Certificatul de căsătorie" (Insemnările unui medic), punând una din cele mai importante probleme sociale şi psihologice face cuprinsul numărului „Lecturii", pe această săptămână.

Darul observării pătrunzătoare, eleganţa şi precizia expresiei, care caracterizează toate scrierile sale, se regăsesc şi în excelentele sale descrieri de voiaj: „Senzaţiuni din Italia", „Dincolo de Mare", etc.

Din anul 1904, Bourget face parte din Academia Franceză.


S'a pus în vânzare No. 124 din excelenta publicaţie de popularizare „Biblioteca Dimineaţa", coprinzând câteva povestiri ale excelentului scriitor **I. Agârbiceanu,** strânse la un loc sub titlul

**DACTILOGRAFA**

Volumul cuprinde o selecţie din cele mai bune povestiri ale acestui fruntaş al literaturii române.

No. 124. Preţul 8 lei

Citiţi azi:
**LECTURA No. 279**
**FLOAREA LITERATURILOR STRAINE**
**PAUL BOURGET** *Membru al Academiei Franceze*
**CERTIFICATUL de CĂSĂTORIE**
**— Insemnările unui medic —**
**Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari**


## „Din alte vremuri"

Nu impersonale, imprecise şi nereale, ci aevea, întâmplate, scurse e adevărat dar foaste tocmai de aceia. E chiar titlul volumului, editat — miraţi-vă şi reflectaţi puţin la asta — **în Fălticeni,** la librăria „Bendit", în orăşelul unde acum 50 de ani nu exista nici o librărie ci numai foarte puţine băcănii care vindeau şi creioane proaste sau hârtie de scris nu mai puţin proastă, pe lângă orez, măsline, etc.

Da, e vorba de acele vremuri ce „gândeau în bazme şi vorbeau în poezii", de „vremurile apuse şi atât de fericite", „de cari se învrednicirăi cronicarii şi rapsozii", adică de vremurile în care au trăit şi, vai! au murit, Creangă, Delavrancea, Vlăhuţă, N. Beldiceanu, Eduard Gruber, V. G. Morţun, Nicu Gane, Artur Stavri, George Diamandy, Jiquidi, spre a nu cita decât pe aceia ce i-am cunoscut personal. D. Artur Gorovei, cel ce aproape în 200 de pagini de amintiri se face cronicarul acelor vremuri, în care şi el a fost un rapsod, mai vorbeşte şi de alţii pe care eu nu i-am cunoscut ca Teodor Şerbănescu, Ştefan Şoldănescu şi alţii.

Autorul ne-a redat în parte aceste figuri mari în trăsături de amănunt şi prin mici anecdote, dar tocmai de aceia foarte interesante, căci oamenii mari se aseamănă întrucâtva şi cu noi pigmeii, şi pe această latură ne place mult a-i cunoaşte, lature care ni-i descoperă şi-i caracterizează tot aşa de bine, numai că în altă perspectivă şi lumină, ca şi laturile cele glorioase.

Figurile acelor vremuri apuse, care încep a deveni clasice pe măsură ce se îndepărtează de noi, nu apar încă pe socluri de statui sau nimbate de măreţia vecinică în cartea d-lui Gorovei ci în casele lor unii, în întâlniri obicinuite prin şcoli, pe străzi, în păduri, în vilegiatură adică în postura de oameni simpli, în care i-au cunoscut contimporanii.



*N. Beldiceanu*

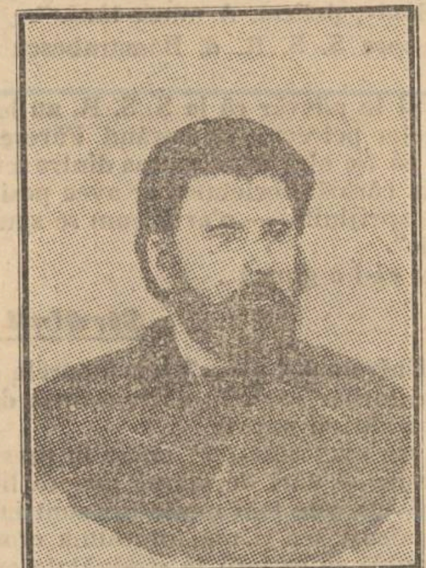
Amintirile d-lui Gorovei sunt bogate în detalii, foarte multe inedite, unele picante, trecute prin prizma sa personală şi pe care alţii le-ar fi văzut, reţinut şi redat în altfel, desigur aşa încât cartea sa nu va fi aruncată după citire ci cu grijă aşezată în rafturile bibliotecilor.

De pildă din amintiirle despre marele, **astăzi,** Ion Creangă, povestitorul fără de pereche şi piatră de unghiu al limbii române a epocei noastre, ne apare în cartea aceasta ca un bătrân destul de pântecos, cercetător, fără viţiu totuş, de cârciumi şi birturi de mahala, modest în „bojdeuca" lui de la periferia Iaşilor, ţărănos în vorbă, în port şi în purtare, foarte departe de a se crede un „autor" de mâna întâia şi pentru eternitate. Insă colos de carne dar şi colos de spirit pentru noi. Pe „moş Creangă" îl simţim astfel, în cartea d-lui Gorovei ca pe cineva viu, vecin de casă, des întâlnit pe străzi, om de rând în aparenţă, cu barbă, cu muşchi, cu haine de şiac, tot ce poate fi mai om ca toţi oamenii.

Fericiţi că, vremea noastră fiind în atingere cu a lor, mai suntem încă în stare să-i considerăm pe cei apucaţi de-acum pe calea gloriei fără de sfârşit, ca un fel de contimporani ai noştri, fiinţe reale şi la mai puţin de doi metri deasupra pământului, să le gustăm şi să le apreciem geniul, dar să nu-i luăm încă drept zei şi sfinţi nemuritori. Copiii noştri încep a-i cunoaşte mai mult astfel, iar urmaşii de-aci încolo numai aşa. Privilegiul nostru va înceta deci.

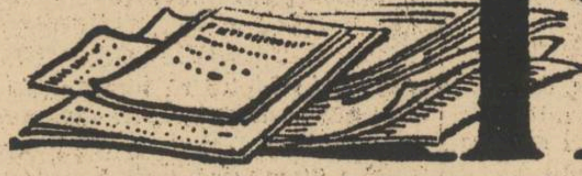
E ceva cu totul particular şi extrem de interesant de a-i putea **pipăi** cu mâna şi a auzi glasul geniilor, înainte ca ei să se fi dezbrăcat cu desăvârşire de carne, înainte ca mormântul să le fi amuţit vocea, înainte ca moartea să-i fi făcut nemuritori. Prin scrierea d-lui Gorovei realizăm această minune, de ordin minor dacă voiţi, dar cât de dulce şi de duioasă pentru noi oamenii, de-a mai retrăi clipele obicinuite, cu cei astăzi aşezaţi în empireu.

Şi câţi sunt între acei pe care, când evocăm zilele copilăriei şi ale tinereţii, îi revedem cu acea specială melancolie ce însoţeşte întotdeauna umbrele prietenilor dispăruţi. Găsim în cartea d-lui Gorovei şi figuri de acestea. Voi toţi cei de acum 40—50 de ani, aşa-i că vi se înmoaie inima şi vi se cutremură sufletul de fiorii aceia ce aduc şi lacrimi şi melancolică bucurie, când vi se aminteşte de unul ce l'aţi uitat cu totul dar vă apare ca o dulce figură când vi se spune ceva despre **Eduard Gruber,** de pildă, dacă în vremurile de atunci l'aţi cunoscut? Ce mult îi mulţumesc d-lui Gorovei că a reanimat fantoma aceasta din „alte vremuri"! Ii mulţumesc pentru această fantomă un moment reanimată cât şi pentru toată lumea aceia de umbre scumpe din cartea d-sale. Citind-o m'am simţit parcă reîntinerit cu decenii şi pătruns de-o particulară duioşie.

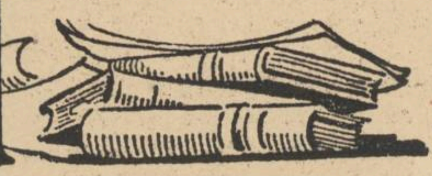


*Ion Creangă*

I. TEODORESCU



# INSEMNĂRI



### Pascin

Şcoala artistică românească a trimis peste graniţă talente viguroase care au fost totdeauna recunoscute şi elogiate de cei mai pretenţioşi critici şi amatori străini.

Un Iser sau un Brâncuşi,, un Simonide, un Stoenescu sau un Negulescu, un Pallady sau un Pascin, în străinătate au obţinut cele mai frumoase succese ale carierei lor artistice.

Ziarele pariziene aduc vestea că Jules Pascin şi-a curmat singur firul vieţii, în urma unei puternice crize de neurastenie.

Pascin era unul din cei mai apreciaţi artişti ai vremii noastre. S'a născut în 1885 la Vidin; a copilărit în România, în porturile Brăila şi Galaţi.

Ca desenator, Pascin a debutat, cu un succes răsunător, la revista umoristică „Simplicissimus", din München.

Faima lui se răspândi repede în Europa şi dincolo de ocean, — şi în 1915 Pascin deveni cetăţean american.

Lucrările sale cele mai preţuite sunt, fără îndoială, schiţele în peniţă, a căror fineţă neîntrecută de stil n'a putut fi atinsă de nici unul dintre numeroşii săi imitatori.



**Pascin**

In vremea din urmă, Pascin se stabilise în Paris.

Temele preferate ale desenelor sale, sunt scenele vieţii de noapte ale boemei pariziene. In aceste lucrări, stridenţele expresiei se îmbină măestrit cu mlădierile neaşteptate ale liniei.

Tipurile exotice, tratate într'o minunată gamă de nuanţe, ca şi scenele realiste — în care sensualismul respiră puternic în forme şi culori — sunt mărturia unui talent excepţional, a unui viguros temperament artistic.

Prin moartea lui Jules Pascin arta e văduvită de un mare creator. — *h. b.*

### Scriitorii de odinioară

Intr'o revistă săptămânală, d. I. A. Bassarabescu vorbeşte — pe lângă altele — şi despre scriitorii şi ziariştii de altă dată.

„Pe lângă olimpicul Maiorescu, — spune d-sa, — am cunoscut foarte bine pe Gârleanu cu care am fondat societatea scriitorilor români. Am purtat cu el o corespondenţă foarte interesantă pe care voiu căuta s'o public cândva. Era de o delicateţă dusă până la suavitate. Era menit spre destinul lui prin însăşi firea lui de poet. Avea conştiinţa datoriei faţă de familia lui şi grija ei îl prăpădea. Din scrisorile lui se vor vedea şi alte laturi ale acestui suflet ales.

Despre Vlahuţă am o amintire plăcută. Eram la Constanţa şi mă pomenesc c'un mandat de 150 lei (era o sumă pe atunci!) fără să ştiu de unde-mi vine. Tocmai la înapoierea în Bucureşti, întâlnindu-l, mi-a spus că el mi i-a trimis: alesese, fără să mă întrebe, câteva din bucăţile mele şi le publicase într'o bibliotecă de popularizare. Vlahuţă avea astfel de atenţiuni delicate faţă de tinerii scriitori.

Ziaristică n'am făcut. La *Epoca* de pe vremuri publicam câte ceva dar rar şi mai ales răspundeam în chestiuni personale: eram inspector în învăţământul secundar pe atunci. Am cunoscut însă la acest ziar pe Al. Antemireanu, un ziarist care făcea şi literatură frumoasă şi articole impresioniste, epigrame gustate ş. a. Era un om reflexiv, delicat. A murit tânăr".

Vorbind despre S. S. R. d. Bassarabescu emite o idee curioasă:

„E regretabil în adevăr că la S. S. R. au loc disensiuni de felul celor petrecute de curând. Părerea mea e ca preşedintele să fie ales întotdeauna dintre scriitori al căror partid e la cârmă. Societatea ar avea posibilitatea să fie mai mult sprijinită, — n'ar fi cum se spune, niciodată în opoziţie".

Dar credem că-i o glumă...

### Străinii şi noi

Citim în „Universul Literar" următoarele consideraţii asupra scriitorilor care, în necunoştinţă de cauză, vorbesc despre scriitorii noştri:

„Nu odată am avut ocazie să citesc în presa sau — în revistele străine — dări de seamă asupra literaturii şi artei dela noi. De cele mai multe ori sunt informaţii incomplecte, tendenţioase, şi, mai totdeauna, eronate. Reclamagii cari umblă să se facă în străinătate cunoscuţi, crezând că „printr'o notă prizărită într'o pagină neroadă" vor cuceri opinia publică străină sau Parisul, asemenea notiţe, articole sau pretinse studii nu ne sunt de nici un folos".

Cu câteva numere înainte, aceiaşi revistă a publicat un articol al d-lui Luigi Tonelli, care comite aceiaşi greşală.

Colaboratorii revistei nu se pot pune de acord?

### Surplus de pedeapsă

Apare o revistă „pentru moralizarea deţinuţilor". Găsim printre colaboratori şi pe d. Vasile Militaru. Bieţii deţinuţi!

### Cine-i autorul „Cântării României"?

D. Ion Foti care, pe lângă alte profesiuni, este şi profesor — scrie că „tot dela Francezi, dela Michelet şi Lamennais porneşte minunatul talent al lui Bălcescu, care a scris nemuritoarea „Cântarea României" cu versete înfocate biblice ca..."

Noi ştiam că autorul „Cântării României" este Alecu Russo...

Noroc că d. Foti a făcut greşala în revistă şi nu într'o lecţie la şcoală în faţa inspectorului de limba română.

### Un interview

Intr'un interview publicat într'o revistă săptămânală, d. Voiculescu vorbeşte de limba neaoşă, *anume* întrebuinţată.

„Limba ciobănească, — spune d-sa, — e plină de cuvinte şi expresii dumnezeesc de frumoase. Ar fi păcat ca să le lăsăm să se piardă. Poate că şi criticii să aibă dreptate că poezia mea, privită astfel, e voită. Dar şi Calistrat Hogaş a făcut uz de rumânizme şi 'ntr'un mod cu totul fericit".

Aice-i cheia literaturii.

La Calistrat Hogaş limba nu părea *voită*, şi la d-l Voiculescu pare. Şi explicaţia este foarte simplă: unul avea talent şi altul n'are.

Continuând, d. Voiculescu emite aceste două cugetări originale şi surprinzătoare: 1) „Poezia bună e aceia care e bună" şi; 2) „Domnul Lovinescu, e foarte adevărat, a jertfit multă atenţie producţiei autohtone, dar o priveşte printr'un monoclu străin. Am credinţa, că dacă acest laborios critic s'ar fi făcut apologetul literaturii tradiţionaliste ar fi avut în mişcarea noastră culturală locul de frunte".

Adică... dacă d. Lovinescu n'ar fi Lovinescu... ci exact contrarul!

### Poşta Redacţiei

VASILE COBAN. — Ne trimiteţi câteva poezii şi rugămintea de a vă comunica, dacă muza d-voastră „ar putea fi una din acelea menite literaturii".

Muza d-voastră poate fi „una" — dar nu credem că din „acelea" „menite literaturii" — deoarece ea (înainte de a veni la d-voastră) a trecut şi pe la alţii.

Astfel muza d-voastră v'a inspirat de pildă poezia „Cântecele mele":

*Cântecele-aşi vrea să-mi fie albe flori de gând,*
*La a ei picioare eu, să le arunc pe rând.*

Dar înainte de a vă face vizita, ea s'a întreţinut cu Heine:

*Ich wollte, meine Lieder*
*Das wären Blümelein:*
*Ich schickte sie zu riechen*
*Der Herzallerliebsten mein.*

Ea a procedat la fel şi cu poezia de mai jos:

DEDICAŢIE D-REI A. F.

I

*Fată dulce, zâmbitoare*
*Cu guriţa, ca un frag*
*Veşnic sufăr de 'ntristare,*
*Pentru chipul tău cel drag.*

II

*Mi-ar plăcea copilă dragă,*
*Să petrec în jurul tău, —*
*Unde jalea mea pribeagă,*
*Nu mi-ar face, nici un rău.*

III

*Ochii mei prind a plânge,*
*Să-mi dai mâna, s'o sărut.*
*Vei simţi atunci prin sânge,*
*Un fior, necunoscut.*

Vezi Heine:

*Mädchen mit dem roten Mündchen*
*Mit den Äuglein süss und klar,*
*Du mein liebes, kleines Mädchen*
*Deiner denk ich immerdar.*

*Lang ist heut' der Winterabend,*
*Und ich möchte bei dir sein,*
*Bei dir sitzen, mit dir schwatzen*
*Im vertrauten Kämmerlein.*

*An die Lippen wollt'ich pressen*
*Deine kleine weisse Hand,*
*Und mit Tränen sie benetzen,*
*Deine kleine weisse Hand.*

Ne mai trimiteţi o poezie „Soarele", pe care o reproducem — căci ni se pare că muza d-voastră a trăit şi cu Balmont:

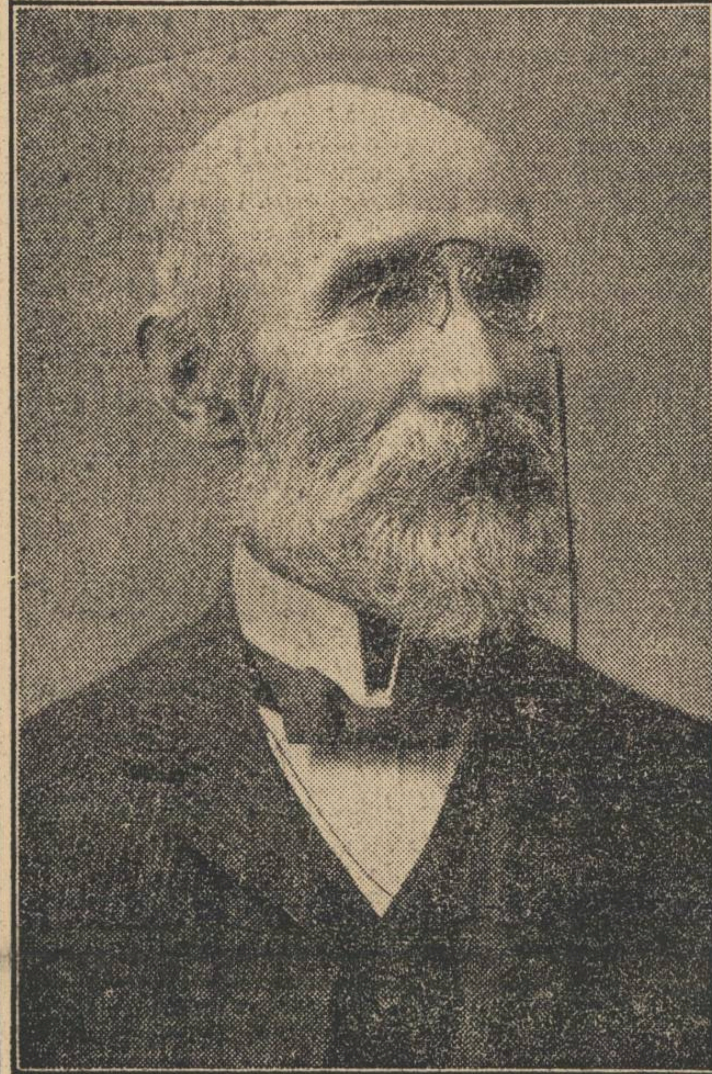
SOARELE

*Soarele dintr'un palat de vise,*
*S'a ivit.*
*In zarea cea de plumb eu către el,*
*Privesc uimit.*
*Dar el 'şi'ndreaptă razele-i de aur*
*Spre mine.*
*Şi-apoi ca un poet amorezat,*
*Păşeşte 'ncet prin aerul curat,*
*Mai sus de-a noastre lumi,*
*Prin slăvi senine.*
*Se urc'atât de sus, şi eu rămân,*
*Atât de jos!*
*De ce nu sunt şi eu un soare,*
*Prin înălţimi strălucitoare,*
*Să cânt frumos!*

In aceste condiţii, muza d-voastră nu-i „una din acelea menite literaturii" — ci pur şi simplu „una din acelea". — *M. Sv.*

### Omagiu lui Ramiro Ortiz

In 1909, d. Bianu propusese consiliului Facultăţii de litere din Bucureşti crearea unei catedre de limba şi literatura italiană. Propunerea d-sale a fost acceptată cu multă căldură şi Ministerul Instrucţiunii, a cărui conducere o avea atunci Spiru Haret, nu aştepta decât să se designeze persoana căreia să i se încredinţeze această catedră. Neavând specialişti la noi, singura soluţie era să ne adresăm Italiei, care, tot atât de interesată ca şi învăţământul nostru, ne putea recomanda un profesor competent şi de nădejde. Nu era o persoană mai nemerită pentru asemenea consultare decât veneratul savant Pio Rajna. Fără nicio şovăială, d-sa l-a recomandat pe d. Ramiro Ortiz, şi de-atunci a figurat în programul de studii al Facultăţii de litere din Bucureşti o a doua limbă romanică, mai întâi sub eticheta unei conferenţe, apoi prin crearea unei catedre definitive.



**Pio Rajna**

Profesorul Pio Rajna a fost fericit inspirat. Prin recomandarea d-lui Ramiro Ortiz, d-sa a adus un serviciu îndoit, contribuind la propăşirea culturii noastre şi la cunoaşterea limbii şi culturii italiene în România. Activitatea pe care d. Ramiro Ortiz a desfăşurat-o în cursul a două decenii se adaugă la titlurile de recunoştinţă pe care ţara noastră le datoreşte învăţatului milanez.

S'au împlinit douăzeci de ani de când d. Ramiro Ortiz dezvălue în prelegerile d-sale şi în şedinţele seminariale frumuseţile limbii italiene şi ale bogatei ei literaturi, şi caută să stabilească raporturile culturale dintre ţara d-sale de origine şi aceia adoptivă.

Colegii d-sale de la facultăţile noastre de litere precum şi învăţaţii străini care ştiu de rostul acestei catedre şi de activitatea aceluia care o cinsteşte, au ţinut să-l sărbătorească. Sărbătorirea a avut loc într'una din sălile Facultăţii de litere din Bucureşti unde, odată cu rostirea unor cuvinte de călduroasă simpatie, i s'a înmânat harnicului profesor un volum omagial.

Seminarul de literatură italiană a ţinut să arate cu acest prilej importanţa şi seriozitatea activităţii sale, şi a tipărit un volum al cărui cuprins merită o cercetare deosebită.

O vom face într'o recenzie viitoare, odată cu aceia a articolelor cuprinse în volumul omagial. — **J. Bk.**

## O ZI INTR'O TABARA DE LAPONI

Copii, cunoaşteţi viaţa Laponilor oamenii aceea din Nord care umblă de colo până colo, fără alt adăpost în iarnă aspră, decât un cort uşor?

In *A doua călătorie în lumea basmelor*, Selma Lagerlöf descrie minunat viaţa acestor oameni necăjiţi, cu prilejul vizitei pe care o face într'o tabără de Laponi, păstoriţa de gâşte Aeso.

Ea se miră de traiul pe care îl duc Laponii, dar când aude minunata legendă a acestui neam, începe să-i iubească. Dacă voiţi să aflaţi această legendă, cetiţi *A doua călătorie în lumea basmelor.*

O găsiţi la librării, la chioşcuri şi la depozite de ziare.

## Preferinţă



*Tânărul:* De ce nu te duci la cinema cu banii pe care ţi i-am dat?

*Copilul:* E mult mai nostim să vă privesc pe voi!

## Răutate



*Femeia mascată:* Iar se ia după mine domnul care m'a urmărit toată seara. Cum, Dumnezeu, să scap de el?

*Cea mai bună prietenă:* Scoate-ţi masca!

## Regrete



— Nevasta d-tale, moşule, munceşte foarte mult...

— Da! Imi pare rău că nu am vreo 4—5 ca dânsa.

## Un om prevăzător



— Să-mi faci la haina asta patru perechi de pantaloni.

— Patru!

— Da, căci nevastă-mea a cumpărat un câine-poliţist.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 498

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 22 Iunie 1930

# Adevărul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

## Generaţia nouă şi politica

Societatea omenească nu este o formaţiune proteică, nu e ceva care necontenit se face şi se desface după împrejurări. Numai agregările animale, numai hoardele primitive sunt lipsite de o organizare stabilă, de aceea ele nu sunt capabile de progres. Societatea propriu zisă presupune neapărat *permanenţa* şi *continuitatea*, transmisiunea bunurilor de orice fel — materiale şi culturale — dela părinţi la copii, dela predecesori la urmaşi.

Deşi indivizii, care formează o societate, se preschimbă necontenit, căci unii mor, iar alţii se nasc, totuşi societatea e ceva mai presus de ei, ea trăeşte necontenit. Intocmai după cum într'un organism celulele se prefac, se regenerează, fără ca viaţa acelui organism să înceteze, tot aşa şi în societate viaţa indivizilor e trecătoare, dar viaţa întregului ca atare perzistă. Membrii, care formează o societate, sunt legaţi laolaltă nu numai printr'o solidaritate de interese de tot felul, ci şi prin altfel de legături, de natură superioară, ideală.

Constatăm în orice societate o apropiere şi o grupare a oamenilor pe *generaţii* care are foarte mare influenţă şi un rol covârşitor în determinarea evoluţiei sociale.

Dar ce e o generaţie? Cine compune o generaţie? *O generaţie e un mediu spiritual propriu creat nu prin ştiinţă, ci mai ales prin credinţe şi idealuri.* Speculaţia raţională, cercetarea pur ştiinţifică produce în suflet iubirea şi respectul de adevăr, acel *Amor intelectualis Dei*, despre care vorbia Spinoza, dar ea izolează pe cercetători. *De aceea generaţia nu se poate defini decât prin momente emoţionale, morale şi speciale legate de o concepţie despre viaţă.* O generaţie este în funcţie de societate, precum şi invers evoluţia socială e legată de generaţii. Acestea exprimă aspiraţiile nouă, credinţele şi dorinţele unei societăţi. Conducătorul social nu este altceva decât expresia unei trebuinţi sociale intense şi răspândite, el devine conducător prin colaboratorii şi admiratorii săi. Deosebirea dintre generaţii se vede din felul cum reacţionează ele faţă de acelaş fenomen social. Fiecare are o altă atitudine, alt mod de apreciere. Normal între generaţii trebue să existe un raport de succesiune şi dependenţă, care face posibilă transmisiunea patrimoniului social. In societăţile primitive poziţia generaţiilor, una faţă de alta, e fixată în mod rigid, căci tinerii nu au libertate, nu au rol activ în conducere. Ei sunt introduşi treptat-treptat în viaţa comunităţii prin anumite rituri. Avem a face cu o evidentă gerontocraţie. Clasele de vârstă sunt, pentru primitivi, etape de participare la viaţa socială. In realitate la ei nu există *generaţia spirituală* propriu zisă, ci mai mult *generaţia biologică*.

In societăţile civilizate e mai puţină rigiditate în raportul dintre generaţii, aici e posibil accesul generaţiei noui la treburile publice, dar nu se poate tăgădui nici aici rolul pe care îl joacă vârsta. Desigur că progresul vârstei presupune o acumulare de experienţă, o mai bună cunoaştere a oamenilor şi mai ales domolirea pasiunilor — ceeace e foarte necesar în viaţa politică normală şi civilizată. De aceea ne apare ca foarte firească transmisiunea patrimoniului social şi a conducerii de la bătrâni la tineri treptat.

Şi cu toate acestea nu întotdeauna e armonie şi înţelegere între generaţii şi nu arare ori constatăm conflicte între bătrânii care conduc, care exercită autoritatea şi tinerii care vin cu concepţii şi idealuri nouă, cu o altă mentalitate. Turghenief a înfăţişat admirabil acest conflict în cunoscuta sa lucrare „Părinţi şi copii".

Generaţiile mai vechi sunt raţionaliste, neadaptabile la concepţiile şi împrejurările nouă, deaceia ele apar reacţionare faţă de cerinţele vremii, faţă de inovaţii atât în domeniul politic cât şi cel spiritual. Bătrânii nu merg cu vremea, ci îi rezistă. Generaţia nouă din contră, e însufleţită de largi idei morale şi umanitare, e altruistă şi are ideologie democratică. Şi cum cei care conduc renunţă greu la autoritatea şi dominaţia lor, fatal se pot naşte conflicte între generaţii.

E drept că nu putem determina o generaţie numai după vârstă, căci cineva poate fi tânăr faţă de bătrâni, dar în acelaş timp matur faţă de cei care impun tinereţa; locul cuiva într'o generaţie îl fixează numai afinitatea sa spirituală faţă de diferitele concepţii, care se luptă între ele. Dar, în genere şi în primul rând, generaţia nouă cuprinde pe tineri.

Pentru a înţelege tendinţele şi mişcările acestei generaţii tinere trebue să ne dăm sama de structura sa sufletească. Pentru aceasta e nevoie să o privim cu simpatie, trebue să fi trecut prin tinereţă, fără a ne fi depărtat prea mult de ea, cum observă cu dreptate gânditorul *Ed. Spranger*. Structura sufletească a tinerimii e determinată de doui factori principali şi anume: de *psihologia vârstei* şi de *condiţiile şi împrejurările sociale*, în care trăesc tinerii.

Din punct de vedere psihologic tinereţa — la începutul său — are ceva enigmatic, schimbător, capricios, pentrucă sufletul ei nu are încă definitiv fixate liniile sale structurale. De aceea tinerii aceştia trec de la o extremă la alta, de la energie sălbatecă la lene, de la veselie la tristeţă, dela sfidare la timiditate. (Vezi Spranger). Deoarece conştiinţa de sine nu este perfect cristalizată, tânărul simte nevoia de a înţelege şi de a fi înţeles, de aici izolarea, singurătatea pe care o caută, de aici creaţia unei lumi subiective proprii, a unei lumi frumoase, romantice, de aici acel sentiment gingaş de prietenie, de aici puterea de abnegaţie, sacrificiul de sine. *Ce frumos şi plin de calităţi e sufletul tânăr!*

In manifestările sociale şi politice gândirea tânără simplifică lucrurile, neţinând seamă de realitate, cu aspectele sale uneori brutale, ci numai de dorinţele şi idealurile sale, prin prizma cărora priveşte realitatea şi pe care vrea s'o modeleze după concepţiile şi visurile sale. *De aceea politica preconizată de tinerime în genere are un caracter idealist şi radical; e lupta pentru o idee izvorîtă din dorinţi. Această politică are în sine ceva fichtean, ea ţinteşte către un imperativ moral, în a cărui realizare crede cu tărie, neglijând şi neînţelegând piedecile care s'ar putea opune în drumul său.*

Opoziţia dintre forţa, pe care o simt tinerii în ei şi autoritatea — de orice fel — prin care sunt dominaţi şi uneori chiar oprimaţi de bătrânii conducători ai treburilor publice — trezeşte nu arare ori tendinţi revoluţionare. In revoluţii în genere tinerii sunt acei care au jucat roluri importante. Gândiţi-vă la mişcarea laburistă, la diferitele revoluţii ruseşti. Nihiliştii ruşi, după anul 1855 — indiferent de valoarea concepţiei lor — erau, cum spune Bourdeau, tineri cu „capul plin şi stomacul gol", cu viitor nesigur, dar cu speranţe mari. Raskolnikof, analizat de Dostoiewski, e tânărul neliniştit, revoltat de nedreptatea şi suferinţa socială, persecutat de o idee, care devine obsesie şi pe care, până în cele din urmă o traduce chiar în fapt.

Programele politice ale tinerilor au caracter radical şi fanatic, deoarece ele sunt expresia unor aspiraţiuni, ele au o coloratură mistică aproape. Larga iubire de umanitate imprimă acestor programe un caracter internaţionalist.

E adevărat că în ultimul timp se constată existenţa unor mişcări naţionaliste — aceasta e dealtminteri o urmare firească a afirmării principiului naţional din timpului războiului şi după războiu, dar ceeace nu e natural e caracterul extremist şovin chiar în unele părţi ale acestei mişcări a tinerimii. La noi, o parte din tinerimea studenţească, a uitat că o ideologie, oricât de apreciată ar fi ea, poate fi compromisă prin mijloacele de realizare practică pe care le întrebuinţează. O parte din această tinerime a ajuns chiar la concluzia că ea ar putea da toate directivele de conducere în stat.

Tinereţa, deşi nu are experienţa politică, are însă *forţă*. Ea are în sine germenul unei spiritualităţi nouă, dar ea — în special tinerimea din primii ani ai acestei vârste — nu este decât *potenţialitate, devenire politică*, nu e încă *energie reală*, care a făcut dovada evidentă a capacităţii sale de conducere. Şi acest lucru nu trebue uitat.

*Dar generaţia nouă cuprinde o nouă înţelegere a timpului, de o altă ordine şi de alte soluţii la problemele care se impun azi.* Nu numai vârsta, ci şi mediul spiritual şi sufletul sunt elemente constitutive ale generaţiei noui.

Azi e nevoie de o generaţie cu suflet nou, cu alte directive în viaţă, cu altă atitudine.

La noi în ţară generaţia nouă, care vrea să lupte pentru întărirea şi ridicarea statului nostru, e formată din oameni dintre care unii n'au cunoscut bucuriile copilăriei, iar alţii n'au ştiut ce înseamă lipsa de griji din prima tinereţă. Ei au suferit, dar au sperat mereu şi luptă pentru ridicarea ţării la nivelul culturii şi civilizaţiei apusene, la depărtarea cât mai mult de balcanism în toate domeniile vieţii publice şi private.

Generaţia nouă trebue să aibă, în primul rând, grija şi dorul de o *cultură totală*, în care specificul românesc să se afirme din ce în ce mai mult. In epocile anterioare noi trebuiam să asimilăm elementele culturii în genere, toată munca pedecesorilor se îndrepta în această direcţie, acum a venit timpul pentru creaţie. Naţiunea românească trebue să se însereze în rândul producătorilor culturali, căci dreptul la viaţă al unei naţiuni şi respectul faţă de ea se impun prin aportul ei în cultura mondială. Iată prima grijă a nouii generaţii şi prima datorie de care trebuie să fie inspirată şi călăuzită tinerimea.

Din punct de vedere politic propriu zis generaţia nouă trebue să tindă către adaptarea societăţii româneşti la cerinţele sociale ale vremei, către respectul fiinţii omeneşti şi al drepturilor sale. Democratismul e formula politică şi morală, este imperativul care se impune pentru generaţia nouă.

Indiferent de vicisitudinile împrejurărilor valoarea idealului tânăr nu scade, nu se pângăreşte, ci până în cele din urmă trebue să se impună. Generaţia nouă trebue să fie aristocraţia democraţiei, să se pregătească temeinic pentru rolul de conducătoare a destinelor neamului.

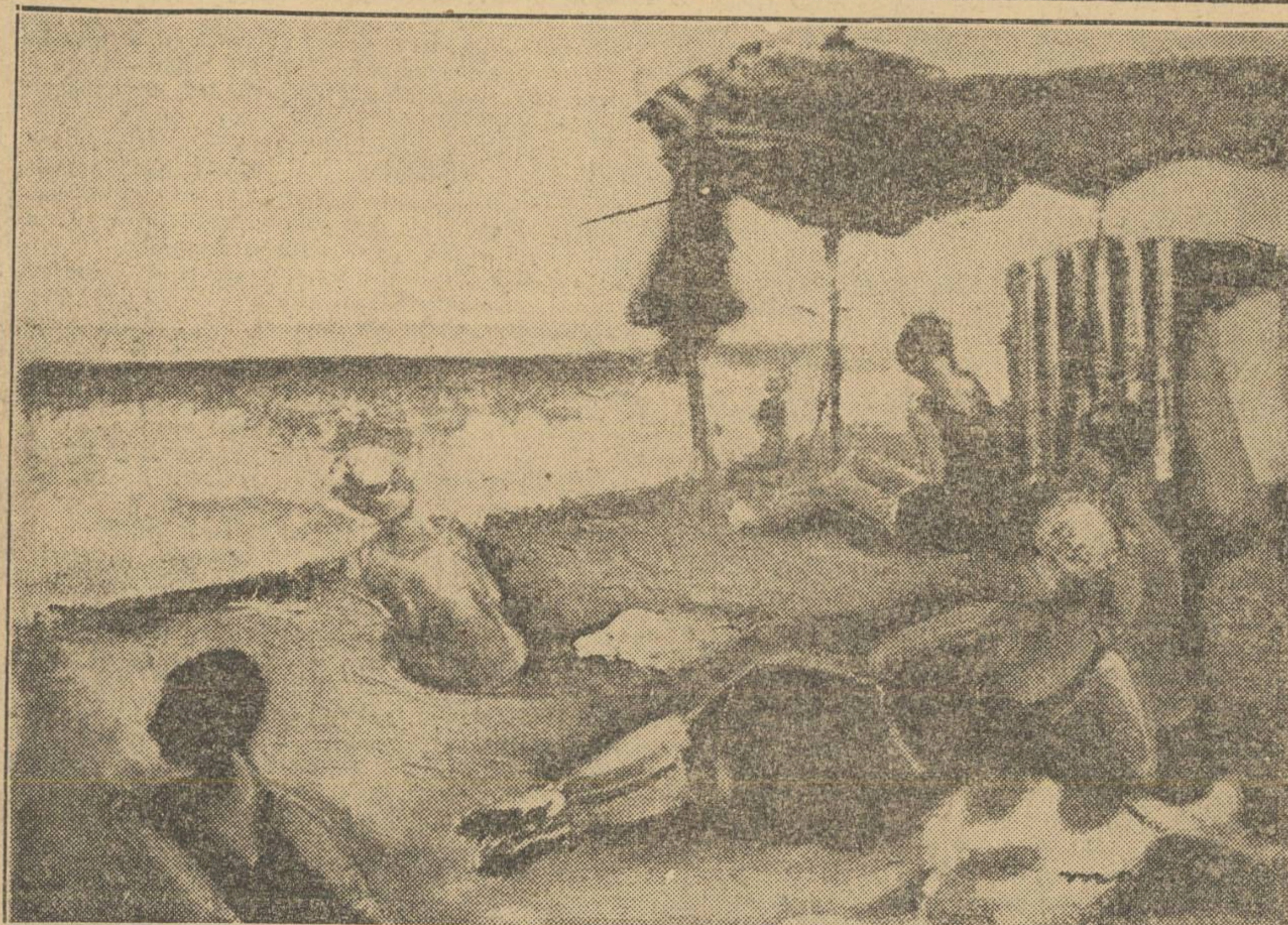
In orice societate civilizată şi bine organizată sunt activi şi au rol determinant doui factori opuşi şi totuşi strâns legaţi între ei, anume: *instituţiile existente şi seriile*. Instituţiile sunt corpurile permanente de autorităţi, ele au un caracter tradiţionalist, conservator, căci în ele este concretizat întregul trecut, toată achiziţia generaţiilor anterioare, pe care o păstrează pentru succesori. Din contră, seriile sunt grupări voluntare, inovatoare, formate de indivizi, care au între ei legături spirituale, afinitate de simţire şi cugetare. Aceste serii sunt mobile, suple, într'o necontenită devenire, care se fixează însă pentru un timp oarecare, deci în mod tranzitoriu. Dacă instituţiile au rol de conservare a societăţii, seriile sunt factorul care determină evoluţia ei.

Generaţia nouă este elementul serial; de aceea ea poate şi trebue să dee impulsiune de regenerare, să construiască pe baza trecutului şi să ajute procesul de transformare socială atât de necesar vieţii unei societăţi.

Generaţia nouă trebue să-şi urmărească idealul propriu de o viaţă mai perfectă şi de organizare socială mai bună.

Tinerii să nu se dezică. Să nu uităm că suntem tineri şi aceasta e frumos!

P. ANDREI



Margareta Şterian — Aspecte de pe plajă

## Crucea Hoţului

de MIHAIL SADOVEANU

Poteca alburie cotea printre stânci şi pe subt streşină de brazi. Dinspre desimea pădurii ne învăluia miros călduţ de răşină; dinspre valea Bistriţei strălucind în [illegible] injenişuri de lumini şi [illegible], ca să culegem fragi. Lângă un mesteacăn bătrân, răsfirat în crenguţe fine, dădui peste o cruce strâmbă de grezie:

*Subt această piatră odihneşte...*

Nu se cunoşteau bine numele, nici leatul. Unul din noi, profesorul, îşi puse ochelarii şi-şi aplecă nasul, dar cu toată prietenia lui cu slovele chirilice, nu ne putu spune mai mult, îşi răsfrânse braţele în lături şi rămase strâmb şi mut caşi crucea.

— Ce să fie aici? ce să fie aici? se interesă partida feminină a escursiei, sosind din urmă cu mare însufleţire şi mare curiozitate. Indată ce se află că piatra nu voia să spuie, doamnele rămaseră cu totul nepăsătoare şi începură a râde. Atunci omul care ne călăuzea spre schit, badea Gheorghe Macovei, crezu că are datoria să deie desluşire.

— Aicea, domnilor, în vremea dedemult a fost îngropat un hoţ.

— Cum se poate? strigară unele din cucoane, şi întoarseră toate odată obrazurile, arcuindu-şi sprâncenele. Sînt pe aici hoţi?

— Acuma nu sînt, dar au fost altădată. Acesta a făcut destule răutăţi, până ce a venit vremea să-şi culce tâmpla în ţărână.

Doamnele îl împresurară imediat.

— Cum îl chema? cum era? ce-a făcut?

Badea Gheorghe Macovei crezu că are datorie numai către domnul profesor.

— Domnule profesor, zise el scoţându-şi pălăria şi netezindu-şi pletele, numele hoţului acestuia a fost Iancu.

Doamnele şi domnişoarele interveniră.

— Iancu şi mai cum? Iancu şi mai cum?

— Iancu Hoţu.

Unele elemente ale partidei rămaseră mulţămite de răspuns; altele nu.

Toate simţind însă că are să urmeze un popas şi o istorisire, îşi scoaseră din săcuşoare oglingioarele şi-şi inspectară nasurile. Gheorghe Macovei se simţea oarecum ruşinat de câte ori le surprindea făcând această operaţie; de aceia îşi luase obiceiul să se întoarcă spre noi şi să ne onoreze numai pe noi cu lămuririle lui.

— Eu nu l-am apucat, ne zise Macovei, dar tătuca a ştiut toate câte a făptuit, ş'apoi ni le spunea când era cu chef; dar eu am mai uitat dintr'însele.

Partida cealaltă înălţă năsuşoru dezamăgite...

— A prădat? a omorît?

— Apoi a făptuit de toate, să iertaţi dumneavoastră, ca un hoţ ce se afla. Ursul, când a simţit odată gustul sângelui, apoi nu mai are plăcere de smeură şi de afine. Asemenea şi acel Iancu Hoţu, după ce a făcut o ticăloşie şi s'a înădit la rău, n'a mai cunoscut ce-i omenia. Aşa odată s'a coborît devale, la podul Bistriţei, ş'a stat acolo ca un vameş cu puşca în mână. Care cum trecea trebuia să-şi deşarte la picioarele lui chimirul de parale. Au trecut muieri, au trecut bătrâni, a trecut părintele arhimandrit dela schitul de pe Măgura, unde ne ducem noi acuma — i-a oprit şi i-a uşurat de ce aveau asupra lor. A trecut ş'un plutaş: unu Neculai Păun, care s'a pus împotrivă. Pe-acela l-a detunat cu puşca, i-a smuls taşca şi l-a prăvălit după aceia cu piciorul în apă. Indată vestindu-se fapta, a venit maica acelui flăcău plutaş, una Aniţa, şi şi-a întins căngile ca o pajură asupra lui, blăstămându-l. El râdea; şi-a plesnit pălăria pe-o ureche, şi s'a dus în munte. Baba bocea la capul podului şi el cânta din frunză pe poteca asta. Apoi cu tot cântecul şi râsul lui, blăstămul babei Aniţa l'a ajuns. Acel blăstăm, spunea tătuca, s'a făcut pasăre neagră şi a stătut asupra colibei hoţului, până ce i-a venit ceasul.

[illegible] văutăţi, pradă şi iar se întorcea la sălaşul lui. Avea aicea, aproape de acest loc, o colibă — ş'un cioban îi era tovarăş. Acela îl acoperea, îi aducea merinde, îi dădea de veste. Era unul Nechifor, care pe urmă s'a făcut călugăr la schitul Măgurii, după cum are să se arate îndată.

Intr'o zi, domnilor, Iancu hoţu, are o îndrăzneală mai mare decât toate. Au fost venit nişte nemţi la gura pâraielor în vale, ca s'aleagă locul fabricei, şi s'aşeze fierăstraiele care pe urmă s'au şi aşezat. S'a dus asupra lor la vremea mesei, când se firitiseau cu pocaluri de vin şi le părea bine de afacerea pe care o aşezau. A răcnit şi i-a sculat pe toţi în picioare. Iar ciobanul lui, ascuns în antereu şi cu obrăzar, i-a căutat pe toţi şi i-a vămuit după legea hoţiei. Ş'atuncea iar s'a dus cântând din frunză; dar asupra lor, fără să ştie ei, umbla din clomb în clomb pasărea babei Aniţa.

Să vedeţi Dumneavoastră, domnule profesor, ce le dă în cap ticăloşilor acelora. După ce au chefuit şi au băut toate paralele dobândite dela Nemţi, stăteau ei într'un rând aicea la colibă, nu departe de acest mesteacăn bătrân, şi vorbeau de ale lor. Iar Nechifor coborîse de vale şi aflase acolo că mitropolitul cel mare de la Ieşi, părintele Veniamin, se duce la schitul Măgurii ca să-l sfinţească. Urma să treacă chiar în acea după amiază, un sobor de preoţi şi mare alaiu.

Iancu Hoţu râde:

— Ei ce facem noi, măi Nechifor? Apucăm pe popa cel mare de barbă?

— Dă, bădiţă Iancule, eu ştiu? Drept să-ţi spun, mă tem de una ca asta fiind părintele mitropolit Veniamin un monah milostiv şi cu mare trecere la Dumnezeu. Dacă-l asuprim cumva, el o trimete plângere la scaunul Impărăţiei şi de bătaia lui Dumnezeu nu poate scăpa nici viermele din piatră.

— Hm! Aşa spui tu, măi Nechifor?

— Aşa spun, bădiţă Iancule.

— Apoi tu, măi Nechifor, eşti un prost. Eu, bre, nu mă tem de nimica.

Dacă ar fi ce spui tu, apoi s'ar fi arătat într'un fel de când umblăm noi voinicind. Mi s'ar fi arătat semn în vis, sau în trezie. Dar aşa eu socot, bre Nichifor, că asemenea poveşti au fost alcătuite pentru oamenii cei proşti, pe care-i bat boerii şi-i jumulesc oamenii stăpânirii. Bine trăesc corbii stăpânirii în târg la Ieşi, bine trăesc şi eu aici în munte. Dac'a fi la urmă vre-o pricină ş'om afla ceva, cum că este o stăpânire şi'n cer, apoi om da lumânări, şi undelemn, şi plătindu-ne dajdia, om fi iertaţi şi noi cum au fost iertaţi alţii. Dar eu pe părintele mitropolit tot vreau să-l uşurez de galbenii pe care-i poartă cu el.

— Bădiţă Iancule, eu zic să nu ne punem cu un obraz bisericesc.

— Măi Nechifor, tu să faci cum ţi-am spus eu şi are să fie bine. De un galbăn tot trebue să-l vămuiesc eu pe popă. Cu acel galbăn umplem o bute de vin şi ne ducem într'o singurătate, la nişte prietini, şi dezbrăcăm un bărbăcuţ de cojoc şi-l punem în ţăpuşă de-asupra unui pojar. Şi petrecem, bre, cum se cuvine. Iar vinul are să fie mai dulce, fiind din ban arhieresc.

La asemenea îndemnuri a zâmbit a râde şi Nechifor, ş'apoi s'au sfătuit ei şi s'au înţeles ca banul acela de aur de care aveau nevoie să-l scoată nu cu sila — ca să nu intre în vre-o primejdie — ci cu viclenie.

Iată că prind a suna clopotele la bisericile din valea Bistriţei.

(Continuare în pag. II-a)

Alaiul trece pe pod şi începe să suie poteca, pe care am urmat-o şi noi. Preoţi, călugări şi săteni se înşiră şi-i bate soarele amiezii. Iar părintele Veniamin, Mitropolitul, fiind slab şi bătrân, umblă călare pe un căluţ roib ş'o copilă în catrinţă, cu cozile pe spate şi desculţă, duce frâul. Aceia era sora lui Neculai Păun. Iar după roib umbla baba suspinând şi aducându-şi aminte de pieirea năprasnică a feciorului ei.

Când ajunge aproape de mesteacăn, iaca Nechifor ciobanul. Se pune în calea alaiului, se închină şi bate metanie în faţa părintelui mitropolit.

— Staţi! porunceşte bătrânul. Ce este, om bun?

— Părinte mitropolite Veniamine, strigă Nechifor, îndură-te de doi tovarăşi şi fraţi care trăesc întru această singurătate. Noi ne-am sihăstrit aicea ca să păstorim oile aşa precum înalt prea sfinţia ta păstoreşte pe drept credincioşi în lume. Iar lupii ne-au spârcuit cele mai bune mioare. Şi a venit un puhoi mare din munte şi ne-a luat o samă de berbeci. Aşa că am rămas săraci şi lipsiţi pe această lume. Iar acuma din voia lui Dumnezeu de sus, o boală iute a răpus pe fratele şi soţul meu.

A căzut la colibă şi a murit — şi eu sunt singur şi fără putere; n'am nici cum şi nici cu ce, să-i fac slujba morţilor, să-i cumpăr pomenile şi să-l pun cu cinste în pământ după rânduiala creştinească. Indură-te, înălţate părinte Veniamine, şi vină în sprijinul meu, ajutându-mă cu ce te-a lăsa inima.

S'a închinat iar cu lacrimi şi părintele mitropolit şi-a aplecat asupra lui barba cu înduioşare.

— Cum te chiamă, creştine?

— Nechifor, înalt prea sfinte.

— Ridică-te, prietene Nechifor, şi ajută-mi să mă cobor de pe roib. Zici că fratele tău a adormit la acea colibă care se vede?

— Acolo-i mort, înalt prea sfinte, şi aşteaptă grijile şi rugăciunile fără care nu poate intra în împărăţia dreptăţii.

— Bine, prietine şi frate Nechifore, am să mă ostenesc eu singur până acolo. Acest cinstit sobor de monahi şi preoţi are să binevoiască să mă urmeze. Şi după ce-om face rugăciunile rânduite şi slujba sfinţită, am să-ţi las din puţinul ce am un ban de aur, ca să poţi îngriji de toate celelalte trebuitoare.

— Sărutăm dreapta blagoslovită a înalt prea sfinţiei tale, a strigat Nechifor lepădând lacrimi în colb.

Inălţându-se repede în picioare, a ajutat pe părintele Veniamin să descalece. Apoi toată lumea care se afla de faţă cu păstorul cel bătrân în frunte, a urcat ca o turmă cuminte la coliba de pe pripor. Câteva oi sunau din tălăngi, subt brazi. Mioarele au întors boturile şi au behăit, iar cei doi zăvozi albi n'au lătrat. S'au supus la pământ, cu botul pe labe. Dela miezul nopţii s'au învăluit spre seară nouri, ş'a zvonit în râpile muntelui tunetul.

— Să ne grăbim, sfinte părinte, a îndrăznit unul dintre monahi, ca să nu ne apuce ploaia.

Bătrânul a zâmbit şi i-a făcut cu mâna semn de pace. Păşind domol, a intrat în colibă şi tot alaiul a făcut popas în preajmă.

In umbra colibei, la pământ, pe pocladă, sta întins cu faţa în sus şi cu mânile pe piept, Iancu Hoţul! Părul era pieptănat şi uns cu unt. O lumânărică [illegible] şa binecuvântat; apoi cu un glas blând a prins a rosti vorbele care sînt rânduite morţilor, chemând mila lui D-zeu pentru această pulbere păcătoasă, pentru greşeli, pentru răutăţi, astfel ca sufletul să poată avea pacea, în limanul cel veşnic. Toate ale lumii trec şi rămânem în veci cu dulceaţa ori cu otrava faptelor noastre. Astfel cântând cu întristare preasfinţitul părinte binecuvânta trupul cel păcătos şi-i cerea dela Dumnezeu hodină, iar nourii sosind din cer şi din prăpăstii, sunară şi ei alt glas de cutremur. Inălţându-şi fruntea, preasfinţitul a făcut semn; tot alaiul care aştepta afară a căzut în genunchi, iar baba Aniţa a prins a plânge aducându-şi cu înfricoşare aminte de pieirea lui Neculaieş Păun.

— Iată, iubite fiule, a cuvântat părintele Veniamin, primeşte acest ban din darurile pentru orfani, ca să plăteşti vama acestui suflet.

Nechifor a primit banul şi a sărutat mâna. A rămas în genunchi şi alaiul s'a tras înspre potecă. Norii s'au dus pieziş spre valea Bistriţei în fumegări şi şuviţe.

— Bădiţă Iancule, zise Nechifor, de acu scoală. S'a dus popa. N'auzi, bădiţă Iancule? Hai să socotim câtă băutură putem câştiga cu banul pe care l-am dobândit.

Bădiţa Iancu nu răspunde. Nechifor îl trage de mânecă, îi ridică mâna. Il pipăe, îl întoarce. Hoţul, mort ca toţi morţii. Atunci l'a fulgerat şi pe cioban spaima. Incepe a răcni; iese afară cu părul vâlvoiu; câinii încep să găpăiască; el strigă spre alaiu, făcând semne cu mânile spre nouri.

De atuncea stă aici crucea asta a hoţului şi ciobanul a făcut praznic pentru norod, înjunghiindu-şi mioarele şi dând băutură din galbănul sfântului părinte Veniamin.

***

Fără îndoială cucoanele expediţiei noastre spre schitul Măgurii n'au vrut să creadă asemenea istorisire. Unele îndrăzniră chiar să râdă şi, să scoată iar oglingioarele. Dar atunci badea Gheorghe Macovei a înălţat către ele fruntea şi a privit către opcina Mogâldei frământare de nour negru. Cu mormăire adâncă s'a deşteptat tunetul, vărsând ecouri în prăpăstii. Munteanul a şoptit un cuvânt pe care nu l'a înţeles nimeni şi învăluirea neagră a prins a veni spre noi clipind dintr'un ochiu rotund şi enorm. Un şuet ş'o înfiorare a trecut prin brazi. Doamnele au scos ţipete de uimire iar prietinul nostru profesorul, punându-şi din nou ochelarii, a isbutit să deslege deplin chirilicele mâncate de ploi.

*Subt această piatră odihneşte*
*Robul lui Dumnezeu Iancu*
*Care au fost hoţ*
*Iertat,*
*Anul 1842 Iulie 9.*

Ne mai având nici o îndoială, doamnele au privit cu prietinie spre călăuz. Două i-au oferit ţigări, ceiace l'a îmblânzit cu desăvârşire. Nourii au trecut spre Bistriţa şi noi ne-am urmat calea spre schit.

MIHAIL SADOVEANU

*Cetiţi*

**Romanul celor 4**

**Stafiile Dragostei**

de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştok şi Alexandru Bilciurescu. Preţul 60 Lei

VALENTINO GAVI

# Mulţumită Taurului

Jurnalul se exprima astfel: „Actul eroic al unui avocat. — Luni seara, în urma unei prăbuşiri care a întrerupt linia de cale ferată, scobora la hotelul „Crinului” avocatul Guido Neri din oraşul nostru însoţit de drăguţa sa soţie“.

Alberta nu se putu abţine să nu întrerupă cititul ca să exclame printre dinţi: a, canalie! Vre-o aventură de călătorie: iată drăguţa sa soţie!

Apoi reîncepu să citească, curioasă să afle ce lucruri extraordinare combinase acest tânăr prieten al soţului şi, natural curtezanul ei, pentruca ziarele să se ocupe de el.

„Cu o bandă de prieteni petrecea în veselie în frumosul salon al hotelului. Dar, deodată, auzind din stradă urletele unor trecători care căutau să se salveze de furia unui taur înebunit, — eşind cu revolverul în mână înfruntă bestia şi cu o lovitură sigură o fulgeră“.

Alberta lăsă jurnalul uimită, pentrucă bărbatul său îi descrisese pe avocatul Neri, timid şi fără curaj. Desigur o făcuse cu intenţia să-l defăimeze în ochii ei. Acum încă cazul îl demasca.

Reciti articolul, se înfioră şi imaginându-şi tânărul în actul în care singur şi îndrăzneţ în mijlocul mulţimii înspăimântate înfrunta taurul, se gândi să-i telefoneze ca să-l felicite. Insfârşit se servi de telefon ca să întrebe dacă avocatul era acasă şi după ce avu confirmarea dela servitor, îşi anunţă vizita.

Guido Neri, care se pregătea să iasă, aflând noutatea, tresări încântat şi, incapabil de a-şi ascunde bucuria lăuntrică, îşi grăbi toaleta fără să se'ntrebe care putea fi motivul acestei vizite neaşteptate şi matinale.

Exaltat cum era nu reuşea să se gândească decât la aceasta: femeia iubită, acea pe care o dorea de multă vreme şi dela care nu obţinuse niciodată nici o concesie, venea în casa lui pentru prima dată, spontan. Pentru ce, nu-l importa. Dacă venea să-l găsească, dacă pentru vre-o oarecare cauză s'a gândit la el, însemna că nu-i era indiferent.

Când Alberta sună, servitorul, zăpăcit de tremurul stăpânului, în loc să deschidă, întrebă:

— Ce trebue să fac?

— Aleargă, zboară, introdu-o imediat! — îi strigă Guido.

După un moment Alberta intră, frumoasă, tânără, elegantă, cu faţa palidă de emoţie.

Guido îi eşi înainte cu aerul turburat şi îi luă mâna să i-o sărute. Dar ea îl reţinu ca să-l întrebe cu vocea nesigură:

— Amicul meu: asigură-mă, pentru D-zeu... Nici o rană, adevărat?

El se opri confuz.

— Ce rană?

— Ah! sunt mulţumită. D-ta nu ştii câtă nelinişte aveam în inimă. Deabea am cunoscut ştirea şi m'a cuprins singur. fără [illegible] — Dacă ar fi rănit? — Te ştiam aici viu să te găsesc. In caz de nenorocire aşi fi putut să-ţi fiu folositoare, nu-i adevărat?

Pierdut, fără să înţeleagă senzul discursului, răspunse:

— Sunt atât de fericit de vizita d-voastră.

Şi ea îl întrerupse:

— Trebue să ai sângele încă puternic agitat. Stai aici, cuminte, în linişte, lângă mine. Nu-ţi place aşa? Pe urmă încet-încet ai să-mi povesteşti. Nu-i aşa c'ai să-mi povesteşti toate amănuntele?

El îi cuprinse deodată o mână între ale sale şi îi spuse cu un ton rugător:

— Vă rog. Nu mai continuaţi. Altfel va trebui să cred că vă bateţi joc de mine. Nu fiţi crudă ca întotdeauna. Aveţi puţină milă de dragostea mea.

Ii fixă în faţă ochii săi plini de uimire.

— De ce îţi displac cuvintele mele?

— Pentrucă sunt ciudate...

— Ciudate?

— D-voastră m'aţi întrebat dacă sunt rănit....

— Nu e natural după ce ai doborît un taur?

— Un taur?

— Prietene, eşti d-ta acela care vrei să glumeşti sau mă iei în râs. Şi asta mă întristează.

— Vă jur, doamnă.....

— Atunci o faci din modestie. A! înţeleg. E în caracterul d-tale. Dar nu mai poţi ascunde nimănui că eşti un erou.

— Un erou?

— Desigur: e tipărit şi în ziare. Nu le-ai citit azi?

— Nu. M'am sculat târziu. Acum o jumătate de oră. Eri am fost plecat din oraş pentru afaceri..... bâlbâi Guido cu un fel de rătăcire a minţii.

Alberta îl privi cu mutră neîncrezătoare şi răspunse:

— Cunoaştem afacerile d-tale...

— Pentruce mi-o spuneţi ironic?

Atunci Alberta se apropie de el pentruca să-l fixeze în ochi cu privirea răpitoare şi-i spuse cu un accent cald şi sincer:

— Nu.... Nu.... Nici o ironie. Am admiraţie pentru d-ta. Insă povesteşte-mi faptul. Vreau să-l aud cu vocea d-tale încă emoţionată. Ziarul îl expune cu răceală...

Guido se ridică de lângă ea, ca să ia un jurnal de pe măsuţa din apropiere. Il deschise. Femeia se apropie ca să-i arate cu degetul întins titlul cu litere mari: „Actul eroic al unui avocat”.

El citi articolul cu mirare crescândă, apoi lăsând să cadă jurnalul exclamă în râs:

— Dar asta e o glumă! Şi pentru ca să fie completă m'au şi căsătorit.

— De fapt ziarul spune chiar aşa: „Avocatul Neri, însoţit de drăguţa sa soţie” — exclamă cu o fină urmă de gelozie.

— Acest corespondent din provincie nu ştie că am jurat să mor holtei!

— Oh! Dar adeseori bărbatul prezintă drept nevastă pe o mică tovarăşe de călătorie.

— Nu, doamna mea: nu secundaţi vă rog această glumă. Reluă ziarul şi citi încă cu voce tare, râzând: — „..... înfruntă bestia şi cu o lovitură sigură o fulgeră!“ Sărmanul taur! Imi face mare milă!

Insă Alberta nu râdea. Din contră fixa pe tânăr [illegible] fascinată.

El observă şi rămase turburat. Apropiind obrazul său de acela al ei, murmură:

— Alberta......

— Alberta, da... Alberta d-tale — răspunse sprijinindu-şi faţa pe umărul lui. El simţi un fel de slăbiciune de bucurie în vine:

— Aşa dar nu visez. Ai înţeles însfârşit cât te iubesc.

— Acum da.... Acum sunt eu care te iubesc. Gestul tău eroic m'a ameţit.

Guido se simţi din nou micşorat. Fericirea lui fu răscolită. Reîncepu să spue cu amărăciune:

— Pentru asta mă iubeşti?

— Da.....

— Şi dacă eu nu aş fi ucis nici un taur?

— Nu spune.... Nu spune.....

— Dacă ar fi un echivoc?

Alberta clătina capul mereu sprijinit pe umărul lui, şi nu vrea să audă acele motive.

El nu ştiu să se reţină. O strânse în braţe, şi simţi imediat gura ei lipită de a lui. Ii spuse iar cu vocea voalată de pasiune:

— Te iubesc pentrucă eşti îndrăzneţ. Mi-ai dat o probă mare. In bărbat mă seduce forţa şi îndrăzneala. Tu posezi toate acestea. Şi am venit să-ţi spun că ai învins, că sunt a ta, că poţi face din mine ce vrei.... Pe când Guido asculta fascinat, fără să-şi mai dea seamă de ceeace exprimau cuvintele, ea îi trecu mângâerea degetelor sale pe ochi, murmurând pierdută:

— Nu: nu mă privi cu privirea aceea injectată de sânge!

Dar deliciul unui nou sărut fu întrerupt de sunetul soneriei casei.

— Ce e? — întrebă Guido plictisit, când veni servitorul.

— Un domn vrea să vorbească cu d-voastră imediat. Şi îi întinse o carte de vizită.

Guido citi numele şi îngălbeni.

Apoi trecu Albertei biletul.

— Să aştepte. Voi suna, — spuse servitorului.

De abea rămaseră singuri, Alberta care tremura de agitare, bâlbâi:

— Bărbatul meu.....

— Da....

— Ce facem?

El se ridică, îngheţat de frică. Femeia îl apucă cu tărie de braţ şi îl rugă cu voce sufocată:

— Ah! pentru D-zeu, nu-l omorî şi pe el!

— Ascunde-te aici... — îi spuse Guido, indicându-i uşa care dădea spre odaia de culcare.

De îndată ce ea trecu dincolo, sună servitorul.

Imediat după aceea bărbatul Albertei intră cu o mină foarte cordială.

— Dragă Guido. Am nevoie de tine. Contez pe prietenia ta.

Incurajat Guido răspunse:

— Ce se'ntâmplă bunul meu Giacomo. Nu erai plecat?

— Sunt victima unui incident de călătorie. — Privi [illegible] apoi întrebă: Pot să vorbesc?

— Da, dar încet.

— E cineva?

— Nu... dar ştii... servitorul e veşnic cu urechea la uşă.

— Am înţeles — făcu Giacomo cu o privire aprobativă, indicând uşa închisă a odăii de culcare. Am înţeles.

— Dar nu.... pentru D-zeu.... la ce te gândeşti...

— Lasă. Vom vorbi încet. Trebue să nu ştie nimeni.

— Te ascult.

— Aşa dar: a fost o întrerupere de cale ferată, şi eu care mergeam la Roma a trebuit să mă scobor la... Dar e inutil să-ţi povestesc amănuntele. Le vei afla din ziar. Faptul s'a întâmplat, că din cauza sângelui meu impulsiv, m'am aruncat din imprudenţă într'o îmbulzeală şi am ucis un taur înfuriat care ameninţa să facă un masacru de inocenţi!

— Şi tu? — întrebă Guido, încremenit.

— Eu, da... Ai citit deja ştirea.

— Am citit-o de fapt. Dar... iată... explică-te.... Trebue să văd clar în această afacere!

— Nu te supăra, Guido. Sunt aici ca să-ţi cer iertare. Dar tu salvează-mă!

— In ce mod? — întrebă iarăşi, uimit.

— Trebue să laşi pe toţi să creadă că tu ai omorît bestia aceea. Ascultă-mă bine...

— Vorbeşte încet....

— Da... mulţumesc..... In trenul acela nenorocit călătoream în compania unei tinere amice. Tu n'ai să mă condamni pentru aceasta.....

— Nu.... cum crezi.... Sunt lucruri care se întâmplă.

— Exact. Dar era ziua nenorocirilor. Mai întâiu prăbuşirea a făcut să se oprească trenul. Mergem în oraş, şi tragem la un hotel...

— Hotelul crinului.

— Da, mulţumesc... Se putea imagina un hotel mai inocent? Iată însă că urmează episodul taurului. După acea m'au purtat în triumf. Au strigat că sunt un erou.

Guido, care continua să facă semne prietenului ca să se exprime mai încet, întrebă pe un ton plângător:

— Atunci.... ce amestec are numele meu?

— Vinovatul sunt eu. Acum implor iertarea ta. Trebue să ştii că atunci când mă duc la un hotel cu o femeiuşcă în aventură, nu dau niciodată adevăratul meu nume, înţelegi: am nevastă. Şi tu cunoşti caracterul Albertei.

— Oh!

— Mă iubeşte....

— Te adoră!

— Da, mulţumesc... Dacă ar afla c'o înşel...

— Nenorocire!

— Astfel că dau numele vre-unui prieten holtei.

— Şi ai dat numele meu? — făcu Guido, lămurindu-se deodată.

Giacomo plecă umil capul şi răspunse:

— Tocmai aşa.

Guido luă tonul celui mai tare:

— Ah! Şi nemulţumit numai cu aceasta te repezi în piaţă să faci pe toreadorul? Acum toţi mă vor crede un don Juan.....

— Dar cine nu iartă unui avocat de treizeci de ani să aibă o amantă? Eşti holtei. Nu ai legături. Şi apoi actul eroic, dragul meu. Ai să vezi că vre-o femeie frumoasă o să-ţi cadă în braţe.....

— Lasă, lasă....

— Ar trebui să-mi fii recunoscător.

— Voiu face cum e mai bine.

— Ştiam că am în tine un prieten ca un frate. Mulţumesc. Acum pot să mă prezint neveste-mi liniştit.

Decizia aceasta nu plăcu lui Guido. Spuse:

— Nu te sfătuesc să te întorci acasă. Ai putea să creezi bănueli.

— Şi atunci?

— Cât timp trebuia să rămâi plecat?

— O săptămână.

— Ei bine: pleacă din nou, ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat. Odată ajuns la Roma îmi trimeţi felicitări. Şi la întoarcerea ta îmi oferi o masă la tine...

— Ai dreptate. Lasă-mă să te 'mbrăţişez.

— Ai s'o faci mai târziu, la gară. Te însoţesc la tren.

Au eşit împreună, dar ajunşi la uşă, cu o scuză Guido se reîntoarse în casă ca să regăsească pe Alberta.

Avea în el teama ca să nu fi auzit câteva cuvinte din discursul lui. Dar de îndată ce o văzu s'a înseninat imediat.

— Ce vroia? — întrebă neliniştită.

— Nimic. Am să-ţi spun mai târziu. Acum îl însoţesc la tren. Aşteaptă-mă. Vom avea şapte zile de fericire.

— Incă o îmbrăţişare....

— Te ador!

— Numai pe mine?

— Pe tine şi.... pe ei!

— Pe cine? Pe bărbatul meu?

— Nu..... pe taur!

(Trad. din ital. de WL. PETROVICI)

André Thérive

# Despre literatură

Orice scriitor, ca să scrie limpede, trebue să se pună — se zice — în locul cititorilor săi şi să-şi cerceteze lucrarea ca pe ceva nou, la care el n'a luat parte cu nimic... Foarte bine, dar pentru a ajunge încă la mai mult gust şi la mai multă înţelepciune, el va trebui să se pună în locul mulţimii ne-cititorilor săi, care nu vor da niciodată 12 franci pe cartea lui şi care nici nu-şi vor arunca ochii asupra aşa zisului curier literar din gazete. Atunci, convins de neantul lui în univers, nu va mai scrie.

*

Când o lectură vă înalţă spiritul şi vă înobilează inima, nu cercetaţi mai departe, o, scumpii mei confraţi: ea este de un om care are mai puţin talent de cât voi. Atunci emulaţia generoasă vă cuprinde, mâna voastră are mâncărime şi simţit prodromurile febrei creatoare. Nu scrim decât pentru a întrece pe alţii. Deci operele tonice sunt opere neisbutite. Capodoperele sunt de cele mai multe ori descurajatoare şi funeste: nu le mai cetiţi!

*

In speţa literară elefanţii sunt în număr impunător şi purecii mult mai puţin numeroşi; numesc elefanţi pe scriitorii mulţumiţi de ei-înşişi şi pureci pe rarii critici a căror pişcătură nu este în mod absolut nesimţită. Să mă credeţi: n'o spun cu nici o amărăciune.

*

Proştii, dacă credem pe un mare om, citesc o carte şi nu înţeleg nimic. Oamenii prea inteligenţi însă înţeleg o carte din auzite şi n'o mai cetesc. Un om calificat drept enciclopedist, curios reputat, vestit prin erudiţia lui imensă, este un om care a citit foarte puţin, dar care a străbătut mult şi care ştie să citească prefeţele şi anunţurile de librărie.

*

Sunt două clase de oameni: cei care sunt nenorociţi şi o ştiu şi cei care sunt fericiţi şi n'o ştiu. Dar, mă înşel; există şi o a treia speţă: acei care pun fericirea în ideea că trăesc, vreau să spun că n'au murit încă.

Trad. de G. B.

Marele Succes Literar

„Cetiţi-le noaptea“

de

ION MINULESCU



Editura „Cultura Naţională“

2 Pasajul Macca, Buc. I.

# Două însemnări[1]

## OMUL DIN CINCI

Se petrece cu „boerii" un fenomen curios. De câte ori e vorba de unul, se numesc toți ceilalți dintr'un grup. Articolele din cod indică pare-se vârsta unuia și aceluiaș animal quintuplu, care poartă numele de „boerii".

— Cine-i domnul care trece? întreabă câte un pușcăriaș nou.

— Știi, ziariștii...

Și noul venit știe numaidecât că între boeri sînt și cinci ziariști, care formează la olaltă un soi de lut statuar cu personagiile unite unele altora, prin spete și pela picioare, prin acelaș material de plumb, de bronz sau de sare...

Nu poate unul să se miște că ceilalți patru se resimt. Intinde unul o mână și tot blocul se deșteaptă:

— Ce vrei să faci?

Dacă rămâi singur, cel puțin încă unul vine să-ți ție de urît. Ai cărți? cărțile trebuie să treacă și celorlalți. Citești o scrisoare personală? Ceata întreagă să găsește jignită că-ți permiți a face dintr'însa un „secret". Dacă necesitatea e adevărat că zămislește organul, cei cinci ziariști se vor trezi într'o noapte legați unul de altul printr'un maț fiziologic, care va parcurge în cinci direcții deosebite distanțele dintre ei. E exclus să se vorbească altfel decât în clan. Orice altă prietenie pare suspectă, pare o tendință de emancipare, care ți-e totalmente refuzată:

— Sîntem cinci! afirmă ochii celorlalți patru, sîntem ziariștii! Vorbele lor sînt aceleași, convorbirile sînt aceleași, materia dialogurilor e indentică permanent. Te surprinzi chiar scriind despre aceleași lucruri ca alți doi-trei în aceeaș seară. Un comunism desgustător face din cinci o singură familie.

Fiecare din ziariști vorbește la plural; vrând să zică *eu* zice *noi;* când *vom* fi liberi? Azi ce *facem?*... Trebue să *dăm* din mâni și din picioare ca să *scăpăm*...

De câteori se trimite o cerere, o scrisoare, o petiție, hârtia se acoperă cu 5 iscălituri și unul e obligat să vorbească de cele cinci personagii jucate de el, ca de un scamator divers, unic și multiplu în acelaș timp. Dacă unuia din cei cinci i-ar veni porunca punerii în libertate, ceilalți patru s'ar năpusti asupră-i și l-ar sugruma, pentru singurul motiv ca să nu se știrbească unitatea de cinci.

Eziți să faci baie, să-ți schimbi cămașa, obsedat că în realitate speli și primenești pe alții și că în ligheanul și în baia ta rămân grăsime neagră, brânză cenușie de inși. Ce să-ți mai aduc? te-a întrebat nevasta. Nu-mi mai aduce nimic, răspunzi, cu sensația că nimic nu mai e pentru tine, că tu nu mai ești individual, că nicio acțiune a ta nu-ți mai aparține de vreme ce ești din cinci.

Dacă te-ai examina bine ai constata, de fapt, că ești din mai mulți, din mult mai mulți, din sute și mii, din toți închișii în toate temnițele, în toate cancelariile, biurourile, principiile, regulile, pravilele și gramaticile sociale.

Voi mai putea redeveni vreodată unul, te întrebi neliniștit? Voi mai putea avea dreptul de-a acționa vreodată singur, fără curiozitatea altora indirectă, ridicată peste umărul meu, fără obligația de a fi ...ar cu alți patru, veniți aci din patru regiuni opuse ale pământului, să facă ființă cu mine? să-i miros cu plăcere când put, să-i ascult când vorbesc, să-i suport când glumesc, să dau liniștea și singurătatea mea pradă nevrozii unuia sterile, analizii altuia, tovărășiei unui al treilea și al patrulea individ?

— Doamne, Dumnezeule, isbăvește făptura mânilor tale de compoziție și complexitate!

## JUSTIȚIA IN COREEA

In Coreea, când un impricinat are să se prezinte unui tribunal sau unei curți, nu se preocupă, nu numai în primul rând, dar nu se preocupă câtuși de puțin de dreptatea sau de strâmbătatea cauzei lui.

Intâi, el a căutat să-și asigure un advocat cu influență politică, de preferință un fost ministru sau un șef de partid, căruia magistrații naivi îi datoresc un respect care exclude putința judecății iar cei interesați o avansare sau recunoștința unei făgădueli în vederea timpurilor mai propice. Simpla prezență a marelui advocat e deajuns ca să asigure isbânda în cele mai strâmbe procese. Marele advocat aranjează succesul de cele mai multe ori în camera de deliberare, unde intră fără nicio turburare, sau dacă i-a lipsit timpul, vine și se așează pe bancă și desemnează pe advocatul care să vorbească, el aprobând numai, cu mâna, cu capul, cu surâsul. Advocatul politic câștigă astfel câteva milioane de lei pe an și un prestigiu imens.

După advocat, sau dacă nu are advocat cu trecere politică, impricinatul face socoteala membrilor care compun curtea, pe care și-i notează mai întâi după culoare politică și apoi după relații și în sfârșit după rigiditate. Dacă sunt șapte membri ai unei curți, ei trec în carnetul de buzunar al împricinatului, în felul următor:

X. liberal, văr cu Dumitrescu-Pașa, nepotul lui Costică. A i se vorbi prin prefectul de Vaslui.

Y. și liberal și conservator, Membru al clubului Junimea, cartofor. A se aduce vorba prin doctorul Mișu, care îl va predispune în favoarea mea, lăsându-se bătut și păgubaș de 5000 de lei, pe care îi voi plăti eu.

La Z. să intervie Zozo și Caliopi, la hotel, invitându-l la ele.

V. cere 50.000 de lei și dă în schimb o poliță și restituind suma dacă nu izbutește să formeze majoritatea.

Pe T. îl va prepara mănușereasa din Bulevard, rugându-l să ia în considerare legătura de rudenie fictivă a nevestei mele cu dânsa.

Până la stabilirea acestei liste, impricinatul a urmat tratative, a luat informații sigure, a cheltuit. Ceeace-i mai bizar e că el are nevoie de asemenea date chiar atunci când cauza lui e dreaptă și că pe aceeaș cale își caută dreptatea dreaptă și dreptatea strîmbă.

Ceeace-l încurcă e magistratul reputat, integru și neinfluențabil. Dar aceia sunt cunoscuți de toată lumea și deși inspiră cea mai meritată stimă și uneori teroare, rămân să înainteze destul de greu, la coada magistraturii... Coreea însă se japonizează...

T. ARGHEZI

1) Din volumul „Poarta Neagră" (Note de închisoare) sub presă (Editura Cultura Națională).

*A la manière de Cincinat Pavelescu*

## Romanță

*Peste iubirea noastră din trecut,*
*— Iubirea care ne-a mințit pe amândoi —*
*Ca o cortină neagră a căzut*
*— De-alungul depărtării dintre noi —*
*Uitarea...*

*Pe marea...*
*Pe unde m'a purtat de-atuncia barca vieții*
*Singurătatea grea și depărtarea*
*Mi-au potolit durerea tinereții.*

*Apoi anii...*
*— Ani lungi și triști cari au trecut cu 'ncetul —*
*Mi-au risipit regretul*
*Stingând în sufletu'mi orice scântee...*
*N'am mai iubit deatunci nici o femee...*

*Și-acuma e târziu...*
*Nici o nădejde nu mai învie 'n sufletu'mi pustiu,*
*Nici un fior nu mai tresare 'n mine...*
*Și-abia acuma îmi dau seama bine*
*Că viața mea a fost pustie fără tine...*

L. LEONEANU

## Adâncuri

*Sufletu-mi rătăcitor pe văi și ... ... cale, a ajuns*
*La o poartă în afund de bolți adânci,*
*Arcuite ca spinări de smei pe brânci;*
*Și-a bătut și nimeni nu i-a dat răspuns.*

*Dar, uimit, rotind auzul pân' departe,*
*A cuprins un svon prelung de viață nouă...*
*Iar de-atunci un dor de ducă mi-l împarte*
*Și în ceasuri de cutremurări de moarte*
*Mă 'ncleștez de el cu brațele-amândouă.*

## Plâns târziu

*De-am fi știut și tu și eu*
*Că-i clipa-atâta de fugară,*
*N'am mai fi așteptat din greu*
*In lutul nostru să răsară*
*Atâtea flori de curcubeu,*
*Ca să 'mpletim cu gând temut,*
*Cunună 'ntâiului sărut.*

*O, de știam ce lungi sunt norii*
*Din ceasul cu-amintiri pustii,*
*Ne-am fi sădit în trup fiorii*
*Și-ar fi jucat prin lanuri vii*
*Iubirea 'n flacăra comorii*
*Oricând, în noaptea din trecut...*
*Și-atâtea de-am mai fi știut!...*

*Acum, când s'a 'ncărcat din plin*
*Livada dorului și duzii, —*
*Purtați ades de-un vânt blajin*
*In cimitirul cu iluzii,*
*Simțim cum lacrimile vin*
*Și cad furiș cu zâmbet mut*
*In cripta 'ntâiului sărut.*

M. D. IOANID

*Sufletul altor generații*

# Artur Gorovei

Imi amintesc prima mea întâlnire cu Artur Gorovei la Beldiceanu, ca prin vis.

Era prima oară când intram într'un cenaclu literar. „Cercul literar", societate fără statute și fără comitet", cum observă Artur Gorovei, ai cărei patroni erau Neculai Beldiceanu și Eduard Gruber, era mai îngăduitoare de cât aceea din jurul Contemporanului, care nu primea ucenici ca mine, încă din băncile liceului.

Ședeam în strada Sf. Teodor și de aci la strada Albineț, unde se întrunea societatea noastră literară nu era decât un pas. Toți câți eram strânși în jurul lui Beldiceanu făceam parte sufletește din mișcarea socialistă. In acest cerc însă, unde era mai multă libertate, tineretul se simțea mai în largul său pentru a face experiențele sufletești de care fiecare avea nevoie pentru o conciliare a idealului intelectual, a predilecțiilor sale individuale, cu realitățile acțiunii. Fiecare dorea să-și creeze o disciplină interioară reală, pe când la Contemporanul, se impunea una exterioară, rigidă și neînduplecată așa cum o concepeau luptătorii din cadrul unei mișcări revoluționare.

Cartea prietenului Artur Gorovei este prețioasă din mai multe puncte de vedere.

El nu și-a părăsit metoda adoptată în tinerețe de a se diseca fără cruțare și a se mărturisi fără rezervă. Aceasta dă cărții sale calitatea nestimată de a fi o mărturie, o evocare plină de colorit și putere de viață a unei întregi epoce din viața noastră culturală.

Ce putea ceti un copil eșit de pe băncile școlii primare acum 40—45 de ani în urmă? Mărturiile lui Artur Gorovei sunt încă de o palpitantă actualitate. Iar cele ce ne povestește el despre savantul elvețian, profesorul său de limba franceză, care își da osteneala să ne deschidă ochii minții ca să putem aprecia prin noi înșine, splendorile unei literaturi străine, în contrast cu profesorii de limba română „care se succedau ca anotimpurile" și nici nu pomeneau măcar numele autorilor, „dar încă să facă cunoscut operele lor", sunt fapte care până azi dovedesc plaga și răul de care suferă învățământul nostru.

Este apoi foarte interesantă trăsătura caracteristică a personalității autorului, ca și a unui grup întreg de generații în jurul său, în dorința și setea cu care caută în tot decursul formării lor, continuitatea cu stratul adânc al sufletului românesc, sădit întâmplător prin contactul cu literatura populară, basmele dădacii Ileana.

Totul este împotriva acestei nevoi sufletești a copilului, a liceianului de a avea la îndemână o literatură românească potrivită cu cerințele sufletului său. Căci pe când colegii lui discută socialismul cu toate concepțiile și numele acele internaționale, în jurul cărora se pasionează, Artur Gorovei caută un refugiu, o mângâere în literatură. Dar unde ar putea-o găsi? Lambrior cu toată condiția lui și dorința de a umplea golurile sa... ... lor. Iar poeții și autorii generației precedente, Vasile Alecsandri, Neculai Gane, se țin la distanță de sufletele celor mici, se despart de generațiile care se ridică, printr'un fel de zid chinezesc, ca și ciracii lui „Socrate din Sărărie".

Toată străduința, sforțarea și năzuința de a creia ei singuri reviste, în care să găsească o hrană sufletească potrivită, toată acea luptă anonimă și sfiicioasă pentru crearea „Revistei populare" la Paris, este o pagină foarte expresivă din viața unei generații, o revelație a unor colțuri din viața liceenilor pe care adulții le ignorează sau le falsifică, le deformează după scopurile și sufletele lor. Aceste pagini ar trebui să trezească în conștiința noastră reflexiuni adânci și serioase și să ne facă să privim cu alți ochi și altă solicitudine revistele elevilor din licee.

Stăruința cu care Artur Gorovei, urmărește mai departe, ca student, împlinirea acelui dor de cultură românească în „Vâltoarea Capitalei", tăria cu care înfruntă decepțiile de la Universitate, dela Cameră, de la așa zisele manifestări intelectuale, la Ateneu, la Academie, în manifestările gălăgioase și exploatate de oamenii politici, ale studențimii, reese ca un fir roșu printre toate aceste manifestări intelectuale străine de ceeace căuta sufletul lui Artur Gorovei: „năzuința de a găsi atingerea personală cu cei care reprezentau mișcarea literară din țara noastră".

Această atingere personală nu se realizează însă pentru el de cât tot în vechea capitală a Moldovei, în „Cercul literar" de la Beldiceanu.

Invățat, pasionat, vorbitor de farmec, Beldiceanu avea un suflet tânăr până la puerilitate și aceasta îl făcea atât de atrăgător prin crearea acelei atmosfere deosebite de prietenie, de glumă și de joc spiritual al întrunirilor noastre din strada Albineț.

Cartea lui Artur Gorovei recreiază acea lume dispărută, în tonalitatea ei specială, cu toată atmosfera ei de tinerească încredere și înfrățire, cu tot avântul ei nestăpânit de a cerceta, de a afla, de a creia o viață reală și adânc românească, pe care Beldiceanu voia să o clădească pe temelia unor cercetări archeologice și de preistorie în colaborare cu George Diamandi.

Chipul lui Beldiceanu, cu fața lui roșcovană și ochii mari albaștri eșiți parcă din orbite, cu patosul lui de retor-poet și de om pasionat până la nevropatie, care însufleția și turbura în orele lui de rătăcire cenaclul tuturor acelor tineri veniți acolo în căutarea avidă a unei vine profunde și sincer expresive a sufletului nostru etnic, trăește în cartea prietenului nostru. El a scos în lumină și personalitatea lui Gruber, pe care atât de nedrept am dat-o uitării cu acea ușurătate care ne caracterizează.

Ce interesant apare el, celor ce nu l'au cunoscut, din cele câteva pagini pe care i le-a consacrat prietenia lui Artur Gorovei. Cât de viu și de aproape ne reapare nouă celor ce am trăit în intimitatea lui! Ce putere de muncă extraordinară, ce dar de a presimți curentele noi în Psichologia de pe atunci și ce stăruință și metodă în migăloasele experiențe pe care le întreprinde împotriva neîncrederii și a luării în râs a noastră a tuturor!

Paginile aceste asupra lui Gruber sunt poate dintre cele mai fin analizate și mai clar reliefat redate din literatura noastră. Ele sunt trăite cu o putere de simpatie și înțelegere în cele mai fine nuanțe, care izvorăște numai dintr'o inimă bogată în iubire, ca aceia de care dă dovadă tot ce a scris această odraslă de vechiu neam moldovenesc, care este Artur Gorovei.

Contactul personal și sufletesc cu toți acei ce au reprezentat intelectualitatea, arta și literatura românească de pe vremea lui, pe care l'a urmărit o viață autorul, nu se stabilește complect, ca o reacțiune sigură și necesară, de cât cu acei oameni ce reprezintă continuitatea sufletească pur românească pentru Artur Gorovei, aș putea zice pur moldovenească.

Este foarte interesant felul cum dibuie el punctul senzibil prin care s'ar putea stabili acest contact între el și diferitele personalități reprezentative ale culturii noastre.

Neculai Gane rămâne un străin pentru el deși îi este rudă și stă în legătură de dragoste familială cu părinții săi, până în clipa când a scos revista „Șezătoarea". Cu aceasta a găsit puntea de legătură între el și bătrânul moldovean din cealaltă generație.

„Eram pentru el, un indiferent.

„Când am scos revista Șezătoarea, i-am trimis'o și lui. La început va fi crezut că-i o încercare copilăroasă, și nu i-a dat nici o atenție, dar mai pe urmă, după cum singur mi-a mărturisit, munca mea și stăruința într'un lucru „care nu rentează" m'a apropiat de inima lui".

Abia acum bătrânul Gane îl recunoaște ca rudă și-i scrie „Iubite nepoate".

In legătura lui cu Vasilică Morțun el indică fin și cu un pătrunzător discernământ „punctele lor de contact". Când se întâlneau, nu vorbeau nici odată de chestiuni sociale, deși aveau în aparență acelaș ideal.

Artur Gorovei simte că convingerile sociale ale lui Vasilică sunt pur sentimentale și că politica cu seducțiunea ei de joc și luptă de întrecere, îl va momi curând. Dar vorbesc teatru, artă și se simt strâns înrudiți prin legăturile filiale cu locul unde s'au născut și oamenii din neamul cărora se trag amândoi. Aceasta este baza, temelia care face din Vasilică un „om" și nu un politician de rând, un om real, adică un moldovean de viță veche, oricare ar fi ipostasul în care s'ar manifesta. Cu Vlahuță nu se poate iarăși stabili legătura sufletească de cât în clipa în care se ating și vibrează la unison strunele vechiului suflet moldovenesc, iubirea și înțelegerea adâncă a acestui suflet, la amândoi.

Cu Delavrancea apropierea nu se poate face în niciun chip, sufletele lor nu au nici o punte de legătură. Iar George Diamandi rămâne cu totul în afară de orice simpatie și orice înțelegere pentru omul natural, sincer și întreg, care este Artur Gorovei.

Pe când cu țăranul de la Humulești, ca și cu Mihai Sadoveanu printre cei tineri, boerul nostru de la Fălticeni se găsește în acordul cel mai plin, în cea mai desăvârșită armonie.

Ii vedea citind împreună operele celor tineri, iar cu adevărat graiul nostru românesc ... meșteșugite ale acestor noi veniți...

Sub forma ademenitoare a peripețiilor unui tânăr din alte generații, care caută cu neastâmpăr izvoarele profunde ale unei culturi cu adevărat românească, Artur Gorovei ne înfățișează o stare generală a culturii noastre de pe acele vremuri, scoate în lumină stări de suflet, manifestări caracteristice diferitelor momente din decursul uneia din perioadele cele mai interesante ale culturii românești.

Alături de mișcarea ideologică socialistă, năzuința și frământările unor generații în căutarea firului de continuitate în dezvoltarea sufletului național.

Iar, cu prilejul acestor peregrinațiuni, scene din diferite cenacluri literare se desemnează și tipuri interesante reapar în lumina amintirii.

Dintre toate cele mai interesante sunt, fără îndoială, ale lui Neculae Beldiceanu și Eduard Gruber, fiecare separat și mai ales unul în legătură cu celalt.

Doi novatori, cărora nu le-a lipsit talentul, care au fost pătimași iubitori de noutate și capabili de o muncă uriașă, muncă pe care au desfășurat'o fără nici o cruțare pentru ei și în modul cel mai dezinteresat și care totuși nu a lăsat nimic pe urma ei. Un destin impresionant prin tragicul lui. Din munca uriașă pe care a depus'o Beldiceanu în cercetările lui archeologice nu a rămas nimic, ca poet este aproape necunoscut, iar ca mediu pentru studii psichice, a servit unor lucrări migăloase lui Eduard Gruber, pentru niște rezultate a căror semnificație nu mai are nici un preț în literatura psichologică de azi.

Beldiceanu a avut prevederea unei noi evoluții a poeziei, după cum Gruber a avut'o pe acea a unor noi orientări în Psichologia din vremea lui. In lupta lor disproporționată cu puterile și împrejurările în care o dădeau, avem impresia unei penibile goane după o himeră și deznodământul fatal: nebunia și moartea, năruirea finală într'o sforțare zadarnică ne apare ca un paroxism al frământărilor haotice ale unui grup de generații.

Ca și pictorului Șoldănescu putem scrie pe epitaful lor că: țărâna a mistuit trupul multor oameni cărora Dumnezeu le-a hărăzit mari daruri, dar pe care pământenii și împrejurările vieții nu le-au îngăduit să le folosească.

Cartea prietenului Artur Gorovei este scrisă cu o pană muiată în culoarea vremurilor, cu tâlc și duioasă senzibilitate, așa cum se cerea de o fire ca a lui, care a avut un ideal și o credință și i-a rămas credincios, credincios până la moarte, ca mai toți din generațiile pe care le descrie un om care a trăit cu adevărat aceste alte vremuri de care ne vorbește.

IZABELA SADOVEANU

Amintiri Literare Edit. Librăriei „Bendit", — Fălticeni.

CETIȚI

Vreți să răscumpărați vremea lecturilor inutile și banale ?

ARIEL
SAU
VIAȚA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS

apărută în Editura „Adeverul" într'o frumoasă traducere românească.

CETIȚI

Vreți să cunoașteți viața tragică și extraordinară a unui poet genial ?

A apărut:
Indicațiile și contra indicațiile curei de Karlsbad
de Doctorul GR. GRAUR
Medic balneolog la Karlsbad
Lucrarea se adresează medicilor practicieni
Prețul lei 40
Editura „Adeverul"

LUCIAN DIN SAMOSATA

# VISUL

Mă făcusem mărişor şi încetasem de-a mai merge la şcoală, când tata îşi adună prietenii ca să se chibzuiască cu ei, la ce meserie să mă dea. Cei mai mulţi fură de părere că învăţătura cere osteneală şi timp, cheltuială şi, mai cu seamă, noroc; iar starea noastră era umilă şi avea nevoe de ajutor grabnic. Dacă aşi învăţa o meserie de rând, mi-aş câştiga numaidecât hrana şi n'aş mai sta, la vârsta mea, pe spinarea părinţilor, ba chiar, în curând, l-aş mulţumi şi pe tata, aducând regulat acasă simbria.

Trecură apoi la a doua parte a chibzuelii: care e cea mai bună meserie, mai uşor de învăţat, demnă de un om liber, la îndemâna oricui şi aducătoare de câştig? Fiecare din ei lăuda câte una, după mintea şi priceperea lui; dar tata, uitându-se la unchiul meu (căci era de faţă şi fratele mamei, socotit printre cei mai buni sculptori de herme), zise:

— Nu se cade să alegem altă meserie când eşti tu de faţă; aşadar ia băiatul cu tine, învaţă-l să cioplească piatra şi să facă herme. După cum ştii, e destul de priceput din fire.

Spunea asta, pentru că aveam obiceiul să fac figuri de ceară: cum îmi dădeau drumul profesorii, adunam ceară şi făceam cu ea boi, cai, ba, zău! chiar oameni, care, după părerea tatei, semănau destul de bine. Pentru ocupaţia asta mâncam bătaie dela profesori, dar acuma ajunsese să-mi fie de laudă, deoarece priceperea la modelarea cerii dădea nădejdea că-mi voi învăţa curând meseria.

Socotind că ziua e potrivită ca să-mi încep ucenicia, mă dădură unchiului şi, drept să spun, nu-mi prea părea rău: găseam că meseria e frumoasă şi speram să mă pot făli faţă de cei de-o seamă cu mine, când mă vor vedea făcând chipuri de zei şi statuete pentru mine şi pentru prietenii mei.

Dar păţii ceiace păţesc de obicei începătorii: unchiul îmi dete o daltă şi-mi spuse să ating uşor cu ea o placă de marmură, adăugând că „lucrul început e pe jumătate făcut". Din nepricepere, lovii prea tare placa, şi o spărsei. Atunci unchiul, furios, puse mâna pe un bici pe care-l avea pe aproape şi-mi dădu o învăţătură nu tocmai blândă, nici îmbietoare, aşa încât începutul învăţăturii au fost lacrimile.

De aceia am fugit dela el, ţinând-o numai într'un bocet până acasă, unde ajunsei cu obrajii scăldaţi în lacrimi. Povestii cum m'a bătut şi arătai vânătăile; îl învinovăţii pe unchiul de o cruzime cumplită, afirmând că se purtase aşa cu mine de frică să nu-l întrec în meserie. Mama începu să se jelească şi să-l blesteme; în sfârşit veni noaptea şi eu adormii cu ochii încă înlăcrămaţi şi cu mintea înfierbântată de cele întâmplate.

Până aici povestea mea e copilărească şi fără însemnătate, dar cele ce urmează, oameni buni, nu mai sunt de dispreţuit, ci trebue să le ascultaţi cu luare aminte. Voi zice deci ca Homer:

*Venitu-mi-a'n tainica noapte ...*

dar un vis aşa de lămurit, că nu era de loc mai prejos de realitate. Acuma încă, după atâta vreme, mai văd înaintea ochilor chipurile de atunci şi-mi mai răsună în urechi glasurile pe care le auzii, aşa erau de limpezi toate.

Două femei mă luaseră de mâini şi mă trăgeau cu sila fiecare în partea ei. Gata gata să mă sfâşie cu atâta dragoste. Aci învingea una şi mă cuprindea aproape tot, aci mă lua cealaltă în stăpânire. Amândouă strigau, una: că sunt al ei şi de geaba mai încearcă cealaltă să mă câştige; cealaltă că în zadar caută cea dintâi să pună mâna pe lucrul alteia.

Una avea înfăţişare de muncitoare, era voinică, cu părul zbârlit şi cu mâinile bătătorite, cu haina sumeasă, mânjită toată de ghips, cum era unchiul când cioplea pietrele. Cealaltă era foarte frumoasă, cu înfăţişare demnă şi cu îmbrăcăminte plăcută. La urmă mă puseră pe mine să aleg cu care din ele vreau să rămân. Intâi vorbi cea voinică:

— Eu, dragă copile, sunt Sculptura, pe care ai început s'o înveţi ieri. Ne cunoaştem însă de mult şi suntem rude, căci sculptor a fost şi bunicul tău, şi unchii tăi amândoi, şi încă destul de vestiţi, datorită mie. Dacă nu te laşi prins de prostiile şi de palavrele acesteia, urmă ea arătând-o pe cealaltă, şi mă urmezi pe mine, te voi ţine bine şi vei avea umerii zdraveni, nu vei avea să invidiezi pe nimeni şi niciodată nu vei pleca în străinătate, părăsindu-ţi patria şi pe cei dragi. Toţi te vor lăuda, dar nu pentru vorbe goale.

Nu te speria de trupul meu neîngrijit şi de haina soioasă. Dar aşa a început şi Fidias, pentru ca să ajungă să-l sculpteze pe Zeus, şi Policlet, care a lucrat-o pe Hera. Aşa a ajuns şi Miron lăudat şi Praxitel vestit: ştii bine că lumea îi cinsteşte ca pe nişte zei. Dacă ai ajunge ca ei, n'ai fi şi tu strălucit între toţi? Toată lumea va jindui soarta tatălui tău şi chiar patria ta va ajunge vestită.

Acestea şi multe altele le bolborosi Sculptura, cu vorbe necioplite, pripindu-se şi căutând să mă încânte; dar cele mai multe mi-au fugit din minte. Când isprăvi, începu cealaltă, cam astfel:

— Eu, fiule, sunt Invăţătura. Suntem deprinşi unul cu altul şi ne cunoaştem, cu toate că nu te-ai ţinut de mine până la capăt. Ai auzit numai de bucuriile care te aşteaptă dacă te faci pietrar; dar n'ai aflat şi că o să munceşti cu braţele şi că, punându-ţi toată nădejdea vieţii în ele, o să rămâi neştiut, câştigând puţin şi fără cinste, cu mintea umilită, fără sorţi de ridicare. Nici rudele tale nu te vor iubi, nici duşmanii tăi nu se vor teme de tine, nici semenii tăi nu te vor pizmui. Vei fi numai şi numai muncitor, unul din cei mulţi, veşnic tremurând în faţa altora, linguşind pe cei meşteri la vorbă. Vei trăi o viaţă de iepure şi vei fi prada celui mai tare. Chiar de-ai ajunge ca Fidias sau ca Policlet şi ai făuri multe statui minunate, toţi îţi vor lăuda măestria, dar nici unul din cei ce le vor privi, dacă va avea minte, nu va dori să ajungă ca tine, căci, orice-ai face, tot se va zice că eşti un simplu meseriaş şi că trăeşti din munca mâinilor tale.

Dar dacă mă asculţi pe mine, îţi voi povesti multe lucruri despre oamenii din vechime, şi isprăvile lor minunate, şi discursurile lor, într'un cuvânt, te voi face atot-ştiutor. Iar sufletul, care e partea cea mai de seamă a omului, ţi-l voi înfrumuseţa cu podoabe multe şi frumoase: cu înţelepciune, dreptate, evlavie, blândeţe, cuviinţă, înţelegere, stăruinţă, dragoste pentru frumos, avânt pentru tot ce e nobil. Acestea sunt adevăratele podoabe ale sufletului curat. Nu-ţi va scăpa nimic din cele petrecute de mult, vei şti ce trebue să faci în orice împrejurare, căci, cu ajutorul meu, vei putea privi şi în viitor. Intr'un cuvânt, o să te învăţ tot ce se poate şti despre zei şi despre oameni.

Şi astfel tu, care acuma eşti necunoscut, fecior de om de rând, şi care mai cugeţi încă să te apuci de o meserie aşa de josnică, în curând vei fi pizmuit de toţi, preţuit, lăudat şi socotit între fruntaşi. Oameni mai presus de tine ca neam şi avere te vor privi cu sfială. Vei fi vrednic să cârmueşti şi să prezidezi în adunări, fiind îmbrăcat în haine ca astea ale mele (în adevăr, erau foarte frumoase). Iar dacă vei pleca în călătorie, nu vei ajunge în străinătate ca un necunoscut: îţi voi dărui nişte semne aşa de lămurite, încât oricine te va vedea să dea cu cotul vecinului şi să zică: *Asta e!*

Iar dacă se va ivi vreo pricină vrednică de luat în seamă, care să privească pe cei ce-ţi sunt dragi, sau oraşul tău, toţi vor căta spre tine. Când vei lua cuvântul, mulţimea va asculta cu gura căscată, mirându-se şi fericindu-te pentru puterea vorbelor tale şi invidiindu-l pe tatăl tău pentru norocul pe care l'a avut. Se spune de unii oameni că devin nemuritori; aşa se va întâmpla şi cu tine, căci chiar când vei părăsi lumea asta, îţi vei petrece totdeauna timpul cu oamenii cei mai învăţaţi şi vei sta de vorbă cu cei mai de frunte. Iaca, Demostene: ştii al cui fiu era; şi ce-am făcut eu din el? Uite, Eschine, care era fiul unei cântăreţe, şi totuşi, prin mine, a ajuns să fie curtenit de Filip. Cât despre Socrate, pe el l-a crescut Sculptura de faţă dar, îndată ce-a putut face desrobirea, a fugit dela dânsa şi a venit la mine. De-atuncea ştii cum îi cântă toţi slava.

Şi acuma, dacă-ţi convine, depărtează-te de bărbaţii aceştia mari şi vestiţi, de faptele strălucite şi de discursurile măreţe, de înfăţişarea domnească, de cinste, de slavă, de laude, de dregătorii, de putere şi de numele bun, de ştiinţa vrednică de pizmuire. Imbracă o tunică soioasă, ia-ţi înfăţişarea unui rob, umblă cu dalta, cu foarfecele, cu cleştele şi cu ciocanul în mâini, gârbovit asupra lucrului ca o târâtoare şi umilit în tot felul. Nu ridica niciodată capul, nu purta nici-un gând de bărbăţie sau de libertate, ci cugetă cum să-ţi iasă lucrul armonios şi împodobit, fără să chibzueşti de loc cum să-ţi faci sufletul armonios şi împodobit, căci piatra preţueşte doar mai mult decât tine.

Nici n'aşteptai să isprăvească vorba şi mă ridicai, dând răspunsul: o părăsii pe cea urâtă şi grosolană şi plecai cu Invăţătura, foarte vesel, mai ales când îmi adusei aminte de bici şi de loviturile pe care le mâncasem ieri, ca începător. Cealaltă însă, văzându-se părăsită, se necăji rău, începu să strângă pumnii şi să scrâşnească din dinţi. Apoi încremeni, ca Niobe, şi se prefăcu [...] pare ciudat: [...] oameni buni, chiar dacă vi se [...]

Atunci Invăţătura îmi zise:

— Vreau să te răsplătesc pentru priceperea cu care ai judecat. Urcă-te în carul acesta (şi-mi arătă un car tras de nişte cai înaripaţi, asemenea lui Pegas), ca să vezi cât de frumoase lucruri ţi-ar fi rămas neştiute dacă nu m'ai fi urmat pe mine.

După ce mă urcai, ea luă hăţurile şi dădu drumul la cai. Ne ridicarăm în văzduh şi văzurăm, dela răsărit până la apus, cetăţi, ţări, popoare, şi, ca Triptolem, semănam şi eu ceva pe pământ. Nu-mi aduc aminte ce semănam. Atâta ştiu că oamenii, de jos, privindu-mă, îmi mulţumeau şi toţi cei pe de-asupra cărora zburam îmi urau drum bun.

Astfel învăţătura îmi arătă toate acestea şi mă arătă şi pe mine celor ce mă lăudau. Apoi mă aduse înapoi. Acuma nu mai eram îmbrăcat cu haina pe care o avusesem în timpul zborului, ci cu una cu tiv brodat. Apoi învăţătura se îndreptă spre tata, care aştepta şi-i arătă hainele mele şi felul în care veneam, şi-i aduse aminte de hotărîrea pe care era gata s'o ia în privinţa mea. Imi aduc bine aminte de toate acestea deşi eram copil, căci eram încă spăimântat de bici.

Aici cineva mă întrerupse cu vorbele:

— Doamne sfinte, ce vis lung şi advocăţesc!

Iar altul răspunde:

— E vis de iarnă, când nopţile sunt lungi. Sau l'o fi zămislit în trei nopţi, ca Zeus pe Hercule. Ce i-o fi venit să ne împuieze nouă urechile cu noaptea copilului şi cu visuri vechi, răsuflate de cine ştie când? E cusută cu aţă albă minciuna asta. Nu cumva ne ia drept tălmăcitori de vise?

— Nu, dragul meu; nici Xenofon, când a povestit odinioară visul în care i s'a arătat casa părintească şi celelalte (cunoaşteţi povestea), n'a minţit, nefiind cunoscut ca unul care taie palavre. De altfel se găsea în războiu, când totul părea pierdut şi duşmanii îl înconjuraseră. Ci povestirea lui a folosit la ceva.

Tot aşa şi eu v'am povestit visul acesta pentru ca tinerii să-şi îndrepte privirile spre lucrurile cele mai nobile şi să se ţie de învăţătură. Asta o spun mai cu seamă pentru aceia care se codesc din cauza sărăciei şi înclină către meserii umilitoare, dând astfel pierzării strălucitele lor daruri sufleteşti. Fără îndoială că aceia se vor întări ascultându-mi povestea, în care mă dau pe mine drept pildă folositoare: vor vedea în ce împrejurări grele mă găseam, şi cum totuşi am îndrăznit să mă avânt spre cele mai frumoase culmi, ca să caut învăţătura, nelăsându-mă speriat de sărăcia mea de atunci; şi cum m'am întors la voi, dacă nu mai mult, dar măcar nici mai puţin preţuit decât un sculptor.

Trad. din greceşte de AL. GRAUR

¹) Trad. Murnu.

CITIŢI
minunatul roman al lui Valéry Larbaud
FERMINA MARQUEZ
în care e descrisă în modul cel mai sugestiv adolescenţa şi viaţa de internat.
Romanul, tradus în româneşte de d-na Ana Canarache a apărut în
Biblioteca DIMINEAŢA No. 122-123.
Preţul 15 lei

CLAUDE FARRÈRE

# SINUCISUL

Când ceasul bătu de opt ori, Jef Herzog încheie *Banchetul* şi se ridică. Citise pe Platon două ceasuri fără oprire. Şi acum, hotărârea luată era irevocabilă: avea să se omoare. Nici nu-i rămânea ceva mai bun de făcut: fără bani, fără posibilitate de a-i câştiga, lipsit de altfel de plăcerea de a trăi, Jef socotea foarte logic să facă vieţii o reverenţă şi să se retragă dincolo — în moarte.

Privi mansarda care-i servea de domiciliu şi i se păru mai urâtă ca totdeauna. Să moară aici, nu. Işi puse pardesiul, pălăria şi eşi. Strada Saint-Honoré vuia de zgomot. Ii întoarse spatele şi porni spre Sena.

In Tuilerii, un om cerea de pomană. Jef Herzog se opri în faţa lui şi-l măsură de sus:

— Nu ţi-ar plăcea mai bine să crăpi? îl întrebă.

— De ce vă bateţi joc de mine, răspunse blând cerşetorul.

Pe Pont-Royal, Jef Herzog se opri. Sena curgea vizibil prea rece. Omul care avea să moară se gândi: să mori, bine, e hotărât, dar în ce mod? Dorea, cum e şi natural, să nu sufere, dar, mai mult ca orice, să nu se dea în spectacol. Soluţia acestei duble probleme prezenta dificultăţi. Deodată, Jef Herzog se lovi pe frunte:

— Cum era să uit! Dacă a servit vreodată medicina la ceva.

Hotărât pe loc, se îndreptă spre strada *du Bac*. Acolo locuia un amic al său, doctor-neurolog distins.

O oră mai târziu, amicul neurolog recitea, cu coatele pe masă, scrisoarea pe care Jef Herzog o scrisese şi semnase:

„Iubite prietene, scuză-mă, mă omor la tine cu riscul de a-ţi procura diverse neplăceri. Dar îmi cunoşti slăbiciunea: am ţinut mult totdeauna la decor. Domiciliul meu fiind lipsit de eleganţă, îl împrumut pe al tău. Nu te supăra.

„Deci, peste puţin timp, voi fi găsit aici, mort. Am fost nevoit să forţez dulapul tău cu otrăvuri. Regret, dar ce era să fac? Revolverul, apa, frânghia şi mangalul îmi repugnă. E dela sine înţeles că tu eşti nevinovat de moartea mea ca şi mieluşelul cel mai de curând născut. Scrisoarea aceasta o poate dovedi, dacă întâmplător va fi nevoe. Nu te supăra deci, şi uită-mă cât mai repede. Aceasta este ultima mea voinţă. Acum adio. Şi semnez

Jef Herzog, sinucis".

„P. S. Iată, fiindă eşti doctor, îţi las cadavrul meu. Ciopârţeşte-l cum vrei".

— Ei? întrebă candidatul la sinucidere.

— Da, făcu neurologul, merge... Cu scrisoarea asta, nu risc personal mai nimic. Şi dacă tu eşti hotărît, ceiace se cheamă hotărât... hotărât irevocabil...

— Intocmai aşa.

— Atunci, nu văd pentru ce ţi-aş refuza un mic serviciu, [...] Deschise un dulăpior ascuns în perete. Flacoane felurite se alineau pe un raft. Şovăi mult şi în sfârşit alese unul.

— Ţine!

Jef Herzog luă flaconul şi-l privi neîncrezător:

— Asta?

— Da, afirmă neurologul, asta. Un trăsnet în sticluţă. Tot ce-i mai bun.

— Şi repede?

— In a zecea parte dintr'o secundă.

— Fără durere?

— Garantat.

Jef Herzog ridică dopul de cristal.

— Ei, stai, făcu neurologul, bagă de seamă. Ai tot timpul, mai gândeşte-te... Pentru că, dacă pui sticla la nas şi respiri ceva mai adânc...

— Aşa adică?

Hotărât, Jef Herzog apăsă flaconul fără dop sub narinele sale. Neurologul schiţă un gest de împotrivire destul de slab:

— Dragul meu, ia seama.

Jef Herzog depărtă flaconul atât cât să răspundă limpede:

— Adio!

Şi din nou începu să aspire mirosul mortal.

. . . . . . . . . . . . . . . .

Clipele morţii sunt într'adevăr clipe ciudate. In jurul lui Jef Herzog muribund, lucrurile rămaseră la început aşa cum erau, nemişcate. Cabinetul neurologului prieten se desena în linii precise, limpezi. Pe o masă, drept în faţa sa, la vre-o doi paşi, un vas de flori legăna câţiva trandafiri. Indărăt, personagiile unui covor de perete îşi împerecheau culorile şterse. Deodată, totul se cutremură. Intre jerba de trandafiri şi ochii muribundului, aerul păru că se îngroaşă, se solidifică într'un bloc de ghiaţă de netrecut, de nepătruns. Simultan, plafonul se deschise ca o gaură albastră ameţitoare şi podeaua se prăbuşi într'un hău negru fără fund.

La mijloc, Jef Herzog pluti un timp pe care nu putu să-l calculeze. Personalitatea sa era dealtfel bine definită, vie, mai vie ca totdeauna chiar, deşi simţurile şi corpul său pieriseră. Pe urmă...

Pe urmă, Jef Herzog muri. Işi închipui cel puţin. Ii scăpase numai senzaţia cea din urmă, cea care nu se cunoaşte, cea pe care nimeni n'a putut să ne-o spue, după ce a avut-o.

Mort... Crezu că este. Dar nu era.

Nu era, fiindcă, două ceasuri mai târziu, revenit în simţiri, se regăsi în acelaş cabinet al aceluiaş prieten neurolog, faţă în faţă cu aceiaşi trandafiri; şi era viu.

— Cum? făcu el, într'un sughiţ.

Neurologul, alarmat, se repezi:

— Nu te nelinişti, îi strigă. Nu eşti mort, dar ai să mori îndată, fii sigur. Iţi cer un milion de scuze, dragul meu: nu credeam că ai să-ţi recapeţi cunoştinţa. Inţelege cum stă lucrul: nu te-am omorât dela început, te-am adormit numai. Voiam să fac o experienţă de vivisecţie foarte curioasă, de o utilitate ştiinţifică imensă. Şi fiindcă tot erai hotărît irevocabil să dispari, am profitat şi am făcut experienţa pe tine. Dar nu te nelinişti, îţi spun doar că-i o simplă amânare. Peste cinci minute...

Deschise din nou dulăpiorul din perete şi luă un flacon, — altul. Jef Herzog, aplecând maşinal ochii, văzu că picioarele sale erau amândouă amputate: unul dela genunchi, celalt la jumătatea coapsei.

Un val de furie îl înecă:

— Ei, drace!

Celalt se repezi:

— Dacă-ţi spun că-i treabă de cinci minute, ba chiar numai de cinci secunde.

Ii şi punea sub nări al doilea flacon; un flacon cu acid prusic: adevărata moarte, de data asta.

— Dar nu vreau! protestă Jef Herzog, sbătându-se cu energia sălbatică a omului care vrea cu încăpăţânare să trăiescă.

Neurologul era să scape din mâni acidul prusic.

— Ce? făcu el. Nu mai vrei să mori? nu mai vrei, *acuma?*

Nu, desigur! operatul nu mai voia. Şi spumega de furie:

— Mizerabile! ticălos mârşav! măcelar! ai îndrăznit....

Celalt se scuza, mâhnit:

— Fireşte, deoarece erai hotărât să mori, deoarece erai ca şi mort. Nu văd ce rău putea să-ţi facă. Regret numai că ţi-ai recăpătat cunoştinţa. Nu vrei să sfârşeşti?

Dar celalt nu-l mai asculta. Işi privea picioarele tăiate şi urla tot mai furios:

— Banditule, canalie, asasin, canibal!

Jef Herzog n'a mai voit să moară. Trăeşte şi acum. V'am spus istoria lui aşa cum mi-a spus-o şi el mie, într'o zi când i-am dat de pomană, căci acum se află stabilit şi el, cerşetor, în grădina Tuileriilor.

Trad. de ALICE GABRIELESCU

# „Aş vrea să ştiu"

**I. NESTOR. — Loco.**

**Cum se explică periodicitatea crizelor economice?**

In primul rând, trebue să remarcăm că această periodicitate a crizelor economice exista mai ales înaintea ultimului război. Intr'adevăr, pe când crizele economice antebelice se succedau la intervale aproape regulate de vreo 8—10 ani, devenind mai frecvente, criza actuală, care are un caracter mondial, nu mai prezintă un curs regulat de variaţie şi pare că nu poate fi încadrată într'o mişcare oscilatorie periodică.

In ceeace priveşte caracterul crizelor economice antebelice, ele apăreau mai ales în epocile de supraproducţie industrială, când mărfurile fabricate întreceau cu mult puterea de consumaţie mondială. Urmarea lor imediată, era restrângerea producţiei şi şomajul, uneori chiar şi distrugerea surplusului de bunuri, până ce se restabilea un nou echilibru între producţie şi consumaţie. In chipul acesta asistam la o serie de crize economice din ce în ce mai acute, care au coincis cu desvoltarea vertiginoasă a capitalismului industrial, spre sfârşitul veacului al 20-lea şi culminând în preajma războiului mondial.

Această periodicitate a crizelor antebelice care coincideau în general cu marile epoci de supraproducţie agricolă mondială (ceeace evident micşora considerabil puterea de cumpărare a statelor agricole), a fost pusă de unii economişti, în legătură cu anumite fenomene fizice naturale.

Intr'adevăr, succesiunea anilor de secetă mondială este în funcţiune de periodicitatea unor condiţiuni atmosferice şi astronomice. Or, cum această perioadă este foarte apropiată de aceia a mişcării de rotaţie a petelor solare, s'a susţinut de către unii teza că, aceste crize agricole, care determină la rândul lor crizele economice mondiale, ar fi determinate în ultima analiză de mişcarea de rotaţie a soarelui şi ar avea în consecinţă, aceeaş perioadă ca şi această mişcare.

Teza este evident interesantă şi paradoxală; totuş ea e departe de a fi ştiinţifică. De altfel, situaţiile de după război, dovedesc cu prisosinţă, că un fenomen economic atât de complex, cum este acel al crizei, nu poate fi încadrat exclusiv într'o lege atât de simplistă.

**UN CITITOR — Loco.**

**In ce constă descoperirea recentă a unei noui planete?**

Planeta de curând descoperită la observatorul Lowel din Flagstaff (Arizona), este a noua din sistemul solar. Existenţa ei a fost prevăzută încă de la începutul veacului nostru, din anomaliile orbitei planetei Uranus, insuficient explicate numai prin prezenţa planetei Neptun. Bazaţi pe acest fapt şi pe alte consideraţiuni, astronomii au bănuit existenţa unei planete „transneptuniene", adică având o orbită dincolo de aceea a lui Neptun. Totuş, descoperirea ei a întârziat multă vreme din cauza dificultăţii de a distinge la aceste enorme depărtări cereşti o planetă de o cometă. La 10 Ianuarie crt. astronomul american Slipher a reuşit, graţie unei fotografii cereşti, să identifice noua planetă, cea mai depărtată din sistemul solar şi să-i calculeze elementele principale.

**V. MIRCESCU — Focşani.**

**Ce a înţeles Descartes prin faimosul său „cogito ergo sum"?**

Dictonul lui Descartes reprezintă concluzia unor silogisme condensate în următoarele formule: „Dubito ergo cogito, cogito ergo sum".

Intr'adevăr, Descartes, pornind de la un scepticism radical, şi făcând complect „tabula rasa" de toate cunoştinţele dobândite, îşi propune să-şi prefacă un sistem de cunoştinţă, bazat exclusiv pe raţiune şi „bunul simţ".

Ca atare, el începe prin a nu crede în nimic şi a se îndoi de toate. Singurul lucru însă de care nu se poate îndoi este numai faptul că are această îndoială. Or, faptul că se îndoeşte dovedeşte că cugetă (Dubito ergo cogito); şi gândind, rezultă că există (cogito ergo sum).

Pe această cale a raţionamentului logic, filosoful francez ajunge să dobândească certitudinea existenţei lui proprii.

# Socrate

Frumosul Alcibiade, unul dintre cei mai eleganţi tineri ai Atenei, stă înaintea oglinzii şi un sclav îi face toaleta minuţioasă. După ce l'a epilat şi parfumat, îi ondulează părul şi îi prezintă veştmintele. Alcibiade şi le alege, pe când stă de vorbă cu un prieten.

— Astăzi mă duc la teatru unde cred că mă voi distra destul de bine. Pe urmă sunt invitat la ospăţul lui Nicias. Se mănâncă foarte bine acolo şi, mai presus de toate, mă încântă conversaţia conmesenilor. Pentru prima oară Nicias l'a invitat şi pe Socrate. Ce comoară nepreţuită e acest om!

Prietenul clatină din cap.

— Ce-mi tot vorbeşti de Socrate?... L'am văzut şi eu adesea pe acest bătrân nebun şi mi-a făcut impresia unui Silen. Chel, cu nasul cârn şi cu un pântec enorm, e chiar miticul tovarăş al lui Dionysos. Il văd toată ziua pălăvrind şi scărpinându-se în barba-i albă-gălbuie. Cum poţi tu s'admiri pe un asemenea om?

Alcibiade surâde cu ironie.

— Tu nu ştii ce suflet frumos are acest Socrate!... Când îl asculţi, rămâi fermecat ca la auzul divinelor melodii ale cântăreţului Olympos. De ani de zile eu sunt elevul acestui înţelept care a coborît filosofia din cer pe pământ şi ne învaţă atâtea lucruri bune şi folositoare vieţii.

Prietenul zâmbeşte cu dispreţ.

— Poftim: Alcibiade, cel mai elegant tânăr al Atenei, amicul celui mai diform cetăţean al ei!... Totuş împerecherea e potrivită: tânărul Dionysos alături de bătrânul Silen!...

Alcibiade dă din umeri, se mai uită odată în oglindă şi se îndreaptă spre eşire.

— Haidem, prietene! Lasă astfel de critici pentru sofişti şi vino cu mine la plimbare.

Frumoasa Hyparete va eşi astăzi ca s'o văd în toată splendoarea frumuseţii ei de hetaeră rafinată.

Cei doi amici au trecut în vestibul şi aci Alcibiade se mai opreşte odată.

— Hei, Pamphilos, unde e Lycas? Cum se face că nu-l văd?

Sclavul aleargă numaidecât şi se întoarce cu un superb câine de Molosia, care are însă coada şi urechile tăiate de curând.

Prietenul îl priveşte cu milă.

— Vai, ce frumos era mai nainte şi cum l'ai pocit acum! Dece l'ai sluţit aşa?

— Fiindcă era prea frumos şi prea l'admirau Athenienii pe el, în loc să mă admire pe mine.

II

In Atena, tinerii se întreceau care mai de care să-l asculte pe Socrate. In adevăr, acest om era un tezaur nepreţuit de înţelepciune. Pe sofiştii atât de căutaţi, el îi critica cu asprime.

— Cum puteţi voi să credeţi în nişte guralivi care spun că omul e măsura tutulor lucrurilor? Nu vedeţi că Protagoras, fruntaşul lor, e mai mult un negustor de vorbe, decât un filosof adevărat? Te încântă cu înşelătoare cuvinte care-ţi sună frumos în urechi, dar care nu-ţi lasă nici o urmă în suflet. Nu, adevărul, frum[illegible] şi folositorul sunt una şi ele sunt [illegible] Nu ni le putem noi închipui, cum vrem.

Tinerii îl ascultau cu plăcere egală, deşi erau de toate condiţiile şi de toate stările: nobili, bogătaşi, meseriaşi şi simpli gură-cască. Socrate nu făcea nici o deosebire între ei. Pe toţi îi lua la întrebări şi din toţi vrea să scoată adevăruri pe care ei nu le mai cunoscuseră până acum.

Or pe unde se găsea, pe stradă, în Agora, la teatre, el sta de vorbă cu orcine îi eşea înainte. Ca mama sa, celebra moaşe Phenarete, el credea că poate moşi sufletul fiecărui om, scoţând din el adevărul pe care îl vrea.

— Ştiinţa, zicea el, o avem toţi, învăţaţi sau neînvăţaţi. Depinde numai să ştim cum s'o scoatem din fiecare.

Mulţi râdeau auzindu-i aceste vorbe, şi priveau ironic pe burtosul cârn şi urât care se agăţa tam nesam de oameni şi-i grămădea cu tot felul de întrebări.

— Dar individul ăsta n'are nici o treabă pe acas, sau în Agora? se întrebau ei. Toată ziua stă să moşească oamenii?

Adevărul era însă că Socrate, pe lângă ocupaţiile pe care unii i le criticau, îşi vedea şi de casă şi de afacerile statului. El avea copii şi o soţie care, în afară de multe calităţi, poseda însă şi defectul unei cicăleli perpetue care nu puţin contribuia poate să-l facă pe Socrate să stea mai de preferinţă pe străzi, sau în Agora, decât acasă. Odată, după o ceartă grozavă, ea a aruncat o oală cu apă după soţu-i, care eşea însoţit de un prieten.

— Ce-i asta? l'a întrebat amicul.

— Ce să fie? răspunse senin Socrate. Tu nu ştii că după fulgere şi tunete urmează ploaia?...

Ca cetăţean, Socrate îşi făcea datoria, cum nu se poate mai bine. Prezidase la tribunale şi se luptase ca soldat la Delium şi la Potideea, unde salvase pe prietenu-i Alcibiade de la moarte sigură.

Sub domnia celor 30 de tirani, nevoind să facă o arestare ilegală, era să fie arestat el la rându-i şi condamnat la moarte. Norocul i-a fost că tiranii fiind răsturnaţi, s'a reîntronat democraţia. Noua ocârmuire a privit însă cu ochi şi mai răi pe acest iluminat care combătea pe sofişti servindu-se de metodele lor şi care luptând în contra tutulor inovaţiilor, avea aparenţa că le introducea chiar el. Aristofan în comedia lui „Norii" nu-l batjocorîse, confundându-l cu sofiştii?... Pe scenă, Socrate era înfăţişat ca unul care învăţa de toate: din adevăr îţi făcea neadevăr, din nedrept, lucru drept, aşa că un bătrân naiv trimisese la şcoala lui pe fiul său, ca să-l înveţe cum să scape de datorii. Tânărul învăţase în adevăr această artă, scăpase pe tatăl său de creditori, dar la urmă îl bătuse şi, conform doctrinii lui Socrate, îi demonstra că are dreptate să facă aceasta.

Se ştia că Socrate sufere de epilepsie. In accesele acestei boli, el credea că vede un demon care îl sfătuia, în momente de grea cumpănă ce trebuia să facă şi ce nu. Acesta era vestitul lui *demon* în care el credea cu adevărat şi pe care îl socotea ca trimis de zei. La aceşti zei se închina şi le jertfea ca orice cetăţean credincios. Dar, de multe ori, le dedea numele general de „providenţă atotcreatoare", deosebind-o însă şi de „spiritul universal" al lui Anaxagoras şi de acel „unic, imobil şi neschimbat" al lui Zenon din Eleea.

„Adevărata ştiinţă e la zei, spunea adesea Socrate. O parte din ea o dau şi oamenilor, dar adevăratele-i taine nu le rezervă decât celor aleşi. De aceia, noi nu trebue să ne preocupăm de ce e în afară de noi, ci de ce-i în noi. *Cunoaşte-te pe tine însuţi!* Aceasta e dogma dela care trebue să plece orce om care vrea să ajungă la virtute, supremul scop al vieţii. Această virtute se capătă prin ştiinţă şi ca atare e la îndemâna tutulor".

Ce senină morală în aceste senine cuvinte!... Un imens folos aducea prin învăţătura lui şi un frumos ideal dădea vieţii cel mai urât cetăţean al Atenei!...

III

Noua democraţie era plină de o ură înverşunată împotriva tutulor celor care pricinuiseră ruina Atenei în războiul peloponeziac. Sofiştii, partizanii celor treizeci de tirani şi toţi învăţaţii în general, trebuiau să fie urmăriţi şi să-şi ia pedeapsa. Printre aceştia era considerat şi Socrate. Nu predicase el o mulţime de schimbări în vechea stare de lucruri? Uşuratecul Alcibiade şi crudul Critias nu fuseseră elevii lui?... Ce rost avea apoi demonul acela pe care îl adora aşa de mult şi îl amesteca în toate? Nu era acest demon un zeu nou care avea să răstoarne pe cei vechi?...

Socrate ştia de mult de aceste imputări care i s'aduceau, dar nu reacţiona deloc împotriva lor. In fundul sufletului său, acest om atât de popular, dispreţuia de fapt poporul şi îl socotea ca ceva care trebue condus şi învăţat de alţii.

— Eu n'am făcut decât bine Atenienilor arătându-le mereu, care e adevărata virtute. Zeilor cetăţii le-am sacrificat totdeauna şi am crezut în ei. Cum dar sunt acuzat că eu conrup tinerimea şi introduc zeităţi noi?

Aceste acuzaţii i s'au adus totuş. Trei cetăţeni: Anylos, Meletos şi Lycon i-au aruncat în public aceste învinuiri şi l'au tras la răspundere.

In faţa judecătorilor, Socrate s'a apărat ca orice om drept şi convins de cauza lui. Judecătorii erau gata să-l achite, când el a mai adăogat:

— Pentru binele pe care l'am adus Atenienilor, nu numai că nu trebue să fiu osândit, dar s'ar cădea ca Statul să mă întreţie pe cheltuiala lui în Prytaneu pe mine şi familia mea.

Aceste cuvinte au afectat pe judecătorii care au crezut că văd în ele o ironie la adresa democraţiei celei noui. Mâniaţi, l'au osândit la moarte şi Socrate a intrat la închisoare. Aci, timp de treizeci de zile, a aşteptat clipa execuţiei care nu se putea face până nu se întorcea dela Delos trirema cea sfântă.

Când corabia s'a întors, cei unsprezece însărcinaţi cu supravegherea execuţiilor, au venit în celula lui şi i-au spus că în seara acelei zile trebuia să bea cupa cea plină de cucută.

Bătrânul a primit cu seninătate această veste, căci, la urmă, ce-i mai folosea viaţa? Era de 70 de ani, îşi îndeplinise misiunea la care îl îndemnase mereu demonul său, discipolii îl venerau, iar copiii lui se măriseră şi puteau să-şi câştige singuri existenţa.

Era în amurg, când discipolii au venit la el pentru ultima oară. In fruntea lor era Criton. Fiind bogat, el încercase să-şi scape maestrul, mit[illegible] [illegible] putea el, care propovăduise o viaţă întreagă respectul legilor, să le înfrângă tocmai acum. Şi-a încurajat deci discipolii care plângeau, le-a spus să nu-l regrete, fiindcă se duce într'o viaţă mai bună, a băut liniştit cucuta şi, când a simţit că răceala morţii îi cuprinde membrele, şi-a acoperit capul cu pătura şi ultimele-i cuvinte au fost:

— Criton, nu uita să jertfeşti pentru mine un cocoş în cinstea lui Asclepios!

Criton s'a apropiat de el şi i-a închis ochii. Apoi discipolii au eşit plângând.

Târziu de tot uşa celulei s'a deschis din nou şi un tânăr palid a intrat cu mers şovăitor. El s'a oprit lângă pat şi a isbucnit în suspine.

— Iartă-mă, învăţătorule, că boala m'a împiedicat de a veni la timp.

Apoi tăcu şi ore întregi rămase contemplând chipul mortului.

Când zorile începeau să mijească, a eşit şi el cu paşi înceţi din temniţă. Tânărul acesta era frumos, avea umerii largi şi fruntea de o lăţime neobişnuită. Când a pornit spre oraş, Helios îşi înălţase caru-i aurit pe bolta senină. Razele-i mângâiau marmora cea galbenă a muntelui Pentelic şi se jucau în mii de culori pe frizele Partenonului. Tânărul contemplă toate acestea, mai privi şi statuia Atenei-fecioare care se scălda măreaţă în lumina dimineţii şi murmură:

— O, popor atenian, popor atenian! In adevăr eşti cel mai sinistru dobitoc pe care l'am cunoscut vreodată! Ai avut atâţia oameni mari şi pe toţi i-ai jertfit pe altarul prostiei sale. Inţeleptul pe care l'ai ucis azi nu va fi ultima ta victimă, dar în schimb va fi cea mai bine răzbunată. Nu va trece mult şi voi face ca sublima învăţătură a lui Socrate să fie cunoscută de toată lumea. Se va vedea atunci că el a fost cel mai înţelept om al omenirii, iar tu, popor atenian, vei fi considerat ca cel mai criminal fiindcă l'ai dat pierzării.

Tânărul tăcu, mai privi odată panorama cea frumoasă a Atenei şi dispăru în dedalul de străzi care se întindea în faţă. In urmă-i, temniţa rămase pustie şi numai duhul lui Socrate rătăcea mulţumit, în încăperile-i reci. Era mulţumit fiindcă auzise cuvintele lui Platon, discipolul care-i făgăduise cea mai frumoasă răzbunare: trecerea la nemurire.

I. M. MARINESCU

A APARUT
ALBUMUL
CONCURSULUI DE FRUMUSEŢE
cuprinzând fotografiile tuturor frumuseţilor care au participat la marele concurs de frumuseţe. Instantanee dela festivităţile din Galveston, Bucureşti şi Sinaia. Sute de clişee fotografice pe hârtie velină şi o extrem de interesantă descriere a serbărilor concursurilor.
Coperta cartonată şi **splendid ilustrată** în culori.
Acest album nu trebue să lipsească din nici o casă.
De vânzare la toate depozitele, chioşcurile de ziare şi la principalele librării. Se trimite şi cu ramburs.
**Preţul 80 lei**

# Cererea în căsătorie[1]

De două săptămâni cucoana Zmaranda Necşoiu, nu-şi mai găsea astâmpăr. Deşi vestită pentru hărnicia ei, de data aceasta nu mai deosebea ziua de noapte. Impreună cu Nunuţa, fata cea mai mică — numai de unsprezece ani, dar vrednică şi pricepută lucru mare la treburi — şi cu ajutorul sporadic al domnului Necşoiu, pusese casa cu josu în sus. De trei ori schimbase, cu scandal, chivuţele chemate să văruiască, deoarece peretele nu i se părea „scris" cum socotea că trebue să fie orice zid de gospodar de ispravă, şi tot de atâtea ori domnul Necşoiu trebui să intervină ca să curme zarva ce ridicase vecinii în picioare.

— Afară! Te iau cu prăjina la goană! Ăsta-i spoit, sau batjocură, cioara dracului?

Toate mobilele şi lucrurile fuseseră scoase în curte şi fură curăţate, şterse, spălate, vopsite şi bătute de praf, iar cazanul de aramă două zile a fiert în şir ca rufele să iasă albe cum e zăpada.

Domnul Necşoiu, la rândul său, izbutind să-şi ia un concediu de patru zile, îmbrăcat cu o pereche de pantaloni vechi, cu un şorţ legat mai aproape de subsuori şi în cap cu o tichie de jurnal, a dres vopsele şi a făcut ca noui ferestrele, uşile şi podelele. Apoi, cu un canciog de var şi nisip şi o mistrie, a astupat găurile şi zgârieturile zidurilor; a mutat coteţul găinilor, din faţa casei unde-l aşezase din pricina pungaşilor care de ani de zile dijmuiau păsările gospodarilor, într'un colţ al curţii unde nu era primejdie să fie văzut; şi a turnat, cu meşteşug, gaz şi undelemn în broasca şi ţâţânile porţii care se deschidea cam greu.

De două săptămâni doamna Necşoiu, întinerită şi iute, umbla dintr'o odaie într'alta, din casă la bucătărie, dela şopron la magazie şi chiar seara, când „cădea lată de oboseală", tot mai găsea destulă vigoare să discute lung şi amănunţit lista bucatelor şi dulceţurilor pe care trebuia să le prepare pentru logodnă şi nuntă. Zadarnic domnul Necşoiu, mai calm şi indiferent, o sfătuia să facă toate cu măsură, căci eroina noastră nici nu voia să audă. Iar când domnul Necşoiu, pierzându-şi răbdarea din pricina schimbărilor nesfârşite, o pofti să nu se prăpădească prea mult cu firea căci, la urma-urmei, o cerere în căsătorie nu-i cine ştie ce mare lucru, d-na Necşoiu se supără peste măsură. O jumătate de ceas bufni şi trânti tremurând toată de indignare.

— Bravo! Halal bărbat! Dar ce-i aici? Moară pustie?

— Frate dragă, dar...

— Taci! Să nu te mai aud! Zgârie-brânză.

Abia când Zoe interveni împăciuitoare, doamna Necşoiu se mai potoli.

— Tocmai la o asemenea zi să ne calicim? La asta nu mă aşteptam dela tată-tu!

Apoi către domnul Necşoiu care se lepădase de toate drepturile şi datoriile de soţ şi părinte, dându-i voie să facă „ce-o şti".

— Chiar aşa am să şi fac! Slavă Domnului! N'[illegible] fost învăţată să-mi mă[illegible] ţigani.

In ajunul evenimentului casa sclipea ca un pahar. Doamna Necşoiu însă, pururi neobosită, între două porunci, tot mai găsea ba de îndreptat o cadră, ba de netezit o perdea, ba de plivit o frunză uscată dela muşcatele din ferestre. In sfârşit Duminică, ziua când trebuia să vină familia Aurelian, doamna Necşoiu se sculă cu noaptea în cap, silindu-şi şi bărbatul şi copiii să facă la fel. Protestele domnului Necşoiu, şi de data aceasta răsunară în pustiu. In casă se făcu din nou o curăţenie amănunţită în timpul căreia doamna Necşoiu, grăbită caşicum oaspeţii ar fi fost la uşă, îşi arătă zgomotos nemulţumirea faţă de încetineala şi nepriceperea fetelor, trăgându-le câteva şi trimiţându-le „la joacă şi drăcii că tot nu sunt bune de nici-o treabă". Apoi, singură, se puse să măture mutând şi mişcând tot din loc, deşi gătise casa abia în ajun.

La opt, doamna Necşoiu, trecând la bucătărie, încinse un foc uriaş, ascuţi cuţitele pe gura unei oale de tuci şi repezindu-se în poiată prinse patru pui, cei mai graşi, pe care Ion, olteanul, îi căsăpi şi, opărindu-i cu vrednicie în apă clocotită, îi trecu copiilor, chemaţi dela joc, să-i jumulească.

Amiaza era departe şi oalele clocoteau de zor făcând să salte capacele subt puterea aburilor care, transformaţi în lichid, cădeau necontenit pe plita încinsă. Fiindcă mâncaseră mai de vreme ca de obiceiu, la douăsprezece bucătăria era oglindă. Domnul Necşoiu, din distracţie şi pentrucă nu avea ce face, îşi luă jurnalul şi se'ndreptă spre grădină, — dar n'apucă să-l deschidă cumsecade, căci el îi zbură din mână. In faţa argumentelor doamnei Necşoiu, trebui, deasemenea, să renunţe şi la cafeluţă şi la somn. Umblând de colo până colo fără treabă, trecându-şi mâna pe bărbie, descoperi că n'ar fi rău să se bărbierească din nou şi, bucuros că şi-a găsit o ocupaţie, îşi puse un ştergar în jurul gâtului şi se săpuni din belşug. Apoi, ştergând pe pantaloni o oglinjoară pătată şi rotundă şi-o aşeză dinainte, rezemând-o cu un colţ de cărămidă, trase briciul pe o curea unsă cu untdelemn şi începu să se bărbierească atent şi tacticos.

Pe la două doamna Necşoiu sfârşi cu spălatul, pieptănatul şi îmbrăcatul copiilor şi, ca să nu-şi murdărească hainele şi rochiţele, îi mână la leagănul din fundul grădinii ca să fie în ochii d-lui Necşoiu care avea poruncă să-i păzească. Rămasă doar cu fata cea mare doamna Necşoiu, pieptănându-se de zor, întrebă pe domnişoara Zoe, pentru a suta oară poate, dacă „persoanele în chestie" vin la cinci, sau mai târziu; dacă s'au înţeles bine ca nu cumva să iasă vre-o încurcătură care să supere pe „băiat"; dacă crede că are să-i placă dulceaţa de trandafiri.

La patru, domnul Necşoiu, îmbrăcat în haine bleumarin, închise la culoare, scoase o masă în curte, aduse scaune şi gramofonul şi, cu liniştea care-i era obicinuită, îl puse să cânte marşul lui Napoleon. Doamna Necşoiu, pieptănată cu coc, pudrată, cu bluză subţire, albă, foi negre şi ceas cu lanţ lung de argint, eşi din casă cu foşnet de jupon de mătasă şi, după ce se uită în susul şi'n josul străzii, se aşeză pe un scaun şi, nerăbdătoare şi stând ca pe ace, trăgea cu urechea la zgomotele multiple de pe stradă.

La orele cinci, după ceasornicul domnului Necşoiu, sau la cinci şi un sfert după pendula cu cuc care mergea înainte, o trăsură cu trei persoane se opri înaintea porţii. Era viitorul ginere cu părinţii, după cum ghici, îndată, doamna Necşoiu. Domnişoara Zoe, care după sfatul doamnei Necşoiu le pândise venirea de după perdea, apăru repede la fereastră şi făcu mamei sale un semn convenţional care însemna: Ei sunt.

Din trăsură se dădură jos un om de vre-o cincizeci de ani, de statură potrivită, slab, cu mustaţa colilie şi o femeie de vre-o patruzeci şi cinci de ani, mărunţică, grasă, cu faţa deschisă şi privirea ascuţită, cercetătoare. Domnul Aurelian era îmbrăcat în haine negre, cu pălărie de pae, baston cu mâner de os, iar doamna Aurelian avea o rochie verde, „croită din bogăţie" atât de lungă că mătura strada, şi umbrelă la culoare, cu volane, din care eşea sfios colţul unei batiste albe. Mişu Aurelian, mai înţepenit ca de obiceiu, dar destul de firesc totuşi, coborî cel din urmă.

Prima pornire a doamnei Necşoiu fu să intre în casă; dar, izbutind să-şi stăpânească tulburarea, îndemnă pe domnul Necşoiu să iasă întru întâmpinarea oaspeţilor care şi puseseră mâna pe clanţa porţii. Apoi după ce, în oglinda unui geam, se încredinţă că nu i s'a stricat pieptănătura, îndreptă în grabă o cută a feţii de masă, îşi netezi rochia pe şolduri şi ieşi înaintea musafirilor ce intraseră în curte.

— Poftiţi, poftiţi!

— Bucuroşi de oaspeţi?

— Da' cum nu! Ne face plăcere! Poftiţi!

Copiii, intrigaţi mai de mult de pregătirile neobicinuite, dornici de a le înţelege rostul apărură la gardul ce despărţea curtea de grădină, urmaţi de Azorică, un căţel tânăr şi fără minte care, la fel de curios, după ce se uită nedumerit, cu urechile ciulite, se repezi fără veste înainte, lătrând ascuţit şi ameninţător. Doamna Aurelian, sperioasă din fire, surprinsă de acest atac neprevăzut, ridică umbrela să lovească. Azor însă i-o prinse în gură şi i-o scutură mârâind cât putea de sinistru. Doamna Necşoiu interveni alarmată:

— Marş d'aici! Azor! Marş am zis! se răsti doamna Necşoiu, expulzând căţelul cu o energică lovitură de picior. Apoi către doamna Aurelian luând-o de braţ, ocrotitoare.

— N'aveţi frică! Numai gălăgia e de el!

Domnii, firi mai bărbate, nu se temură de fel.

— Domnul Necşoiu, nu?

— Chiar el, dar poftiţi!

— Imi pare bine! Stan Aurelian!

— Mă bucur! Cuscrii pe cât se pare!

— Să dea Dumnezeu!

Doamna Necşoiu se sărută cu doamna Aurelian şi pe un obraz şi pe altul, se complimentă cu domnul Aurelian căruia aproape cu sila îi luă pălăria şi bastonul, punându-le pe pat în odaia de culcare, împreună cu umbrela doamnei Aurelian, şi sărută pe viitorul ginere care, la rândul lui, îi sărută mâna, făcând o plecăciune adâncă. Domnul Necşoiu oferi scaune, dar nu se aşeză [illegible] doamna Aurelian căci domnul Aurelian, deşi în casă [illegible] liber şi la umbră.

Eşiră în curte şi mai înainte de a se aşeza la masă, admirară zarzărul mare dela stradă şi vişinii încărcaţi de rod din grădină. Domnul Necşoiu le vorbi despre ceilalţi pomi şi, îmbiindu-i să-i vadă îi întovărăşi până la poarta grădinii. Aici, fiindcă oaspeţii — ca să nu deranjeze prea mult — refuzară să intre în grădină, se opriră lângă gard şi de acolo priviră tufişul de trandafiri dela începutul potecii şi salcâmii înalţi din fundul curţii. Apoi se înapoiară.

Nunuţa, interpretând greşit un ordin al doamnei Necşoiu, scoase încă două scaune de care nu era nevoe şi, pe o tavă de tablă înflorată şi vastă, cu şervete brodate, doamna Necşoiu aduse cheseaua cu dulceaţă de trandafiri şi pahare, iar domnul Necşoiu le umplu cu apă proaspătă dela cişmeaua ce curgea de zor. Doamna Aurelian se suci de trei ori pe scaun, uitându-se când la dreapta când la stânga, apoi întrebă pe doamna Necşoiu care tocmai sfârşise de pus dulceaţa în farfurioare.

— Dar domnişoara Zoe, nu-i acasă?

— Ba da! Vine numaidecât! Se îmbracă încă!

— Eh! Aşa-s fetele! Marfă scumpă!

— Mă duc să văd ce face!

Doamna Necşoiu se şterse în grabă pe mâini şi intră în casă. După câteva minute apăru la braţ cu o fată de vre-o optsprezece ani, frumoasă cât trebue să fie orice femeie de casă, nici înaltă nici mică la stat, pieptănată cu cărare la mijloc şi îmbrăcată cu rochie subţire de marchizet alb, fără zorzoane.

Doar la mâna stângă purta o brăţară simplă de argint. Imbujorată şi stângace, sărută mâna doamnei Aurelian, care o sărută pe amândoi obrajii şi îndepărtând-o cât lungimea braţelor, ca s'o vadă mai bine, îi spuse că-i frumoasă şi scuipând-o de teamă să n'o deoache, îi cântări, apoi îi admiră modestia şi sfiala îndelung. Domnul Aurelian, luând-o uşurel de obraz cu două degete, îi spuse că-i „ţigancă, aşa cum îmi plăcea şi mie pe vremuri", vorbe care o făcură să surâdă aşa, văzduhului. După ce dădu mâna şi vorbi puţin cu Mişu Aurelian, se aşeză lângă doamna Necşoiu care, văzând că fata a plăcut, se înţepeni, mândră, în scaun.

Vorbiră despre vara mult mai călduroasă decât în alţi ani; despre scumpirea unturii şi a laptelui; despre zarzavaturi şi stămburi şi, fiindcă pe la garduri începuse o forfoteală suspectă, vorbiră despre curiozitatea oamenilor pe care nimic nu poate s'o astâmpere. Apoi, doamna Necşoiu, cerându-şi iertare, se sculă repede şi se îndreptă spre grădină, de unde veni, aducându-i mai mult pe sus, cu doi copii care se împotriveau ca şi cum ar fi mers la spânzurătoare.

— Haide odată! Nu vă mănâncă nimeni!

— Sunt ruşinoşi! observă, înţelegătoare, doamna Aurelian.

— Da' Doamne iartă-mă! Parcă ar trăi în pădure!

Doamna Necşoiu, după ce le îndreptă hainele pe ei, îi îndemnă, dela spate, să sărute mâna musafirilor. Copiii se executară, dar după şovăiri grele. Domnul Aurelian dădu fiecăruia câte o băncuţă nouă de argint, preparată din ajun.

— Aşa! îi aprobă doamna Necşoiu, sărutându-i. Nu e bine să zică lumea de voi: Bravo! Uite doi copii cuminţi?

Copiii nu răspunseră, deoarece privirile le fuseseră fascinate de cheseaua cu dulceaţă şi de arta cu care

[1] Fragment din romanul „Căminul fără muzică".

(Continuare în pag. VI-a)

domnul Aurelian își răsucea țigara, cu degetele răsfirate.

După ce-și mărturisiră că de mult voiau să se cunoască, puseră gramofonul să cânte și, tăcând și părând că ascultă, doamnele se cântăreau una pe alta cu coada ochiului. Se vede că examenul a fost mulțumitor din amândouă părțile, fiindcă doamna Aurelian se întoarse către doamna Necșoiu și începu să-i spună ceva la ureche, de data aceasta cu mai multă prietenie decât arătase la început. Domnul Necșoiu, împrietenit ușor cu domnul Aurelian, îi povestea cum a făcut casele acum cincisprezece ani; certurile cu zidarii care erau tot așa de hoți ca și cei din ziua de azi; neînțelegerile cu vecinul din spate care și-a lipit casa de a lui, fără să-i facă și calcan așa că îl aude când vine beat noaptea și-și înjură și-și bate copiii și nevasta. La rândul său, domnul Aurelian îi istorisi o lungă pățanie cu un croitor care i-a stricat trei metri de ștofă bleu-marin și căruia n'a avut ce să-i ia, fiindcă nici mașina de cusut nu era plătită. Minunându-se că există astfel de oameni își spuseră că numai o serioasă guvernare poate să dea de hac tuturor derbedeilor și șnapanilor și, spre marea lor bucurie, amândoi indicară acelaș partid.

Zoe și Mișu râdeau și-și spuneau nimicuri tinerești.

Pe când domnii făceau politică, doamna Necșoiu se apropie cu scaunul și, în șoaptă, spuse doamnei Aurelian ce zestre are fata și dece nu poate să-i dea mai mult. Doamna Aurelian declară, cu filozofie, că nu averea face fericirea ci înțelegerea și iubirea; că, pe cât a putut să vadă, copiii țin unul la altul; că părinții se îngrașă când văd că au copii ce se iubesc, se înțeleg între ei și au casă cinstită în rândul oamenilor. Apoi, tot șușotind în taină mare, comunică doamnei Necșoiu că după moartea ei și a bărbatului — și Dumnezeu știe dacă vor mai avea mult de trăit, fiindcă dimineața simte cum i se pune un nod în gât, iar „dumnealui" se vaită tot mai mult de reumatism — averea lor, compusă dintr'o casă cu trei camere zugrăvite, antreu și bucătărie, rămâne lui Mișu, singurul lor copil, pentru care au muncit și și-au rupt dela gură o viață întreagă.

Fiindcă doamna Aurelian începuse să lăcrămeze, doamna Necșoiu o mângâe spunându-i că Dumnezeu vede toate de acolo din cer și de sigur că are să le dea încă mulți ani de viață ca să se bucure de fericirea copiilor și a nepoților. Apoi doamna Necșoiu trimise copiii la joacă, iar pe Mișu și Zoe îi rugă să se plimbe puțin prin grădină că ei, bătrânii, au ceva de vorbit. Indată ce tineretul se depărtă bărbații fură siliți să-și întrerupă discuția și să asculte atenți spusele nevestelor. Domnii Necșoiu și Aurelian schimbară și ei câteva vorbe și, spre cinstea tuturora, trebue să spunem că înțelegerea asupra părții materiale a căsătoriei s'a făcut în trei cuvinte. Bucuroși că înțelegerea s'a făcut, bărbații își strânseră mâna, femeile se sărutară și lăcrămară, apoi, chemând pe Mișu și Zoe, urară îndrăgostiților zile multe, noroc, belșug, iubire și minte. Silindu-i să se sărute, îi așezară în capul mesii unul lângă altul.

Pentru sărbătorirea evenimentului, domnul Necșoiu coborî în pivniță și scoase trei sticle de vin de Cotnar, — dăruite de un prieten care avea vie — păstrate numai pentru zile mari; doamna Necșoiu puse [illegible] și pudrați o tavă cu „minciuni" și doi cozonaci [illegible] tăiați, arătară un miez pufos, auriu, străpuns ici și colo de vanilie și stafide sultanine, și îndreptăți laudele care începură să ploua asupra doamnei Necșoiu.

Intâiul pahar, ca și cel de al doilea de altfel, îl băură în sănătatea tinerilor, cărora din nou le doriră viață lungă, avere și fericire. Ba domnul Aurelian le tălmăci o pildă auzită de mult la o nuntă, al cărei sfârșit însă, din nenorocire, nu și-l mai aducea aminte. Domnul Necșoiu spuse și el câteva cuvinte, aprobate atât de doamna Aurelian cât și de doamna Necșoiu, al căror tâlc era că bărbatul trebue să țină la cinstea casei, iar femeia trebue să fie supusă, să-și asculte și să-și urmeze, oriunde, bărbatul.

Bun gust și miros aveau cozonacii care, cu ajutorul copiilor se topeau ca înghițiți de pământ și strașnic buchet avea vinul, dar abia seara familia Aurelian se încredință ce neprețuită gospodină era doamna Necșoiu și cât de bine știa să-și cinstească oaspeții. Căci, după vre-o două ceasuri de vorbe, glume și râs, în care timp au tot închinat pentru însurăței și doamnele s'au sfătuit în privința nouei gospodării, iar domnii, cu ochii strălucind de o veselie mai puțin firească, au început să se bată pe umeri și să-și povestească șoții din copilărie, noaptea a venit fără veste și doamna Necșoiu s'a sculat repede ca să pregătească masa de seară.

La fiecare mișcare se vedea vrednicia doamnei Necșoiu care, cât ai clipi, pregăti o masă împărătească la care s'ar fi săturat nu șase persoane cât erau, ci șaisprezece. Domnul Necșoiu, deși puțintel „făcut", în sinea sa, a recunoscut că nevastă-sa avea mare dreptate când spunea că într'o casă trebue să se găsească orice, căci, dacă nevastă-sa n'ar fi fi fost atât de încăpățânată și prevăzătoare, acuma n'ar fi avut masa grea de stejar, cumpărată fără voia lui, care ocupa întreg antreul și fu admirată de doamna Aurelian.

Bună gospodină era și doamna Aurelian, dar mâncări așa bine gătite nu mai mâncase de mult, de pe când trăia răposata maică-sa — ușoară fie-i țărâna — vestită în șapte colțuri ale Bucureștilor pentru bucătăria ei. Și doamna Aurelian și domnul Aurelian erau de părere că seara nu trebue „să-ți încarci prea mult stomacul", cu toate acestea se abătură dela acest înțelept percept îndată ce luară întâile linguri de ciorbă, dreasă cu ou și smântână. Puii cu bulion, ca și friptura împănată, îndemnară pe domnul Aurelian să-și lingă degetele, lăsând șervetul neatins, iar doamna Aurelian ceru iertare și voe să sugă și oasele, înapoind farfuriile ca spălate, cu toate că fuseseră umplute a doua oară.

Jucară iadeș, și, lucru de mirare, domnul Aurelian, care n'avea noroc, câștigă de două ori pe rând, — întâia oară o cravată dela doamna Necșoiu, și a doua oară un portțigaret de chilimbar dela domnișoara Zoe. Domnul Necșoiu făcu iepurași din șervete și, cu două bastoane, imită goana și apoi încăerarea a doi ogari; domnul Aurelian, glumeț lucru mare la petreceri, îmbrăcat în cărturărească ghici la fiecare în palmă lucruri care-i făcură să se tăvălească de râs încât nu se mai puteau deosebi oamenii mari, de copii.

Gramofonul intră și el în horă. Domnul Aurelian, care improvizase o cobză dintr'o farfurie întinsă, îi ținea hangul cântând și strigând. Schimbând apoi placa, gramofonul începu un vals și tinerii, sculându-se dela masă, dansară în curte, la lumina unui felinar fixat într'un stâlp în fața casei și în văzul părinților care, stând la masă, îi priveau prin ușa larg deschisă a antreului.

Frumoase erau jocurile noui, o recunoșteau bucuroși, dar nici cu cele vechi nu le era rușine, căci venind rândul celor bătrâni, doamnele Necșoiu și Aurelian, juși mândre că n' [illegible] cu o mână în șold, sigure batiste ridicate, cu mânile libere, sus, deasupra capului. Spre miezul nopții, jucară o horă la care fu admisă și Nunuța; iar la urmă domnii Necșoiu și Aurelian, întărîtați și vroind să le arate o „probă" de ce era pe vremuri, îi traseră și ei o chindie de vui mahalaua și domnul Aurelian o săptămână încheiată se văita de picioare.

CONSTANTIN PELMUȘ

# Cronica cinematografică

Versiunea germană a filmului „La nuit este à nous" a fost încă mai proastă decât cea franceză — ceiace nu-i puțin lucru.

In deosebi alegerea actorilor era uimitoare. Inchipuiți-vă că fiecare nume de actor s'ar fi fost scris pe câte un bilețel, toate bilețelele fiind apoi puse într'o pălărie, și cineva însărcinat să tragă pentru fiecare rol câte o hârtiuță la întâmplare. Dacă s'ar fi procedat așa, încă am fi avut o distribuție mai bună. Fostul Don Juan din „Zwei Herzen", încă și mai întinerit, făcea pe bătrânul director de fabrică. Iar ca june-prim un nemțoi cu un basin de 2 metri diametru. Nu mai vorbesc de rolul fetei. Nici Marie Bell n'avea un corp prea strălucit (de altfel ea e dela Comedia Franceză, unde nu se cere frumusețe, ci cultură generală....). Dar Marie Bell avea cel puțin un obraz onorabil. Actrița germană însă.. Și doar Germanii au artiste de o frumusețe tulburătoare (Betty Aman, de pildă, sau Brigitte Helm).

* * *

„Nopți în deșert" — iată un film realmente bun. Nici-un moment nu lâncezește interesul. Nici-o lungime. Toate amănuntele perfect sugestive. Și — lucru rar la filmele americane — nu se simte mucavaua decorurilor de studio.

Cineva mi-a spus: „Nopți în deșert" este un model de banalitate. Hoțul e prins, păcătoasa pocăită, societatea răzbunată și amorul pășește încet dar sigur spre mariaj.

Dar mai întâi aci nu e chestie de banalitate sau originalitate. Atâta vreme cât vor exista comisii de cenzură, fabricanții vor face numai filme unde hoțul sfârșește în pușcărie, iar femeile frumoase și pocăite la altar... Și pe urmă, — ce importanță are intriga? Adevăratul subiect e altul: este atmosfera de încordare între trei oameni care se găsesc singuri în mijlocul deșertului, înfrățiți de aceiaș primejdie. Trei oameni pe care mizeria fizică îi solidarizează, și care totuși nu încetează un moment de-a se purta unul cu altul ca rivali. *Ea*, nu poate suferi pe escroc pentru că e bătrân, urât și pentru că trăise cu ea. Escrocul nu putea suferi pe directorul fabricii de diamante pe care îl luase prizonier, dar pe care nu-l omoară căci era singurul din trei care știa drumul. Insfârșit între acela din urmă și ea, iarăși inimiciție, între altele și pentrucă începuseră a se iubi. Foarte interesantă atmosfera de perpetue înțepături, ironii, înșelări reciproce, și totuși ajutor și solidaritate. Picantă, situația unui om jefuit, care îngrijește ca o mamă pe cei doi hoți care îl jefuiseră.

Și toate acestea au fost exprimate în zeci de detalii bine alese, unde surâsul „Fairbanks" al lui John Gilbert precum și remarcabila grație și frumusețe a lui Imogen Robertson au fost de un mare folos.

* * *

S'a rejucat, la un cinematograf din centru, „Lolita", film romantic, cu decor spaniolesc de bună calitate, cu grupuri pitorești și vederi splendide. Lupe Velez, ca și sora ei de artă, sora ei gemenă, Dolores del Rio, este excelentă în rolurile de simplă madonă temperamentoasă. Partenerii ei deasemenea jucau fără greșală. Insfârșit, un film plăcut și armonios.

Dar lucrul asupra căruia vreau să atrag puțin atențiunea este frumusețea fizică a lui Garry Cooper, care confirmă perfect ceiace spuneam în această revistă referitor la raporturile dintre frumusețea fizică a oamenilor și frumusețea în genere a artei.

Garry Cooper este, fără nici o îndoială, cel mai frumos individ din câți am văzut vreodată. Și, totuși, n'are nici o trăsătură a feței sau a corpului care să fie perfect academică. Nimic atletic într'însul. Nu-i deloc masculul musculos care tulbură de obicei pe femeile intelectuale. Este mai degrabă slăbănog. Dar nu-i nici plăpând. N'are fragilitatea grațioasă a adolescenților fragezi care plac prostituatelor. Nu-i efeb diafan. Este un lungan cât toate zilele. E cam adus. Fața lui are scofâlceli adânci; buzele îi sunt de un desen neregulat și foarte cărnoase; părul lui n'are nimic extraordinar. Cât despre eleganța vestimentară, — cel puțin în filmul acesta, Garry Cooper umblă, dela început până la sfârșit, numai în haine sdrențeroase, nebărbierit și murdar pe față de sânge și noroi.

Și totuși..., cum spuneam: este cel mai frumos om din câți am văzut vreodată. Tulburător de frumos. De ce?

Cum am avut ocazia să mai scriu în această revistă: frumusețea nu depinde de ce trăsături ai, ci de cum le întrebuințezi. Ochii, gura, fălcile, picioarele, umerii, brațele, — toate acestea, la Garry Cooper se mișcă și se combină unele cu altele într'o armonie care ne lasă muți de admirație.

De altfel, nu am nevoie să mai explic. Cititoarele care au văzut filmul m'au înțeles.

* * *

Trebue să pomenim de alte două filme: „Focul gloriei" și „Paradis Club" care sunt fiecare în parte o adevărată rușine pentru arta ecranului, precum și o indicație foarte puțin favorabilă pentru puterea de discernământ a directorilor celor două cinematografe care au dat altă dată „Patriotul" lui Jannings și „Zwei Herzen, in 3/4 Takt".

D. I. S.

# *Cronica Sahului*

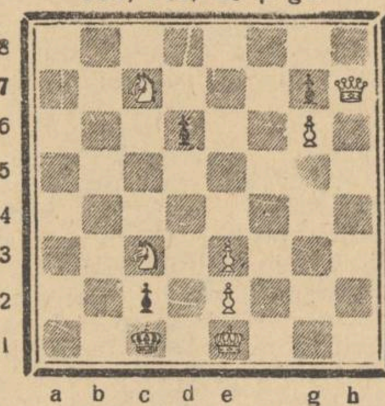
### PROBLEMA No. 293

de **E. Bader**, Viena.

(*„Neues Wiener Abendblatt" 1930)*

**Negru:** (4 figuri)

Rc1, Pc2, d6 și g7.



**Alb:** (7 figuri)

Ré1, Dh7, Cc3 și c7, Pé2 é3 și g6.

Alb joacă și face mat în 3 mutări

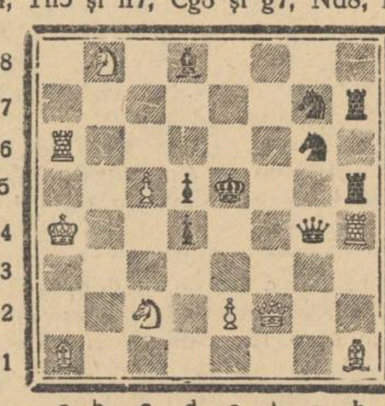
### PROBLEMA No. 294

de **M. Barulin**, Moscova.

*(„Șahmatny Listok" 1929)*

**Negru** (9 figuri)

Ré5, Dg4, Th5 și h7, Cg6 și g7, Nd8, Pd4 și d5.



**Alb** (10 figuri)

Ra4, Df2, Ta6 și h4, Cb8 și c2, Na1 și h1, Pc5 și Pé2.

Alb joacă și face mat în 2 mutări

### PARTIDA No. 133

Jucată de curând în matchul prin cablu dintre Londra și Washington.

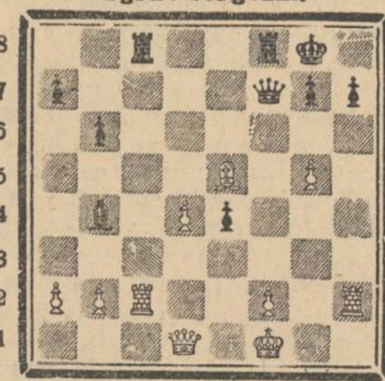
**Alb :** | **Negru :** *Sergeant*, (Londra)

**Gambitul damei**

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Cg1—f3, Nf8—é7; 5. Nc1—f4, mai bine ar fi fost mutarea obicinuită Nf5 sau é3. 5..., 0—0; 6. é2—é3, la c4 ar fi urmat b6; b4, a5! 6....., c7—c5!; 7. Ta1—c1, b7—b6; 8. c4×d5, Cf6×d5; 9. Cc3×d5, é6×d5; 10. Nf1—d3, Cb8—d7; 11. h2—h4, amenință sacrificarea nebunului la h7 urmat de Cg5+ și Dh5, dar mai bine ar fi fost Cé5. 11..., Cd7—f6; 12. Cf3—é5, Nc8—b7; 13. g2—g4, c5×d4; 14. é3×d4, Cf6—é4!; 15. g4—g5, alb n'are ceva mai bun. Incercarea de atac prin f3 ar da greș: N×h4+; Rf1, Cf2; Dc2, C×h1; N×h7+, Rh8; Df5, Df6; Dh5, D×f4; C×f7+, T×f7; Ng6+, Dh6!, etc. 15..., f7—f6!; 16. Cé5—c6, la N×é4 n'ar fi urmat f×é5 pentru câștigarea unei piese (N×h7+!, urmat de Dh5+ și g5 ar fi fost periculos pentru negru), ci simplu d×é4. 16..., Nb7×c6; 17. Tc1×c6; Dd8—é8!; 18. Tc6—c2, Né7—b4+; 19. Ré1-f1, f6×g5; 20. Nf4—é5 necesar, căci la N×g5 ar fi urmat Cg3+ și C×h1. 20..., Dé8—f7; 21. h4×g5, Ta8—c8; 22. Nd3×é4, d5×é4; 23. Th1—h2; Df7—f3!

**Poziția partidei după a 23-a mutare a albului**

**Negru : Sergeant.**



**Alb : Byler.**

mutare de o forță decisivă; dama nu putea fi schimbată: D×f3, é×f3; T×c8, T×c8; Nf4, Nd6!! cu câștigarea unei piese. 24. Dd1—é2, Df3—d3; 25. Tc1—c7, Tc8×c7; 26. Né5×c7, Tf8—c8; 27. Dé2×é3, la Nf4 ar fi urmat iar Nd6! 27...., é4×d3 și alb abandonează, căci pionul liber costă cel puțin o figură.

Ing. L. LOEWENTON

P. I. NEGREANU

# Reînvierea lui Homer

Bătrânul Homer încă nu și-a terminat călătoria dealungul timpurilor. Pentru cei mai mulți dintre noi, însă, chipul familiar pe care ni-l oferă manualele școlare poartă în sine o imobilitate de statuă; un nume mare pe o aparență petrificată. Și imobilitatea aceasta se întinde dela poet la operă; „Iliada" și „Odiseea" nu mai sunt decât două isvoare congelate în limba lor moartă. Eterna lor frumusețe și tinerețe nu mai mișcă azi, mai în toată lumea, decât foarte puțini cititori.

Și totuși, nu trebue decât puțină căldură a dragostei, puțină concentrare a spiritului, pentru a se topi ghiața și pentru a se reînsufleți eroii evocați în paginile lor. Și dragostea aceasta a avut-o d. Victor Bérard care, de patruzeci de ani, reînvie pe Homer în fiecare zi, urmărind o infinit de largă anchetă asupra textului, peisagiilor, istoriei și geografiei.

Știința și intuiția-i servesc drept călăuze și filologia și turismul stabilesc, uneori, raporturi uimitoare; forma unui munte se înscrie în flexiunea unui verb și curba unui sân de mare, a unui golf, în înțelesul de a doua mână a unui adjectiv. D. Victor Bérard aduce, deodată, o finețe atât de lucidă, o înțelegere atât de ascuțită și o erudiție atât de perfect aplicabilă, încât i-a permis ca, după o duzină de volume de detalii, după o traducere nouă, vioae și melodioasă, să dea, după patruzeci de ani de analiză, „une journée de synthèse"; într'un singur volum el dă esențialul metodei și rezultatul lucrărilor sale. Este o adevărată încântare spirituală această nouă lucrare a lui Victor Bérard, o reînviere a decorurilor și personagiilor odiseene, care formează cea mai sigură trambulină pentru a sări peste înaltele porți ale poemei.

Deîndată ce primești „cheia" pe care o oferă d. Victor Bérard, totul se transformă în lumea omerică, totul devine natural și ușor, adică viu. Iliada și Odiseea devin astfel romane de aventuri extrem de amuzante și susceptibile să placă tineretului, așa cum plac descrierile lui Jules Verne, de pildă. Și ne dăm numaidecât seama ce importanță ar avea aceste opere pentru tineretul care, de obiceiu, este învățat să se plictisească dela primele versuri ale acestor poeme. Cea dintâi condiție pentru buna primire și înțelegere a frumuseților ascunse în aceste opere — scrie d. J. N. Faure Biguet într'un foileton din „Pax" — este de a se comenta așa fel textul încât personagiile să fie prezentate ca ființe vii, ce s'ar putea întâlni, dacă nu în viața de toate zilele, dar cel puțin la răspântia visului și realului, unde rătăcește de obiceiu imaginațiunea nelimitată a tineretului.

Iată o anecdotă concludentă în această privință: Fiica mai mare a contelui de Gobineau povestește în amintirile ei încă inedite că, după călătoria în caravană pe care o făcu dealungul Persiei cu tatăl și mama ei, la vârsta de șapte ani, după ce trăi mai mult timp printre populațiunile nomade și războinice, luă într'o zi, din întâmplare, din biblioteca ministrului Franței din Teheran, Iliada și Odiseea și ceru permisiunea ca să le citească. I se încuviință cu un fel de surâs această lectură, cu convingerea fermă că fetița nu va ajunge prea departe. Dar fură toți mirați când fetița se arătă pasionată după aventurile acelor eroi care păreau asemenea oamenilor cu care trăia și pe care îi întâlnea în peregrinațiunile familiei ei. Desigur că este aci o excepție; nu tuturor fetițelor de șapte ani li-e dat să facă asemenea frumoase călătorii dar exemplul ne face să ne gândim mai serios că poemele omerice au o virtute vie, care trebue numai deșteptată.

Pentru copiii mai mari ca noi ăștia care știm, cât de cât, cine este Homer și ce sunt poemele omerice, Victor Bérard nu face altceva decât că introduce realismul în poemele pe care, de obiceiu, le socotim drept ficțiuni pure și reci; el decorează și mobilează palatele, îmbracă pe regi și pe regine, evoluiază personagiile în locuri geografice definite, caută vila Circeei pe coasta italiană sau peștera Calipsei pe țărmurile Gibraltarului. — **G. B.**

# Înțepături

*Domnului Vintilă Brătianu*

Ca om de bancă, se'nțelege,
Il va iubi și el pe Rege;
Dar nu ca gloata — strict — bipedă.
O, mult mai diferit ca ea:
Il va iubi când va vedea
Figura Lui pe o monedă.

*Intunecare*
**Cezar Petrescu**

In cărțile cu zarvă mare
Academia s'a fixat.
Nu e decât „întunecare" —
La propriu și la figurat.

*„Romanțe pentru mai târziu"*
*„Strofe pentru toată lumea"*
**I. Minulescu**

Te când toți te citeau — odată,
Scriai doar pentru cei mai fini.
Scrii, astăzi pentru lumea toată, —
Dar te citesc așa puțini!!

*„Din trâmbițe de aur", ediția patra.*
**Al. T. Stamatiad**

Din trâmbițe de aur? Poate...
Dar vezi, aici e-o mică dramă —
Căci tu din ele nu poți scoate
Decât accente de alamă.

T. M

Citiți azi:
LECTURA No. 280
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
OTTO MARSCHALEK
MOARTEA MINCIUNII
Lei 5. Scrierea completă la chioșcari și librari

O nouă carte pentru copii!
A apărut în editura „Adevĕrul" S. A. și e intitulată:
Familia Chiț-Chiț
Autorul ei este cunoscutul scriitor pentru copii ION PAS.
Volumul, frumos ilustrat, constituie cel mai potrivit dar pentru școlari cu prilejul vacanțelor.
Exemplarul, 50 lei.

# Cărţi şi Reviste

### David-Herbert Lawrence: „Ile, mon île"
**Paris, 1930**

David-Herbert Lawrence a murit în vârtă numai de patruzeci şi trei de ani. Consacrat în Anglia încă de acum cincisprezece ani, el a rămas aproape necunoscut pentru lumea cetitorilor de literatură europeană. „Ile, mon île", singură din lucrările lui este tradusă în limba franceză.

Cele dintâi romane ale lui Lawrence au stârnit un mare scandal în Anglia, prin îndrăsneala lor. El descrie cu o preciziune şi o vigoare extraordinară amorul fizic şi unele din rătăcirile lui. Pe atunci nu se auzea vorbindu-se despre Freud şi Lawrence n'avea de unde să-l cunoască. In insula lui, el a inventat psihanaliza. Dacă n'a fost tradus până acum, lucrul se poate explica: au fost mai întâi preocupările războiului, apoi veni numaidecât Freud cu teoriile lui şi James Joyce cu realizările lui. Astfel, se pare, Lawrence a fost întrecut de alţii mai tineri. De altfel şi el evoluase.

„Ile, mon île" nu aparţine ciclului freudian al lui Lawrence. Este un remarcabil studiu psihologic. Prin plenitudinea lui, prin bogăţia rezonanţelor lui, romanul acesta poate fi apropiat de André Gide şi François Mauriac.

Epigraful a fost împrumutat dela William Ernest Henley, colaboratorul lui Stevenson, cântăreţul, în acelaş timp cu Kipling, al energiei şi imperialismului. „Ce-am făcut eu pentru tine, Anglia mea, Anglia?" Lawrance ne povesteşte viaţa unui cetăţean egoist şi inutil. Deşi are calităţi de inteligenţă şi un deosebit farmec fizic, el este un diletant, un leneş, un „lux". S'a căsătorit cu Winifred Marshall, care-l iubeşte. Inceputurile căsniciei sunt fericite. Egbert care, din nenorocire pentru el, posedă o mică avere, nu are gust de muncă. Trăeşte într'un colţ al grădinii, curăţă copacii, tae iarba, vorbeşte (mai ales) cu Winifred despre literatură şi pictură şi colecţionează, aşa, pentru plăcerea lui, vechi cântece populare. Atât.

Atât timp cât Winifred rămâne pe de-a'ntregul dominată de senzualitate, Egbert este fericit. Dar senzualitatea nu ţine la infinit. Winifred, de trei ori mamă, abia acum înţelege defectele soţului ei. Menajul lor trebue susţinut cu bani de papa Marshall. Şi acum poate compara Winifred pe tatăl ei, om de acţiune, cu Egbert, un visător. Lawrance indică aci, cu delicateţe, cât sunt de gata fetele de a-şi admira şi prefera pe taţii lor... După toate cele de până acum se pare că menajul se va sfârşi mai înainte de ivirea părului alb. Dar romancierul precipită evenimentele. In tăişul unei secere uitată în iarbă, fetiţa lor îşi răneşte genunchiul şi rămâne infirmă. Winifred, exaltată de ură, hotărăşte: Egbert va trăi singur, la ţară, părăsit, pe când ea şi copiii se vor duce la tatăl ei.

Isbucneşte războiul. Dar Egbert n'are poftă să se bată. Diletant până la sfârşit el cugetă şi găseşte la fel de grele responsabilităţile Angliei şi Germaniei. El simplifică problema. Crede că războiul nu-i impune decât alegerea între militarismul german şi industrialismul englez şi nu-i prea grăbit să facă această alegere. El nu aude vocea lui Henley care, din mormânt, îi strigă: „England, my England"... Nici pe cea vie şi aspră a lui Kipling...

Totuşi, din plictiseală, ca să se mai desmorţească, se angajează şi el. Poate că, în cele din urmă, s'a angajat şi din jenă faţă de alţii. Şi Winifred dă, fără căldură, e adevărat, soldatului îmbrăţişările pe care le refuzase grădinarului amator. Dar un soldat fără credinţă nu înseamnă prea mare lucru. Egbert nu e în stare să se salveze prin acţiune, prin eroism. Individualismul lui încăpăţânat îl face un fel de parazit al armatei. Ziua în care va muri, îngropat de explozia unui obuz, va fi una din zilele lui fericite. Şi va fi mulţumit că a murit.

Romanul a fost tradus în franţuzeşte, de d-ra Denise Clairouin, cu multă voiciune.

### Buletinul „Mihail Eminescu"

Apare la Cernăuţi, redactat de d-nii: G. Ibrăileanu, Leca Morariu şi G. Bogdan-Duică, trei profesori universitari specializaţi în studii eminesciene, trei mari îndrăgostiţi de culmile poeziei lui Eminescu.

Scopul pentru care apare acest buletin eminescian poate fi, desigur, bănuit: strângerea materialului bun pentru evidenţiarea cât mai completă a genialităţii poeziei şi pentru o cunoaştere cât mai aproape de adevăr a vieţii lui Eminescu, a tot ceeace avea să-l înrâurească pozitiv ca să ajungă la creaţiune.

Intr'adevăr, deşi s'a scris nebănuit de mult asupra lui Eminescu şi asupra poeziei lui, poetul se găseşte, totuşi, tot în faza de analiză. Până la monografia mare, sintetică şi definitivă, mai este încă destulă cale. Franţuzii nu se pot lăuda că au spus tot ce se putea spune despre Victor Hugo al lor, de vreme ce i s'a creat la Universitate o catedră de studiu şi cercetări. Italia încă n'a terminat cu interpretarea lui Dante, după cum în Germania şi Anglia încă sunt cu asiduitate cercetaţi un Goethe şi Shakespeare. In studiile eminesciene noi suntem încă la început, dar la începuturi bune pentrucă preocupările eminesciene au căzut în mâini bune: d. Ibrăileanu este, hotărît, cel mai bun şi mai entuziast interpret al versurilor poetului; d-nii: G. Bogdan-Duică şi Leca Morariu, menţinând un bun aparat ştiinţific, sunt iarăşi cei dintâi chemaţi să stabilească adevărata personalitate omenească şi artistică a poetului.

In cadrul acestor preocupări ale buletinului „Mihail Eminescu", d. G. Bogdan-Duică pune, în Cuvântul de început, o problemă nouă: „o problemă cu care nu mai putem glumi; descoperirea drumurilor pe care M. Eminescu a străbătut în poporul său, oricât de sus, oricât de jos. Suntem o naţiune în formare; de câteva ori el, poetul, a vorbit chiar de o naţiune „semi-barbară", căreia el i s'a jertfit pe diferite altare, ca s'o smulgă din stările ce-l făcură critic social, critic politic, poet satiric. Cum poetul a devenit parte din sufletul naţional este, într'adevăr, o temă care privitor la nici un poet român nu a fost cercetată! Cercetarea deplină va arăta întrucât Alecsandri, Bolintineanu, Eminescu, au reuşit să fie creatori de neam, de ţară... Undeva Copernicus a spus că spre sistemul său el a pornit de la un text din Cicero. Dela ce texte din Alecsandri şi Eminescu au pornit Românii de cugetare, Românii de fapte? Să'ncercăm a dovedi şi aceasta!" Apoi adaugă d. Bogdan-Duică: „Cu alte vorbe: Revista de faţă va încerca să adune material bun pentru evidenţiarea râului-suflet Eminescu şi pentru cunoaşterea revărsării sale în râul-suflet al naţiunii româneşti... Toate curg; curse el; noi curgem; este vremea ca din ce în ce tot mai numeroşi să fie cei ce vor pricepe: Cursul nostru ce-i? Şi'n cursul nostru dela cine trebue să datăm cotiturile care ne-au împins spre lumina pe care odată istoria universală o va deriva pe tablele ei"...

La acest dintâi număr al buletinului „Mihail Eminescu" scriu d-nii: Leca Morariu, G. Bogdan Duică şi Victor Morariu, apoi material din Slavici şi V. Bumbac.

Buletinul apare trimestrial şi nu se vinde cu numărul. Se desface numai în abonament: Str. Arh. E. Popovici 4, Cernăuţi, 150 lei pe an.

### C. SĂTEANU: Anecdote Literare
**Iaşi. „Albina". Preţul 40 lei.**

Ultimele lucrări ale d-lui C. Săteanu au dezvăluit predilecţia d-sale pentru portretul literar. „Siluetele literare" ale lui H. Eulenberg, „Scriitorii şi artiştii" lui A. Koralnik şi acea alegere din esseurile lui Emil Ludwig publicată sub titlul „Geniu şi Caracter", au fost prezentate în tălmăcire românească atunci când nimeni nu se gândia că acest gen ar putea să intereseze publicul într'o măsură prea mare. Şi într'adevăr, prima traducre din această serie a fost privită cu oarecare scepticism. S'a vădit însă că osteneala d-lui Săteanu nu a fost zadarnică. D-sa a izbutit să formeze gustul cetitorilor în această direcţie nouă şi interesantă, continuând cu aceiaşi stăruinţă şi pricepere traducerea unui mare număr de portrete datorite unor scriitori recunoscuţi ca fini observatori şi excelenţi stilişti.

In cadrul aceloraşi preocupări, d. Săteanu publică acum o culegere de anecdote literare.



**Al. Dumas-fiul**

Asupra rolului pe care-l are anecdota în prezentarea unei figuri de seamă a insistat tot d. Săteanu atunci când l-a înfăţişat pe Emil Ludwig publicului românesc. Pentru Emil Ludwig, un portretist care-şi cunoaşte rostul trebue să se slujească de toate datele pe care i le pune la dispoziţie biograful istoric. Urmându-l pe Plutarc care socotea că nu numai faptele mari ne pot da o idee despre firea oamenilor, ci „adeseori o împrejurare cât de mică, un cuvânt, o glumă ne prezintă mult mai bine caracterul decât marile războaie şi asedii", Emil Ludwig pune mare preţ pe anecdotă şi se mulţumeşte să o relateze numai ca să ne zugrăvească un aspect al sufletului cuiva.

Primind acest fel de a vedea, d. Săteanu nu a întârziat să-l înfăptuiască şi socotim că lucrarea de care ne ocupăm e izvorâtă [illegible] şi nu e un merit de mică importanţă alegerea, când e vorba ca din noianul de anecdote publicate în literatura străină să se dea ceiace e mai caracteristic şi, în acelaşi timp, mai amuzant. Pentrucă o anecdotă nu are numai un interes istoric. Voltaire, sub scutul căruia îşi pune cartea d. Săteanu, crede chiar că adevărul cuprins în anecdotă nu trebue să ne preocupe. „Ce-ţi pasă dacă o anecdotă e adevărată sau falsă! Dacă scrii ca să amuzi publicul, trebue să fii atât de scrupulos încât să nu scrii decât adevărul?"

Anecdotele strânse de d. Săteanu sunt amuzante şi chiar de n'or fi adevărate, sunt atât de caracteristice pentru mentalitatea şi firea celor cărora li se atribue, că îşi păstrează rostul biografic de care ne vorbeşte Emil Ludwig.

Iată-i, bunăoară, pe cei doi Dumas.

„Şi unul şi altul erau foarte risipitori şi se aflau întotdeauna în jenă financiară...

Dumas-tatăl contractase mari datorii pe care însă le plătia. Cu greu, dar le plătia. Tot astfel şi fiul.

Intr'o zi fiul având a onora o poliţă, veni la tatăl său şi-l rugă să-i împrumute o sută de franci.

— Imposibil! Tocmai voiam să trimit la tine ca să-mi dai cincizeci de franci căci trebue să plătesc chiar acum o datorie!

Fiul plecă să caute banii în altă parte.

Altădată, Dumas-fiul preumblându-se cu un prieten, îl invită pe acesta să ia masa cu dânsul.

— Te invit să luăm masa împreună, dar n'am decât zece franci la mine! Mă urc la tata să mai iau ceva franci, ca să ne ajungă.

Şi fiul, lăsându-şi prietenul în stradă, intră în camera tatălui.

— Tată, e târziu, şi nu mă mai duc pe acasă, că-i departe. Te rog dă-mi zece franci ca să pot lua masa în oraş, cu prietenul care mă aşteaptă jos.

Răspunsul tatălui nu se cunoaşte. Ceiace se ştie e e că fiul coborînd în stradă, zise prietenului.

— Trebue să renunţ la dorinţa mea şi să merg acasă la masă, căci n'am rămas decât cu cinci franci!"

Dar meritul d-lui C. Săteanu nu se mărgineşte la strângerea anecdotelor. D-sa a contribuit într'o mare măsură la stilizarea lor şi forma în care ne sunt înfăţişate dă celor povestite un farmec deosebit.

J. BK.

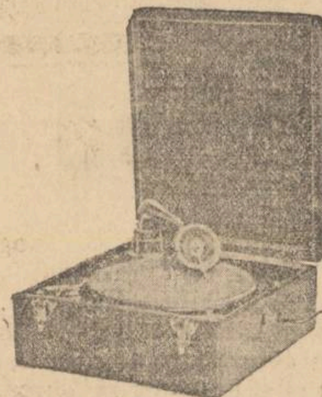
NOU CETIŢI
SELMA LAGERLÖF
MUNKYTTAN
Traducere de ANA CANARACHE
în BIBLIOTECA DIMINEAŢA
No. 125 apărută în 165 pagini
Preţul 20 Lei
La librării şi depozitare de ziare

CONCURSUL SOLMYPHONULUI

Găsiţi un număr pentru fiecare din cele 9 casete, în aşa fel ca, totalul să fie 28 în cele 3 sensuri.

| | | | 28 |
|---|---|---|---|
| | | | 28 |
| | | | 28 |
| 28 | 28 | 28 | |

PRIMILOR 1000 CAŞTIGATORI
Stabilimentele „SOLMYPHONE"
OFERA GRATUIT
Un fonograf cititorilor acestui ziar, cari vor trimete soluţia exactă a concursului, conformându-se condiţiunilor noastre.
Trimiteţi răspunsul Dv. tăind acest anunţ şi anexând un plic francat purtând adresa Dv.
Stabilimentelor SOLMYPHONE, 13 rue de Traci, Paris (2)



# Spiritul şi literatura Genevei

Există un spirit al Genevei, care e cu totul altceva decât spiritul genevez. Prin acesta din urmă se înţelege mentalitatea poporului genevez. Prin cellalt, se înţelege mentalitatea internaţionalistă a acelei comunităţi speciale care rezidă la Geneva, dar care e compusă aproape numai din ne-genevezi.

Cunoscutul scriitor Robert de Traz a publicat o carte intitulată tocmai „L'Esprit de Genève", analiză plină de fineţe şi de adâncime, care a fost primită cu un răsunător succes de publicul apusean. In special criticul Thibaudet care, mai ales în materie de *idei*, este o adevărată curte de Casaţie, a avut cuvinte de admiraţie pentru „cartea foarte plină" a lui Robert de Traz.

După zece ani de existenţă, instituţiile Genevei au prins rădăcini profunde. Nu le-am putea smulge azi fără să sdruncinăm planeta.

„Spiritul Genevei" e spiritul internaţional dintr'o lume încă naţională, de state, rase, etc. „Spiritul genevez" este cu totul altceva; e spiritul foarte viu şi curios al unui mic orăşel de limbă franţuzească şi care mai ales nu samănă de loc, dar de loc, cu spiritul parizian. Ar avea mai degrabă afinităţi cu cel lionez.

Hazardul Istoriei a vrut totuşi ca acest spirit genevez să treacă, fără voia lui, nu odată ci de trei ori, în modul cel mai dramatic, pe planul întâi al scenei mondiale.

Prima dată primeşte dela Noyon, din Picardia, un podestat spiritual şi temporal, care se comportă ca un mare fundator de religiuni. Este Calvin.

A doua oară, în veacul al XVIII-lea, un cetăţean al său revoluţionează literaturile, care se orientează spre un lirism naturalist; revoluţionează filozofiile, care din intelectualiste devin „afectiviste"; revoluţionează ştiinţa politică sintetizând toate teoriile ce pluteau inexprimate în văzduh, şi făcând să răsune prima declaraţie de drepturi ale democraţiei universale. Este Jean Jacques Rousseau.

In al treilea rând, o mare scriitoare genevează a dat Europei salonul ei politic. Şi este doamna de Staël.

Astfel trei punţi fură svârlite pentru a lega „spiritul genevez" de „Spiritul Genevei". Destinul istoric al acestui mic orăşel îi acordă un fel de curios monopol pentru orice generozitate internaţionalistă.

Presbiterianul Wilson n'a ales Geneva ca sediu al Societăţii Naţiunilor pentru motive morale, religioase, democratice sau în general istorice. In momentul acela acest profesor de Istorie se gândea la tot soiul de lucruri dar cu siguranţă nu la Jean-Jacques, şi încă mai puţin la Corinne sau la Calvin. Chestiuni de politică măruntă şi actuală l'au făcut să aleagă acest orăşel.

Intr'adevăr, era exclus să se aleagă o capitală a vre-unui mare stat. Chiar a unuia mai mic, mai cu seamă dacă el fusese beligerant.

Deci, Bruxelles exclus; Bruxelles, totuşi atât de bine plasat pe drumurile Europei. Şi Bruxelles mai avea şi avantajul de a fi un oraş de limbă franceză. Căci era indispensabil ca limba locului să fie una din limbile diplomatice din anul 1919, adică englezeasca sau franţuzeasca. Dar nu există în Europa ţări mici de limbă engleză. Rămânea atunci numai Elveţia romandă, din care Wilson a ales oraşul cel mai însemnat, dealtfel indicat mai dinainte, căci era deja sediul Crucii-Roşe, dezavantajat totuşi din pricina locului său pe harta căilor ferate europene, unde Lausanne avea o situaţie mai bună. Nimeni din cei ce au asistat, zi cu zi, la ezitările Preşedintelui n'au avut impresia că vre-o consideraţie de ordin confesional sau intelectual să-i fi tulburat gândirea. Ori cum însă, este plăcut de văzut cum o Genevă plină de viitor se altoieşte pe una aşa de plină de trecut.

Trebue pe de altă parte să adăogăm că stabilirea Biroului Internaţional al Muncii în singurul stat elveţian care nu are aproape deloc industrie şi nici ţărani—este un curios paradox.

Adevărul e că există două Geneve reunite printr'o întâmplare, — tot astfel cum au fost două Rome. Spiritul italian şi spiritul genevez n'au decât legături limitate cu „Spiritul Romei" sau cu „Spiritul Genevei".

Deasemeni, există o literatură genevează, distinctă de Literatura Genevei. Literatura genevează este, dela Rousseau încoace, cea mai bogată şi mai originală literatură franceză după cea pariziană. Este egală cu cea *rouennaise*-ă, depăşeşte puţin pe cea *bordelaise-ă*, mai mult pe cea *dijonnaise*-ă, şi cel mai mult pe cea *lyonnaise*-ă. Numai într'o lună, cetitorii au putut avea, pe lângă cartea d-lui Robert de Traz, două romane însemnate venite din Geneva: „La jeune fille de neige" de Jacques Chenevière, şi „Le Crime d'Alexandre Lenoir" de Léon Bopp.

Este drept că uneori cele două categorii literare se îmbină. Astfel, „Contractul social" al lui Rousseau este în acelaş timp literatură de Geneva şi literatură genevează. Tot astfel „Germania" doamnei de Stael. Dar chiar şi volumul d-lui de Traz. El aparţine de sigur literaturii de Geneva. Dar este în acelaş timp extrem de genevez. Genevez, — mai întâi printr'o anumită austeritate. Cetitorul francez, bunăoară cel parizian sau meridional, va fi foarte mirat, şi poate decepţionat, de a nu găsi nici un portret, nici-o anecdotă. Vă amintiţi de o carte celebră purtând ştampila Genevei, faimoasele „Consecinţe economice ale Păcii" de Keynes. O bună parte din succes s'a datorat celor trei curioase portrete ale lui Wilson Clémenceau şi Lloyd George. Ne-am fi aşteptat cu plăcere să vedem, în „Spiritul Genevei" al d-lui de Traz alte trei portrete: al lui Woodrow Wilson, al lui Sir Eric Drumond şi al lui Albert Thomas.

Apoi cartea d-lui Traz mai apare ca foarte genevează şi prin accentul energic cu care pune problema morală. Pacea — spune d-sa — e mai greu de câştigat decât războiul, căci pentru a câştiga războiul e deajuns să învingi pe ceilalţi, pe când pentru a câştiga pacea trebue să te învingi pe tine însuţi.

Şi avem aci un mare serviciu pe care spiritul genevez îl face spiritului de Geneva. Cel dintâi împrumută celuilalt cenzura, sentimentul moral al efortului, iar cel de al doilea scapă de marele său duşman: demonul facilităţii.

Ar fi interesant acum să se mai scrie şi alte volume purtând acelaş titlu de: „Spiritul Genevei", — de astă dată însă scrise nu de un Genevez, ci de un Francez, de un Englez, de un Neamţ, de un Român. In privinţa acestei ultime ipoteze îmi aduc aminte de o foarte savuroasă întâmplare pe care mi-a povestit-o Bouglé când, în 1924, a trecut prin ţara noastră. D-l Motru, ca preşedinte al Societăţii de Filosofie care invitase pe Bouglé, l'a dus să facă cunoştinţă cu diferiţi miniştri. Pe unul din ei, Bouglé l'a întrebat: Dece România nu trimete pe nimeni la Geneva? Pentrucă — a răspuns atunci marele bărbat de stat şi pe atunci cancelar al României Mari — pentrucă Societatea Naţiunilor cuprinde numai bolşevici şi jidani.

E drept că de atunci opiniile Românilor asupra „Spiritului de Geneva" s'au mai îndulcit. Un român plin de virtuozitate, care în străinătate îşi închiriază talentul lui de jurist şi orator ţării sale, spunea, într'o zi, cu mare amărăciune, că marile chestii s'au cam sfârşit, marile chestii cu adevărat demne de o vedetă a oratoriei de Geneva. Şi atunci se gândea cu melancolie la problema Paneuropei, problemă prea generoasă pentru ca el, în calitatea lui de Român şmecher să creadă într'însa. S'ar fi cam dezonorat să nu spună, cu superioritatea aceia specific românească, că e în fond o utopie. Dar trebuia să se resemneze. Deocamdată, Statele-Unite europene sunt singura chestie „de Geneva" cu adevărat demnă de talentul lui oratoric.....

Iată câteva eşantilioane despre „spiritul de Geneva" trecut prin structura morală a unui bărbat român. După cum se poate vedea, problema nu-i lipsită de pitoresc.

In tot cazul, şi cu asta trebue să sfârşim: cartea lui Robert de Traz ne deschide o lume nu nouă dar ca şi nouă, căci în vâltoarea intereselor meschine uităm prea uşor că există şi chestiuni mai mari şi de loc utopice, orice ar crede frumoasele vedete ale oratoriei juridice române.

D. I. SUCHIANU

# INSEMNĂRI

## Nevroza şcolară

Incă un sfârşit de an şcolar se apropie cu zdruncin, mobilizând minţile tinere la războiul penibil pentru nota de trecere. In studiile psihiatre ar putea ocupa un capitol interesant „nevroza de Iunie“ care bântue prin familiile cu copii de şcoală, combătută în mod empiric cu bileţele către profesori, cu talismane purtătoare de noroc şi uneori cu doze decizive de sodă caustică.

Agitaţia morbidă care se transmite dela copii la părinţi, la mătuşi şi la prieteni, acum ca şi pe vremea Piscupeştilor lui Caragiale, nici n'ar putea fi suprimată sau combătută raţional, cât timp diploma de studii este pentru cetăţeanul român o condiţie de viaţă, aproape ca aerul şi ca apa.

In America cu atâtea boli de nervi şi de inimă a oamenilor de afaceri, nevroza din timpul examenelor şcolare nu-i cunoscută. Diploma şi studiile servă doar ca să te *ameliorezi*, după expresia locului. Fără ele, tânărul american nu se simte dezarmat, nici dezonorat, iar cu ele nu are nicidecum siguranţa cu care pretinde locurile dintâi, cumulardul de diplome român.

Studiind rădăcina pătrată sau erele geologice, americanii învaţă în acelaş timp şi o meserie. Dacă liceul sau universitatea îi aruncă, ei cad în picioare pe cealaltă nădejde. Chiar lansaţi în viaţă pe baza diplomei, meseria o ţin ca armă de rezervă. Nu-i rar să auzi o convorbire în felul aceleia pe care o relatează un călător francez, mirat cum ar fi şi un român.

— Ce ocupaţie aveţi?

— Anul trecut am fost avocat. Afacerile stagnează de câtva timp, aşa că anul acesta sunt tapiţer.

Un avocat sau doctor român care s'ar pricepe să-şi bată singur în cue cretonul unei canapele, ar ascunde lucrul său clienţilor. Doctorul american se oferă pe timp de criză să îmbrace şi canapelele lor. Acolo, şomajul intelectual nu cunoaşte superbia, nici stomacurile goale ale celui european, cu întâetate românesc.

## Tronul copilului

Fiindcă suntem tocmai în America, să rămânem puţin. Dacă s'a nimerit ca vecinii să fie familii cu copii, nici n'am putea rămâne mult. Obişnuiţi la noi să pretindem, uneori să şi obţinem ca odraslele vecinilor să nu facă tapaj în orele de somn, să nu arunce cu mingea în geamuri sau în capul nostru, să osândim ţigara picilor de şase ani şi să le facem observaţii când vorbesc urât, ne-am vedea acolo prigoniţi de întreg cartierul pentru asemenea enorme pretenţii.

Aici „copilul e rege“. [illegible] -publicană, soco- Americanii [illegible] care face numai ce-i place, ca unii care n'au văzut regi decât în adularea de-o săptămână a unei vizite. Un copil într'adevăr rege? Am propune o anchetă şi printre alţi oameni mici şi maturi ajunşi la măriri: „E mai plăcut să aplauzi, sau să fii aplaudat?“

E sigur cel puţin răspunsul regelui care e şi copil, adică cel mai mare duşman al graţiozităţilor şi inutilităţilor, al întregului aparat ceremonial de rotiţe şi şuruburi cu învârtiri precise de ceasornic. Unui copil şi obligaţia lui „bună-ziua“ îi repugnă până ce mecanica limbii îl obişnueşte în afară de voinţă.

Copilul care a fost rege real, e fericit să devie numai copil. Ii rămâne tronul încântător pe care şi-l înalţă singur din patru beţe şi un capac de putină, şi de pe care „majestatea sa“ se încruntă sub o chivără de hârtie roşie, pedepsind spatele supuşilor cu vârful unei crenguţe moi de salcâm. — *A. G.*

## Ţară fără femei

Un scriitor german, Peter Bolt, puţin cunoscut în lumea literară, a avut norocul să cadă peste o ideie emoţionantă, din care s'ar fi putut extrage nu numai substanţa unui roman, ci şi a unei poeme de frumuseţea „Divinei Comedii“ sau de amploarea lui „Faust“. „*Ţară fără femei*“ romanul lui Peter Bolt, a fost totuşi destul de puternic ca să atragă interesul câtorva artişti şi minunata ideie a trăit, în interpretarea lui Conrad Veidt, făcând ocolul pământului, într'un film sonor şi vorbitor.

Acţiunea se petrece în Australia, acum o sută de ani, când era locuită de întâii colonişti, bărbaţi aspri care şi-au lăsat buna patrie anglo-saxonă, pentru continentul acoperit de smârcuri cu şerpi şi păduri cu şacali. Azi Australia e tot atât de frumoasă ca principatul de Monaco. Bărbaţii întemeetori, după întâile munci de aşezare omenească, au cerut Angliei un transport de femei, pentru un nou cămin şi o nouă patrie. Şi vaporul cu logodnicele benevole plutea spre marea insulă din Oceanul cald. Nici o fată nu-şi cunoştea viitorul soţ, nici un bărbat nu văzuse încă pe mama copiilor lui de mâine. Destinul hotăra de iubirea lor: fiecare trăsese la sorţi un număr şi numerele pereche, de pe ţărm şi de pe bord, urmau să alcătuiască noua pereche omenească.

Logodnica cea mai debilă moare pe bord, înainte de a fi avut norocul să-şi vadă iubitul şi ţara cea nouă. Bărbaţii trag la sorţi, pentru a se hotărî unul care să renunţe. Logodnicul cu numărul 68 e destinat să trăiască stingher şi nepereche. Şi tânărul, după nunta colectivă a coloniştilor, rămâne cu obsesia femeii 68, pe care o văzuse şi care i s'ar fi cuvenit.

Ceiace se'ntâmplă mai departe, nu interesează. Evenimentele dobândesc o înfăţişare senzaţională, în care lupta disperată, până la crimă, a logodnicului izolat, pentru dobândirea femeii, seamănă cu toate crimele pasionale din cartierele întunecoase ale marilor oraşe.

Autorul nu s'a oprit la ţărmul mării, aşa cum trebuia. In această emoţie a bărbaţilor, gătiţi în hainele lor de sărbătoare, în adăstarea vaporului cu femeea care plutea liniştit către ei, se găseau toate începuturile geniului creator: germenii vieţei unei poezii şi a unui continent care se umaniza.

## Centenarul independenţei Belgiei

Acum o sută de ani un om de stat a scris regelui Belgiei, Leopold I: „Sire, nu există belgieni“.

In zilele noastre aceşti belgieni care nu există au îndrăzneala să celebreze o sută de ani de neatârnare cu două mari expoziţii, la Anvers şi Liège, spre a dovedi că totuşi există şi încă în ce măsură!

Faptul că această expoziţie urmează atât de curând după cea mai grandioasă expoziţie mondială a Marei Britanii, înseamnă ceva: lupta seculară între aceste două naţiuni, strânsul amestec al destinului lor. In adevăr cursa lor de întrecere a fost aspră şi neîndurată şi a creiat, între aceste două popoare, legături pe care răsboiul le-a împletit mai strâns şi le-a înmiit.

Ceva din sufletul şi cultura flamandă a trecut şi a influenţat primii paşi în lumea grandioasă a stăpânirii lumii de către Englezi. Prima clădire pentru „Royal Exchange“ a fost imitată după bursa din Anvers şi construită cu meşteri şi material flamand. Ea a ars în „Marele Foc“ al Londrei, dar i s'a păstrat temelia originală.

Peste treizeci de naţiuni participă la Expoziţia maritimă, colonială şi de artă flamandă, care a fost deschisă în apropiere de Avenue Jan Van Ryswyck, sub masivul arc de triumf al Centenarului, ale cărui trei arcuri se ridică peste statuile equestre ale celor trei regi ai Belgiei independente.

Planul Expoziţiei a fost lucrat şi alcătuit cu o înaltă pricepere de către architectul Iosef Smolderen şi încadrat în planul de dezvoltare al oraşului, căci e vorba ca unele clădiri ca Biserica şi Şcoala cu expoziţia colecţiilor artei flamande să rămână definitive.

Pavilionul Angliei este grandios, dar mai ales aripa sa „Court of Honour“ este o minune de artă şi decoraţiune.

## Comemorarea lui Walter Scott

In Scoţia se fac mari pregătiri pentru comemorarea lui Walter Scott, dar şi Londra nu vrea să se lase mai prejos, căci, deşi Scoţia a fost patria şi locuinţa preferată a marelui povestitor, Londra l-a avut adeseori ca oaspete.

Cel care l-a introdus în Londra a fost acelaş literat plin de bunăvoinţă pentru tinerii debutanţi care a patronat şi pe Byron şi care a fost Matt Lewis. Iată cum îl descrie scriitorul Street în Aprilie 1815, aşa cum l-a văzut eşind din casa în care locuia, Piccadilly West 15 (azi



**Walter Scott**

96): „Un bărbat înalt şi masiv, cu faţă omenească deschisă şi plină de inteligenţă. A ocolit colţul în Piccadilly rezămându-se pe un baston înalt şi târând în urma lui un câine. Desigur că era câinele, mi se pare Camp, un bull dog, care a venit cu el şi în prima călătorie la Londra când a stat întâia oară în Piccadilly. A traversat Piccadilly şi a intrat la casa No. 50 din Albermale Street, unde locuia d-l Murray, publicistul care l-a pus în legătură cu Byron“.

Byron şi Walter Scott au fost buni prieteni şi au deşertat multe sticle, făcând nemuritoare glume împreună.

Tot în anul 1815 a făcut cunoştinţă cu Regentul şi a fost invitat la Carlton House. A fost, ca şi Byron, un „lion“ al societăţii, a petrecut multe ceasuri în înalta societate engleză şi anul 1826 pare a fi fost anul său de cea mai mare strălucire.

In 1831 însă a fost lovit de paralizie şi deşi buna sa dispoziţie şi minunata sa natură s'au menţinut şi cercul amicilor săi nu s'a împrăştiat, el nu mai putea lua parte la conversaţie şi era mereu urmărit de ideia de a scrie, de silinţa neîncetată de a scoate la lumină ceeace încă mai era ascuns în sufletul său. Dar, vai! ceeace scria era aşa de departe de ceeace scrisese el în vremurile de strălucire încât fiică-sa, silindu-se să descurce povestirea lui confuză, spunea adesea prietenilor casei: „Pe cuvântul meu, tata nu ar mai trebui să scrie“. Sic transit...

## Poetul laureat al Angliei

John Masefield, care a fost proclamat laureatul naţional al Angliei, este un poet liric care cântă marea şi frumuseţile naturale ale patriei sale. (Salt Water Ballades, Ballades and Poems, Dauber), un filosof al vieţii şi al morţii, un contemplator al pământului şi al stelelor cerului (sonetele sale Lollingdon Downs); un povestitor realist al suferinţelor celor umili, găsind scânteia divină în gunoiul, praful şi noroiul pământului. (The Everlasting Mercy, The Widow in the Bye-Street, The Daffodil Field), un pictor şi un cronicar al vieţii salbătăciunilor, (Reynard the Fox, Right Royal, King Cole) un autor dramatic şi un romancier.

Marele merit al acestui scriitor este tocmai multiplicitatea punctelor sale de contact cu viaţa, varietatea experienţelor, care-i dă caracterul de modernitate, interesul variat şi plin de înţelegere pentru toate formele vieţii ce i-au câştigat simpatia generaţiilor tinere şi l-au făcut să ajungă la tirajul de 80.000 exemplare cu ediţia sa de 8 shillingi 6 cenţi a volumului „Collected poems“ publicată în 1923.

Din toate operele sale, cele mai gustate sunt cele lirice. Dar operele cu care a ajuns celebru sunt două poeme foarte lungi „The Everlasting Mercy“ şi „The Widow in the Bye Street“, care au făcut din el figura centrală a poeziei engleze, alături de Flecker.

Dintre romane „Sard Harker“ a avut un tiraj de 60.000, care dimpreună cu „Odtoa“ sunt scrise în ton romantic. A avut foarte mare succes şi ultima scriere a lui Masefield „The Hawbucks“ care nu este o carte exotică şi de aventuri, ci o pagină din viaţa şi poporul unui comitat de vânătoare englez.

Dar cel mai mare tiraj l-au avut „Essay-urile sale“ şi epizodul de răsboiu „Galipoli“.

In tot cazul este privit ca cel mai citit dintre toţi scriitorii englezi de tânăra generaţie care-l studiază din şcoală.

Poetul octogenar Bridge, care a fost predecesorul ce a trecut făclia poeziei naţionale lui I. Masefield, a dat o nouă semnificare premiului naţional prin aceia că a cerut premiatului să fie nu numai un poet ci şi un geniu social. Bridge crede că producţia artistică trebuie să rămână personală şi intimă ca şi până în prezent, dar omul trebuie să se folosească de prestigiul său spre a face să se introducă în spiritul contimporanilor un nou înţeles în ceeace priveşte valoarea limbei scrise şi vorbite.

In opera sa Masefield s'a arătat ca poet şi cetăţean demn din aceste amândouă puncte de vedere a fi laureatul naţional al literaturii engleze. Pentru englezi calitatea primă şi ultimă a unui laureat naţional trebuie să fie a spune lucruri englezeşti într'o limbă pe care să o simtă a lor toţi cei ce vorbesc englezeşte şi Masefield este un scriitor unic în această privinţă.

In afară de peisagiile sale vânătoreşti Masefield este pentru toţi Englezii poetul mării, după cum Bridge, predecesorul său, a fost poetul merilor înfloriţi şi al primăverii engleze.

## Goethe şi olarul Wedgwood

Anglia comemorează printr'o expoziţie centenarul lui J. Wedgwood, maestrul olar al Angliei. Cu această ocazie s'au reamintit următoarele aprecieri ale lui Novalis: „El (Goethe) lucrează întocmai ca olarul englez — foarte simplu, net, potrivit şi durabil. El a făcut în literatura germană ceeace Wedgwood a realizat în meşteşugul englezesc. Ca şi englezul Wedgwood a căpătat prin puterea inteligenţii lui un gust subţire, care gust este economic prin firea lui. Amândoi aceşti oameni se potrivesc de minune şi au între ei afinitate în înţelesul chimic al cuvântului“.

Această apreciere a lui Novalis nu luminează numai arta lui Goethe ci caracterizează geniul lui Wedgwood.

Acesta nu este numai un maestru neîntrecut în arta lui ci şi o însemnată figură în dezvoltarea gustului în genere. Toată renaşterea clasică, noul catolicism şi stilul Empire sunt datorite influenţii maestrului olar, care a fost şi un poet. Ambiţia lui a fost să cunoască toată arta meşteşugului său aşa cum s'a practicat aiurea, dar să creeze o artă nouă şi pe lângă inspiraţia şi intuiţia artistului să procedeze la crearea unei technice care să-i dea putinţa desăvârşirii meşteşugului, unind, ca şi Goethe un spirit practic de technician pe lângă o largă inspiraţie poetică. Graţia şi seninătatea antică spre care năzuia arta de pe vremea lui se manifestau în vasele sale odată cu sensul practic al geniului său şi le dădeau pecetea originală ce lipseşte altor olari de artă, ca Iohn Flaxman de pildă, care reuşeşte prea bine în imitarea anticului, fără să aibă nota aceasta personală a artei lui Wedgwood. — *I.*


**Cărţi mult citite**

**din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ“**

**Bulevardul Academiei, No. 3, Bucureşti**

**„DARURILE PĂMÂNTULUI“** de **Nichifor Crainic**

(Un vol. de 192 pag. Ed. III Lei 60)

*„Sensibilitatea supraveghiată, o bună ştiinţă a versului, un simţ armonios al întregului“* („Viaţa Românească“).

**„TOADER NEBUNUL“** de **Alfred Moşoiu**

(Un vol. de 180 pag. Lei 25)

*„E una din cele mai bune cărţi apărute în ultimii ani“* (N. Crainic în Dacia).

**„M-ME STRAKINIDY“** Schiţe şi nuvele de **George Ranetti**

*„Operă încărcată de un humor sănătos, caracteristic autorului faimoasei cărţi „De inimă albastră“.*

**„SPION?“** de **H. Stahl**

(Un vol. de peste 250 pag. Lei 30).

**Premiat de „Cartea Românească“**

*„Autorul de fapt nu face în schiţele sale de războiu din această carte, nici apoteozare, nici ponegrire. El nu spune decât adevărul.* („Unirea“).

**„FIRE DE ARTIST“** Roman de **Ignotus**

(Un vol. de 362 pag. Lei 120)

**Premiat de „Cartea Românească“**

*„Una din cele mai puternice opere inspirate de Războiul nostru naţional“.*

**Cărţile amintite mai sus, cum şi alte multe opere capitale ale fruntaşilor literaturii noastre, editate de „CARTEA ROMÂNEASCĂ“, se află de vânzare la toate librăriile din ţară şi se pot cere şi direct dela „CARTEA ROMÂNEASCĂ“ Bulev. Academiei, 3, Bucureşti, I, trimiţând costul prin mandat poştal.**

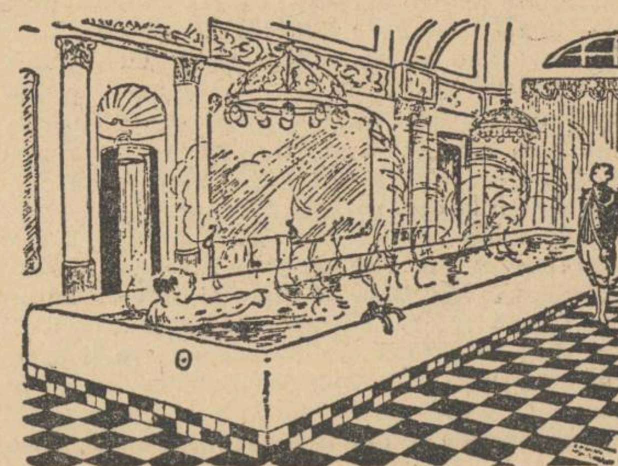

## Poşta



— La câte ceasuri ridicaţi scrisorile din cutia asta?

— Ce bine că m'aţi întrebat! Sunt de şase luni aci şi nici n'o băgasem în seamă.

## Ordin!



VALETUL. — Aţi sunat?

NOUL IMBOGĂŢIT. — Da... am scăpat săpunul... sari în bae şi caută-mi-l.

## Pe plajă



— Jean m'a învăţat să înot în douăzeci şi cinci de lecţii.

— Ticălosul! Pe mine m'a învăţat numai în şase...

## Femeia modernă



— Ia spune-mi, nu ţi-ar plăcea să ai o femee ca asta?

— Ferească Dumnezeu! Să-mi put ă a tiutiun?

TIP. „ADEVERUL“ S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 499

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 29 Iunie 1930

# Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

## „Popi"

42 grade la umbră — cer de sticlă sinilie — lumină cruntă pe ziduri şi uliţi albe — obraze şi braţe măslinii, şi ochi atât de negri încât irisul se confundă cu pupila cu priviri continuu intense ce obosesc „ca spectacolul unui braţ dureros de încordat" — praf de marmură peste tot — dar peste toate: politică. Politica e mai tare chiar decât flirtul cu romanţe, ce formează, cum s'ar fi zis altădată, „subiectul" povestirii domnului Teodor Scorţescu *).

Popi — amuzant nume, de copil sau de păpuşe. In perfectă armonie cu bisilabul acesta infantil, este nasul lui Popi — „nas naiv, puţin ridicat; nas pueril, de nevinovată ştrengărie". Popi s'ar rezuma, pare-că, în desenul acestui nas simpatic de nespus dacă n'am şti-o întreagă, în toată drăgălăşia de baby încântător. „Priveam picioarele mici ale lui Popi, refugiate lângă peretele vagonului, se vede cu scopul de a demonstra Atenienilor lipsa oricărei intimităţi cu vecinul lor. Piciorul, uşor cambrat, se termina printr'un genunchiu rotund ca un măr domnesc, desgolit de rochia scurtă. Coapsele ample, arcuite cu graţii de liră, contrastau cu umerii mici care dădeau o impresie neaşteptată de fragilitate". Ajunge însă o romanţă, cântată înfocat, cu zdrăngăn surd de ghitară, şi bébé-ul se preface în *grande amoureuse:* „cu ochii dilataţi, cu gura întredeschisă, cu pumnii strânşi, Popi privea pe Spyros". Totuşi nu în braţele cântăreţului cade frumoasa carfiotă. Ea e constantinistă; cântăreţul, venizelist. Cântăreţul, domnul Spyros Valaginos, un refugiat din Smyrna, unde şi-a lăsat casă şi avere pradă Curzilor şi soldaţilor lui Kemal, este un levantin perfect, cu buzunarul plin de paspoarte de diverse naţionalităţi, dar gol de orice alte valori. Pentru două sute de drahme pe seară, cântă romanţe sub fereastra lui Popi, în favoarea tânărului străin, neexercitat la canto, dar gata să piară de insolaţie în aşteptarea unui ceas păstoresc. Domnul Spyros, cum se întâmplă oricând în asemenea jocuri, se îndrăgosteşte pe cont propriu de simpatriota sa fragilă şi ardentă; şi neapărat îi destăinueşte îndată că el e cântăreţul de sub fereastră şi nu tânărul străin care-l plătea. Insă dacă domnul Spyros are glas frumos, tânărul străin e băiat foarte de duh. Pătrunzând în casa lui Popi, tocmai când norocul stă să zâmbească foarte de-aproape cântăreţului levantin, tânărul, arătând pe Spyros, exclamă viclean: Recunosc că acest înfocat regalist a fost mai tare ca mine! Levantinul e supralicitat, iar Popi e biruită de bluful politic... Pentru a-l convinge să-i închirieze glasul şi ghitara, străinul minţise energic lui Spyros, că persoana este şi ea venizelistă. Fiindcă smirniotul pusese condiţie din capul locului: „Vreau să ştiu care e culoarea politică a casei". Puterea magică a politicei nu se opreşte aci. Popi rămăsese mută şi rece, după plecarea lui Spyros: fusese prea greu lovită, şi dublu: ghitaristul conspirase cu străinul, ca s'o joace, şi era şi venizelist. Iată însă că, de departe, se aud în noapte glasuri piţigăiate de copii strigând nu se ştie ce. Glasurile se apropie. Sunt copiii care se întorc dela locul de execuţie al miniştrilor gunarişti, — şi strigă de vânzare oscioare fărâmate din ţeasta unuia dintre împuşcaţi. A trebuit să leşine fata, şi, după toate bunele reguli, o fată nu poate rămâne leşinată prea mult. „Gemu uşor, şi îşi întinse braţul pe lângă gâtul meu, cu o mişcare de vis". Putem cânta ca în *la Belle Hélène:* „Puisque ce n'est qu'un rêve..." Popi, divorsată după doi ani de căsnicie cu un egoist, pasionat de afaceri şi cartofor, zisese hotărât: „Vreau să fiu iubită". Cu toate aceste tânărului ea îi vorbeşte mult, şi fără cochetărie, de durerile ei politice; i se dă, în sfârşit, sdrobită de ceiace în mintea ei, este o grozavă catastrofă a patriei eline. Iar dragostea vulcanică a lui Spyros pe loc se preface în scârbă, când află că femeia e gunaristă, şi desgustat îi întoarce spatele sbierând: Zito Venizelos!

In 1862, Emile Gebhart, proaspăt sosit în capitala Greciei ca elev al şcolii franceze din Atena, dă peste o revoluţie — răsturnarea regelui Oton. Zito i Elefteria! Zito i Dimocratia! Muzici. *Marseilleze* pocite. Soldaţi beţi. Cu zece ani înainte, Edmond About se făcuse celebru cu pamfletul lui despre *Grecia contemporană*. About incarna, în sumara lui satiră burgheză, reacţia contra filelenismului romantic. Cartea e plină cu generalizări de reporter grăbit. Bine închis în bunul simţ francez, tânărul normalian era izbit de păcatele unei lumi cu totul străine — lumea unor robi seculari ai Turcilor, şi n'a văzut decât păcate şi uriciuni. Multe din acestea le-a văzut bine. Gebhart confirmă, foarte plauzibil pe About, şi acum Teodor Scorţescu pe Gebhart, tot atât de plauzibil. Amintim acestea, pentrucă *Popi* va stârni, mai întâi şi irezistibil, curiozitatea cetitorilor prin partea ei informativă. Adică —: pe care cetitorul în general binevoeşte să o considere ca informativă. Insă aceasta e o confuzie. Arta nu informează. Când nu e pur fantastică, ea, inevitabil, operează şi cu date sau imagini care, în experienţa noastră practică, sunt fireşte localizate în timp şi în spaţiu. Dar, pentrucă artistul a nemerit să treacă prin Atena, o nuvelă lucrată din impresii de acolo nu devine cu nici un preţ colecţie de generalităţi despre viaţa grecească. Este vorba numai de motive ce au a figura într'o construcţie artistică.

„Sub soarele amiezii... Marea Egee, cu albastrul ei violet şi compact... se străduia să intre în cadrul unei cromolitografii". — „Oraşul strălucea, alb, atât de alb încât părea că pozează la magnezium pentru un film fără sfârşit". — „Limpezimea fără seamăn a cerului atic scotea din fiece nuanţă o licărire delicată şi precisă, şi întregul peizaj strălucea ca imaginea proaspătă a unui apţibild". — „Noaptea nu era decât o zi mai uşoară, mai pură, mai albastră, în care umbrele de cerneală ale copacilor, tăiate de un foarfece exct, se lipeau pe făşia albă a şoselei".

In sistemele aceste de imagini, asemenea unor desene muzicale, tânărul maistru povestitor ne dă calitatea vizuală a lumii în care ne va face să trăim. In acord cu peizajul de crudă lumină, el face ca lumina aceasta să ne ardă: „aerul înfierbântat învăluia trecătorul într'un giulgiu de foc — pe trotuar mă înghiţi cuptorul orbitor al străzii — simţeam pe ceafă nişte plăci de metal roşit — mă trezi un strop de sudoare care mi se prelinse brusc pe bărbie". Printre aceste icoane de arşiţă şi lumină pedepsitoare, sunt aşezate contrastele care vin să împlinească volumul impresiei totale. Popi spune: „dorm pe o saltea, în vestibul, unde marmura ţine răcoare. Mă plimb în lung şi în lat în cămaşa prelungă... cu picioarele goale pe lespedea răcoritoare".

Imaginea aceasta, robitoare pentru povestitor, îl cuprinde halucinantă atunci când, „înfăşurat în cearşafurile clocotite ale aerului de afară" aşteaptă în faţa casei lui Popi: „vedeam vestibulul de marmură în care ea se plimba noaptea cu picioarele goale pe lespedea rece". — Apoi o vede cu ochii, pe fereastră, vrăjită în faţa cântăreţului, „stând în picioare într'o cămaşe de noapte, roză, care se cobora până la pământ, atârnată, la piept de două ţinte. Picioarele ei goale, albe, apăreau pe marmura lucie, tăiate de marginea cămăşii".

Este vizibil cum efectele aceste de contrast, pe lângă funcţiunea lor plastică, accentuează, prin insistenţa lor de leit-motiv, răsunetul erotic al tabloului. Şi este vizibil că această *histoire d'une bonne fortune*, în cadru grecesc, este o superioară comedie. Fără îndoială, violenţa şi comicăria sunt două elemente tradiţional înregistrate de literaţii europeni din viaţa neogrecească, dela moartea romantismului naiv încoace. Această curioasă coincidenţă de elemente, comic şi violenţă, Scorţescu ne-o prezintă într'o concentrare artistică, ce nu ştiu să fi reuşit încă egal vreunui alt meşter. In această compoziţie atât de armonică, el dovedeşte instinctele artistului de energică vocaţie, siguranţă de virtuoz deplin rutinat. Prezentarea ingenioasă a motivelor, amplificarea lor prin insistenţe savante, abilitatea în tranziţii şi contraste, echilibrul delicat între plastic şi dramatic, unitatea în care sunt atât de corect ţinute culori şi desene, şi, peste tot stăpânitoare, sobrietatea elegantă, înscriu povestirea lui Teodor Scorţescu la loc bun în inventarul artei narative europene.

Ca orice maistru, cu drept numit, Scorţescu modifică tonalitatea fixată de literaţii trecutului în tipul convenţional al Grecului. Acest artist ştie să-şi domine ironia; comicul său e de un bun gust ce opreşte orice pas spre vodevil şi vulgara caricatură.

Ne poate înveseli încă uneori ofiţerul elin al lui Edmond About, mustăcios cavaler muiat în fireturi care, duhnind a usturoi, suspină în mijlocul balului: *Zé souis céri des damouselles.* Insă păpuşa ne înveseleşte acum, numai prin puterea amintirii unui rîs de altădată.

PAUL ZARIFOPOL

*) Teodor Scorţescu: POPI. Bucureşti 1930. Cultura Naţională.

## Flori

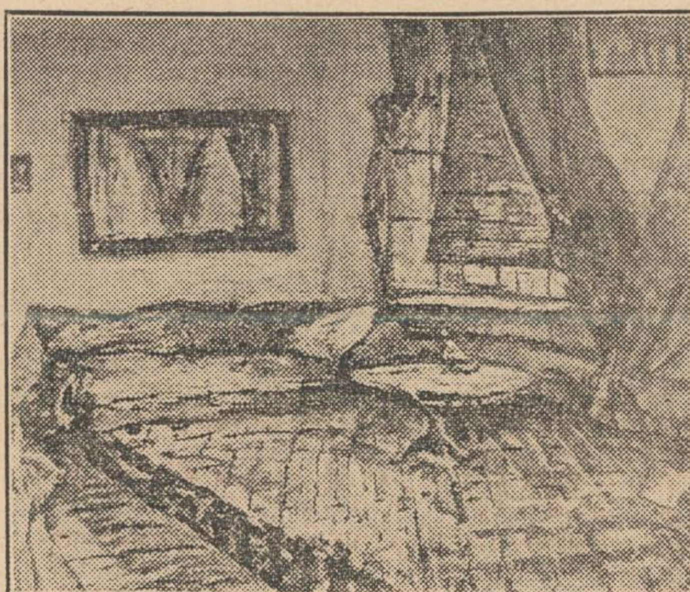
Ziua asta între flori a stat,
Ca un vis pe care l-am visat;
Şi s'a dus aşa precum un vis
Şi în urmă-i poarta am închis.

Noaptea peste garduri a sărit,
Să se culce 'n stratul înflorit;
Şi nu ştie că eu stau şi-aştept,
Să-mi aştearnă florile pe piept.

Lângă flori, în noapte îngenuchiu;
Şi le strâng mănunchi lângă mănunchi;
Şi în braţe, pe alei le port...

Toate florile miroase-a mort.

D. N. TEODORESCU



G. Petraşcu — Interior patriarhal



Ştefan Dimitrescu — Mihail Sadoveanu

## Vânatul şi pescuitul

de MIHAIL SADOVEANU

In general, în ţările apusene vânatul e destul de rar. Acolo unde e des e pe jumătate domesticit, crescut, înmulţit şi protejat în parcuri. Nu e urmărit atât vânatul, cât vânătorul. Jandarmi, guarzi, legi represive, greutăţi, obligaţii şi taxe îşi dau mâna, ca să zicem aşa, spre a face din îndeletnicirea aceasta barbară o iluzie civilizată.

Subt acest raport, România e încă un raiu al vânătorilor. Aici, cu foarte rare excepţii, nimeni nu se ocupă să crească vânatul. Există unele parcuri de fazani în Ardeal. Incolo vânatul stă subt grija lui Dumnezeu, în pădurile munţilor, în câmpii, în bălţi. Nimeni nu-l menajează, deşi există legi bune care creiază privilegii sălbătăciunii. Vânătorul organizat respectă epocile împărecherii şi a puilor. Dar, în sezon, se poate da pasiunii lui fără nici o oprire. Sunt unele locuri unde poate ridica hecatombe, ca în ţinuturile virgine. Nu mai vorbim de vânătorii clandestini, care vânează în orice teren şi în orice epocă. Vânatul îşi păstrează totuşi o serioasă forţă de înmulţire; nefiind destul de protejat de agenţii legii, se apără el singur prin acest mijloc, care-i cel mai bun.

La munte se găseşte frequent cerbul. E urmărit cu câini ori cu hăitaşi şi e ucis cu glonte, în singurătăţile pădurii. Aşa-zisa *chasse-à-courre*, cu echipaje strălucite, cavalcade, sonerii în cornuri nu există în România. Asta de altminteri nu e o vânătoare, ci o petrecere mondenă. In unele piscuri se poate găsi şi capra neagră. Tot în munţi se fac vânători cu hăitaşi la urşi şi mistreţi. In pădurile de sus vin uneori, în bătaia puştii şi râşi. Primăvara, în Aprilie, discipolii pasionaţi ai sfântului Hubert urcă la 1500 de metri ca să surprindă, la epoca amorurilor, cucoşii cei mari *(tetrao urogallus)*. Se găsesc, în pădurile de brad, şi ieruncile, care se împuşcă la pândă, cu chemători.

In pădurile de fag şi stejar de la dealuri, pe lângă mistreţi, se găsesc foarte numeroase cârduri de căprioare. Femelele, ca şi cerboaicele, sunt protejate de lege tot anul. Aici expediţia se face totdeauna cu hăitaşi, toamna târziu, mai ales după căderea primelor zăpezi. Asta e vremea cea mai plăcută a vânătorilor, cu petreceri şi sfaturi la popasurile de seară, în satele dintre păduri. Gonaşii aduc spre linia vânătorilor şi vulpi, şi, destul de des, lupi.

Câteodată cade şi câte o pisică sălbatecă ori un jder. Nu mai vorbim de iepuri, care se încrucişează uneori în danţuri fantastice. Intr'o singură bătaie de acestea, vânătorul fără noroc, aşezat în locul cel mai rău, poate număra 150 până la 200 de focuri. Tabloul, fără îndoială, nu e la înălţimea acestor cifre; totuşi e vrednic de luat în consideraţie, şi e interesant prin variaţie: iepuri, vulpi, lupi, ţapi şi mistreţi.

Prin aceste păduri trec spre munţi, primăvara, sitarii. Pasajele lor ţin tot cursul lunii Aprilie. Obişnuit vânătoarea acestor păsări nu se face cu câini, ci tot cu hăitaşii, în desişuri de valadă. Bătăiaşii fac larmă; sitarii se ridică deasupra vârfurilor şi vin spre linia vânătorilor cu mare repeziciune. E o lovitură destul de dificilă şi de apreciată. In amurguri, unii amatori aşteaptă în poieni sfertul de ceas al zborului lor.

Intoarcerea sitarilor către sud are loc toamna, prin Noembrie. Atunci se lasă pasaje mari în Delta Dunării. Răposatul rege Ferdinand se ducea să-i găsească în număr foarte mare în insula Letea.

In câmpiile dinspre Dunăre, vânătorul cu prepelicar poate intra, după 15 August, ca într'un adevărat Eldorado. Prepeliţele se înmulţesc aici destul de tare; şi se adaogă şi pasajele spre sud, în Septembrie. In Dobrogea e locul potârnichilor. Nimeni nu le prăseşte; nimeni nu le dă grăunţe; familiile lor sunt totuşi numeroase şi prospere. Tot în câmpia Dunării şi în Dobrogea, de asemeni şi în Basarabia, se vânează dropiile. Din vechi vremuri vânătorii au învăţat să se apropie în căruţe cu boi ori cu cai de aceste păsări viclene şi sfioase.

După strânsul recoltelor de porumb de pe câmpuri, care are loc la finele lui Septembrie, începe vremea iepurilor. Astăzi nu mai e permis să se vâneze acest animal cu copoii. Vânătorii îl caută la sărite, cu prepelicar sau fără, prin pârloage, mirişti şi haturi. Sunt în unele ţinuturi locuri întinse, cu sate rare, unde o partidă de patru tovarăşi poate împuşca uşor într'o zi douăzeci de piese.

(Continuare în pag. II-a)

La epuri se mai adaogă şi o duzină de crâştei şi prepeliţe întârziate şi o pereche de potârnichi.

In acest anotimp se vânează vulpea la stuh, cu copoiul.

Amatorii de vânat de apă pot găsi la bălţile câmpiilor toate soiurile de palmipede, picioroange şi cufundari. Unele clocesc aici. Altele sunt numai în trecere spre pol, primăvara, şi se întorc toamna. In cele dintâi ape ale zăporului cad stoluri imense de gâşte şi gâliţe. Vânătorii le caută cu barca, printre stuhuri, ori le aşteaptă la anume locuri, pe unde trec în zboruri joase. In Delta Dunării păsările de apă îşi au sălaşuri pe întinderi considerabile. Trăesc şi se înmulţesc acolo în număr fantastic. Delta Dunării este un pământ virgin de aluviuni, ca la Congo şi Amazon. E o regiune nestrăbătută, cu terenuri nesigure şi insule plutitoare, imposibil de străbătut şi explorat în întregime. Aicea gâştele şi raţele, lebedele şi pelicanii, lopătarii, egretele, cocorii, toate speciile de stârci, nagâţii, becaţinele, cormoranii, cufundarii şi alte multe soiuri cunoscute şi necunoscute trăesc într'o împărăţie puţin tulburată. Vânătorul care intră în acest domeniu şi are tăria să sufere ţânţarii şi setea se încredinţează curând că rezerva lui de cartuşe e ridicolă. Dacă vânat înseamnă urmărire, apoi aici e cu totul altceva, căci vânătorul e literalmente copleşit.

Toamna, când încep a trece de către miază-noapte gâştele, vecinătăţile Deltei şi ale Dunării sunt invadate şi infectate. Recoltele de pe câmp sunt atacate şi prădate. Agricultorii întreprind uneori adevărate expediţii de apărare.

Când Delta înghiaţă, se fac vânători mari de lupi şi vulpi, cu câinii şi cu hăitaşii. Stufurile sunt o rezervă insondabilă unde abia poate pătrunde lumina. E adevărata domnie a sălbăticiunii. Trăesc aici şi un soiu anumit de mistreţi. E retragerea predilectă a vidrelor. Socot că se află pe continent puţine locuri aşa de bogate în vânat. Creatorul s'a supus fantaziei unui vânător, când a îngăduit apariţia acestei lumi primitive şi târzii.

S'a supus şi fantaziei unui pescar. Căci Delta Dunării e şi un rezervoriu nesfârşit de peşte. In bălţile ei pescarii închid cu garduri de trestii crapii intraţi să-şi depună icrele. Intră în limanuri de linişte, în ape joase şi calde şiraguri de miliarde, îmbulzindu-se în masse compacte. In aceste închisori pescarii îi prind cu felurite măestrii în tot cursul verii.

Crapul se vânează nu numai în Deltă, ci în toate bălţile din lungul Dunării şi în toate bălţile celorlalte râuri.

In apele dalmastre dela gurile Dunării pescarii prind, cu cârlige numite carmace, moruni, nisetri şi cegă.

Vânătorul cu undiţa aici nu poate găsi plăcere, căci peştele nici n'aşteaptă să cadă nada la fund. Din visul acesta trece la realitate îndată ce se suie pe râuri către munţi. In iazuri şi în lacuri peştii — mai ales ochiana, plătica şi costrăşul — sunt destul de binevoitori, ca şi racii. In râuri, însă, mreana, scobaiul, havatul, cleanul şi şalăul se apără cu viclenie. Iar păstrăvul, în torentele de sus, constitue pentru omul modern, un sport dintre cele mai sănătoase. După chilometri de umblet în zigzaguri printre stânci, pescarul dela Bucureşti, cu o undiţă fină de bambu, face reflecţia că pescuitul e totuşi o plăcere, chiar când nu prinzi nimic. Un păstrăv de o şchioapă devine, în povestirile de mai târziu către prieteni, un monstru. Doi păstrăvi, sunt o raritate. O duzină se'ntâmplă ceva mai des, însă atunci isprava s'a făcut cu colaborarea unui indigen care are meşteşuguri mai primitive şi mai sigure. Ii caută şi îi prinde cu mâna printre pietre. Acelaşi indigen e în stare, cu o undiţă simplă de păr de coadă de cal şi cu vargă de alun, să prindă o lestriţă de opt chilograme în Bistriţa, iar domnul cu undiţa de bambu o admiră, o fotografiază şi o cumpără.

MIHAIL SADOVEANU


A apărut:

**POPI**

**de TEODOR SCORŢESCU**

„Popi este cea mai bună bucată literară scrisă dela războiu încoace". (D. I. Suchianu, în „*Adevărul* din 18—6 1930).

„*Popi* este cea mai desăvârşită creaţie a prozei româneşti din ultimul deceniu". (C. Pelmuş, în „*Indreptarea*" din 10—6 1930).

„Teodor Scorţescu a realisat în *Popi* o mică capod'operă" (A. A. Philippide, în „*Adevĕrul Literar*" din 16—5 1930).

Editura „Cultura Naţională".

A apărut:

**Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad**

**de Doctorul GR. GRAUR**

Medic balneolog la Karlsbad

Lucrarea se adresează medicilor practicieni

Preţul lei 40

Editura „Adeverul"

NOU CETIŢI

SELMA LAGERLÖF

**MUNKYTTAN**

Traducere de ANA CANARACHE

în BIBLIOTECA DIMINEAŢA

No. 125 apărută în 165 pagini

Preţul 20 Lei

*La librării şi depozitare de ziare*


# Cânii

NICOLAE OGNIEV

Prinţul Daniil Luvovici se înapoe furios şi mâniat la Iasenchi. Intendentul, care alergase înaintea lui cu un surâs îngheţat în jurul buzelor subţiri şi rase, sări cu spaimă în lături în faţa pumnilor princiari. Gâtul prinţului se umflă şi se roşi. El se întoarse pe jumătate spre Ilia şi îl privi.

— Tu-u, — mormăi prinţul. Intendentul se simţi uşurat după acest sunet, mai ales fiindcă prinţul întorsese ochii în altă parte.

— Geamurile? — întrebă prinţul şi se uită la şirurile de ferestre, căscând negre în gol, pe când Ilia, cu dreapta pe piept şi cu stânga bătând aerul, povestea că mojicii, să fie cu iertăciune, s'au răsculat, au avut puşti şi n'au vrut să înţeleagă de cuvânt. Deşi el, Ilia, şi-a pus în joc viaţa apărând moşia princiară, ticăloşii au dat foc aproape la toate celea şi au furat totul.

— Totul? Cum aşa? Cum? Totul? — Prinţul tuşi şi îi aruncă o privire aspră lui Ilia. — S-e-r-e-l-e?

— Totul, Alteţă, — răspunse Ilia împăciuitor. — Serele, să fie cu iertăciune, din dosul parcului şi cele cu havuzul Victoriei din faţa casei şi grădina dendro-lo-gică şi florăria închisă...

După ce povesti toate acestea, Ilia tuşi politicos, cu simpatie şi plecă în stânga capul.

Prinţul îi întoarse spatele. Ştie dracu, asta merge prea departe. Revolta depăşeşte orice măsură. Cele mai înalte personalităţi arestate, Ivan Longhinovici în închisoare, Maria Sergheievna ucisă... Speraseră că lucrurile se vor opri aci. In anul 905, ţăranii veniseră deasemenea la Ilia, lămuriseră că prinţul era pentru ei un adevărat tată, îl vor apăra cu viaţa lor şi aşa mai departe! Acum însă!... Sfărâmături de mobile în faţa casei, găuri negre în loc de ferestre. Ţi-e scârbă să intri în odăi... Ticăloşii...

Prinţul mai privi odată în jur, îşi luă şapca de călătorie din cap, îşi şterse fruntea de năduşală, apoi aruncă o căutătură intendentului. Ilia, smerit şi plin de zel, îşi scotea în afară favoritele, gata să dea lămuriri asupra celor petrecute, — aceasta o spunea privirea ochilor lui credincioşi de câne. Intr'adevăr ochi de câne... Pe neaşteptate un gând nou îl lovi pe prinţ. Işi simţi inima strânsă de grijă şi făcu un pas spre Illia.

— C-cânii? — întrebă el cu voce răguşită, privind desnădăjduit înaintea lui. — Setterii? Ogarii?

— Nu li s'a întâmplat nimic, Alteţă, — răspunse Ilia hotărât. Le-a fost frică, să fie cu iertăciune, să se ducă în grajduri. Au tras cu puşca, dar să intre înăuntru, să fie cu iertăciune, asta n'au îndrăznit...

Prinţului i se făcu negru înaintea ochilor. Se clătină puţin într'o parte; apoi, cu pas sigur, se duse să-şi viziteze preţioşii câni de rasă englezească.

Prinţul nu credea în spiritism, în spiritişti, motiv pentru care căzuse în disgraţie la Curte şi se bucura de renumele de liber-cugetător. De astă dată acest renume îl scăpase de închisoare. El avea însă o mică toană, o foarte mică toană, care-l stăpânea încă din copilărie: credea hotărît şi neclintit în existenţa sufletului cânilor. De altfel numai în acest scop, pentru a cerceta şi a dovedi această „ipoteză", îşi procurase costisitorii câni englezeşti şi ajunsese la acea iubire de câni, pe care lui însuşi şi altora o dădea drept însuşirea de căpetenie a adevăratului aristocrat.

Ilia alergă înainte şi deschise uşa cu o plecăciune. In faţă le bufni miros cald şi ameţitor de lapte şi de scârnăvii de câne, dar prinţul merse cu paşi siguri mai departe în amurgul cenuşiu, în care uşile închise ale grajdurilor mai puteau fi zărite. Fură izbiţi în primul moment de gemete şi de urlete.

— Ce-i asta? Intuneric? întrebă prinţul înfuriat. — N'au fost hrăniţi?

— Dynamul nu merge, — răspunse Ilia în grabă. Lucrătorii au fugit; au ajutat chiar la furat, ticăloşii. In tot Iasenchii nu ne mai aflăm decât vizitiul, eu şi femeile. Dynamul, să fie cu iertăciune, e întreg, dar nu merge.

— Nu te întreb de Dynamo, dobitocule, — spuse prinţul cu glas răguşit. Nu i-ai hrănit?

— Astăzi le-am fiert făină de ovăz şi le-am pus dinainte.

— Cum? Ce, sunt porci? Cânii sunt porci? Porci? Te întreb... Şi zeama de carne? Şi supa? Şi fiertura de griş? Lapte? Astea ce sunt?

— Ţăranii au luat vacile, Alteţă — răspunse Ilia cu hotărâre. Din grâu n'a rămas nici atâta pe toată moşia. De carne nici nu mai poate fi vorba, Alteţă. Am fost, să fie cu iertăciune, în oraş cu Saveli. Dar nici cu bani, nici cu bani nu capeţi nimic.

Vocea lui Ilia tremura.

In semi-întunericul gangului, care ducea la fiecare grajd în parte, prinţul simţi aceleaşi ghiare cenuşii şi ascuţite, care-i strângeau inima şi de frica cărora fugise la Iasenchii, moşia unde se născuse.

— In oraş? Aţi fost în oraş? — întrebă prinţul, trăgându-şi cu greu răsuflarea. In oraş se găseşte de toate.

— Acum nu se mai găseşte nimic fără bonuri, — răspunse Ilia desnădăjduit, fără a se mai putea stăpâni. Nevestele ţăranilor nu mai vor să vândă nimic. Noi înşine, Alteţă, vă rog să mă credeţi, stăm de şase zile fără pâne. Ce o să mănânce Alteţa Voastră nu ştiu...

— Am adus provizii. Sunt în cufăr. In trăsură, — spuse prinţul liniştit, fără mânie. Imi vei pune din ele câte ceva la cina de seară. Dar e ciudat. Peste tot se găsesc lucruri de cumpărat, numai la voi nu. La Petrograd capeţi pentru bani orice.

El ieşi afară. Ilia îl urmă, dar cu capul plecat şi fără a mai avea în jurul buzelor ciudatul zâmbet smerit.

După ce astupă ferestrele odăii de dormit şi puse masa prinţului, Ilia se duse în etajul al doilea la nevasta sa, care era bolnavă. Locuiau într'o odae de la ale cărei ferestre se vedeau grajdurile cânilor. Aşa poruncise cu doi ani în urmă prinţul, care avea mai multă încredere în Ilia decât în toţi păzitorii şi vânătorii lui.

— Ştiu că e furios, — spuse Ilia după ce intră şi închise uşa. Alteţa Sa e foarte supărată... Dar să fie cu iertăciune, tot mi-a dat ceva. Cu aceste cuvinte, Ilia scoase un pachet de subt haină, îl puse pe masă şi începu să-l desfacă.

— Ce o să ne facem? Ce o să ne facem, Doamne, Dumnezeule! — se tânguia femeia în pat.

— Păi sigur! Cu supă de carne, spunea el, trebue să hrănesc cânii, — zise Ilia, pe când scotea din pachet un pui şi o jumătate sticlă de vin roşu. Unde să găseşti acum, s'avem iertare, supă de carne? Au trecut timpurile acelea, Alteţă! In curând nu mai ai nici tu ce să mânânci, chiar dacă eşti milionar şi ai două moşii.

— Doamne, Dumnezeule, se auzi un suspin din pat.

— Nici nu mai îndrăzneşti să scoţi nasul în sat. Aşa am ajuns. Slugă de boier, numai asta auzi. Eşti împroşcat din cap până'n picioare de înjurături...

El scoase dopul sticlei şi tăie puiul. Afară vântul vâjâia printre copaci. Se auzeau cânii urlând pe toate tonurile.

— Fiertură de ovăz, — urmă Ilia, supărat, după ce tăiase puiul, îl pusese pe o măsuţă lângă pat şi în trecere luase o înghiţitură din sticlă. O să mănânce ei fiertură de ovăz. Aceştia sunt doar Englezi, Setteri! Irlandezi! Sunt obicinuiţi cu lapte, pâne albă, carne. Pentru ce i-o fi ţinând? La vânătoare nu-i ia. De vândut, nu-i vinde. Ar trebui împuşcaţi. Cel puţin atunci am avea linişte.

— Ce spui! oftă femeia. Făpturi ale lui Dumnezeu! Asta e păcat...

— Făpturi, da, dar nu ale lui Dumnezeu, — spuse Ilia batjocoritor. N'au mâncat de şapte zile. Când am dus astăzi de dimineaţă ovăzul în grajd, m'au trântit jos. Şi tot cu dinţii la gâtul meu. La beregată. Mi-au zgâriat mânile. Abia am putut închide uşa. Şi ăştia vin de la Dumnezeu, nu?

— Dacă tu n'ai fi mâncat şapte zile..., — începu femeia, dar se opri pe neaşteptate şi ascultă. Şi Ilia se ridică de pe scaun.

Jos în grajd, cânii ţipau, mârâiau şi urlau ca lupii în Noembrie.

— Sfântă Fecioară, murmură femeia. Pentru numele Domnului, nu te duce acolo. Poate au turbat...

— Asta ar mai lipsi, — strigă Ilia, sorbi o înghiţitură din sticlă şi alergă afară.

— Nu. Epatant, această, comment? — obrăznicie, îi trecu prinţului prin cap. Lucrurile erau doar în ordine aproape. Ilia? Poate. I-a înjurat, a strigat la ei. Atunci a făcut acest — comment — pogrom.

Afară ramurile copacilor se legănau în albastrul întunecat al cerului. Luna acoperită de nori zdrenţuiţi privea la prinţ aspru şi neclintit.

— Ce va fi mâine? — se ivi o nouă întrebare. — Să rămân aci? Imposibil. M'ar omorî.

Prinţul sinţi din nou cum ghiarele reci şi scârboase îi strângeau inima. Un fior îl făcu să se cutremure. Inţelese că era singur, cu totul singur, atât de singur cum nu mai fusese niciodată în cei patruzeci de ani ai vieţii lui. Gândul salvator că tocmai aceasta îi era puterea şi mândria, nu mai ajuta.

In acea clipă vântul aduse urletul câinilor prin fereastra prost astupată.

— Tiens! Şi Setterii? — Amintirea lor îl mângâe. Aşi putea să mă duc să-i văd. Şi ogarii! Gerald? Lady Jane?

Hotărât, prinţul aruncă la o parte pătura de călătorie şi se ridică de pe scaun. Işi aminti că avea în cufăr o lampă electrică; o găsi după puţină căutare. Luă şi ceva friptură de pui. Apăsă butonul lămpii şi înaintea picioarelor lui se ivi o lumină slabă şi rotundă.

— Parfait! — spuse el mulţumit. — Ies eu la capăt şi fără Ilia.

Se duse cu prudenţă pe terasă. Aceasta era posomorâtă; un nor ascunsese luna cu totul şi lumina lămpii era foarte limpede.

—Cei mai interesanţi sunt, desigur, cei din rasa Setter, — gândi el. — Voi da puiul lui Robber şi Lady-ei Jane. Dar ce e asta?

Lampa se stinse pentru o clipă şi prinţul se poticni peste ceva mare, negru, care scoase un sunet tânguitor. Prinţul tresări şi apăsă cu necaz pe butonul bateriei; se făcu din nou lumină.

— Pianul! Cum n'am observat astă seară? Sălbaticii! Barbarii! Brr!

Cu degetul mare pe butonul lămpii, el porni mai departe spre locul de unde venea urletul cânilor.

— Cât sunt de flămânzi! Dar la urma urmei... La ce bonuri pentru alimente, — gândi el cu scârbă şi deschise uşa grajdurilor. Urechile îi fură izbite de urlete mai dureroase şi mai sălbatice decât cele dinainte. Apoi ghiare nenumărate începură să sgârie uşa şi un mârâit înăbuşit acoperi urletele.

Cu mână sigură de stăpân, prinţul dădu la o parte bara de fier, care ţinea lacătul, apoi deschise cu greutate. Uşa se deschise şi îl lovi în frunte. Ultima rază a lămpii căzu asupra unui bot înspăimântător, care scrâşnea din dinţi cu limba atârnând afară.

— Jane? — Nu-şi putu isprăvi gândul.

Căzu la pământ cu un ţipăt ascuţit, doborât de năvala corpurilor păroase şi fierbinţi; în mâna, care ţinea puiul se înfipseră ace ascuţite. Obrazul îi fu împroşcat de o răsuflare caldă, pe când auzea un mormăit ameninţător.

— Ce-i asta? Ah! — strigă el şi ridică mâna spre a se apăra. Dar simţi o durere îngrozitoare în picior şi o lovitură puternică în bărbie; un nor întunecos îi pătrunse în creer şi înghiţi totul.

Ilia, care alergă la grajdurile luminate de lună, care ieşise din nou din nori, văzu că uşa era deschisă. Auzi mugetele şi plescăitul animalelor înnebunite de foame. Fugi îngrozit înapoi. Rămase în odaia lui până dimineaţa fără a îndrăzni să arunce o privire afară.

Traducere de OLGA MONTA

# „Aş vrea să ştiu"

**HAROLD TARR-Galaţi.**

**Gravitatea pământului se exercită numai în atmosferă sau şi în vidul ce înconjoară globul nostru?**

Forţa care atrage orice obiect greu spre pământ este numai un caz particular al legii atracţiei sau gravitaţiei universale, descoperită de Newton şi care se poate enunţa în forma simplă următoare: Două corpuri se atrag între ele proporţional cu masele lor şi invers proporţional cu pătratul distanţei ce le separă. Este evident deci că această forţă de gravitaţie, fie din partea pământului, fie din partea altui corp ceresc, cum ar fi soarele, planetele, etc. nu se limitează la atmosfera terestră. Atracţia newtoniană, care explică nu numai căderea corpurilor la pământ, dar şi mişcarea tutulor planetelor şi cometelor în jurul soarelui, se exercită şi în spaţiile cereşti lipsite de aer sau orice alt fluid material. Unii savanţi, pentru a explica mecanismul acestei acţiuni la distanţă, au admis ipoteza unui fluid imaterial, imponderabil, extrem de subtil şi de elastic, **eterul,** care ar umple toate spaţiile interplanetare şi interastrale şi ar servi ca mediu de propagaţiune a oscilaţiilor electromagnetice şi a forţei de gravitaţiune.

Einstein, pe de altă parte, a stabilit în teoria relativităţii generale, faptul că gravitaţia universală se propagă în vid cu vieza luminii, de 300.ş00 km. pe secundă.

Atracţia newtoniană ,verificată până acum în mecanica cerească pentru sistemul solar, se aplică probabil şi celorlalte sisteme stelare, deşi o confirmare directă în această direcţie lipseşte încă.

**MAX SPIREANU-Iaşi.**

**Care sunt operele lui Ronetti Roman?**

Ronetti Roman ne-a lăsat numai trei scrieri, din care fiecare reprezintă un alt gen.

Prima este opera lui din tinereţe, un poem în versuri **„Radu",** străbătut de avânturi lirice remarcabile, în care autorul exaltă în accente juvenile entuziasmul pentru libertate şi revolta împotriva inichităţii sociale. Poemul suferă de oarecari inperfecţiuni de formă.

A doua şi principala lui scriere literară este viguroasa dramă **„Manasse",** operă de plină maturitate, care s'a bucurat de un extraordinar succes, consacrând definitiv pe autorul ei, ca unul din cei mai buni dramaturgi români.

Insfârşit, o a treia scriere, intitulată **„Două măsuri",** deşi în aparenţă străină de literatură, întrucât cuprinde o apărare a Evreilor împotriva unor măsuri restrictive, pe care guvernul român intenţiona la un moment dat să le ia împotiva acestora, — reprezintă totuşi o operă remarcabilă de stil şi cugetare prin consideraţiunile largi şi extrem de interesante ale autorului precum şi accentele calde şi duioase ale pledoariei sale.

**LIVIU MORARIU-Cluj.**

a) **Care sunt principalele scrieri ale lui Schopenhauer, traduse în limba română?**

**„Aforisme asupra înţelepciunii în viaţă",** traduse de Titu Maiorescu (editura Socec) şi **„Viaţa, Amorul şi Moartea",** cugetări publicate în Biblioteca pentru toţi.

b) **Opera lui Weininger: „Sex şi Caracter" este tradusă în limba română?**

Nu. O puteţi citi însă în originalul german.

Cartea e intitulată **„Geschlecht und Charakter"** şi e publicată în editura Wilhelm Braumüller-Leipzig.

**I. VLĂDESCU-Buzău.**

a) **Ce este hedonismul?**

Hedonismul (derivat dela cuvântul grecesc hedon plăcere) reprezintă orice doctrină sau morală, care face din plăcere scopul vieţei. Hedonismul poate fi egoist, cum e acel al lui Aristip, filozof grec, discipol al lui Socrate sau altruist, dacă stabileşte că plăcerea altuia intră ca parte integrantă în plăcerea proprie.

In Economia politică hedonismul corespunde doctrinei care consideră, ca tendinţa naturală a „omului economic" aceea de a-şi procura mari surse de avantaje cu minimum de efort.

Trebue să facem o deosebire între hedonism şi endemonism, morală care are ca obiect realizarea nu a plăcerii, ci a fericirii.

b) **Ce se înţelege prin hegelianism?**

Hegelianismul este doctrina filosofului german Hegel (1770—1831), care a exercitat o influenţă considerabilă asupra evoluţiei spiritului german.

Principiul acestei filozofii, denumit uneori şi **idealismul obiectiv,** constă în afirmarea că nu numai tot ceeace e raţional e real, dar şi reciproc, tot ceeace e real e raţional. Lumea şi ideia se desvoltă regulat în natură şi în istorie, după legea logică a tezei, antitezei şi sintezei. La începutul acestei evoluţii universale, Hegel aşează fiinţa şi nefiinţa **în devenire.**

Idealismul obiectiv al lui Hegel, denumit şi **panlogism,** are astfel pretenţia de a reconstrui pe cale raţională ştiinţa şi istoria.

**D. VASILESCU-Loco.**

**Cum e corect să zicem: un pahar de apă, sau un pahar cu apă?**

Prima formă este cea populară şi vie; a doua, cea logică, dar impusă artificial. Controversa se reduce deci la a şti dacă în limbă trebue să adoptăm expresiunile vii şi curente, aşa cum le găsim în massele populare, sau să le corijăm pentru a le pune în acord cu logica, cu riscul însă de a le desbrăca de forma lor primitivă. Filologii admit însă în general că o limbă este un organism viu, care trebue respectat şi nu siluit prin reguli convenţionale; ca atare e preferabil să utilizăm locuţiunea curentă „un pahar de apă" şi nu cea artificială „un pahar cu apă". De-altfel problema se pune la fel şi pentru expresia: „Pune-ţi pălăria „în cap" sau „pe cap".

# Lampa

Dimineaţa însorită, moare pe turle pe la 11. O înserare precoce umbreşte lumea pe la prânz, şi se îngroaşe progresiv. La 4 şi jumătate ciorile ţin sfat sgomotos în ulmii din faţa celulelor, croncănesc odată cu toate, se ridică grămezi în aer şi cad iarăş în arbori.

Pe clopotniţa plumburie, învelită de curând, alte ciori se aşează pentru noapte, pe vârfurile frizei de sus, cele mai de sus, adăpostite de streaşina rece. Ele îşi caută atitudinea repaosului ca nişte bolnavi, îşi găsesc cu greu cel mai comod echilibru, pe care şi-l părăsesc mereu protestând, ca şi cum îngerii pe creştetul cărora sălăşluesc se mişcă, le smulg aripile negre şi le muşcă ghiarele reci.

Ca şi ciorile, deţinuţii se pregătesc de noapte, încercându-şi ferestrele, prin ciurciuveaua cărora înfige vântul săbii. Geamurile joacă în ramă. Multe din ele sunt improvizate din bucăţi de sticlă, spânzurate unele de altele prin cârlige de tinichea, strecurate ca un S, între cioburi. Prin colţuri sticla lipseşte cu totul. Găurile pătrate ale uşilor, cu o poliţă de o palmă, exterioară, dedesubt, uzate de timp şi de vechia lor întrebuinţare, răspund deadreptul în ploaie. Balamalele făcute pentru cercetarea interiorului dinafară, nu mai ţin în putregaiuri. Sticla a căzut într'o uitare trecută, la unele ghişeuri a mai rămas reţeaua de fierărie pătrată, intercalată în ochiul uşii, ca să micşoreze şi mai mult debitul luminii zilei. Odinioară, regimul celular consista, în a ţine închis pe deţinut tot timpul, ca o fiară ; a-i servi pâinea şi apa prin grătarul uşii, a-l controla pe lucarnă, de proporţiile unui ceasornic, la fiece oră din zi şi noapte.

Acest grătar se înveleşte acum cu ziare, se căptuşeşte cu cârpe şi trebuieşte totuşi ţinut liber, într'un provizorat permanent, pentrucă broasca deschide uşa numai pe dinafară. Ca să ieşi din celulă, trebuie să scoţi întâi braţul prin lucarnă, până la subsuară, şi să cauţi cu pipăitul capul de baston al zăvorului cu resort.

Pregătirile de noapte au pus brusc pe program nevoia inexorabilă de petrol. Găzarul, care trece cu o găleată, e întins în toate părţile, rechemat la spital, la celule, la secţia femeilor, în acelaş timp. Mizeria lămpilor furnizate de administraţie s'a complicat cu mizeria petrolului lampant, un petrol negru păcătos, care strică fitilul, afumă cilindrul cu o funingine grasă şi-l sparge. Câţiva au scăpat suferinţii de a nu putea ceti la fumul unei lămpi în agonie, aducându-şi lămpile şi petrolul din oraş, şi curăţindu-şi singuri lumina.

Lampa, cel mai bun tovarăş al singurătăţii, e pentru puţină lume zeul domestic ce trebuie să fie. In închisoare o iubeşti ca pe o soţie devotată şi frumoasă, făcându-i buzele, retezându-i limba, ştergându-i sudoarea minerală din noaptea trecută, strecurată pe şoldu-i de verde cristal, purificându-i vitrina circulară de sticlă, în care îşi va expune încă odată splendorile de aur. Vorbeşti cu ea, cu lampa ta, cu soţia ta, ca unei bijuterii compusă cu inspiraţie şi cu speranţă de un argintar migălos.

Servitorul Marin Gureşoiu, a învăţat să aibă acelaş cult pentru „Păpuşică" şi în stima lui el cuprinde şi pe matuşa lămpii de luminat, lampa de încălzit şi de fiert, care, de când şi-a stricat crisantema albastra a flăcării, îl dezolează ca o floare ce se usucă în celulă, şi a căreia frumuseţe s'a ofilit...

# Noapte de argint

De câteva nopţi, miraculoase prin senînătate şi profunzime, păzeşte soarele alb al lunii, până 'n zori cristalul eternităţii. Puşcăria, unde te întorci, cu zidurile ei albe, încremeneşte în sideful argintat al luminii, pare o vastă expoziţie de ireală pictură. Clopotniţa, biserica, spitalul, celulele, poarta, gardurile, sentinelele din curte, copleşite de culoare metalică, dovlecii albi, culcaţi pe burtă şi comunicând între dânşii prin vinele pleşuvite de foile lor mari ale tulpinilor târîtoare, ca prin nişte tuburi de transfuziune ; totul, şi porumbii înfăşuraţi ca nişte steaguri, pare aci zugrăvit, aci sculptat, când sfânt ca poezia, când fermecător ca un vis.

Şi visul durează noaptea întreagă, în timpul mutării lente a lunii pe curba tăriei. Şi, închis în sânul acestui splendid mister, inspirator de intuiţii şi dăruitor de siguranţe secrete, omul, fericit că vede şi cunoaşte, se înfrăţeşte pe deasupra duşmăniei şi ticăloşiei comune, cu ceiace a fost întotdeauna mai curat şi mai frumos în conştiinţa uneori genială şi câteodată dumnezeiască, a lumii.

T. ARGHEZI

Din volumul „Poarta Neagră" (subt presă). Editura „Cultura Naţională".

Vreţi să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale ? Vreţi să cunoaşteţi viaţa tragică şi extraordinară a unui poet genial!

CETIŢI

ARIEL SAU VIAŢA LUI SHELLEY

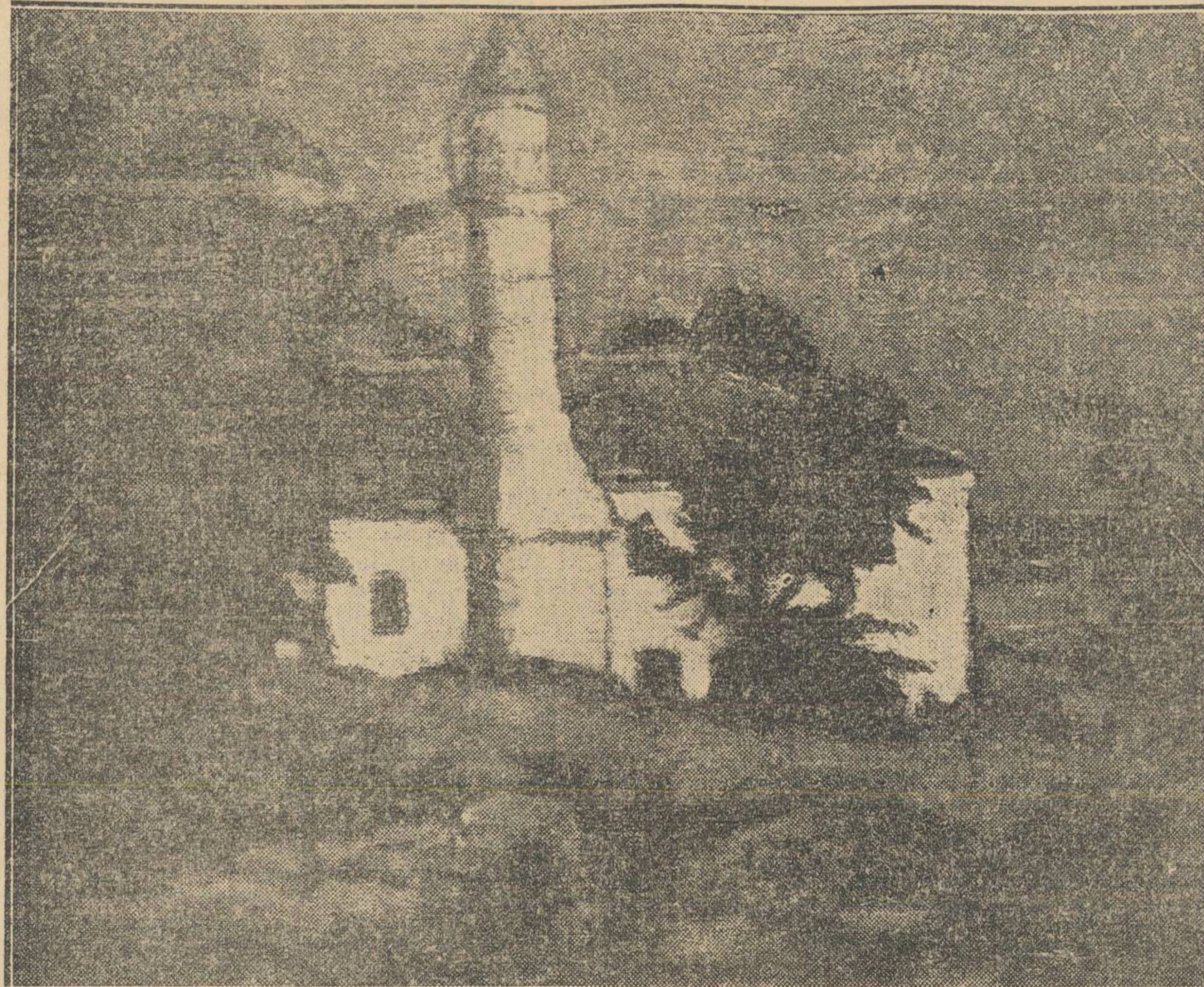
de ANDRÉ MAUROIS

apărută în Editura „Adeverul" într'o frumoasă traducere românească.

# PLASTICA

## — Pictorul Ştefan Dimitrescu —

Născut în ţinutul Fălciului la anul 1886, Ştefan Dimitrescu îşi face studiile primare şi secundare în târgul natal şi la Iaşi. Se înscrie în şcoala de Belle-Arte din Iaşi la 1903 (seria Viorescu- Bacalu--Tonitza), unde obţine titlul de bursier (bursele acelea care începeau dela 5 lei lunar şi atingeau, pentru elementele gru încercate prin concursuri, maximum treizeci de lei!); iar la 1908 iese diplomat al şcoalei.



Ştefan Dimitrescu — Giamia din Mangalia

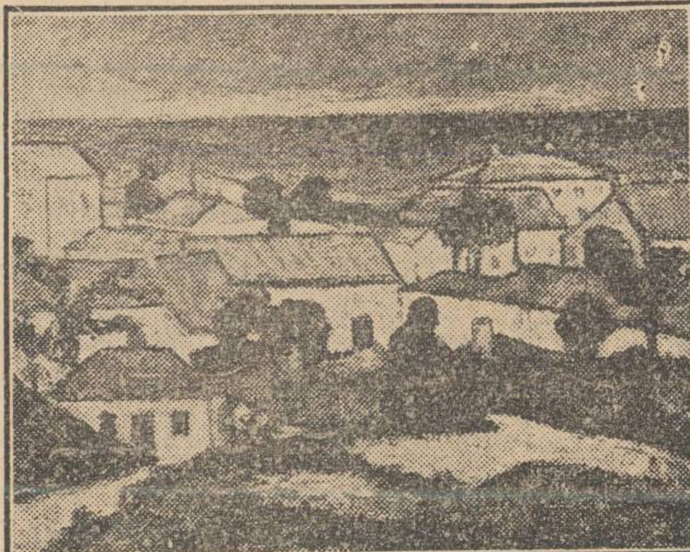
Dela 1908 la 1911, Ştefan Dimitrescu cutreeră Moldova din munte până în baltă, studiind oamenii şi priveliştile cu frumuseţea lor atât de particulară.

Ca să poată avea bani de vopsele, de tutun şi de gazdă, el zugrăveşte biserici. Cu banii pe care îi strânge, el pleacă în 1911 la Paris, unde rămâne până la 1913, când tulburările din Balcani îl silesc să-şi întrerupă studiile şi să revină în ţară, la dispoziţia biurourilor de mobilizare.



Ştefan Dimitrescu — Bluza de mătasă

Până la 1916, Dimitrescu se iroseşte în chestiuni didactice, ca profesor secundar la liceul din Alexandria. După război, e transferat la Bucureşti. Functionează doi ani la liceul Spiru Haret, de unde, plictisit de o activitate pentru care nu simţea nici-o chemare, demisionează.



Ştefan Dimitrescu — Spre mare

In 1921, pleacă într'un voiaj de studii în Italia. După şase ani este numit, pe bază de concurs, profesor la şcoala de Belle-Arte din Iaşi, unde în 1929, — după retragerea la pensie a fostului director Gh. Popovici, — i se încredinţează direcţiunea acestei şcoale. Aici a introdus, pe lângă o disciplină eminamente europeană în pregătirea spre artă a elevilor, şi un spirit de gospodărie care a izbutit să ridice şcoala la nivelul unei înalte instituţii occidentale.

Copilăria acestui artist a însemnat o permanentă cercetare a priveliştilor moldoveneşti.

Fie că hoinăreau pe dealurile mănoase ale Fălciului, fie că paşii îl purtau în înalta, aspra şi mistica atmosferă a muntelui, de pretutindeni Ştefan Dimitrescu se întorcea cu un formidabil bagaj artistic, care concentra desfăşurarea de mai târziu a artei sale de pictor înfrăţit cu pământul românesc.

A împodobit apoi numeroase biserici.

Una din lucrările lui mari, făcută în tovărăşie cu pictorul Tonitza, anume biserica de pe moşia Serghieştilor, din Ilfov, este, pentru cei ce vor să înţeleagă distincţia stilului bizantin aplicat la monumentalul nostru bisericesc, un document de covârşitoare însemnătate artistică.

Dintre lucrările sale mai grele, trebue să amintim impresionanta scenă lucrată pe front „Morţii dela Caşin" (din Muzeul Militar), „Cina" (din Muzeul Kalinderu), „Minerii" (din Ministerul de Industrie şi Comerţ), admirabilul panou „Munca" (din hall-ul Băncii Fortuna), precum şi o imensă serie de tablouri şi notaţiuni de înaltă artă, care resfrâng gama infinită a unei sensibilităţi excepţionale, — lucrări împrăştiate prin colecţiile oficiale şi prin numeroase colecţii particulare.



Ştefan Dimitrescu — Nud

Portretistica expresivă şi nudurile înfăptuite într'un colorit calm, într'o linie fără asperităţi şi şovăeli, alcătuesc capitole tot atât de însemnate în activitatea artistului ca şi peisagiul sau compoziţia de interior.

Ceiace caracterizează stilul lui Ştefan Dimitrescu nu e însă nici preocuparea de pitorescul exterior, nici urmărirea atitudinilor declamatorii, ci înzestrarea tuturor aspectelor cu echivalenţa plastică a unei generoase vieţi sufleteşti.

H. BLAZIAN

# NOTE

## SUB SEMNUL FLORILOR

Am pierdut obiceiul de a ne găti cu flori. Micile minuni ale lui Dumnezeu şi ale grădinarului, gradate pe gama celor şapte culori ale curcubeului şi a încă vre-o sută intermediare, — chiar şi în luna de fast a florilor, femeile le-au înlocuit în găteala lor prin combinaţii constructiviste de alb şi negru, măcieşi de catifea şi căptuşală lustruită, care n'au dealtfel nici intenţia verosimilităţii, o modestie care le scuză puţin.

Dacă am bănui că nu mai iubim florile, ne-ar dezminţi năvala de ghiveciuri de pe balcoanele caselor ce n'au grădini, iar la cele ce au, o singură privire deosebeşte casa unde stă şi o femee, cu dorinţa ei veşnică de a vedea în juru-i crescând şi însufleţind locul, florile.

Micile ca şi marile minuni au astfel nevoe adesea şi de un element mai mic, neputernic şi nepriceput, pentru a se putea produce.

Să credem dar că nu mai vedem flori împodobind umărul sau centura rochiilor, fiindcă Moda a voit astfel? Sclavia, când e în joc o lungime sau o lărgime de mânecă ne poate fi indiferentă. Dar violenţa asupra unui ataşament aproape organic, o respingem.

Poate că într'adevăr, cauza este mai departe şi mai greu de înfrânt. Poate că florile care se purtau pe piept aveau o însemnătate pe lângă plăcerea de a ne împodobi cu ele. Scena clasică a pieselor de teatru de-acum nu prea mulţi ani: roza desprinsă dela corsaj şi dăruită pentru parfumul ei cald de o zi şi pentru alte multe zile câte se putea păstra între file de cărţi un mănunchi de petale presate, şi se putea visa deasupra lor, era o scenă luată din viaţă. Floarea era un simbol al acelor iubiri de-atunci, delicate, duioase, bogate de vis şi îndelung răbdătoare.

Mai împlineşte şi acum floarea rolul de intermediar în dragoste, dar numai floarea orgolioasă care se trimete colectată în buchete printr'un om cu număr la şapcă, şi e primită la destinaţie cu ochiul cântăritor al rarităţii speciei şi al grosimii buchetului.

Camelie scumpă sau margaretă de pe câmp, aveau atunci valoarea unificată a lucrului ce a împrumutat puţin din viaţa de care a fost un ceas alături. Darul de a prelungi o prezenţă iubită le era hărăzit egal.

Dacă am lua obişnuinţa de a purta flori, n'am resuscita oare şi motivul? Atâtea lucruri mari, enorm de mari, nu trăesc decât prin simbolurile lor. Le ştie toată lumea şi li se închină.

## CALEA VICTORIEI

Dealungul căii Victoriei sunt pietonii şi vitrinele. Casele nu se văd, în strâmtoarea perspectivei, iar pe lărgimea străzii „sensul unic" vehiculează în viteză, sub carapacea limuzinelor, călători fără identitate, manechinizaţi.

Rămân pietonii şi vitrinele. Unii asemenea altora: de lux. Cronicari fideli, înregistrăm printre pietoni şi prezenţa unor intruşi, oameni cu treburi, care se strecoară necivilizaţi spre cine ştie ce ţintă plicticoasă, rupând simetria străzii cu figurile lor preocupate, şi graba lor împiedicând valul circulaţiei în admirabilul său tempo lent.

Insemnăm deasemeni şi existenţa vitrinelor expunând obiecte ce nu-s de lux, dar având cel puţin delicateţea de a le masca vulgaritatea: cămăşile dispar sub păpuşi de porţelan înfoiate, batistele primesc scânteerea brăţărilor de strass, librăriile îngroapă titlurile cărţilor sub morişti de creioane colorate, osteneli de care negustorii de pe Lipscani şi Carol se simt dispensaţi.

E duioasă solicitudinea ce-o au aceştia de pe artera noastră de lux, pentru a fi pe placul lumii ce se plimbă cu opriri la vitrine, căci cumpărătorii nu se aleg din lumea aceasta, parcă fără nevoi, ci dintre intruşii grăbiţi, şi încă mai des dintre anonimii care stopează uruitul vehiculelor în dreptul unui magazin, şi, dintr'un salt peste trotuarul îngust, au intrat pe uşă, fără o privire la vitrină.

## JOC ŞI CÂNTEC ROMANESC

La diferite ocazii, discutăm, indignaţi şi platonici, dispariţia din an în an a datinelor strămoşeşti. Ţăranii noştri, cu deosebire cei de pe lângă oraşe, părăsesc doina, bătuta şi altiţele indigene, pentru romanţa, charlestonul şi stămburile de import.

Dar e ceva mai neplăcut decât atât. Oamenii aceştia care nu mai ştiu jocurile şi cântecele naţionale, le cântă şi le joacă totuş, slujindu-le la diferite sărbători, pe caldarâmul orăşenesc, în văzul decepţionat al celor ce mai jurau pentru frumuseţea lor.

Cu Moş-Ajunul, cu pluguşorul, cu Irozii, cu Rusaliile, grupuri de oameni maturi, îmbrăcaţi ocazional în port de ţară, intră prin curţi, îngână o urare de două versuri, sau riscă doi paşi la dreapta şi doi la stânga, în timp ce unul din ei, care poartă o mască caraghioasă, aceeaşi la Rusalii pe care a avut-o şi Irod la Crăciun, chetează cu cuşma printre privitori.

Există în Bucureşti o societate frumoasă: „Joc şi cântec românesc" care învaţă pe orăşeni cântecele şi jocurile de ţară. Ar fi nimerit să-i aducă privitori şi pe ţărani, pe cei care ţin cu orice preţ să se producă la oraş, chiar dacă ar obiecta aceştia că scopul lor nu-i de propagandă artistico-naţională, ci, după cum atestă cuşma celui cu mască, mult mai mărunt.

ALICE GABRIELESCU

A apărut : C. SĂTEANU Anecdote Literare

Literatură: Dante, Shakespeare, Molière, Voltaire, Rousseau, Goethe Puşchin, Byron, Chateaubriand, Swift, Hugo, Balzac. Musset, Gogol, Dumas, Corneille, Racine. Belinski, Schiller, Dostoevski, Banville, Mistral, Turghenew, Oscar Wilde, Lamartine, Daudet, Zola, Prévost, Mark Twain, Cehov, Gorki, Bordeaux, Ibsen, Björnson, Anatole France, Clemenceau, Tristan Bernard, etc.

Arte: Talma, Baron, Garrik, Kean, Rachel, Devrient, Eleonora Duse, Sarah Bernhardt, Coquelin, Réjane, Desjazet, Guitry, De Max, Girardi, Pallenberg, Hansi Niese, Tiegerman, Morel.

Lulli, Rossini, Berlioz, Mozart, Wagner, Tschaikowski, Meyerbeer, Haydn, Massenet, Ioachim etc.

Fragonard, Vernet, Delacroix, Coignet, Repin, etc.

Domnii librari din provincie îşi vor adresa comenzile la Iaşi, Str. Săulescu, 1, Iaşi.

JAMES JOYCE

# Evelina

Şedea la fereastră şi privea cum noaptea cucerea strada. Işi rezemase capul de perdelele ferestrei şi i se urca în nări duhoarea cretonului prăfuit. Era obosită.

Nu trecea multă lume. Chiriaşul din fund veni şi el acasă; paşii sunau greu pe caldarâm, apoi scrâşni nisipul în faţa caselor roşii, noui. Fusese un maidan înainte vreme, unde Evelina se jucase cu ceilalţi copii. Locul a fost cumpărat de un om din Belfast; a ridicat aceste clădiri mari, în cărămidă, cu coperişuri lucitoare, nu mici şi întunecate cum e locuinţa lor. Toţii copiii străzii se jucaseră pe maidan: Devines, Waters, Dinus, Keogh infirmul, ea, Evelina, fraţii şi surorile ei. Ernest nu se juca niciodată; era prea mare. Uneori tatăl lor îi gonea cu băţul depe maidan; micul Keogh făcea de pază şi când îl vedea, striga. Şi totuşi ce fericiţi erau atunci! Tatăl ei nu era atât de rău; mama trăia încă. E mult de-atunci. Şi ea şi fraţii şi surorile sunt oameni în toată firea, şi mama e moartă. Tizzie Dun a murit şi ea, iar Waters s'a înapoiat din Dublin în Anglia, Totul se schimbă şi acum o să plece şi ea ca ceilalţi, să-şi lase casa.

Casa!... Evelina aruncă o privire în odae, peste obiectele familiare pe care le-a şters de praf în fiece săptămână atâţia ani, întrebându-se mereu de unde o fi venind atâta praf. Poate că n'o să mai vadă lucrurile de care nu s'a gândit vre-odată că se va despărţi. Şi iată că timp de ani de zile n'a ştiut niciodată numele preotului a cărui fotografie îngălbenită atârna'n perete deasupra orgei stricate, alături de gravura colorată care înfăţişa chipul prea-fericitei Margareta-Maria Alacoque. Era un prieten de şcoală al tatălui ei, care când arăta cuiva fotografia, adăoga într'o doară:

— Acum e la Melbourne.

Evelina consimţise: va pleca, îşi va părăsi căminul. Era bine? Incercă să cumpănească pentru sau împotrivă. Aci avea casă şi masă; şi pe cei pe care, totdeauna, îi văzuse în jurul ei. Era grea munca acasă — grea la magazin, muncă de vânzătoare. Ce se va spune la magazin, când se va afla că a fugit cu un bărbat?...

Că a fost o proastă, poate; un singur anunţ la ziar şi va fi înlocuită. Miss Gavan va fi bucuroasă. Totdeauna a stat cu ochii pe Evelina, mai cu seamă când erau clienţi prin apropiere şi puteau auzi şi ei observaţiile.

— Miss Hill, nu vezi că doamnele acelea aşteaptă?...

— Ia, te rog, o înfăţişare amabilă, miss Hill!...

Evelina nu va plânge prea mult de dorul magazinului.

Dar în noua locuinţă, în acea ţară necunoscută şi'ndepărtată, va fi cu totul altfel. Va fi măritată şi lumea o va respecta. Nu cum a fost batjocorită măsa. Şi acum chiar, deşi avea peste nouăsprezece ani, fata se temea uneori de violenţele tatălui ei. Din pricina lor, suferă de inimă. Când era mică, n'o bătea niciodată ca pe Enric sau pe Ernst, pentrucă era fată; dar în ultimul timp a început s'o ameninţe şi să-i spue că are noroc că e măsa moartă, că i-ar arăta el. Fata n'avea pe nimeni care s'o ocrotească. Ernst murise şi Enric care lucra la zugrăvitul bisericilor, era mai totdeauna plecat pe undeva, la ţară. Certurile băneşti, totdeauna aceleaşi, de fiecare Sâmbătă seara, începuseră s'o obosească din cale afară. Ea aducea toţi banii, şapte şilingi, Enric trimetea şi el ce putea, mai greu era de scos banii din mâna bătrânului. Bătrânul striga fetii că risipeşte banii, că n'are cap, că el nu-i dă bani agonisiţi atât de greu ca ea să-i arunce pe fereastră, şi altele, căci Sâmbătă seara era de-obicei foarte rău. Insfârşit îi da ceva bani şi o întreba ce are de gând să târguiască pentru masa de Duminică? Şi fata trebuia să dea fuga şi să târguiască ce mai putea; noaptea târziu, se întorcea acasă, sub povara cumpărăturilor. Amarnică muncă, să vadă de casă, să aibă grija ca cei doi copii lăsaţi pe seama ei să fie hrăniţi la timp şi să se ducă la şcoală. Da, muncă amarnică, viaţă amarnică; şi totuşi acum când e aproape s'o părăsească, nu i se pare cu totul lipsită de farmec.

O să'ncerce altă viaţă, cu Frank. Frank e bun, curagios şi darnic. Vor pleca în seara asta cu vaporul, soţ şi soţie, la Buenos-Aires, unde tânărul avea o căsuţă care-i aştepta. Ce bine-şi aminteşte când l'a văzut întâi! Tânărul locuia într'o casă din strada mare, unde se ducea adesea să-l vadă. Parcă erau numai câteva săptămâni de-atunci. Sta în faţa grilajului, cascheta cu cozoroc dată pe spate, iar şuviţele frizurii cădeau pe chipu-i bronzat. Incet-încet, s'au cunoscut mai bine. Tânărul o aştepta în faţa magazinului în fiecare seară şi o întovărăşea până acasă. A dus-o la *Fata aerului* şi Evelina, şezând alături de el într'o sală de teatru, s'a simţit în culmea fericirii. Tânărul era pasionat de muzică şi cânta şi el. Toată lumea ştia că ei sunt îndrăgostiţi şi când Frank îşi da drumul glasului cântând strofele cu fata care iubea un marinar, Evelina se simţea cuprinsă de o plăcută sfiiciune. El o poreclise „mac" — ca să glumească.

La început, o înviorase gândul că are un prieten; apoi a prins să-l iubească. Frank cunoştea şi povestea numeroase întâmplări din locuri depărtate. La început a lucrat pe vapoarele societăţii *Allan line*, linia Canadei. Frank numea vapoarele pe care călătorise şi diferitele societăţi de navigaţie. Trecuse şi prin strâmtoarea Magellan, şi istorisea fetei anecdote din viaţa teribililor Patagoni. Frank are slujbă straşnică la Buenos-Aires, şi a venit la Dublin numai pentru vacanţă.

Tatăl fetei a aflat şi i-a poruncit să nu mai schimbe nici o vorbă cu haimanaua. „Ştiu eu câte parale fac marinarii ăştia!..." spunea el; şi s'a şi certat odată cu Frank. De-atunci fata nu-şi mai putea vedea iubitul decât într'ascuns.

Noaptea se'ntunecase de-abinelea. Evelina abea mai deosebea albul celor două scrisori pe care le ţinea pe genunchi. Una era pentru Enric, cealaltă pentru tatăl ei. Ernst fusese preferatul, dar şi la Enric ţinea. Tatăl ei îmbătrânise; se vedea. Ii va fi dor de el... Uneori se pricepea să fie foarte drăguţ. Nu de mult, fata fiind bolnavă în pat o zi, bătrânul i-a citit o întâmplare cu strigoi şi i-a prăjit pâine pe cărbuni. Altădată, pe când trăia mama, plecaseră cu toţii la câmp. Evelina îşi aducea aminte că tatăl ei îşi pusese pe cap pălăria mamei, ca să râdă copiii.

Vremea trecea şi fata nu se ridica dela fereastră, rezemându-şi capul de perdele, respirând duhoarea cretonului prăfuit. Departe, din capătul străzii veneau sunetele unei caterinci. Cunoştea melodia. Ce ciudat! O auzea tocmai astăseară spre a-i aminti făgăduiala făcută mamei, făgăduială să păstreze, să nu'nstrăineze casa, cât va putea mai multă vreme. Işi amintea de ultima seară a mamei; se vedea dincolo, în camera întunecoasă şi caldă; de-afară venea melodia melancolică a cântecului italienesc. Tatăl ei a dat cântăreţului un ban şi i-a spus să plece. Işi amintea supărarea lui, când a intrat în odae şi cuvintele pe care le-a rostit:

— Ce oameni, italienii ăştia!... Să vie până la Dublin!...

Şi cum gândea astfel, viziunea jalnică a vieţii mamei îi picură o vrajă până'n adâncul fiinţei — acea viaţă banală de sacrificii până la nebunie. Evelina se cutremură, i se păru că aude iar glasul mamei repetând mereu cu stăruinţă stupidă:

— *Derevaun Seraun! Derevaun Seraum!*

Cuprinsă de-o spaimă bruscă, se ridică. Să fugă! Trebuia să fugă! Frank o va scăpa. Viaţa prin el, poate şi iubirea. In orice caz, voia să trăiască. De ce să fie nenorocită? Avea drept la fericire. Frank o va lua în braţe, o va înfăşura în braţele lui. O va mântui.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Se afla în mijlocul unei mulţimi neastâmpărate, în gara North Wall. El îi strângea mâna şi ea îşi da seama că el îi vorbea, spunându-i, repetându-i ceva cu privire la călătoria pe apă. Gara era plină de soldaţi cu raniţe cenuşii. Prin uşile mari, deschise, ale hangarelor, ea întrezări namila neagră a vaporului, de-alungul cheiului, cu felinarele aprinse. Ea nu răspundea nimic. Işi simţea chipul palid şi îngheţat şi din adâncul unei prăpăstii de jale, rugă pe Dumnezeu s'o călăuzească, să-i arate încotro era datoria ei. Vaporul aruncă'n ceaţă o chemare largă, funebră.

Dacă pleacă, ea va fi mâine pe mare cu Frank, în drum spre Buenos-Aires. Locurile lor erau oprite. Mai putea oare da înapoi, după tot ce el făcuse pentru ea? Disperarea îi clinti minţile — şi ea mişca buzele mai departe, într'o rugă tăcută şi fierbinte.

Un clopot care sună, i se păru că e în inima ei. Simţi că Frank îi apucă mâna:

— Vino!...

Toate mările lumii îşi trimiteau valurile în jurul inimii ei. El o trăgea s'o vâre'n apă, s'o înnece. Cu amândouă mâinile se agăţă de rampa de fier.

— Vino!...

Nu! nu! nu!... era cu neputinţă. Mâinile se ţineau de rampă cu frenezie. Din adâncul mărilor care-i înnecau inima, ea zvârli un ţipăt de groază.

— Evelino! Evvy!...

El trecu dincolo de rampă şi îi striga să vie. Era îndemnat să se urce mai repede pe vapor, dar el sta locului încăpăţânat, s'o cheme. Evelina îl privea nemişcată, cu chipul alb: — pasivă, ca o fiară descumpănită, în ochi fără nici un semn de dragoste sau de adio: părea că nu-l mai cunoaşte. — *A.*

„Album Zoologic"

## Clişeu rustic

Norii — bulgări mici de sare —
Taie o fâşie 'ngustă
De senin, şi o lăcustă
Sprinten, pe câmpie, sare...

Din păduri tăcute, boarea
Evantai de zări adie;
Face, doct, epigrafie —
In copac ciocănitoarea...

ALEXANDRU BILCIURESCU

## Mistral

Gloria lui Mistral, care a dat limbii provensale titlul de nobleţe literară, a fost din nou iluminată de entusiasmul unor scriitori, al căror cuvânt are de mult semnificaţia divină. *Contesa de Noailles, Charles Maurras, Albert Thibaudet, Joseph Delteil,* s'au întrunit într'o publicaţie omagială, pentru evocarea patriarhului din sudul Franţei.

„Literatura provensală, scrie *Albert Thibaudet,* este între literaturile dialectale, singura care a ajuns, care a fost consacrată prin capo-d'opere, fixată în ortografie, consolidată în adevărată limbă, înregistrată în dicţionare mari. Prima generaţie felibreiană a deschis drumul şi limba provensală a întrecut literariceşte toate celelalte literaturi dialectale în limba *d'oc,* limba marseillaise-ă, limba gasconă, limba béarnaise-ă. A întrecut cu atât mai mult literaturile dialectale ale limbei *d'oïe* mai precare, mai inflexibil absorbite de radiaţia marei limbi" — limba dela Paris.

Ce destin pândeşte creaţia literară a lui Mistral, care s'a ivit într'un veac când Franţa nu se mai poate desface în mici patrii dialectale, iar veacul următor dovedeşte că unitatea Franţei tinde la topire în marea unitate a continentului... „Opera lui Mistral, scrie André Chamson, alcătueşte, ea singură, o literatură naţională, şi ca să existe această literatură n'a avut nevoe de suport material, de realitatea armată, închisă, confirmată, a unei naţii. Gândirea lui Mistral creiază o lume fără voia istoriei, dincolo de evenimente"... — *A.*

Citiţi azi:
LECTURA No. 281
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
D. H. LAWRENCE
IN FAŢA FRONTULUI VIEŢII
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari



D. H. LAWRENCE

# Femeia, aşa cum ţi-o doreşti

Cu femeile, asta e calamitatea, că trebue să'ncerce mereu să se adapteze teoriilor bărbatului asupra femeii, azi ca şi'n vremurile de altădată. Când o femeie e absolut ea-însăşi, atunci e astfel cum tipul ei de bărbat vrea s'o aibă. Când o femeie e isterică, e aşa din pricină că nu ştie precis după care şablon să se ia, care femeie-ideal al bărbatului să realizeze.

Şi cum se află un mare număr de bărbaţi pe lume, există fireşte şi un mare număr de teorii, cum trebue să fie femeile. Dar bărbaţii înclină pentru un anumit tip, şi tipul nu individualitatea constituie teoria sau „idealul" despre femeie. La romanii din aristocraţie a luat naştere teoria sau idealul *matroanei,* care se potrivea de minune cu setea de proprietate a romanilor. „Soţia Cezarului trebue să stea deasupra oricărei bănueli". Şi astfel soţia Cezarului, bucuroasă, se silea să rămâe de-asupra, indiferent cât de departe de ea se afla însuşi Cezarul. Aristocraţii ulteriori, precum Neron, au adus teoria *„femeii uşoare"* şi doamnele de mai târziu au fost foarte uşoare faţă de oricine. Dante s'a ivit cu o pudică şi imaculată *Beatrice* şi de-alungul veacurilor au purces în marşul lor conştient numeroase Beatrice, pudice şi imaculate. Renaşterea a creat *femeia savantă* şi aceasta a început să cânte în versuri şi proză. Dickens a descoperit *femeia-copil* şi avem de-atunci un furnicar de *femei-copii.* Tot el a adus o versiune nouă a pudicei Beatrice: *Agnes cea ruşinoasă dar gata să se mărite.* George Eliot a imitat modelul şi-a fost astfel sancţionat. A dominat femeia nobilă, soţia solidă şi mama gata de orice jertfă. Mamele noastre au făcut parte din această categorie. Din care cauză generaţia noastră, cam speriată de nobleţea mamelor, a înclinat iar către femeia-copil. N'am fost prea ingenioşi. Dar de data aceasta femeia-copil trebuia să aibă'n sine ceva băeţesc — era nota cea nouă pe care o aduceam. Pentrucă tinerii s'au speriat definitiv de femeia autentică. Era o superioritate prea riscantă, ca Dora lui David. Nu, să fie mai bine o fiinţă tânără, băeţească — e mai sigur. Şi aşa şi este.

Fireşte, există şi alte tipuri. Bărbaţi cumsecade au iscodit idealul femeii cumsecade, medicii pe acel al perfectei surori de caritate, negustorii pe al perfectei secretare. Şi aşa mai departe, în toate branşele. Chiar şi noţiunea onoarei masculine (orice înţeles mistic şi adânc am voi să-i dăm) poate fi altoită pe sufletul femeii, dacă ne face plăcere. Şi există apoi eternul tainic ideal al bărbatului: *prostituata.* Nenumărate femei trăesc pentru această idee: numai pentrucă aşa vor bărbaţii.

Biata femeie, aşa e destinul ei! Nu cumva pentrucă n'are minte — căci are. Singura deosebire e că are nevoe de un şablon. Daţi-mi un şablon după care să mă fac! Dacă nu s'a hotărât foarte de timpuriu pentru un şablon, ea mărturiseşte, fireşte, totdeauna, că e absolut ea-însăşi şi nici un ideal de femeie al bărbatului n'are vre-o influenţă asupra ei.

Tragic nu e faptul că femeile caută şi trebue să caute un şablon pentru feminitatea lor. Tragic nu e faptul că bărbaţii le atârnă de gât respingătoarele şabloane de femeie-copil, femeie-băiat, perfectă secretară, nobilă soţie, mamă devotată, soţie curată, care cu indiferenţă fecioreInică zămisleşte copii, prostituată care se înjoseşte însăşi spre a place bărbaţilor; toate aceste respingătoare şabloane ale feminităţii — sunt ale bărbatului: şabloane falsificate ale adevăratelor şi fireştilor simţiri omeneşti. Bărbatul e gata să accepte femeia ca egal îndreptăţită, ca bărbat în rochii, ca înger, drac, băiat, maşină, instrument, sân, trup, picioare, slujnică, enciclopedie, ideal sau obscenitate; numai într'un fel nu vrea s'o accepte: ca *fiinţă omenească,* ca o fiinţă omenească autentică de gen feminin.

Fireşte, femeilor le face plăcere să trăiască după remarcabile şabloane, după năroade şabloane — cu cât mai idioate, cu atât mai bine. Există şablon mai prostesc ca cel de azi, *boy-girl,* cu înfăţişare de floare artificială? E ceva fioros. Şi tocmai de aceia place femeilor. E ceva mai îngrozitor ca şablonul chipului-băiat? Şi cu toate acestea fetele se'nnebunesc după el. Şi totuşi nici aci nu e rădăcina tragediei de care pomeneam. Absurditatea şi, ca la afacerea Dante-Beatrice, contradicţia uneori neomenoasă a acestor şabloane — căci Beatrice, după şablonul Dante, trebue să rămâe toată viaţa ne'ntrerupt pudică şi imaculată, în timp ce Dante avea acasă nevastă solidă şi copii — nici astea nu constitue răul cel mai mare. Răul e că bărbatul, de îndată ce femeia a intrat toată în şablonul lui, *nu se mai interesează de ea.* La tinerii de azi se observă o repulsie intensivă deşi tainică împotriva modernei boy-girl, de când femeia s'a zămislit definitiv ca atare. In public, fenomenul ei e fireşte, aprobat. Dar tocmai bărbaţii, vinovaţi de acest produs, îl detestă în ascuns, şi în adâncul inimii lor sunt îngroziţi. De'ndată ce e vorba de căsătorie, şablonul se pierde. Tânărul se căsătoreşte cu o boy-girl şi în aceiaşi clipă tipul îi e nesuferit şi-l urăşte. Simţirea lui începe numaidecât să se joace isteric cu toate celelalte tipuri, cu nobile Agnese, cu pudice Beatrice, cu mistuitoare Dora şi palide femei de stradă. Se pomeneşte în zmârcul disperat al confuziilor şi dezorientării, Orice şablon ar încerca femeia, bărbatul vrea altul. Aceasta e situaţia căsătoriei moderne.

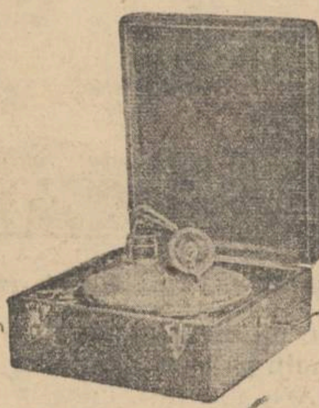
Nu femeia modernă e ţicnită, ci bărbatul modern. După opinia mea, e singura formulă exactă a chestiunii. *Bărbatul modern e un zevzec,* iar tânărul modern un super-zevzec. Vâră cea mai mare zăpăceală între femei, mai mare decât a vârât vreodată un bărbat înaintea lui. Pentrucă nu ştie câtuşi de puţin, cum şi-o doreşte. Vedem cum se destramă toate şabloanele de femei, ce repede unul ia locul celuilalt, pentrucă tinerii de azi în isteria lor, nu ştiu ce vor. Peste doi ani femeile vor apare iar în crinoline, sau vor purta iar perle suspendate, ca negresele nude în Africa centrală, sau poate platoşe de bronz, sau uniforma jandarmilor din Gardă. Totul e cu putinţă. Pentrucă tinerii şi-au perdut capul şi nu ştiu ce vor.

Femeile nu sunt proaste de loc, dar *trebue* să se conducă după un şablon oarecare. Ele îşi dau seama că bărbaţii sunt ţicniţi, şi în fond nici nu respectă şabloanele. Şi totuşi trebue să adopte un şablon, altfel nu pot exista.

Femeile nu sunt ţicnite. Ele au logica lor proprie, deşi nu e aidoma cu a bărbaţilor. Femeile au logica simţirii, bărbaţii a cugetului. Amândouă se întregesc şi de cele mai adeseori se opun. Dar logica de simţire a femeii nu e mai puţin reală şi neînduplecată ca logica de cuget a bărbatului. Se exprimă doar în alte feluri. Niciodată femeia nu şi-o va pierde cu desăvârşire. Ea trebue să trăiască tot timpul după un şablon bărbătesc. Dar până la urmă logica ei de simţire, remarcabilă şi impresionantă va distruge şablonul siluitor, când simţirea n'a fost satisfăcută. E în parte cauza uimitoarelor mutaţii de care femeile s'au arătat capabile. Ani de zile sunt pudice Beatrice sau femei-copii. Deodată, schimbare la faţă — şi pudica Beatrice nu mai e, femeia-copil a devenit leoaică urlătoare! Şablonul n'a satisfăcut simţirea.

Bărbaţii sunt proşti. Dacă vor ceva din partea femeilor, să le suggereze un statornic şi satisfăcător *ideal de feminitate,* nu şabloanele artificiale ale unor idoţi fără creer. — *A.*

O nouă carte pentru copii!
A apărut în editura „Adevĕrul" S. A. şi e intitulată:
Familia Chiţ-Chiţ
Autorul ei este cunoscutul scriitor pentru copii ION PAS.
Volumul, frumos ilustrat, constituie cel mai potrivit dar pentru şcolari cu prilejul vacanţelor.
Exemplarul, 50 lei.



CONCURSUL SOLMYPHONULUI
Găsiţi un număr pentru fiecare din cele 9 casete, în aşa fel ca, totalul să fie 28 în cele 3 sensuri.

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | 28 |
| | | | 28 |
| | | | 28 |
| 28 | 28 | 28 | |

PRIMILOR 1000 CAŞTIGATORI
Stabilimentele „SOLMYPHONE"
OFERA GRATUIT
Un fonograf cititorilor acestui ziar, cari vor trimete soluţia exactă a concursului, conformându-se condiţiunilor noastre.
Trimiteţi răspunsul Dv. tăind acest anunţ şi anexând un plic francat purtând adresa Dv.
Stabilimentelor SOLMYPHONE, 13 rue de Traci, Paris (2)

# Anii care au trecut

— Nici nu-mi vine să cred c'am petrecut viaţa pe care am dus-o. Nu, nu-mi vine să cred. Parcă am jucat rolul altuia în viaţă, parcă mereu am stat pe scenă, parcă niciodată nu m'am coborît depe ea.

Dacă mi-ar spune altul aceasta, nu l'aş crede. M'aşi uita bine la dânsul, să-mi dau seama dacă e în toate minţile, sau nu.

Mă uit la mine: sunt eu în toate minţile? Asta-i viaţa pe care am trăit-o? M'am înşelat şi-am fost înşelat. Fără să ştiu m'am lăsat înşelat. Şi am crezut în viaţă. Cât am iubit-o. Crezi că nu mi-i dragă viaţa? Crezi asta, spune-o? Dacă-ţi spun că mi-e dragă viaţa, că aşi vrea mereu s'o trăesc, nu cum am trăit-o nici acu n'ai să mă crezi?

Cel care vorbea era un bărbat de cincizeci şi patru de ani. Un om cu situaţie în societate. Funcţionar superior, respectat de subalterni, stimat de toţi cei care îl cunoşteau.

Câte cunoştinţi nu face omul cât trăeşte!

Era necăjit când vorbea. Era cum nu fusese niciodată. Era topit de necaz. Il cuprinsese, aşa, un desgust de viaţă, încât, de nu i-ar fi fost ruşine, ar fi isprăvit-o îndată.

Ar fi vrut să isprăvească, dar nu putea, şi de asta îi era şi mai ciudă.

Cum să scape? Işi făcuse tot felul de planuri. Să divorţeze de nevastă, era prea târziu. Să se transfere, bate la ochi.

Insfârşit, n'avea nici un curaj să iee vreo hotărâre. De asta îşi da seama. Era şi prea târziu.

Când să te desparţi de nevastă, când să-ţi găseşti alta, când să'ncepi o nouă viaţă?

Toate astea-s bune când eşti mai tânăr, dar când ai împlinit cincizeci şi trei şi ai călcat pe cincizeci şi patru, ce să mai faci? S'o iei atunci dela început, nu râd şi copiii, care parc'atâta aşteaptă?

— Afurisită viaţă am dus, spuse prietenului din copilărie, care-l asculta, fumându-şi ţigările una după alta, cu ochii la fumul pe care se trudea să-l libereze în cercuri. Zău afurisită! Nu ţi-am spus, că nici nu-mi place să mă plâng. De ce să mă plâng?

Prietenul căruia îi vorbea, scoase un cerc minunat din ţigară, un cerc care, cu cât se îndepărta, se făcea din mic ce era când a ieşit din vârful ţigării, tot mai mare. Era încântat de opera lui şi nici nu auzea ce-i spunea celălalt. Urmărea cercul care se făcuse cât o roată de car. Era minunat cercul. Incăpeau în el toate iluziile omenirii, nu numai ale unui om. După ce s'a subţiat şi a dispărut spuse:

— Ce frumos a fost!

— Ce? răspunse înfuriat prietenul din faţă. Viaţa mea frumoasă? Asta numeşti tu frumuseţe? Tu nu ştii nimic.

— Nu, îi vorbi, nici nu mă gândesc la asta. Alta n'am de făcut în viaţă decât să mă'ntreb seara când scot ghetele şi dimineaţa când le pun iar în picioare: ce-i şi viaţa asta?

Se mai gândeşte omul şi la bătături, afurisite animale. Uite, aşa cresc pe degete, parcă le-ai fi altoit.

— Tu-ţi baţi joc de mine. Eu îţi vorbesc serios, şi tu....

— Crezi că bătăturile nu-s ceva serios? Se vede că nu ştii ce-i aceia, altfel....

— La naiba, ce-ţi spun eu şi ce-mi vorbeşti tu.

— Sunt trist, dragă, n'ai văzut cum s'a risipit cercul meu de iluzii? Era aşa de frumos. Era o minune. Tu, cu trăncăneala ta, nici nu l-ai văzut.

— Asta numeşti tu tristeţe în viaţă, că ţi s'a risipit un fum de ţigară? De-ar fi numai atâta, ce fericit aşi fi eu azi! Zău, aşi fi foarte fericit.

— Cum, nu eşti fericit? Tu spui asta? Tu, pe care toţi te fericim! Ce ai, dragă, spune repede, nu mă lăsa să mor până nu aflu cauza nefericirii tale.

Prietenul căzu pe gânduri.

— Hai, spune odată, nu mă face să te aştept, parc'ai fi un tren întârziat.

— Adevărat c'aşa, răspunse. Minunată comparaţie, unde-ai găsit-o?

— Uite, aşa, mi-a venit. Ştiu eu cum mi-a venit? Scuză-mă dacă te-a supărat.

— Nu m'a supărat. Ai spus, fără să ştii, adevărul. Acesta-i adevărul: am aşteptat în gară trenul care-a întârziat. Am luat cel din urmă tren, am ajuns la destinaţie; dar ce folos, era un tren care întârziase.

— Ce vrei să spui? Ziceai că eşti trist, că fericirea ta şi celelalte, că dela un timp tot aşa vorbeşti într'aiurea. Doamne iartă-mă. Ce te doare? Inima, capul, ai reumatizme?

— Am de toate, îi răspunse. Păcat că tu nu vrei să mă crezi. Cui să-i spun ce mă doare, spune-mi, frate Alecule, cui să-i spun? (şi arătă în dreptul inimii) aici capul, inima, reumatizmele şi tot ce vrei. Aici toate.

— Atunci e foarte grav, vorbi serios Alecu.

— Foarte, foarte grav, continuă prietenul. Dela inimă pornesc toate, în inimă se isprăvesc. Frate Alecule, ştii că nu era... **fată?**

— Cine, ce „fată?" întrebă Alecu nedumerit.

Prietenul tăcu. Oare nu spusese prea mult? Oare?...

— A-a! răspunse Alecu, încep să înţeleg. Zici că nu era? Acu ţi-ai adus aminte? Nu-i cam târzior?

— Acu, nu acu, frate Alecule. Bănuisem mai de mult; adică tot timpul m'a chinuit lucrul ăsta; adică mi s'a părut mie şi mai de mult; adică, atuncea (amintim că trecuse douăzeci şi patru de ani) am avut, aşa, o nesiguranţă, dar m'a asigurat ea repede, că nu-i nimic adevărat, c'am băut prea multă şampanie, că însfârşit, s'o las, s'o fac de râs, pe ea, fată de familie, că mă omoară şi câte altele nu mi-a spus! Eu am crezut în toate. Cum să nu crezi o fată a tot neştiutoare? Chiar dacă te minte, trebue s'o crezi! Familia, situaţia, atmosfera, mânca-l-ar negura pe cel care-a mai scornit-o!

De, am trăit în atmosferă. Şi ce încredere aveam în ea! Ce... atmosferă aveam. Dragă, nu mă lăsa dragă, am să-ţi spun totul; ajută-mă; vezi sunt tare, am însă nevoe de ajutorul tău, scapă-mă, nu mă lăsa să mor.

Toate cuvintele le pronunţase cu un accent de desnădejde.

Alecu se trezi din visurile cercurilor lui de fum, parcă cineva l'ar fi luat în sfârcul biciului. Auzea glasuri ce dormitau în el. In sfârşit nu-i cam plăcea că era scos dintr'ale lui şi i se păru comică spovedania.

— Lasă, c'am mai auzit noi de astea, îi răspunse.

— Auzit? Când? Unde? De ce nu mi-ai spus până azi?

— Ei, vorbe, la bătrâneţe ce să-ţi mai baţi capul cu fleacuri!

— Fleacuri, frate Alecule, fleac să fii ca mine? Doamne, Doamne, cui să mai spui o vorbă azi, în cine să mai ai încredere, unde ne sunt vechii prieteni? Uite azi, nu azi, mai de mult, mi-a râs în nas un subaltern. Aşa-mi venea să-l plesnesc.

— Ce, tăticule, îmi spune, te-ai supărat? Eşti cam nervos pe ziua de azi?

Auzi, să-mi spuie mie un mucos „tăticule"!

Alecu păru că se interesează mai în de aproape de cele ce auzea.

— Şi? întrebă.

— Nici un „şi". Mi-a spus neted că e fiul nevestii-mi, cine e tatăl lui, ce datorii am eu faţă de dânsul şi, fireşte, mi-a cerut să-l înaintez! Mi-a spus asta pe un ton poruncitor. De-ai fi păţit tu una ca asta!

— Şi ce-ai făcut?

— M'am dus acasă, m'am uitat lung la nevastă, ca niciodată. Nu aveam nici o îndoială. Băiatul era leit ea.

— Am un băiat la birou, îi spun, seamănă ca două picături de apă cu tine. Parcă eşti tu când te-am luat.

— Na, îmi zice ea, şi-mi trage o palmă peste obraz. Uşoară, ca o alintare.

— Hei, s'a isprăvit, îi zic. Nu mai merge.

M'am sculat, am plecat. Acu sunt aici. Imi pare bine că te-am găsit. De-aici, mă duc la hotel. Mi-e tot una, la hotel sau la groapă. Viaţă-e asta ce-am trăit eu? Douăzeci şi patru de ani să nu ştiu, nici un prieten să nu-mi spuie, nimeni, nimeni... şi să aflu aşa, fără să fiu pregătit măcar?

Alecu dădu drumul încă unui colac de fum.

Amândoi priviră roata până dispăru şi le păru rău că nu se mai vede, că a pierit, aşa, sub ochii lor, minunea aceia.

Pe urmă şi-au strâns mâna şi s'au despărţit.

VASILE SAVEL

# O istorie a Parnasului

Maurice Souriau, autorul cunoscut al unei opere importante numită *Istoria Romantismului în Franţa*, a scris o nouă carte nu mai puţin însemnată: *Istoria Parnasului.*

Parnasianismul, în accepţiunea sa curentă şi care datează de multă vreme, este cunoscut ca o reacţiune împotriva „plângătorilor imbecili", împotriva râsului nemăsurat, — cu un cuvânt, împotriva exagerărilor romantice. Aşa că, dacă ar fi să se aleagă personalităţile reprezentative ale ambelor mişcări, — romantism şi parnasianism, — lucrul s'ar reduce la punerea, faţă în faţă, a lui Hugo şi Leconte de Lisle.

Până la lucrarea lui Souriau, se considera că opera cea mai reprezentativă a mişcării ar fi *Trofeele* lui *Hérédia*. Souriau însă dă lui Leconte de L'Isle o preponderenţă intenţionată. „*Eu ridic*, — scrie el, — *în mijlocul acestei istorii statuia lui Leconte de L'Isle: ceilalţi nu sânt decât figuri de baso-relief împrejurul monumentului său. Leconte de L'Isle fără Parnas dăinuia în întregime. Parnasul fără el n'ar fi fost decât o hărţuială*".

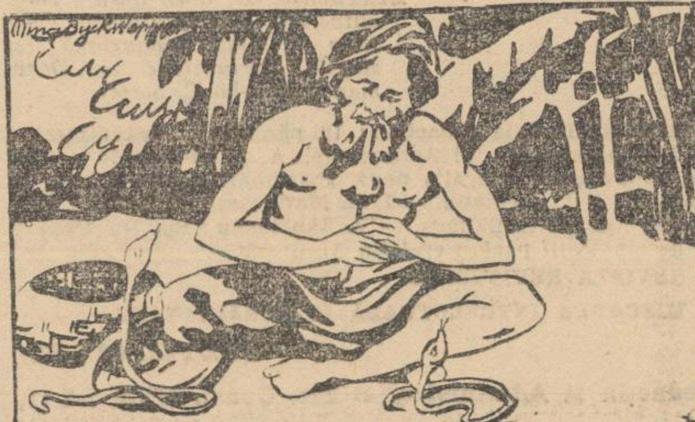
Această tentativă de reabilitare în conştiinţa vremii a unui erou de mare ţinută este una din marile îndrăzneli literare pe care numai Franţa le cultivă. Eroii, în Franţa, se socotesc cu sezoanele. In orice caz, de data aceasta, era necesar să vină de undeva dreptatea pentru Leconte de L'Isle. Formaţia, evoluţia, împrăştierea şi viaţa Parnasienilor, cu tendinţa de centralizare în opera lui Leconte de L'Isle, este o temă destul de interesantă şi preţioasă pentru definirea acestei mişcări — hai s'o numim reacţionară, — în care se înscriu cu cinste Th. Gautier, Th. Banville, Sully-Prudhomme.

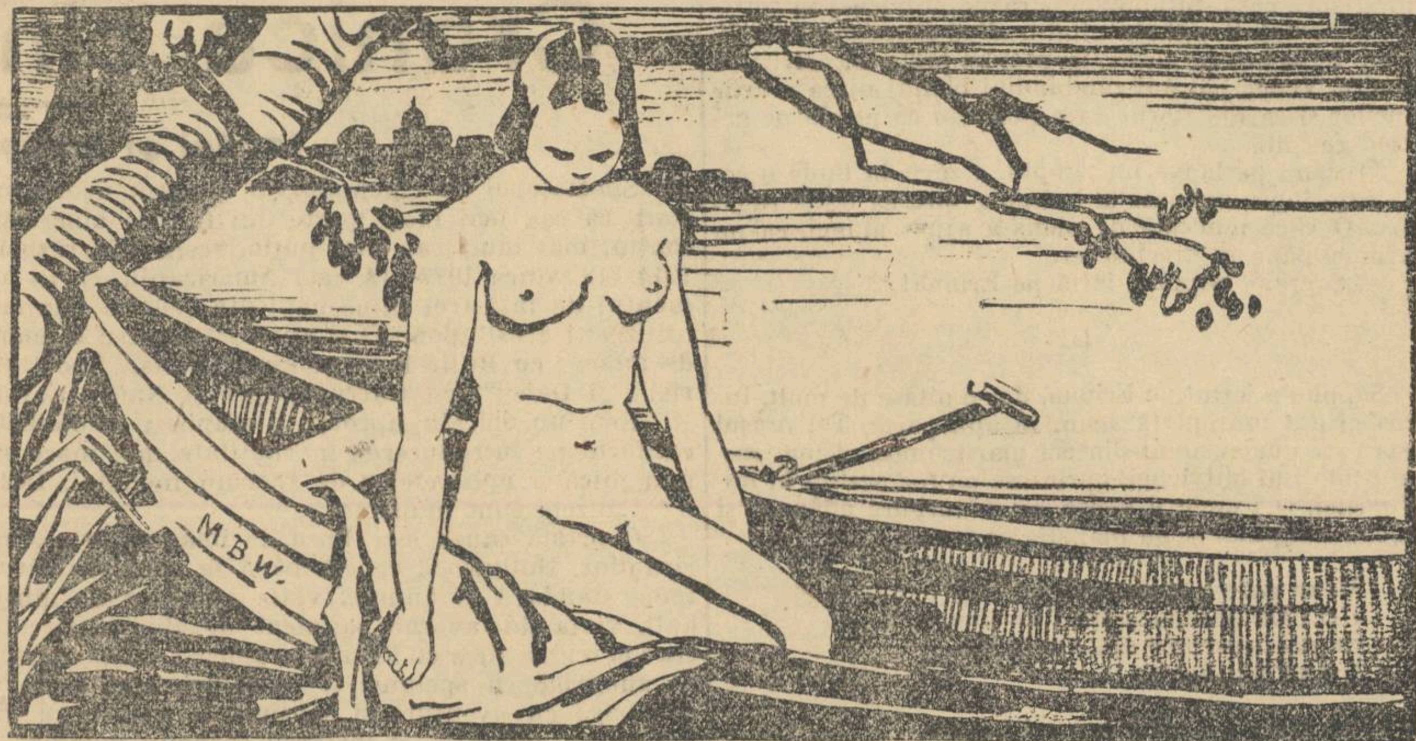
Dar interesant e, mai ales, în cartea lui Souriau faptul că Vigny e socotit ca aparţinând parnasianismului. Şi aceasta, pe temeiul că şi Vigny a privit cu îndrăzneală tristeţea adâncă a vieţii. Pentru aceasta, el e clasat aproape de Leconte de L'Isle. Inainte de a se deosebi, „ei se completează unul pe altul; cei doi poeţi au predicat acelaş învăţământ al stoicismului, al demnităţii morale şi al ţinutei".

Originile acestei mişcări susţinută cu atâta autoritate de Leconte de L'Isle sunt însă agitaţiile lui Gautier. Intre 1811 şi 1851, în curs de trei generaţii, ascensiunea parnasiană devine sensibilă. Aceasta este epoca „discipolilor credincioşi", Dierx, Hérédia şi, mai târziu, Plessis.

Din această mişcare, avea să plece mai târziu, un Pierre Louys. Avea să-i succeadă simbolismul, cu mai puţină vitalitate, — dar cu mai multă strălucire. Vremurile însă se schimbă şi capriciul care le înoeşte e neprevăzut: el poate să dezmormânteze sau să uite. Şi se poate ca marea şcoală de „energie romană" care a fost Parnasianismul, să reînvie vechea nobleţe. Şi, în viaţa noastră ostenită, să repună vechi „splendori ale artei".

B. V.






# Sappho

de I. M. MARINESCU

— La Lesbos, la Lesbos!

Aşa striga în cor o ceată de fete sglobii, stând gata să se îmbarce pe o corabie cu vâslele întinse. Erau toate tinere şi frumoase şi părinţii, care veniseră să le petreacă, surâdeau veseli, deşi se despărţeau pentru multă vreme de fiicele lor.

— Mergeţi cu bine, le grăiau ei îmbrăţişându-le, şi învăţaţi dela Sappho arta cea divină a poeziei cu care veţi încânta clipele bătrâneţii noastre şi orele de odihnă ale bărbaţilor voştri.

Imbrăţişările şi urările au ţinut mult, dar în cele din urmă corabia şi-a ridicat ancora şi s'a îndreptat în lin vâslit spre Lesbos, insula cea minunată şi plină de cântări şi dansuri voioase. Acolo era o veşnică primăvară. Trandafirii înfloreau peste tot şi oamenii o duceau într'o veselie nesfârşită. Dragostea şi ospeţele erau ocupaţiile lor de predilecţie. De politică nu se prea îngrijeau decât rareori şi atunci lupte sângeroase se dădeau pe străzile Mitylenei şi convoiuri întregi de cetăţeni întristaţi trebuiau să pribegească din insula lor fericită. Deobiceiu însă, bucuria şi petrecerile de tot felul domneau aproape neîntrerupt prin acele locuri favorizate de zei.

Acolo îşi luase avânt şi poezia uşoară care cinstea pe Eros, dansurile şi darurile lui Dionysos. Această poezie era însoţită de sunetul lirei, sau al flautului şi Lesbienii urmăreau cu plăcere luptele poetice care se dădeau între cântăreţi. Nu mai erau acum vechii aezi de altă dată şi nici rapsozii care culeseseră şi rânduiseră cântecele trecutelor epopei. Erau în schimb trubadurii care nu numai povesteau întâmplările altora, ci îşi cântau durerile şi bucuriile lor.

Ei nu făceau parte dintr'o breaslă anumită, ci orice tânăr sau tânără care simţea coborîndu-se asupră-i duhul inspirator al sburdalnicului Eros, lua lira şi în acordurile ei îşi cânta chinurile sau fericirea în public. Mulţimea îi asculta, îi aplauda şi plângea, sau se bucura împreună cu ei. Se creaseră în Lesbos adevărate şcoli unde poezia aceasta se învăţa de către elevi şi eleve care veneau din toate părţile Greciei. In deosebi poeta Sappho era renumită peste tot, prin poeziile-i frumoase şi prin pasiunea ce punea în alcătuirea lor.

Dintr'o familie nobilă, această femee de o frumuseţe rară era înzestrată cu calităţi minunate. Profitând de libertatea de care se bucurau prin secolul al VII-lea femeile la Lesbos, Sappho luase parte la viaţa publică şi chiar la luptele politice. Fiind aristocrată caşi poetul Alceu, prietenul ei, Sappho suferise la fel cu el exilul şi în Sicilia trăise câţiva ani cu regretul frumoasei sale patrii şi cu necazurile pe care i le făcea unul din fraţii ei, risipitor şi afemeiat. Cât s'a muncit Sappho să-l despartă de iubita lui Rodopis!

— Charaxos, îi spunea ea de multe ori, când ai să isprăveşti odată cu iubirea aceasta pătimaşă care te va duce la ruină?

Charaxos o privea surâzând cu viclenie.

— Dar tu n'ai iubit, Sappho? Tu n'ai suferit niciodată de chinurile lui Eros? Fără îndoială că poeziile tale în care cânţi cu atâta foc iubirea, sunt atunci mincinoase!

Şi Charaxos începea să fredoneze cunoscutele versuri ale poetei:

*Ard de dor şi'n chin dragostea mă ţine,*
*Stăpânind mereu ale mele membre:*
*Ea, ce-ţi dă să guşti dulcele şi amarul,*
*Fiară-i neînvinsă.*

*Dragostea mereu sgudue-al meu suflet,*
*Precum vântu'n munţi sgudue stejarii, etc.*

Sappho roşea atunci de plăcere şi de vanitate.

— Haide, Charaxos, fii cuminte şi lasă glumele!

Aceste vorbe spuse cu glas domol, arătau uşuratecului tânăr că dojana începută se şi sfârşise.

II

Sappho se întorsese de mult din pribegie şi la şcoala ce înfiinţase la Lesbos, veneau fete din toate părţile Greciei. Era un triumf, ca să ştii să declami la sunetul lirei versuri de-ale ei şi numele poetei răsuna pe toate buzele. Alceu se înapoiase deasemeni în patrie şi în clipele, când nu gusta prea mult dulcea licoare a lui Dionysos, sau când nu ocăra pe stăpânitorii din Mitylene, găsea răgaz să-şi exprime entuziasmul pentru Sappho. Faţă de Alceu însă, ea rămânea femeia „cea cu dulce surâs", dar care ştia să pună la locul lor pe adoratorii prea îndrăzneţi. Sappho era pătimaşă, dar demnă. Măritată, alcătuise multe versuri care proslăveau căsătoria. Pe bărbatul ei însă nu-l iubise niciodată. Nu iubise nici pe unica-i fiică, pe Cleis, care deşi era frumoasă, avea însă un defect mare: nu-i plăcea poezia şi detesta versurile mamei sale.

— E o pedeapsă crudă pe care mi-au dat-o zeii, zicea adesea poeta şi-şi căuta mângâerea în poezie şi în iubirea pe care i-o arătau elevele. Dintre acestea, Sappho se împrietenise în chip deosebit cu o copilă blândă şi tăcută care se numea Erinna. Pe Erinna o cânta în multe din versurile ei, pe Erinna o socotea ca cea mai talentată dintre eleve.

— Ce-a găsit iubita noastră maestră în această fată cu capul mic ca de pasăre şi cu mişcări leneşe şi monotone ca versurile colegei noastre Lycoris? ziceau invidioasele.

— Cine ştie? Sappho are multe capricii şi noi nu suntem chemate a i le judeca. Să fim mulţumite că ea ne învaţă ce-i mai sublim pe lume: cultivarea frumosului.

Răspunsul acesta cuminte nu mulţumea însă pe unele din elevele poetei care, curioase şi cu răutate, iscodeau şi inventau pe seama maestrei lor tot felul de neadevăruri. Sappho le auzea, dar nu le da nici o însemnătate. In schimb Erinna era foarte impresionată şi gândul că e clevetită şi ironizată de colege, o chinuia mult.

Intr'o zi, a luat curajul şi a grăit către Sappho:

— Scumpa mea, eu am un suflet foarte curat şi ţin foarte mult la reputaţia mea. Cred că ştii minciunile urâte care se spun pe seama noastră. Dă-mi voe pentru câtăva vreme să plec din casa în care cu atâta generozitate îmi dai ospitalitatea şi să viu mai rar la orele tale de declamaţie.

Sappho o privi uimită şi apoi mânia îi roşi obrajii.

— Du-te şi să nu mai vii niciodată!

Erinna isbucni în plâns şi încercă să-i îmbrăţişeze genunchii.

— Iartă-mă, Sappho, şi te rog nu-mi purta ură.

Dar Sappho se depărtă furioasă şi zile întregi în sala de declamaţii nu se mai auziră versurile ei. Elevele erau acum nemulţumite şi aruncau vina pe cele care clevetiseră.

— Aţi văzut unde ne-a dus gustul vostru de a răspândi svonuri mincinoase? Nici „Faima cea cu o sută de guri" n'a pricinuit răul pe care l'aţi făcut voi. Căutaţi acum, de vă îndreptaţi greşeala.

Şi greşeala a fost îndreptată. Intr'o zi, toate elevele s'au înfăţişat înaintea maestrei şi au acoperit-o cu flori şi cu mângâeri.

— Revino la noi şi fă-ne să gustăm iarăş din frumuseţile cu care te-a hărăzit divinul Phoebus. Te rugăm în genunchi, revino!

Şi Sappho s'a înduplecat şi a revenit. Când a apărut în faţa celor ce o ascultau, poeta părea transfigurată. O amară tristeţe i se oglindea în ochi şi când a luat lira, mâinile-i tremurau. Acelaş îi rămăsese însă glasul şi el a răsunat sonor şi mlădios, în următoarele versuri închinate zeiţei iubirii:

*O zeiţa mea cea nemuritoare,*
*Copila lui Zeus, isteaţ 'Afrodită,*
*Tu ce stai pe-un tron plin de strălucire,*
*Ruga-mi ascultă.*

*O, zeiţa mea, nu lăsa să piară*
*Inima-mi în griji şi'n nenorocire:*
*Vino dar şi-acum, vin'ca ş'altădată,*
*Când te chemasem.*

*Coborîşi atunci din palatul de-aur*
*Al tatălui tău şi venişi spre mine*
*In frumosu-ţi car tras de păsărele*
*Mândre şi repezi.*

*Peste acest pământ, negru de'ntuneric,*
*Cu sprintene aripe aerul isbindu-l,*
*Te-au adus din cer, străbătând prin spaţiul*
*Lin şi eteric.*

*Indat'au ajuns şi, prea fericito,*
*Mă'ntrebaşi atunci cu nemuritoare*
*Buze surâzând, la ce te chemasem,*
*Ce-aveam pe suflet.*

*Mă'ntrebaşi ce vrea inima-mi bolnavă:*
*„Pe cine doreşti să iubeşti de-acuma,*
*Scumpa mea Sappho? Cine'n grele chinuri*
*Azi te frământă?*

*Cum te va căta cea care-acum fuge!,*
*Cum o să-ţi mai dea daruri acea care*
*Nu ţi le primea şi cum te'ndrăgi-va*
*Chiar fără vrere-i!"*

*O, zeiţa mea, vin' aşa dar iarăşi,*
*Scapă-mă de chin, doru-mi împlineşte.*
*Aleargă chiar tu, vin' în grabă mare,*
*Vin', de m'ajută!*

Când a isprăvit, aclamaţii sgomotoase au răsunat în sală. Publicul a îmbrăţişat-o în delir şi a purtat-o în

(Continuare în pag. 6-a)

triumf spre casă. Străbătând străzile Mitylenei în cortegiu-i triumfal, Sappho a uitat o clipă nerecunoştinţa Erinnei. Imbătată de glorie, îşi plimba peste tot privirile-i mândre. Vedea bătrâni zâmbindu-i blând, auzea urările femeilor şi săruta florile care-i cădeau ca ploaia pe peplosul cel alb.

Trecând pe lângă un templu, a zărit în tindă o copilă care îngenunchiase şi îndrepta spre ea braţe rugătoare. O voce înnecată de plâns a ajuns atunci, ca un murmur, până la urechile ei:

— Sappho, Sappho, iartă pe Erinna!

III

Sappho a iertat pe Erinna, dar o uitase de mult. Iubirea ei era îndreptată acum în altă parte. Tot oraşul vorbea că Phaon, unul din cei mai frumoşi şi mai răsfăţaţi tineri ai Mitylenei, aprinsese un foc nestins în inima poetei. Ori unde îl vedea, ea se turbura adânc, îşi pierdea cumpătul şi nu mai ştia ce face.

*Mi se pare-a fi asemeni cu zeii*
*Cel care şezând alături de tine,*
*Iţi poate-asculta din apropiere*
*Glasul tău dulce.*

*Surâsu-ţi plăcut inima-mi topeşte.*
*Decum te zăresc, îmi dispare glasul,*
*Foc sub piele simt, limba mi-i uscată,*
*Turburi mi-s ochii.*

*Urechile-mi bat, de sudoare-s plină*
*Şi de-un tremur greu sguduită-s toată.*
*Chipu-mi pare-acum de culoarea ierbii*
*Şi-s caşi moartă.*

Astfel îşi cânta Sappho emoţia ce simţea la vederea lui Phaon. Şi tânărul acesta uşuratic şi fără inimă se măgulea de iubirea poetei, dar nu o împărtăşea.

La ospeţe, la jocuri şi adunări, Phaon era încântat, să i se spună că e adorat şi proslăvit de Sappho. Tinerii de vârsta lui îl copleşeau cu laude şi îl invidiau.

— Nu te simţi fericit, Phaon, îi ziceau ei, că eşti iubit de cea mai vestită poetă a lumii greceşti?

— Desigur, răspundea răsfăţatul: îmi place iubirea ei, dar soţ nu-i voi fi niciodată. Sappho e mai bătrână decât mine şi m'ar plictisi la urmă sdrăngănindu-mi toată ziua din liră-i şi îndrugându-mi la versuri care m'ar înneca în dulceaţa lor. Hotărît nu pot să-i fiu tovarăş de viaţă.

Şi Phaon îşi urma traiul lui vesel, culegând iubirea, pe unde o găsea. In schimb sărmana Sappho se prăpădea de dorul lui şi tânjea în singurătate.

Intr'o zi, când roua dimineţii schinteia în picuri de diamant pe irişii cei albaştri şi pe florile cele albe de liliac, Sappho a luat o decizie supremă: ea s'a dus la templul Afroditei, a jertfit două porumbiţe de care nu se despărţise până acum niciodată, s'a rugat cu multă pietate şi a pornit pe urmă spre casa lui Phaon. In mână ţinea lira ei iubită şi la cingătoare îşi prinsese o roză roşie ca focul depe altarul Afroditei.

L'a întâlnit pe Phaon, când tocmai eşea, ca să ia parte la o întrecere cu discul şi i s'a părut mai frumos ca niciodată. Copleşită de dor, a căzut înainte-i şi i'a spus cu glas abia şoptit:

— Phaon, ştii cât te iubesc de mult: dece nu vrei să-mi împărtăşeşti iubirea şi să-mi dai fericirea, după care tânjesc de atâta vreme? Nu vezi, cum se pleacă mândria mea în faţă-ţi?

Tânărul a privit-o cu mulţumirea orgoliului satisfăcut şi i-a grăit la rându-i:

— Sappho, te admir, dar nu te pot iubi. Dece să te mint şi să-ţi legăn sufletul în speranţe deşarte?...

Şi s'a depărtat, lăsând-o copleşită de jale şi de umilinţă... Aşa a rămas ea multă vreme, fără să simtă ce se petrece în juru-i. Lumea trecea, o privea cu milă şi uimire, dar poetei nu-i mai păsa de nimic. Pierduse de-acum totul!... Târziu s'a ridicat de jos şi a pornit încet spre mare. Mergea ca ameţită, nu se mai gândea la nimic şi ochii îi erau învăluiţi în ceaţă. Când a ajuns pe malul mării, s'a aşezat pe cea mai înltă stâncă. A smuls roza cea roşie dela cingătoare şi cu gesturi repezi şi nervoase, a rupt petală cu petală şi le-a aruncat în mare. A luat şi lira şi a isbit-o cu putere de stâncă. Coardele s'au sfărâmat, scoţând un gemăt plângător şi prelung. Poeta le-a privit neînduioşată şi în urmă şi-a aţintit ochii spre valuri.

— Ce liniştită eşti tu, mare, şi ce agitat e sufletul meu!... Numai tu îmi poţi da odihna, pe care nu o mai găsesc nicăeri acum. Fii binecuvântată!

Şi apa i-auzi aceste cuvinte, se deschise de-odată şi primi în sânu-i rece trupul cel mai ars de văpăile lui Eros.

I. M. MARINESCU

## Inţepături

*Ortodoxia...* etc.
(Poezie, articol sau cuvântare de Nichifor Crainic).

Din sărbătorile creştine,
Lui domnu' Crainic îi convine,
In ortodoxa lui viaţă,
Schimbarea (cât mai mult) la faţă.

Joc secund de ION BARBU

Afirmi că-s „Joc Secund" aceste
Elucubraţii aşadar....
Ca medic însă-ţi dau de veste:
E terţiar.

Unei artiste care a jucat „Dama cu Camelii" în costume moderne.

*O, paradoxele eterne...*
*Simţeam, în stal, cum mă sufocă:*
*Să faci costumele moderne*
*Când ai artistă de epocă.*

T. M.

*Cetiţi*

**Romanul celor 4**

**Stafiile Dragostei**

de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştok şi Alexandru Bilciurescu. Preţul 60 Lei

# Cronica cinematografică

## Iarăşi şi iarăşi filme cu războiu

Spectatorul de cinematograf a putut uşor constata că cea mai mare parte din filmele americane conţin, mai mult sau mai puţin, scene din războiul 1914—18 (adică 1917—18, căci Americanii......). In momentul de faţă trei filme noui din centrul Capitalei utilizează acest „poncif" şi anume: „Pentru o noapte de amor", cu Billie Dove şi Paul Lukas, „Focul gloriei", şi Daisy" (cu Garry Cooper şi Nancy Caroll).

Este un obiceiu, aproape o manie a studiourilor californiene introducerea în cantitate mai mare sau mai mică a episoadelor de războiu mondial. Dece?

Cauzele sunt multiple.

O primă cauză este lipsa de imaginaţie a Americanilor. Hollywood repetă până la saturare câteva teme standard şi anume: viaţa culiselor de music-hall, viaţa de taverne pariziene de Montmartre (pe care ei o identifică cu Franţa în genere), viaţa apaşilor de suburbie cu spelunci şi bordeluri, apoi viaţa de cow-boys cu aventuri şi sentimente mai mult sau mai puţin călări, — şi însfârşit războiul mondial.

O a doua cauză ţine de faptul istoric, pe care nimeni azi nu mai îndrăzneşte să-l conteste, şi anume că nu Francezii, şi nici Englezii, ci Americanii sunt acei care au câştigat războiul mondial (de altfel nu mai e azi un secret pentru nimeni că Franţa şi Anglia au intrat în luptă abia în 1917, în timp ce Statele-Unite a început războiul încă din Iulie 1914...).

Ar mai fi încă o cauză, de ordin pur cinematografic. Este că războiul e un subiect realmente fotogenic. Materialiceşte, e compus din murdărie, şi anume din praf şi noroi. Or, nimic mai fotogenic decât colbul. Pictorii ştiu bine că ceeace face frumuseţea vizuală a unui apus de soare este, pe lângă nouri, praful; el e care irizează savant şi bogat lumina. Cât despre glod, el are în pictură şi mai ales în fotografie o mie de nuanţe şi reflexe şanjante, valuri de lumină şi umbră capricioase şi catifelate; într'un cuvânt, aceste două manifestări ale murdăriei fizice sunt elemente fotogenice de prima frumuseţe.

Apoi, omeneşte vorbind, războiul se compune din convoiuri. Convoiuri de soldaţi; convoiuri de camioane; de refugiaţi plecând cu geamantane, cu câte un purcel şi două găini, cu câte o boccea şi câţiva copii, etc., etc. Or, — convoiul e iarăş ceva extrem de fotogenic. E un lanţ şerpuit, totodată unitar şi mişcător ideal de lucru cinematografic.

Insfârşit, — sentimentaliceşte vorbind, — războiul constă din două lucruri: din amintirea lui „mother", când soldatul moare pe câmpul de onoare; şi mai ales din amoruri scurte. Există un gen special de dragoste care s'ar putea chiar numi amor de războiu. Caracteristica lui este profunzimea şi... superficialitatea. Nu este un paradox. Amorul de războiu este superficial pentrucă se uită numaidecât. Nici o dragoste nu se uită mai uşor şi mai iute. In schimb, atâta vreme cât cei doi îndrăgostiţi se văd, ei au impresia că nu se poate iubi mai tare şi mai durabil.

Acest dublu şi contradictoriu caracter al amorului de războiu îl face, între altele, excepţional de fotogenic. Cinematografului îi convin cel mai mult asemenea legături sentimentale scurte şi paroxistice, violente şi superficiale.

Iată pentru ce războiul e un subiect artistic fecund, adică — deoarece e acelaş lucru — facil de exploatat; **ieftin.** Şi în faţa ieftinătăţii, — poate oare rezista un American?

Insfârşit, — ar mai fi o cauză a favoarei de care tema războiului se bucură în producţia de filme: enormul succes comercial al bucăţii „Parada cea mare". Vă aduceţi aminte de acel film celebru, despre care s'a zis că e un cap de operă, că e cel mai bun film al anului, că e sfâşietor de omenesc, că toată oroarea războiului precum şi necesitatea pacifismului şi a umanitarismului apăreau evidente, etc.,etc.

Desigur, filmul are calităţi. Karl Dane şi John Gilbert — care îşi datoresc, de altfel, reputaţia lor artistică în mare parte acestui film — joacă desăvârşit. Apoi sunt câteva arătări de „capete" şi câteva instantanee de mişcări de masse realmente reuşite.

Dar atâta tot. Incolo filmul e perfect idiot. Şi nu o spun eu, ci cel mai autorizat critic cinematografic, d. Léon Moussinac.

Ş'apoi nu toţi joacă bine. Iată de pildă, Renée Adorée, „la jeune fille française", care — spune foarte drept şi foarte nostim Moussinac, este „o persoană cu şunci promiţătoare, cu ochi şmecheri, gură fardată, foarte puţin sfioasă, şi care seamănă cu o pensionară internă de casă de toleranţă în vacanţă, costumată în mică morărească de revistă".

In fond cusurul cel mare al lui Renée Adorée, motiv pentru care a fost incapabilă să joace rolul unei Franţuzoaice, e că nu este.... Americancă, ci...... Franţuzoaică. Mereu aceeaş poveste. Un actor trebue să **joace;** adică să **imite creator** un anumit model. Dacă este el însuş model, — nu mai poate juca. Am povestit, în chiar această revistă, cum la un concurs de imitaţie a lui Charlot, — Charlot, care concura şi el, a ieşit al.... treilea.

Vreţi încă o dovadă? Amintiţi-vă de un alt film de războiu, — cu mult superior deşi mai puţin gustat de public — şi anume: „Potrivnicii". Ce minunată era, în rolul de ţărancă sentimentală şi lungă de picior, actriţa hispano-americană Dolores del Rio. Şi ce intens de Franţuzoaică.

Dolores del Rio, aşa de spaniolă în „Carmen" a făcut o „Mariană" desăvârşită, bună, şleampătă, arţăgoasă, patrioată, frumoasă şi mai ales — repetăm — lungă de picior. Secretul reuşitei ei e clar: nu este franţuzoaică.....

Şi voi mai cita încă un fapt, un fapt extrem de pitoresc în legătură cu filmele de războiu americane.

„Parada cea mare", când a rulat în Franţa, a suferit, ca şi eroii dintr'însa, oarecari mutilări. S'au amputat toate scenele unde se punea în contrast laşitatea militară a Francezilor cu curajul cavaleresc al Americanlior, — toate scenele unde soldatul sau ofiţerul francez vrea să fugă cu orice preţ, în timp ce Jankei revoltaţi îl trag înapoi spre datorie. Dintr'un sentiment de pură delicateţă (că Americanii nu lucrează niciodată mânaţi de mobiluri comerciale) — au fost suprimate toate scenele din care ar fi reeşit prea vădit adevărul că Americanii, cu toată poltroneria Francezilor, au câştigat ei, şi numai ei războiul.

Apoi, tot din delicateţe, sub-titlurile tipărite au fost, în ediţia franceză, vopsite cu roş-alb-şi-albastru. Şi Francezii, atunci, au rămas încântaţi.

Dar ce zic? Incântaţi e prea puţin. Până şi şefii militari ai Republicei au luat pana pentru a scrie despre noua capodoperă a ecranului.

De exemplu, Joffre, marele Joffre:

„Toate complimentele mele pentru frumosul spectacol pe care mi-aţi dat prilejul să-l aplaud. „Parada cea mare" dă o idee foarte exactă a realităţilor pe care noi le-am trăit în timpul războiului, etc.".

Iar generalul Gouraud:

„Ţin a vă spune ce minunată seară am petrecut la **Parada cea mare,** etc.".

Vă închipuiţi ce au trebuit să-şi spună miile de spectatori americani, care nu ştiau nimic despre trucarea versiunii franceze, care ştiau precis că Joffre şi Gouraud sunt generali francezi, şi care vedeau cât de rău ieşea armata franceză din faptele reprezentate în „Parada cea mare".

Aceşti spectatori americani desigur că nu găseau alt răspuns decât:

„Bietul Joffre.....; trebue să fie foarte bătrân.... etc....".

Căci spectatorul american, uită că, tocmai fiindcă Joffre şi Gouraud sunt generali, ei sunt profesional obligaţi să comande războiul, — iar nici decum să-l vadă sau să-l trăiască.

Dacă cei doi iluştri militari ar fi fost soldaţi de tranşee, — şi-ar fi dat seama că, din punct de vedere al technicei războiului, „neverosimilităţile sunt nenumărate, şi nici unul din acei care au mânuit granada în primele linii nu mă va contrazice" (aşa spune un scriitor care are privilegiul de a fi şi cronicar cinematografic şi fost soldat de tranşee).

* * *

Oricum, — am văzut destul războiu. Inainte ca publicul să înceapă să urle, ar fi bine ca studiourile californiene să ne mai slăbească cu toate aceste insuportabile lupte de carton pictat... — *D. I. Suchianu*

A APARUT

**ALBUMUL**

**CONCURSULUI DE FRUMUSEŢE**

cuprinzând fotografiile tuturor frumuseţilor care au participat la marele concurs de frumuseţe. Instantanee dela festivităţile din Galveston, Bucureşti şi Sinaia. Sute de clişee fotografice pe hârtie velină şi o extrem de interesantă descriere a serbărilor concursurilor.

Coperta cartonată şi **splendid ilustrată** în culori.

Acest album nu trebue să lipsească din nici o casă

De vânzare la toate depozitele, chioşcurile de ziare şi la principalele librării. Se trimite şi cu ramburs. **Preţul 80 lei**

**A apărut:**

**Viaţa Romînească**

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

**No. 4 şi 5 pe April, Mai 1930**

**CU URMATORUL SUMAR:**

| | |
|---|---|
| **Frank B. Kellog** | *Calea spre arbitrajul internaţional.* |
| **Demostene Botez** | *Urlet (versuri).* |
| **I. Petrovici** | *Impresii din Italia (Roma).* |
| **Mihail Sadoveanu** | *Pe o ediţie nouă a lui Creangă.* |
| **Henriette Yvonne Stahl** | *Mătuşa Matilda.* |
| **I. M. Marinescu** | *Din Sappho (Versuri).* |
| **Mihai D. Ralea** | *G. Ibrăileanu, moralist.* |
| **D. I. Suchianu** | *Ce este un film?* |
| **T. A. Bădărău** | *Deslegarea unui mister.* |
| **Dem. B.** | *Note pe marginea cărţilor (O culegere de esseuri).* |
| **Emil Virtosu** | *Un pamflet moldovenesc din vremea Eteriei.* |
| **Al. A. Philippide** | *Cronica literară (O nouă ediţie a Poeziilor lui Eminescu. — Operele complecte ale lui Caragiale).* |
| **Al. Hallunga** | *Cronica economică (Impozite comerciale. — Patenta).* |
| **D. I. S.** | *Cronica ideilor (Centenarul lui Fustel de Coulanges).* |
| **N. N. Tonitza** | *Cronica artistică (Despre precursorii oficiali şi despre premiul naţional de pictură).* |
| **Thomas Greenwood** | *Cronica externă (Primejdia relaţiilor anglo-sovietice).* |
| **T. Arghezi** | *Cronica modei (Letopiseţii).* |
| **M. Sevastos** | *Cronica teatrală (V. Maximilian.— Aglae Pruteanu — C. Vernescu-Vâlcea).* |
| **P. Nicanor & Co.** | *Miscellanea (D. Goga despre votul universal. — Confuziunea valorilor — „Viaţa Romînească" şi ziarele bucureştene. — Documentările d-lui C. Stere).* |

**RECENZII: Gala Galaction:** In pămîntul făgăduinţei. — **Gib I. Mihăescu:** Braţul Andromedei. A. A. Philippide. — **Izabela Sadoveanu:** Educaţia nouă. Indrumări pentru părinţi şi educatori. D. I. Suchianu. — **I. M. Marinescu:** Figuri din antichitatea clasică. C. Balmuş. — **V. Bănăţeanu:** Sur les désinences de l'indicatif parfait en latin Al. Graur.

**REVISTA REVISTELOR.**

**MIŞCAREA INTELECTUALĂ IN STRĂINĂTATE.**

**PREŢUL 60 LEI**

**Redacţia şi Administraţia: Str. Const. Mille 7-9-11, Bucureşti**

# *Cronica Sahului*

Cu adâncă părere de rău anunţăm încetarea din viaţă a marelui nostru problemist I. A. Schiffmann. Născut în 1903 în oraşul Odesa, el şi-a făcut acolo studiile liciale, dovedind o deosebită aplicaţiune pentru matematici şi limbile străine (germana, franceza şi engleza). La vârsta de 17 ani s'a înscris la „Technische Hochschule" din Charlottenburg (Berlin) secţia de electrotechnică. Imbolnăvindu-se în 1924, şi-a întrerupt studiile şi s'a stabilit câtva timp într'un sanatoriu din sudul Germaniei, unde a început să se ocupe cu probleme de şah.



**I. A. SCHIFFMANN**

Primul premiu l-a obţinut într'un concurs pentru începători (!) organizat în 1925 de „Revista de Şah". Bine cunoscut şi apreciat în străinătate, a obţinut circa 60 de premii la diferite concursuri. S'a ocupat cu predilecţie de problemele în 2 mutări şi şi-a înscris numele în acest domeniu. Revistele străine de specialitate vorbesc mereu despre „tema Schiffmann". Murind în vârstă de numai 27 de ani, el lasă regrete profunde printre cei ce l'au cunoscut şi apreciat.

Publicăm mai jos două probleme inedite ale sale, trimese la concursul nostru internaţional de probleme.

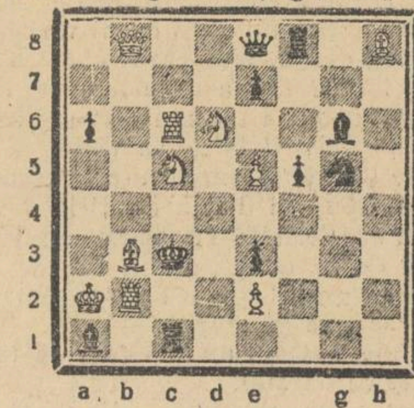
**PROBLEMA No. 295**

de **I. A. Schiffmann,** Chişinău.

— *Din concursul nostru de probleme* —
(inedită)

**Negru:**

Rc3, Dé8, Tc1 şi f8, Cg5, Na1 şi g6, Pa6, é3, é7 şi f5 (12).




**Alb:** (7 figuri)

Ra2, Db8, Tb2 şi c6, Cc5 şi d6, Nb3 şi h8, Pé2 şi é5 (10).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

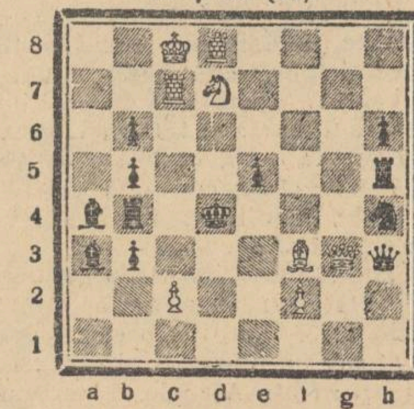
**PROBLEMA No. 296**

de **I. A. Schiffmann,** Chişinău.

— *Din concursul nostru de probleme* —
(inedită)

**Negru:**

Rd4, Dh3, Tb4. şi h5, Ch4, Na3 şi a4, Pb3, b5, b6, é5 şi h6 (12).




**Alb** (10 figuri)

Rc8, Dg3, Tc7 şi d8, Cd7, Nf3, Pc2 şi f2 (8).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

*

**In numărul acesta începem publicarea problemelor din concursul internaţional organizat de noi. Cu acest prilej instituim un nou concurs între deslegători în următoarele condiţii: Pentru soluţia unei probleme în două mutări se va obţine un punct, pentru una în 3 mutări 2 puncte, pentru soluţia unei probleme în mai multe mutări, studii, matri inverse sau probleme feerice câte 3 puncte. Cine va obţine 60 de puncte va primi ca premiu o valoroasă carte de şah. Premiile se vor expedia prompt.**

**Soluţiile vor trebui trimese în termen de cel mult 15 zile dela apariţia lor. Vom publica la timp soluţiile şi numele deslegătorilor.**

**Cei ce au obţinut în concursul nostru anterior 60 de puncte sau mai multe cicluri de câte 60 de puncte şi n'au primit încă premiile respective sunt rugaţi să ne scrie pe ce adresă să li le trimetem.**

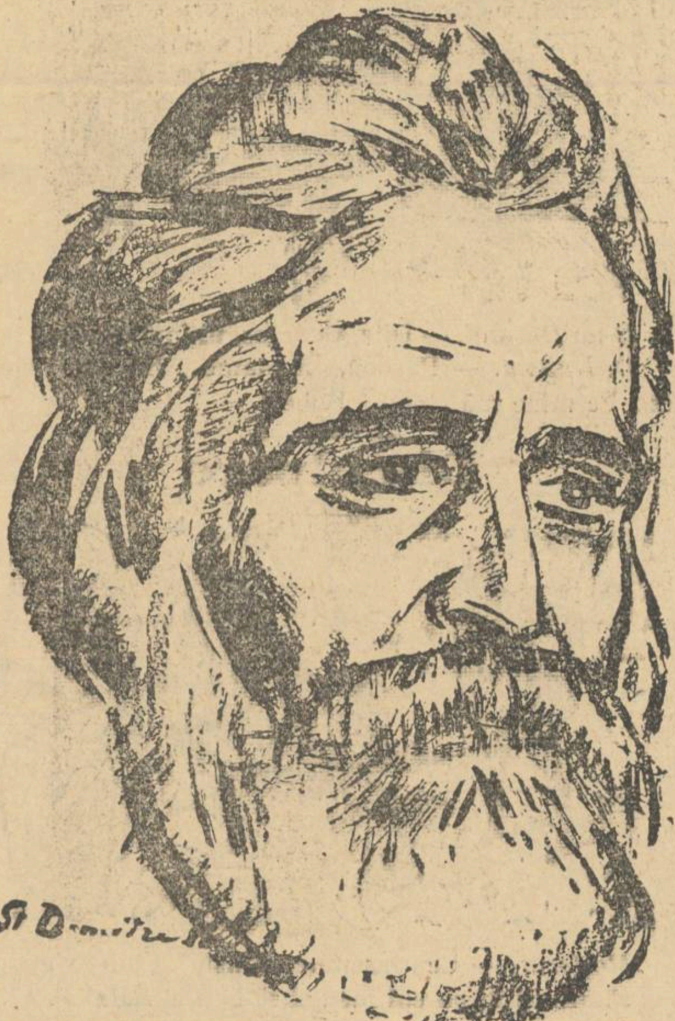
**Stăm deasemenea la dispoziţia cititorilor cari doresc să afle soluţiile la problemele sau studiile publicate până acum.**

# Cărţi şi Reviste

### *Viaţa Romînească*
**April, Mai, No. 4, 5.**

D. M. Ralea publică în acest număr, un remarcabil articol asupra volumului de maxime şi reflexiuni al d-lui G. Ibrăileanu „Privind viaţa".

Multă vreme urmăriţi de amintirea unui articol tăios al lui Jules Lemaître, în care forfeca fără nici o indulgenţă reflexiunile şi maximele, oamenii din generaţia mea şi chiar din alte generaţii mai tinere, au resimţit un fel de repulziune pentru acest gen de literatură.



**Ştefan Dimitrescu** **G. Ibrăileanu**

Dar dacă ar mai fi rămas puţină antipatie încă pentru asemenea scrieri, articolul d-lui M. Ralea ca şi volumul d-lui G. Ibrăileanu sunt menite a influenţa în mod cert pentru un reviriment.

Maxima şi reflexiunea sunt, atât prin conţinutul lor care cere o mare complexitate a minţii, cât şi prin forma lor lapidară, care trebuie să reprezinte „perfecţiunea literară" ce nu se poate realiza decât printr'o lungă tradiţie în mânuirea limbii, produse ale unor societăţi foarte evoluate.

D-l Ralea stabileşte apoi trei tipuri de „moralişti", autori de maxime: 1) Cei ce înfăţişează lucruri cunoscute în forma strălucitoare a cuvântului de spirit: Voltaire, Talleyrand; 2) Maximele paradoxale genul Wilde, Remy de Gourmont, Swift, Barbey d'Aurévilly — în fine al 3-lea tip, care observă realitatea şi o redă în toată cruzimea „simplu încărcată de adevăr". D. G. Ibrăileanu face parte din această ultimă categorie.

„Nu veţi găsi în volumul său echilibristici de spirit, antiteze tăioase, comparaţii ingenioase care să popularizeze şi pentru cei mai puţin ageri o constatare din domeniul comun. Sunt observaţii directe, luate *„sur le vif"*, care valorează prin descoperirea lor sau prin interesul pe care-l oferă punctul de vedere din care sunt observate".

Alt caracter al maximelor d-lui Ibrăileanu scos în evidenţă de autor este lipsa de sistemă, ocazionalitatea care provoacă aceste cugetări, varietatea şi uşurinţa cu care „papilionează" autorul din subiect în subiect, fără „parti-pris" metafizic, dar nu fără acea unitate care rezultă în mod firesc din calitatea de gânditor a celui ce face reflexiuni, observând lucrurile.

In ceia ce priveşte influenţa vremurilor în care personalitatea d-lui Ibrăileanu, s'a format, Darwin, Schopenhauer şi Marx pe deoparte ca ideologie ştiinţifică, naturalismul literar din apus şi pesimismul poetului nostru naţional Eminescu, pe de alta, au contribuit în mare parte la crearea acelei atitudini de profundă amărăciune „care se depune ca o drojdie în cea mai mare parte a cugetărilor d-lui Ibrăileanu" după cum observă d-l M. Ralea.

Urmează apoi o fină şi subtilă analiză, prin care d. Ralea discriminează şi reconstrueşte pe fondul acestui biologism mentalitatea reală a cugetătorului, firea sa *„de cavaler feudal de o nobilă, înnaltă şi delicată manieră sufletească"*.

Din constatările cele mai pesimiste, în actele cele mai bestiale, în gesturile cele mai abjecte, moralistul întrezăreşte nevoia de justificare, origina spiritualităţii, tendinţa spre înnălţare.

Articolul se termină cu o caracterizare de fineţă psihologică a d-lui Ibraileanu, care este arătat ca *„un delicat lucid"* şi ridicarea unei probleme de cea mai mare importanţă a eticii vremurilor noastre: Epuizarea mintală a tuturor păcatelor, cercetarea rece a tuturor iluziilor şi amăgirilor, scepticismul lucid al cugetării, alături şi chiar în sprijinul moralităţii.

D. G. Ibrăileanu aşa cum reese din volumul său „Privind viaţa" este tipul care a realizat la noi alianţa acestor două noţiuni: „El poate păstra alături de gânduri care la altul ar dizolva sufletul, o intransigenţă etică ireductibilă". Cred că este unul din articolele cele mai bune care s'au publicat la noi în ţară. — *I.*

### *Graiul moldovenesc şi cel bihorean*

După cum s'a anunţat încă din iarnă, se ştie că d. Mihail Sadoveanu pregăteşte pentru la toamnă o ediţie a scrierilor lui Creangă.

In legătură cu această chestiune, d-sa publică un mic studiu (studiu prin importanţa problemei pe care o pune, dar şi frumoasă bucată literară prin partea lui anecdotică şi de descriere) în revista **„Viaţa Românească"** (1930, 4—5), întitulat: „Pe o ediţie nouă a lui Creangă". Sub forma unor confesiuni pe care i le face autorului „bunul meu prieten cuconul Ilie Leu" se discută aci o întreagă problemă de filologie românească, vie, în legătură cu vocabularul lui Ion Creangă. Ca să nu denaturăm nimic, redăm aci un fragment din care vor avea de învăţat şi filologii şi etnografii sau folcloriştii noştri.

„Creangă n'are nevoe de glosarul special al editorilor decât în insula Munteniei şi în Ardealul sudic. In marea majoritate a ţării, începând din Oltenia şi trecând prin Banat, Crişuri, Maramureş, Ardealul nordic, sfârşind în Bucovina şi Basarabia până la Nistru şi Mare, cuvântul lui e înţeles direct, fără tălmăcire.

După ce a cetit marea operă a lui Alexandru Philippide despre origina Românilor, Anastase 1) mi-a explicat că primul val de întoarcere al poporului acestuia dela Sud înspre Nord s'ar fi făcut pe această linie. Din Oltenia şi Banat, Românii vechi s'au întins spre Bihor; din Bihor au trecut în Maramureş şi apoi s'au revărsat în Moldova şi spre Nistru. Deci, nu Bihorenii vorbesc ca noi, ci noi vorbim ca Bihorenii. Ei sunt cei mai vechi, alcătuind aşezările lor de baştină.

Al doilea val a suit către Muntenia şi a răzbit până în sudul Ardealului. Venind mai târziu, teritoriul ramurei a doua a rămas mai restrâns.

Notele mele verifică această afirmaţie a bătrânului academician şi filolog dela Iaşi. Dar nu pentru această verificare ţi le comunic domniei-tale, ci pentrucă am auzit despre o nouă ediţie a lui Creangă, pe care e vorba s'o tipăreşti la toamnă. Eu aşi zice să nu-i mai adaogi glosarul, sau să-l reduci cât se cuvine. Acest scriitor nu mi se mai înfăţişează astăzi deloc c'un aer de provincial. Dimpotrivă.

Anastase are dreptate când spune că studiul filologiei te poate duce la descoperiri nu numai în istorie, ci şi în sociologie şi economie politică. Domnul Philippide, în chilia lui, pe urmele cuvintelor, a ajuns în Balcani şi la anul 1000. Pentru dânsul vorbele sunt sufletele nemuritoare ale trecutului. Aşa şi Anastase, care e un tânăr curios în felul lui, îmi dovedea într'o zi, cu două vorbe — „pământ" şi „mormânt", — că părinţii noştri cei mai vechi, înainte de a fi ciobani şi înainte de a rătăci, au cunoscut viaţa civilizată şi au trăit în cetăţi, pentrucă „pământ" însemnează „paviment" şi mormânt vine dela „monument". Tot el îmi arată că relaţiile prime ale Românilor cu Slavii au fost paşnice şi fericite, deoarece au rămas ca mărturie vie a acelor timpuri vorbele „iubire" şi „ibovnic". Iar cuvântul „fleandură" tot Athanase îi găsea legătură cu postavurile de Flandra, pe care le aduceau neguţătorii de odinioară pe aceste meleaguri. In înţelesul lui peiorativ, putem vedea atitudinea cu ochii piezişi a oamenilor de demult.

Aşa eu, stimate prietene, în vorbele însemnate în acest carnet, care-mi stă pe masă, văd rude de demult şi de departe. In ele este, dacă vrei, toată istoria noastră eroică, deoarece eroismul nostru, care ne-a adus prin veacuri la marele războiu, a fost poate numai de ordin filologic. Din valea Ozanei, cuvântul aripat al lui Creangă trece ca o pasăre fantastică până dincolo de munţii Apuseni şi se aşează la Cheresig, pe turnul lui Vladislav Cumanul. Dă glas; cei vii o înţeleg şi trecutul îi răspunde".

1) „Fiul meu Anastase (al lui Ilie Leu), care ştii că are multă învăţătură".

### *Sarah Bernhardt şi gloria ei*

N'a existat în cei din urmă o sută de ani o artistă mai sărbătorită, mai admirată, mai divinizată decât Sarah Bernhardt; Rachel însăşi suci mai puţine minţi şi-aprinse mai puţine inimi. Dar cine mai cunoaşte azi adevărata poveste a marei Sarah Bernhardt ? D-l Etienne Ganderax îşi pune această întrebare, nu fără tristeţe, în „Revue de Paris" amintind că în luna Aprilie trecut s'a împlinit cincantenarul unui eveniment de mare sgomot; în 1880, în plină şi luminoasă maturitate artistică, Sarah Bernhardt rupse definitiv legăturile ei cu Comedia-Franceză, unde intrase numai de vreo opt ani. Dela această despărţire datează cele mai mari succese ale artistei; d. Ganderax crede totuşi că aceste sgomotoase succese n'au servit prea fericit talentului ei: Sarah ar fi câştigat mult mai mult dacă rămânea societara ilustrei case şi Comedia Franceză a pierdut foarte mult lăsând-o pe Sarah să plece. Incidentul, după cum se spune, avu un pretext dintre cele mai neînsemnate: artista care nu cunoscuse până atunci decât numai succese suferi „un demi-échec" jucând „l'Aventurière"; i se reproşă de a fi dat rolului Clorindei o alură nepermisă, de a fi jucat rolul „en fille". Criticii fură toţi fără indulgenţă; ofensată, Sarah trimise administratorului o scrisoare de demisie, care îi fu primită.

„Adevărul, spune d. Ganderax, şi explicarea tuturor acestor neînţelegeri stă şi în faptul că Sarah Bernhardt era o tragediană de geniu, dar o societară insuportabilă; Perrin, Augier şi Dumas o detestau şi voiau să se scape de ea, ceeace n'are prea mare importanţă pentru comediile unora dintre aceşti autori, dar faptul ucise tragedia pe scena dela Comedia-Franceză. Se ştie că, pe atunci, Sarah era foarte slabă, ca fizic. Şi Dumas spunea: „Vedeţi, e atât de mincinoasă pe cât nu-i de grasă". Dar şi înaintea certurilor publice, cu ocazia reprezentării „Aventurierei", mai fură discuţii şi certuri violente de culise în legătură cu „l'Etrangère".

„In această comedie, în care Dumas încerca să acomodeze pe parizieni cu simbolismul lui Ibsen pe care Parisul atunci îl descoperea, Sarah ţinea rolul lui mistress Clarkson, femeia fatală şi enigmatică, turburătoarea căsniciei ducelui de Septmonts.

„Intr'o scenă dintre duce şi Străină în care se vorbea despre căsnicia şi soţia ducelui, tirada artistei sfârşea cu aceste cuvinte: :„Et il vous tuerait, mon cher, comme un petit lapin". La cea dintâi repetiţie pe scenă Sarah părăsi tonul dramatic şi pronunţă aceste din urmă cuvinte pe un ton de batjocură. „Pardon, domnişoară, replică Dumas, nu glumiţi, vă rog să vă păstraţi aerul de ameninţare serioasă". „Atunci, scumpe maestre, răspunse Sarah, scoate cuvântul lapin; eu sunt tragediană, dar nu ca să pronunţ asemenea vorbe". „Dar, Domnişoară, nu uita că autorul sunt eu". „Bine, bine, replică artista, dar mi se cere mie să-l pronunţ". Şi după acest dialog, cearta se înteţi. In ziua repetiţiei generale Dumas transmise artistei ordinul de a păstra un ton ameninţător până la sfârşitul tiradei. Artista îi râse în nas, intră în scenă, declamă tirada cu o alură din ce în ce melodramatică, se opri puţin după „vous tuera, mon cher" — şi adăogă „comme un petit lapin", cu un surâs de ştrengăroaică. Sarah fu aplaudată îndelung, dar Dumas nu i-o iertă niciodată".

La mânia lui Dumas se adăogă şi acea a lui Augier, pentru motive identice; şi astfel se deschise larg uşile — de plecare de data aceasta — ale Comediei Franceze. Ceeace făcu ca mult timp tragedia să fie exilată dela Comedia Franceză. Căci Sarah Bernhardt era întâi de toate o mare tragediană. Ca o probă d. Ganderax citează rolurile Fedrei şi Hermionei. **G. B.**

# O carte franceză despre I. Creangă

Cartea domnului *Jean Boutière, „La vie et l'oeuvre de Ion Creangă"*, apărută în editura J. Gamber la Paris, trebuie să fie pentru noi Românii, o mare satisfacţie şi în acelaş timp o pildă, un model de monografie literară, bine informată, minuţios documentată, inteligent şi cu gust tratată, admirabil prezintată ca tipăritură, hârtie, iconografie şi estetică în genere. O carte de erudit, stăpân pe technica unor asemenea tipărituri, un cercetător cu metodă, răbdare şi neadormit simţ critic, un om cu gust subţire, care ne vorbeşte despre cel mai preţuit şi mai iubit povestitor al nostru, în limba franceză, aşa cum numai puţini ar fi în stare să-l înţeleagă şi să-l arate în limba română.

Cartea începe cu o bibliografie critică a lui Creangă. Odiseia manuscriselor lui I. Creangă, vândute, pierdute, regăsite printr'o întâmplare fericită într'o băcănie mică de A. Xenopol în momentul când negustorul se pregăteşte a înveli în una din foi cine ştie ce comestibil unsuros, sunt o ilustraţie eloquentă a preţului pe care ştim noi a-l pune pe asemenea juvaeruri.

Urmează apoi o judicioasă şi pricepută critică a ediţiilor operelor lui Creangă, cu tot istoricul peripeţiilor lor, dintre care autorul recunoaşte ca pe cea mai bună pe a d-lui Kirileanu şi socoate cu neputinţă o ediţie „foarte bună" a operelor lui Creangă, pentrucă cea mai mare parte din manuscrisele originale s'au pierdut.

Foarte interesantă pentru publicul românesc este constatarea făcută de d. Boutière asupra largii măsuri în care Creangă a fost tradus în alte limbi, începând din 1892, traducerea d-nei Mite Kremnitz, a poveştilor „Punguţa cu doi bani", Ivan Turbincă" şi „Fata Babei şi Fata Moşului" şi terminând cu traducerea lui „Moş Nikifor" în englezeşte de către Miss Lucy Byng.

In capitolul „Creangă et la Critique" autorul observă cât de puţin a fost cunoscut şi apreciat Creangă în timpul cât a trăit, în afară de Iaşii lui şi de cititorii *„Convorbirilor"* şi ai altor câteva periodice la care a colaborat.

De la 1890 până la 1898, nu se găseşte nimic afară de câteva articole interesante de N. Iorga, Gr. Alexandrescu, N. Bogdan. In 1899—1900, Artur Gorovei închină lui I. Creangă numărul din Decembrie al Şezătorii.

Abia la 20 ani după moartea lui Creangă critica începe să se ocupe mai mult şi mai serios de marele nostru povestitor, când apare între altele şi revista „Ion Creangă" din Bârlad, iar numele lui începe să apară mai des şi în publicaţiile mai însemnate ca „Viaţa Romînească", „Neamul românesc literar", „Junimea Literară" şi „Luceafărul" din Sibiu.

Până la războiu, literatura asupra lui I. Creangă este foarte abundentă, dar, observă autorul, numai broşura d-lui Furtună din Biblioteca pentru toţi: *Ion Creangă*, Cuvinte şi Mărturii, mărturiile şi articolele lui Gr. Alexandrescu, I. Negruzzi, A. Gorovei, N. Iorga şi T. Kirileanu pot servi ca bază solidă unui studiu ştiinţific.

După războiu, d. G. Ibrăileanu este acela care, după părerea d-lui Boutière, a făcut asupra lui Creangă şi a operei sale aprecierile cele mai judicioase.

Apoi după ce stabileşte o interesantă bibliografie pentru studiul folcloric al lui I. Creangă, autorul reconstituie o biografie a povestitorului moldovean, cu o genealogie destul de redusă, după izvoarele şi datele ce le-a găsit la cei ce s'au ocupat de el, cu detalii şi trăsături de caracter găsite graţie unei neadormite iscodiri şi unei extraordinare sagacităţi, comparate, alăturate şi cercetate cu notele şi amintirile povestitorului şi ale tuturor celor ce au fost în contact cu el.

Pentru prima oară şi spre marea mirare a biografului francez, s'au reprodus în cartea sa actele civile ale naşterii şi morţii lui I. Creangă.

Infăţişarea fizică a lui Creangă, apucăturile şi mentalitatea lui, gusturile şi întreg felul său de viaţă care reprezintă după părerea d-lui N. Iorga rezumatul felului de a fi al ţăranului moldovan şi mai ales al ţăranului moldovan din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, sunt redate de scriitorul francez cu scrupulozitatea şi fidelitatea omului de ştiinţă, dar şi cu arta şi îndemânarea unui iscusit scriitor.

Il regăsim în cartea simpaticului său biograf, aşa cum ne-am deprins a-l cunoaşte, fiecare pas, din viaţa lui, la Junimea, în cercul Convorbirilor, în munca sa de harnic institutor, în legăturile cu Eminescu, în satul său dela Humuleşti, în diferitele „bojdeuce" în care a trăit în Iaşi, în zilele triste şi mângâetoare pe care le-a trăit către sfârşitul vieţii în cercul literar de la Beldiceanu şi în fine, pe patul de moarte, liniştit şi împăcat în somnul de veci şi chiar în cimitirul în care a intrat în veşnicie printre cei umili şi a stat astfel, fără cruce, sub bălării şi în părăsire, peste douăzeci de ani...

Partea a doua şi cea mai importantă a cărţii d-lui Boutière este consacrată operei lui Ion Creangă şi este tratată cu aceiaşi metodă ştiinţifică în selecţionarea informaţiilor, acelaş spirit de ordine şi claritate în clasarea şi analiza creaţiunii puţin voluminoase dar atât de semnificativă pentru cultura românească şi atât de expresivă a personalităţii acestui autor.

Analizând cărţile didactice şi studiind minuţios ediţiile apărute înainte de operele sale literare şi scrise în colaborare cu alţi colegi, D. Boutière semnalează succesul pe care l-a avut „Metodă nouă de Scriere şi Cetire", precum şi „Invăţătorul Copiilor" şi justifică acest succes prin calităţile acestor manuale „foarte bine concepute, după o metodă nouă în România pe acele vremuri şi judicios compuse". Dar toată această proză şcolară, istorioarele, poeziile şi articolele, precum şi fragmentul de comedie, după cum observă şi autorul, nu prezintă un interes decât pentru biograf.

După o scurtă, dar foarte bine documentată şi clar expusă cercetare asupra locului pe care-l ocupau basmele populare în opinia literară şi în cenaclul de la Convorbiri, când au început să apară basmele lui Creangă în această revistă, urmează o cercetare amănunţită a temelor din basmele lui Ion Creangă, în comparaţie cu variantele româneşti şi străine şi a isvoarelor utilizate de el, precum şi a părţii care revine în special talentului acestui unic povestitor.

In privinţa temelor autorul francez constată că toate, fără excepţie, dezvoltă teme populare ce se găsesc răspândite nu numai în România, ci şi în multe alte părţi.

In privinţa izvoarelor din care s'a inspirat Creangă, cu toate mărturiile a doi contimporani şi chiar ale lui Creangă că el s'ar fi inspirat din spusele Tincăi Vartic, o mahalagioaică foarte inteligentă, care ştia multe anecdote şi poveşti şi căreia Creangă îi citea adesea din operele sale, cerându-i părerea, biograful său crede că ele ar fi mai ales în amintirile din şezătorile la care a luat parte de atâtea ori în copilăria şi prima sa tinereţe.

Oricare ar fi însă izvoarele sale de inspiraţie, interesant rămâne faptul cum le-a utilizat el. In această privinţă, observă d. Boutière, temele din poveştile lui Creangă păstrează în genere simplicitatea temelor populare împrumutate, el nu inventează decât detalii.

In ceiace priveşte forma, Creangă a rămas cât se poate de credincios particularităţilor comune tuturor operelor populare, păstrând formulele acele proprii tuturor basmelor şi care revin mereu invariabile în decursul povestirii, sub formă de dialoguri şi fraze stereotipe, la începutul, la mijlocul şi sfârşitul basmului.

Cu acest prilej d. Boutière face o serie de observaţii foarte interesante şi comparativ cu alţi povestitori de basme din alte ţări.

Creangă, zice autorul, nu este nici un moralist, nici un filosof, dacă e folclorist apoi e fără să vrea. El este un artist ca C. Perrault. Această observaţie este foarte justă şi conţine explicaţia originalităţii lui Creangă şi una din calităţile lui cele mai importante.

Urmează apoi o analiză subtilă şi plină de fineţă a bucăţii „Moş Nikifor Coţcarul" care dimpreună cu alte anecdote şi cu Amintirile formează partea în adevăr originală şi de mare valoare literaă a lui I. Creangă.

D. Boutière nu apreciază pe „Popa Isaia Duhu", care afară de început care e excelent şi de câteva trăsături tăioase şi fine în unele replici, zice Domnia-sa, are cuvinte de spirit şi glume lipsite de gust şi dovedesc în ele un spirit de mahala, ce nu este în obiceiul lui Creangă.

In schimb „Amintirile" sunt analizate şi apreciate cu toată înţelegerea şi fineţa unui om de gust şi învăţat şi atât cât îi e îngăduit unui străin, ori cât de informat şi de familiarizat cu spiritul nostru moldovenesc ar fi.

„In afară de interesul lor biografic, psihologic şi documentar, *Amintirile* au o valoare considerabilă".

D. Boutière subliniază darul osebit al lui Ion Creangă de a creia „viaţa", de a reda locurile şi personagiile cu un relief surprinzător şi a zugrăvi scene şi peisagii din câteva trăsături. Admiră apoi darul său de a compune povestirea „însufleţit şi cumpătat în detalii", fără urmă de unele prolixităţi observate în poveşti, relevă mai ales calitatea humorului lui şi mai ales farmecul acela care nu se poate reda prin analiză şi care face, zice scriitorul francez, să-ţi pară rău când ai ajuns la ultima pagină.

Sufletul nostru se umple de mulţumire citind aceste pagini de o erudiţie atât de uşor purtată, de o înţelegere atât de desăvârşită a unuia din cei mai caracteristic moldoveneşti din scriitorii noştri, de către un scriitor de alt neam, de gustul atât de sigur cu care sunt analizate şi situate în cadrul lor diferitele feţe ale acestui scriitor, exponentul cel mai autentic al sufletului nostru naţional şi chiar regional:

„Creangă, zice d. Boutière, a scris în limbagiul simplu şi colorat al agricultorului din Moldova; stilul său se adaptează minunat nevoilor momentului; când simplu şi naiv, ca povestirea populară ea însăşi, când devenind, mai ales în descrieri, viu, precis, nervos; câte odată la amintirea părinţilor, a satului său, povestitorul devine melancolic în frumoase perioade armonioase".

Dar cartea aceasta trebuie citită şi recitită de orice român, care a râvnit şi râvneşte ca scriitorii noştri să fie cunoscuţi, iubiţi şi apreciaţi de alte neamuri. Ea trebuie citită şi pentru a se înţelege cum se face propaganda pentru noi în străinătate şi a lua în acelaş timp o pildă de ce înseamnă un studiu ştiinţific, conştiincios, minuţios, făcut de un om care este în acelaş timp şi un literat de calitate. Nu mai vorbesc de studiul asupra particularităţilor stilului şi limbei şi de glosarul care închee volumul.

Poporul nostru datorează o osebită recunoştinţă d-lui Boutière, pentru felul în care a înţeles să redea, în limba franceză, pe acel pe care, cu drept cuvânt, îl aşează printre cei mai mari scriitori români ai secolului al XIX. Cu biografia şi studiul său a contribuit ca gloria aceluia ce n'a căutat-o cât a trăit, şi nici n'a cunoscut-o, să fie deplină acum după moarte, căci mulţumită operei sale a trecut şi peste graniţele ţării româneşti.

ISABELA SADOVEANU

# INSEMNĂRI

### Premiile naţionale

Comitetul premiului naţional a laureat, în anul acesta, pe d. I. A. Bassarabescu pentru proză şi pe d. Nichifor Crainic pentru... poezie!

Premiu de critică — nu se mai acordă... După ce d. G. Bogdan-Duică a fost încoronat cu acest premiu— d-sa fiind recunoscut ca unic critic român.... premiul s'a şi desfiinţat. Cum d-lui G. Ibrăileanu nu i s'a dat măcar premiul de proză, şi nici cel de poezie... rezultă că d-sa este în afară de literatură (căci dacă după o viaţă de scandal literar în jurul numelui d-tale, n'ai reuşit să iai cel puţin un premiu — înseamnă că nu însemni nimic).

D. I. A. Bassarabescu este un scriitor onest, pătruns de un fior de umanitate, care te lasă pe gânduri când i-ai închis cartea. După o lungă activitate cinstită în domeniul literaturii, — premierea d-sale nu poate ridica obiecţii. Poate fi o părere de rău că d. Gala Galaction e veşnic eliminat. Vina literară a d-lui Galaction este de ordin politic. E ceva „trădare" la mijloc. Ne bucurăm însă că nici d. Bassarabescu nu-i chiar pampon patriotard. Şi atunci — dacă s'a păşit pe calea „trădării" — credem că-i va veni şi rândul d-lui Galaction, la anul. Il va avea alături şi pe d. Bassarabescu — dacă nu cumva noul premiat nu se va descotorosi de tovărăşii jenante...

Pentru poezie — propaganda electorală a d-lui Nichifor Crainic a reuşit. D-sa a izbutit, ca la Moşi, să arunce cercul în gâtul raţei.

Dar o astfel de ispravă electorală înjoseşte premiul naţional. De altfel şi'n trecut acest premiu primise destule lovituri. Acum el este definitiv compromis — **încoronându-se** fără jenă „o activitate literară de-o viaţă întreagă" asupra capului d-lui Nichifor Crainic, care a compus câteva poezii la limita publicabilităţii — ca să nu mai vorbim de rest...

Avem impresia că votanţii acestor premii nu citesc operele laureate. Altfel gafele ar fi mai rare. — *Ad. Lit.*

### O competenţă în istoria literaturii

E vorba de d. P. I. P., — Paul I. Papadopol, profesor de limba română şi autor al rubricii „aşa şi-aşa" din „Universul literar" — care s'a supărat foarte că i-am reproşat d-lui I. Foti o greşală în materie de istorie literară.

Reamintim că d. I. Foti care, în multipla d-sale activitate publicistică ţine morţiş să facă şi istorie literară, cu aceiaşi lipsă de pregătire ca în toate domeniile celelalte, i-a atribuit lui N. Bălcescu paternitatea „Cântării României".

„Fireşte — scrie d. Papadopol — că nu e locul aici să relevăm această discuţiune care durează de trei sferturi de veac. Ne impresionează însă faptul că autorul notiţei nu va fi avut ocaziune să se ţină în curent cu această controversă în legătură cu care *noi* (sublinierea e a d-lui P. I. P.), am susţinut exact aceleaşi păreri în „U. L." cum şi în manualul de limba română (cl. VI)..."

Că d. P. I. P. a „susţinut exact aceleaşi păreri" cu ale d-lui I. Foti în „Universul literar" e treaba d-sale. Dar, la rândul nostru, şi cu mai mult temeiu, suntem impresionaţi de faptul că aceste păreri şi-au putut găsi loc într'un manual de şcoală aprobat de Ministerul Instrucţiunii.

Intr'adevăr, programa analitică a învăţământului secundar prevede între textele ce trebue puse la îndemâna elevilor de liceu „Cântarea României" de Alexandru Russo. D. Paul I. Papadopol a introdus o inovaţie în această privinţă. In manualul de clasa a VI-a, pe care l-a publicat în colaborare, s'au răpit drepturile de autor ale lui Russo. Recunoaştem în această inovaţie spiritul critic al d-lui Paul I. Papadopol, şi scoatem din cauză pe colaboratorii săi (profesori foarte onorabili) şi care — în treacăt, fie zis — s'au făcut vinovaţi numai de oarecare uşurinţă, primind fără control aportul d-lui Papadopol). D-sa ne întoarce cu treizeci de ani în urmă, la vremea când paternitatea „Cântării României" mai putea fi o problemă. De atunci, lucrarea d-lui P. V. Haneş *(Alexandru Russo. — O pagină ignorată din literatura română,* cu o prefaţă de Ovid Densusianu, 1901) şi ediţia critică a scrierilor lui Russo, publicată tot de d-sa (1908) nu au mai lăsat loc niciunei nedumeriri, şi Alexandru Russo şi-a păstrat în istoria literaturii noastre locul ce i se cuvine. Incercarea lui N. I Apostolescu de a atribui lui N. Bălcescu o operă *a cărei paternitate nu şi-a însuşit-o niciodată,* a rămas fără răsunet.

Dar să vedem pe ce-şi întemeiază d. Papadopol hotărîrea de-a nu se supune prevederilor programei oficiale a învăţământului.

Pentru d-sa, susţinători ai paternităţii lui N. Bălcescu sunt: „Al. Odobescu, V. Alecsandri, Gr. Tocilescu, Enea Hodoş, O. Densusianu, I. Nădejde, D. Bolintineanu, N. Bălcescu, I. Ghica dar mai ales: N. I. Apostolescu, Mihail Dragomirescu şi tânărul licenţiat Lucian Predescu..."

In această înşirare, recunoaştem apucăturile „Universului", cu singura deosebire că de data asta avem aface cu o mistificare „literară".

Alecsandri — partizan al tezei Bălcescu? Nu a dus el acea admirabilă luptă pentru „a nu lăsa uitării memoria unui om (Al. Russo) carele a fost în stare să jertfească pentru interesuri de înaltă cuviinţă dreptul său de părinte asupra minunatei poeme intitulată Cântarea României"? Dar Ovid Densusianu? Nu a intervenit în 1901 — ca profesor al lui P. V. Haneş — să se publice lucrarea în care se fixa definitiv că Al. Russo e autorul „Cântării României"? Şi nu publicase d-sa în „Noua Revistă Română" (1901) scrisoarea lui Alecsandri către Bălcescu, I. Ghica, dar mai ales: N. I. Apostolescu, Mirea paternităţii lui Russo? Ştia oare Ghica *sigur* a cui e „Cântarea României" când scria că „nu e de mirat că aceşti doi tineri (Bălcescu şi Russo) să-şi fi exercitat în comun, până şi imaginaţiunea lor, unul în limba română, celalt în limba franceză"? Dar Odobescu? Nu scrisese el că „acea frumoasă poemă naţională, căreia nu-i lipseşte decât versificaţia spre a putea fi prenumerată între capetele de operă epice, a născut în imaginaţia vie şi patriotică a lui A. Russo şi a luat forma ei curat română şi expresivă sub pana lui N. Bălcescu"? Tocilescu nu şi-a manifestat decât surprinderea că e la mijloc o „taină literară" pe care nu a putut-o pătrunde. Mihail Dragomirescu nu a recunoscut niciodată alt autor al „Cântării României" decât pe Al. Russo. Enea Hodoş şi I. Nădejde sunt citaţi pentru păreri susţinute fără nici o argumentare în nişte manuale perimate. Bolintineanu şi Bălcescu sunt amintiţi fără niciun rost. Mai rămân N. I. Apostolescu — cu studiul în care puterea de imaginaţie şi sentimentalismul întrec cu mult argumentarea ştiinţifică — şi, în sfârşit, „tânărul licenţiat Lucian Predescu". Lucrarea acestuia din urmă — paisprezece pagini de polemică măruntă — e recomandată de profesorul d-sale, Ilie Bărbulescu, printr'o scrisoare din care extragem: „Nu documentezi încă deplin această concluzie a dumitale (că autorul poemei „Cântarea României" nu poate fi decât Neculai Bălcescu, iar nu Alecu Russo, cum concludea d. Haneş în studiul său mai vechiu cu care polemizezi aci)".

D. Paul I. Papadopol îşi închipue că ştiinţa istoriei literare se poate face şi cu astfel de mijloace. In „Universul literar", înţelegem. Pentru asta e şi rubrica „aşa-şi-aşa". Nu putem pricepe, însă, de ce Ministerul Instrucţiunii, prin comisiunea de aprobare, patronează o asemenea coborîre a ei în manualele şcolare.

Aşa dar, domnule P. I. P., cuvintele pe care ni le adresezi ţi le întoarcem: „Fără îndoială că — în astfel de condiţiuni — ironia de mai sus poate fi uşor echivalată cu oarecare... lipsă de cunoştinţe istorico-literare — ceiace e, într'adevăr, grav". Şi ca să „ai ocaziune să te ţii în curent cu această controversă", îţi recomandăm prefaţa d-lui P. P. Panaitescu la ediţia lui N. Bălcescu („Scrisul românesc", Craiova, 1930). — *J. Bk.*

### O nouă ediţie a operelor lui Bernard Shaw

Operele lui Bernard Shaw vor fi scoase într'o nouă ediţie în aproximativ treizeci de volume, din care patru vor apărea în primele zile ale lui Iulie, iar restul înainte de finele anului curent. Fiecare volum va fi imprimat pe hârtie anume fabricată şi legat în pânză de in de Irlanda de culoarea verde-jade.

Colecţia va conţinea foarte mult material inedit şi articolele sale de polemică, de critică muzicală, dramatică şi artistică au fost culese de pretutindeni, împreună cu tot ce a crezut autorul că are o valoare şi merită a fi păstrat din toată activitatea sa literară şi din corespondenţă.

In primul volum va figura un roman scris în 1879, nepublicat şi purtând titlul semnificativ **„Im maturity".** Prefaţa e scrisă de Shaw ca un fel de autobiografie şi lămureşte împrejurările, în care a fost scris romanul. Va fi foarte interesantă alăturarea acestor două bucăţi scrise una de tânărul de 23 de ani de atunci şi alta de scriitorul ajuns în apogeul gloriei sale de azi.

In aceste patru prime volume vor figura următoarele romane ale lui Bernard Shaw: „The irrational Knot", „Love among the artists", „Cashel Byron's Profesion" şi „The unsocial socialist". Apoi în celelalte volume până la zece: „Plays Plaesent", „Plays unpleasent", „Three Plays for Puritans", „Man and Superman", „John Bull's other Island" în care vor fi coprinse „Mayor Barbara" şi „How Helied to her Husband".

Un volum din această colecţie va fi consacrat scrisorilor şi pamfletelor din timpul războiului, sub titlul de „Common Sense About The War", iar în volumul „Peace Conference Hints" — articolele sale asupra conferinţei dela Washington şi asupra Ligii Naţiunilor. In colecţie va fi figura şi ultima piesă a lui Bernard Shaw, care se publică pentru întâia oară „The Apple Cart".

### Cel dintâi oraş de după potopul cel mare

Intr'un număr recent din publicaţia engleză *„The Ilustrated London News"* s'au publicat o serie de fotografii curioase relative la descoperirile expediţiunii întreprinsă în comun de către Field Muscum din Chicago şi Universitatea din Oxford, în Mesopotamia. Săpăturile au scos la lumină oraşul Kish, cel dintâi oraş construit după Potop şi pe care-l putem considera — deocamdată — ca leagăn al civilizaţiei.

Descoperirile acestea au făcut mare vâlvă în lumea ştiinţifică. In fruntea expediţiunii este profesorul S. Langdon dela Oxford, assiriolog de reputaţie mondială, asistat de un francez, d. L. Ch. Watelin, ale cărui note alcătuesc un pasionant comentariu asupra fotografiilor publicate în revistă.

### Cum se face o „povestire"

„Povestirea" diferă în mod esenţial de roman şi nuvelă. D-l Maurice Renard, în revista *„A. B. C."* studiază caracterul şi modalităţile acestei forme literare, care are în presa zilnică de azi, mai ales în apus, un loc destul de important.

O povestire cere mai întâi un subiect, o idee curioasă. Ideea fundamentală nu trebue, în mod necesar, să furnizeze o emoţie constantă. De multe ori efectul ei întreg nu se vede decât la sfârşit. Trebue dar ca alegerea noastră să aibă un element indispensabil — surpriza — propriu a stârni nerăbdarea cititorului şi a o satisface.

Odată subiectul găsit, mai este vorba de montarea lui, de punerea lui în scenă. Lucrarea aceasta de compoziţie este analoagă cu orânduirea unei compoziţii de roman, dar nu se supune la legi identice. Technica povestirii cere îngrijiri particulare. Ca să citeşti o povestire, câteva minute sunt suficiente. Cititorul, când isprăveşte lectura, o are sub ochii lui, întreagă. Nu ai timp să prepari prea mult şi nu trebue să uiţi nici un element. Trebue să stârneşti numaidecât mirarea, emoţia. Ca un match într'un singur round.

Iată dece strategia povestirii este şi grea şi pasionantă. Sunt romancieri care n'o pot învinge, precum sunt povestitori născuţi ale căror romane nu sunt decât o succesiune de povestiri, în loc de un şir de capitole. — *G. B.*

### Parlamentul difuzat

O schimbare tot atât de profundă în moravurile parlamentare, deci în practitele vieţei politice în general, e pe cale să se împlinească mulţumită radiodifuziunii. Parlamentul difuzat înseamnă, nici mai mult nici mai puţin decât *realizarea* parlamentului care deşi închis într'o sală, devine, ceiace trebue să fie, o dezbatere a problemelor obştei în auzul obştei.

Incercări s'au făcut în America. Senatul urmează să discute în curând un proect de difuziune a dezbaterilor. Ziarele nu au prea mare încredere în sinceritatea senatorilor americani, obicinuiţi să lucreze în secţii ascunse şi cărora le fac o deosebită plăcere comploturile, mai cu seamă când, cu tot aerul lor sumbru, sunt legale şi bine păzite. Ce interesează pe alegători ce discută senatorii?... Dolarul e ferm?... Ajunge!...

In Germania, preşedintele Reichstagului, d. Löbe, a încuviinţat o experimentare. S'a temut însă că efectele unei şedinţe plenare ar putea dezamăgi într'atât pe radiofonişti încât să renunţe la... radio. Experienţa s'a făcut prin difuzarea şedinţei unei comisiuni. Nu ştiu dacă a fost aleasă anume şedinţa comisiei în care deputaţii din minoritate îşi puneau în practică un nou sistem de sabotare a discuţiei... Nu s'a putut difuza nimic. S'a hotărît deocamdată o convocare a tuturor şefilor de partide, cărora să li se supue ideia spre cercetare şi hotărîre. După aceia hotărîrea şefilor de partide, care sunt destul de numeroşi şi nuanţaţi, se va supune dezbaterii parlamentului, apoi unui vot care se va supune şi el aprobării şi promulgării de către preşedintele Reichului. După aceia, în sfârşit, dezbaterile parlamentului german vor fi... nu difuzate, ci experimentate în vederea unei difuzări, când, desigur, se va observa că legăturile de cablu, dintre Parlament şi studioul de emisie, trebuesc refăcute... E bine să amintim că nu se va ajunge până aci, deoarece propunerea de difuzare a dezbaterilor parlamentare va rămâne în stare de propunere la şefii de partide care, se ştie, în chestiunile hotărîtoare pentru siguranţa şi buna stare a patriei nu iau niciodată iniţiative şi decizii personale, ci convoacă un comitet de conducere care convoacă un comitet general care fixează o adunare plenară care cere adunarea generală care nu se poate aduna fără aprobarea a două treimi

Amintim că şi la noi s'a dat prilej radio-amatorilor să asculte o dezbatere parlamentară. Şedinţa Adunării Naţionale, care a proclamat urcarea pe tron a Regelui Carol II, a fost transmisă cu un desăvârşit succes.

### Noul Max Reinhardt

Nu e semnificativă, pentru înţelegerea fenomenului dispariţiei artei locale, trecerea marelui regisor Max Reinhardt, directorul atâtor teatre din Berlin, în fruntea societăţii cinematografice „Terra-Film", ale cărei acţiuni le-a răscumpărat?... Actorul pentru o singură scenă, oricât de talentat şi inspiraţia pentru un singur oraş sau chiar o singură ţară, oricât de nobile, nu mai echilibrează cumpăna. Filmul şi îndeosebi filmul sonor, la naşterea şi creşterea căruia au fost de faţă zâne cu degetele de aur, oferă peisagiile întregului pământ şi talentele teatrale şi muzicale selecţionate din cinci continente. Teatrele cu actori din mahalaua noastră, scenele de operă cu muzicanţi şi baletiste din familie, decad nu pentru că începe să ne lipsească simţul naţional sau orgoliul numelui şi nici pentrucă Ministerul de Finanţe refuză miliardele pentru premii şi subvenţii, ci pentru simplul fapt că o manicureză, o anume Greta Garbo, s'a dovedit o actriţă de un farmec ciudat şi molipsitor şi s'a găsit mijlocul ca ea să joace nu într'un oraşel din Suedia, ci în toate oraşele lumii.

Max Reinhardt, căruia teatrul îi datoreşte toate viaţa şi gloria din ultimul sfert de veac nu înţelege, din punct de vedere artistic, să renunţe la automobil numai pentrucă armăsarii pe care-i înhăma la gabrioletă au fost crescuţi pe moşia strămoşească. Şi nu e nici o şiretenie să joci şi să cânţi în faţa unor săli goale, în timp ce teatrele cu filme sonore sunt încărcate de spectatori, ca nişte transatlantice.

Max Reinchardt a ajuns la înţelegere cu Opera din Berlin: marele regisor se va folosi de personalul technic şi artistic pentru crearea unor filme sonore. Berlinul, stând pe loc, va călători pe toată suprafaţa pământului. Tenorii, balerinele şi poeţii vor avea milioane de ascultători şi spectatori, la New-York, la Tokio, la Copenhaga, la Bucureşti, la Sevila, Angora şi Paris — de câteva ori şi în aceiaşi seară.

Iar artiştii cu mentalitate provincială, să nu se supere; sau se adaptează concurenţei artistice, care nu poate fi evitată sau îşi schimbă meseria: domnii cu siluetă, foşti „primi-amorezi" devin oberchelneri, iar doamnele reintegrează căminul, procreează şi înmulţesc numărul viitorilor amatori de opere cinematografice, care vor fi în curând şi auzite şi văzute cu ajutorul undelor radiofonice. — *F. Ad.*

Citiţi azi **Realitatea No. 178**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

## Cumpărături




*D-na Durand.* — Uite, Georges, ultimul pachet...
*D. Dupont.* — Pardon, Madame.... Eu nu-s Georges... Pe mine mă chiamă Robert.

## Disculpare



*Moşierul:* — Ce însemnează asta? Cum v'aţi permis să intraţi în parcul meu şi să beţi în halul ăsta?
— I'am spus eu nevesti-mi să ia pahare, dar a uitat, zăpăcita!

## Servitoarele de azi



*Stăpânul casei* (cu timiditate). — Ascultă, Mariţo! Dacă... o fi să-ţi mai facem vre-o observaţie, plecăm îndată de-acasă.

**Alte volume de literatură aleasă**

**din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"**

**Bulevardul Academiei, No. 3, Bucureşti**

**„VOLBURA"** Poezii de **Const. A. Siminei**
(Un volum de 220 pag. Lei 14)

*E simplu dar vibrant şi cu aceasta ne dovedeşte nu numai că înţelege arta ca un estet dar că o şi cultivă în acest chip.* („Universul")

**„BER-CĂCIULA"** Povestiri de **Ion C. Vissarion**
(Un volum de 384 pag. Ed. III, Lei 120)

*D. Vissarion este, ni se pare, cel dintâiu scriitor român care, vorbind despre ţărani face artă adevărată, fără să denatureze firea ţăranului. Atât în formă, cât şi în fond, d-sa a găsit mijlocul de a ne da o icoană a sufletului românesc dela ţară ca să corespundă adevărului.* (Duiliu Zamfirescu)

**DIN TAINELE SIMŢIREI** de **Emilia Tailler**
(Un volum de 248 pag. Lei 50)

*Plăsmuită din îmbinarea elementelor mărunte ale vieţii şi fixată cu un condeiu uşor, literatura d-nei Tailler reţine interesul şi buna dispoziţie.* („Lupta")

**MARCU ULPIU TRAIAN STANOIU,** Roman de **Irina G. Lecca**
(Un volum de 226 pag. Lei 25)

*O operă impresionantă, inspirată de viaţa de suferinţe a fraţilor noştri Ardeleni, în clipa când se pregăteau dorobanţii noştri să-i scape din robia ungurească, acest roman atrage şi printr'o rară putere de analiză psihologică, a eroului principal.*

**URMAFIND IDEALUL,** Roman de **O. Tafrali**
(Un volum de 172 pag. Lei 25)

*Un roman interesant scris cu mult nerv, ceeace dă pe faţă scriitorul deplin format.*

**Cărţile amintite mai sus, cum şi alte multe opere capitale ale fruntaşilor literaturii noastre, editate de „CARTEA ROMÂNEASCĂ", se află de vânzare la toate librăriile din ţară şi se pot cere şi direct dela „CARTEA ROMÂNEASCĂ" Bulev. Academiei, 3, Bucureşti, I, trimiţând costul prin mandat poştal.**

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11